Secretele istoriei

Gen. mr.
Marin Neagoe

35 de ani Umbra lui Ceauşescu

Colecția
Secretele istoriei

Colecţia: Secretele istoriei
Macheta şi realizarea: LUMEA Magazin
Redactor: Anca Voican
Corectură: Lucia Popa, Mariana Paraschiv
Procesare computerizată: Dan Nedea

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
NEAGOE, Marin
35 de ani - Umbra lui Ceauşescu
Marin Neagoe - Bucureşti
LUMEA Magazin, 2005
248 p.; 16 cm (Secretele istoriei)
ISBN 973-86853-5-4

© Editura LUMEA Magazin, 2005
B-dul I.C. Brătianu nr. 16-18, Sector 3, Bucureşti
tel.: 303.99.14; fax: 303.99.15
e-mail: redactia@lumeam.ro

Gen. mr. Marin Neagoe

35 de ani
UMBRA LUI CEAUŞESCU

LUMEA

**În primăvara lui 1954
am primit ordin să mă prezint
la Nicolae Ceauşescu**

Cuvânt înainte

Am fost aghiotantul lui Nicolae Ceauşescu din 15 aprilie 1954 şi până în 22 decembrie 1989. Aproape o viaţă de om. Timp în care, stând atât de aproape de el, şi nu numai de el, ci şi de familia lui şi de cei ce-l înconjurau, am fost, cu voie sau fără voie, martor direct la tot ce se întâmpla în cercul închis al conducerii de atunci. Am cunoscut, cum se spune, „toţi oamenii Preşedintelui", pentru a nu mai vorbi de Preşedintele însuşi. Pe care, prin natura sarcinii avute - aceea de a-l păzi oriunde s-ar fi aflat, în ţară sau străinătate -, l-am însoţit permanent şi pretutindeni. Dar absolut permanent şi pretutindeni. Cu alte cuvinte, am fost „umbra" sa. Şi aceasta timp de 35 de ani.

E mult? E puţin? Decideţi dumneavoastră. E, oricum, suficient pentru a putea vorbi despre un om în deplină cunoştinţă de cauză. Evident, aşa cum l-am perceput eu, cum l-am cunoscut eu. De pe vremea când era simplu secretar cu probleme organizatorice al partidului şi până în momentul când, preşedinte fiind, românii nu l-au mai putut suporta. Nici pe el, nici pe cei din jurul lui, nici sistemul pe care îl reprezentau şi pe care îl înscăunaseră în ţară.

Am fost, la rându-mi, lovit de suflul revoluţiei. Acea „aproape o viaţă de om" nu putea fi trecută cu vederea. Şi am plătit pentru ea. Eu, dar şi familia mea. Chiar mai mult decât mine. Oare de ce familia mea? Nici azi nu ştiu să răspund. Dar să trecem peste asta. Rănile trebuie lăsate să se vindece.

Obişnuiam, încă de pe vremea când eram aghiotantul lui Nicolae Ceauşescu, să-mi notez într-un jurnal unele fapte de peste zi. Nu întâmplări - sau gânduri - a căror relatare putea fi riscantă în cazul ajungerii acelor pagini pe mâini străine. Totuşi fapte, fapte adevărate. Pornind de la ele şi de la vechea mea obişnuinţă de a nota unele lucruri, am început, în ultimii ani, să aştern în scris amintiri din cele peste trei decenii cât m-am aflat în preajma lui Nicolae Ceauşescu. Memoria s-a lăsat destul de greu strunită: pe unele le-a scos repede în faţă, pe altele le-a dezvăluit cu întârziere. Aşa s-a născut această carte. Din jocul aleatoriu al memoriei.

Autorul

Capitolul I

Executarea, tânăr ofiţer de gardă!

Îmi aduc aminte de un tânăr ofiţer de gardă, profesor de istorie de pe meleagurile descrise de Marin Sorescu, doljean de baştină, care, cu trei decenii şi jumătate în urmă, mai precis în anul 1954, trecea fără să fi cerut sau măcar să fie încântat de la un patriarh la altul: patriarhul credinţei ortodoxe române, Înalt Prea Sfinţia Sa Iustinian Marina, şi „patriarhul politic" de mai târziu al mirenilor acestei ţări, Nicolae Ceauşescu, pe atunci proaspăt dislocat de pe poziţia de adjunct al ministrului forţelor armate şi numit secretar cu problemele organizatorice al Comitetului Central al partidului de guvernământ. De atunci, am rămas lângă el...

Cum şi-au păstorit enoriaşii şi mirenii, fiecare în parte, aceşti doi patriarhi avea să se vadă mult mai târziu. Unul cu statornică silinţă pentru păstrarea unităţii de credinţă şi de neam, celălalt cu amarnică necredinţă şi nerecunoştinţă; unul răbdător la greşelile oamenilor şi nemilostiv la cele ale sale, celălalt, dimpotrivă, mult mai tăinuitor la culpabilităţile sale, aspru şi nedrept cu greşelile semenilor; primul propovăduind ca Eva să ia bine aminte la păcătoasa mulţime descinzând din ea însăşi şi să invoce mântuirea pentru păcatul de a fi zămislit

într-însa şi firi potrivnice binelui şi lui Dumnezeu, al doilea cerând în taină ca mulţimea însăşi să-şi plece frunţile în ţărână la picioarele Evei, ca pe vremea matriarhatului timpuriu din dulcea epocă de piatră, nu mult timp de la săvârşirea marii creaţii; în sfârşit, primul - un autentic patriarh ostenind în a-şi pregăti turma să treacă cu bine peste pragul mileniului de va îngădui Cerul, celălalt părăsindu-şi mirenii la chiar porţile Babilonului.

Dar să revenim la stilul de exprimare laic. În acel decembrie tumultuos al anului 1989, Preşedintele atât de intransigent cu toţi cei cuprinşi în hotarele ţării s-a subtilizat de la datorie şi răspundere. După mine potopul... Nu este oare laşitate de cea mai curată factură? Eu nu o pot numi altfel. Ne cerea, ca militari, să fim pe deplin loiali, dar el însuşi n-a înţeles ceea ce spunea! Era militar, era şi general, mai mult, era comandantul suprem al armatei. Unde şi când s-a pomenit o asemenea dezertare în momentul crucial? Nicăieri în lume şi niciodată!

Doar harul acestui popor a făcut posibil ca şi de astă dată să se manifeste cu o necesară limpezime şi în cuget, şi în fapte. Populaţia a văzut în oamenii armelor braţul său înarmat. La rândul lor, oamenii armelor au văzut în popor matca lor firească de trup şi de suflet. Oare cine a tremurat atunci când pocneau armele de foc, când cerul era spintecat de trasoare şi apelurile la rezistenţă ale Televiziunii nu mai încetau? Familiile celor aflaţi la datorie sau în stradă. „Dă-i, Doamne, fiului nostru gândul cel bun!". Când asta şi cum? Şi mai ales cine avea, care era gândul cel bun? Cel care a ordonat

deschiderea focului la Timişoara, ori cel ce opta mai târziu pentru intervenţia sovieticilor? Istoria nu-i va ierta. Nu uitaţi, la acel moment informaţiile din sursă „autorizată" erau mai mult decât contradictorii. Urma o a doua închinare în faţa Înaltei Porţi. Ca la încheierea celui de al doilea război mondial? Cu atâţia KGB-işti în ţară era posibil. Intervenţia sovietică bătea pentru a doua oară la porţile României. De altfel, Preşedintele avea să-mi spună de nenumărate ori: *„Ei fac şi acum politica lui Petru cel Mare. Aşa au fost de când este lumea. Să le punem frână"*. În armată, ordinul o dată dat, cursul evenimentelor este ireversibil. Parcă aud şoptindu-se: *„Generalul ne face aici o adevărată pledoarie pentru acceptarea atitudinii pe care au luat-o forţele armatei, precum şi Securitatea, în decembrie 1989"*. Aşa şi este.

Aveam în subordine peste 500 de militari, nu mai este de mult un secret. Direcţia a V-a a Departamentului Securităţii Statului avea în componenţă oameni dintre cei mai buni. În aria ei de cuprindere intrau instituţiile prezidenţiale şi ale conducerii superioare de partid. Oamenii erau dintre cei mai buni, îndelung antrenaţi pentru acţiuni separate sau de anvergură, antiteroriste, de luptă corp la corp, de folosire eficientă a absolut tuturor tipurilor de arme din dotare. O elită a oamenilor de arme, aşa cum de altfel este şi de aşteptat din partea unei asemenea grupări militare desemnate să apere instituţiile de conducere ale statului.

Oare şi-a imaginat cineva că omul securităţii statului este un robot, mereu cu mâna pe pistol, gata de percuţie la comandă, prin calculator dacă se poate? Admit că ar exista şi

așa ceva, însă doar în literatura sau cinematografia științifico-fantastică, unde sunt îngăduite toate, spre dezvoltarea imaginației. Omul Securității, ca și cel al oricărei alte arme, avea de mult decantată opțiunea proprie. Dar opțiunea personală este altceva, cu totul altceva față de ordin. E drept, oamenii se săturaseră până peste cap de situația lor materială de acasă. Și când omul suferă, începe furia. Prin urmare, pe ostaș opțiunea îl privea. Pentru că ordinul însemna supunere totală.

Ei bine, eu nu am dat ordin să tragă oamenilor mei. Dar nu este acum vorba de a-mi expune motivele, nu asta vreau să rețineți, ci ce s-ar fi petrecut dacă unul dintre generalii aflați la comandă ar fi ordonat „Foc!"? Nici nu vreau să mă gândesc. Mulțumim Domnului că în acele vremuri cruciale am avut la comanda militară generală oameni care nu s-au pierdut cu firea.

***

Mi s-a ordonat: *„Începând de mâine, de la ora șapte fix, te afli la tovarășul Nicolae Ceaușescu, la Comitetul Central al partidului"*.

Surpriza mea era mare, absolută, dar asta mă privea, ordinul era ordin. Executarea, tinere ofițer de gardă! Și am executat comanda. Nu fără un profund regret pentru ceea ce părăseam și fără o firească teamă de necunoscutele din sfera relațiilor și politicii înalte în care eram catapultat din ordin militar.

Am avut recomandarea cuiva? Cineva vorbise oare de mine? Nu cred că acest lucru îl voi afla vreodată. Lucrurile acestea nu se petrec niciodată la voia întâmplării. Personal,

nu am văzut niciodată pe cineva urcând treptele ierarhice fără să fi fost propulsat de un picior protejat în cizmă cazonă ori în pantof de lac.

Dacă în privința neașteptatei mele strămutări nu aveam certitudini, în schimb bănuieli aveam. Gândul mă ducea la unul dintre comandanții mei. Nu au lipsit împrejurările în care mă lăsase să înțeleg că pentru mine avea o oarecare simpatie. Însă ca model nu îl puteam lua. Avea un fel ciudat de a fi în comportamentul său general. Să nu mai vorbesc despre modul în care se adresa trupei: nu părea că ordonă, ci mai degrabă că rostea o rugăminte. Nu a ordonat niciodată pedepse corporale, le respingea public. De aici și unele rezerve față de el ale colegilor săi. Se vedea lesne că viața cazonă nu prea era ceea ce își dorise el în viață. Oricum, eu unul nu îl vedeam comandant pe linia frontului de război.

Altul nu putea fi la originea ciudatei mele promovări. Să strămuți un ofițer de gardă de la un patriarh la un ateu, asta mi se părea prea de tot! Chiar de domeniul incredibilului.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustinian nu m-a dat cu inima ușoară: *„Spune, fiule, vrei să opresc mișcarea asta care și mie mi se pare curioasă? Să intervin, cu alte cuvinte?"*.

Nu, era un ordin militar, nu aveam ce face.

Militarului din mine, dislocarea și transferarea nu i-au plăcut defel. Mai ales atunci când a găsit un cămin cald și primitor, cu focul arzând în sobă și cu o față de masă albă ca neaua mirosind încă a scrobeală. Aceste lucruri îmi aminteau de casă. Nu îmi venea ușor să plec, dar nu m-am pierdut cu firea. Învățam ce înseamnă demnitatea și onoarea militarului.

Natura sentimentelor, propriile trăiri le compartimentam în valiză, pentru cine ştie când o să vină rândul lor...

Înainte însă de a mă desprinde de această ospitalieră casă, cu legi întocmite în spiritul celor mai curate precepte ale moralei şi ale celor mai întremătoare datini româneşti, vă invit la o pioasă aducere-aminte a icoanei acestui înalt bărbat al naţiei noastre. Acest apostol al credinţei strămoşilor, Patriarhul Iustinian Marina s-a străduit ca nimeni altul să menţină - atât cât se putea în acele vitrege condiţii - echilibrul între stat şi biserică. Aceasta, împotriva cursului general al politicii statului, de negare totală a liantului nostru dintotdeauna, credinţa.

Când se mai odihnea fiinţa aceasta a lui Dumnezeu? Biserica intrase în spoliere. Pământurile mănăstireşti erau trecute în proprietatea statului. Călugării şi călugăriţele, slujitori şi propovăduitori ai stirpei noastre, se pomeneau dintr-o dată fără cheag, fără pământul care îi hrănise. 1 500-2 000 la Agapia, cam tot atâţia la Văratec, apoi la Neamţ, la Horezu şi câte şi câte... Bine le ştie părintele Anania, fost consilier al Patriarhului, azi Mitropolit al Clujului.

Mă gândeam că ar putea fi şi aici mâna providenţei, astfel ca toată această masă de slujitori în sutană, lipsită acum de baza ei materială, să se reverse în straturile dense ale populaţiei, diminuând intenţiile statului de a ne izola de credinţa religioasă.

Cuprins de neliniştea şi de amărăciunea bunului Patriarh, i-am sugerat într-unul din acele dese momente de avânt tineresc: *„Înalt Prea Sfinte, duceţi-vă la Groza. Este preşedintele*

Consiliului de Miniştri, nu se poate să nu vă asculte. Român este şi el, daţi-i prilejul să-şi arate omenia, credinţa, atât cât o mai avea. Nu se poate să nu înţeleagă situaţia grea în care se află Biserica".

Bunul Patriarh m-a privit cu interes vădit: *„Flăcăule, ideea ta nu este rea deloc. Am să te iau cu mine. Aşa voi proceda".* Cu plăcere, m-am gândit eu, dar numai până la uşi, pentru că dincolo de uşile Olimpului nu vă sunt de nici un ajutor.

A plecat bunul Patriarh, ştiind de hotărârea conducătorului de oşti care, aflat în încercuire, a întreprins ultimul demers - un eventual acord pentru retragerea demnă a trupelor sale, cu steagurile în frunte dacă se poate. A găsit dincolo de uşile Olimpului un om în vârstă ca şi el, cu trăiri omeneşti, şi care nu uitase că şi domnia sa fusese scăldat în acelaşi cazan, ca tot pruncul, la botezul fastuos de la Deva. Bătrânul prim-ministru, plăcut impresionat de vizita Patriarhului şi mai mult de umilinţa acestuia, fără să mai ceară în prealabil acordul lui Dej, a mai lăsat ceva pământ mănăstirilor, uşurând puţintel de nevoi axa de credinţă şi de moralitate românească a statului.

Am aflat nu mult după aceea, chiar de la Părintele Patriarh, despre riposta dură a lui Groza în convorbirea lui ulterioară cu Dej: *„Să nu stârnim noi înşine lupte lipsite de glorie între stat şi popor. Biserica este puternică şi va fi două-trei generaţii de acum înainte cu solide rădăcini în popor. Eu, unul, am atenuat pe cât am considerat că-mi este permis această ostilitate, îngăduind bisericii să mai posede în continuare o parte din posesiunile ei tradiţionale. Las aici informarea completă şi te rog mult să analizezi dacă nu se poate face ceva mai mult pentru teribila putere pe care nu ar avea absolut nici un rost să ne-o ridicăm împotrivă".*

Am reprodus aproape identic cuvintele. Le aveam scrise în jurnalul ţinut în anii care au urmat, până când un ins prost inspirat l-a spulberat în timpul evenimentelor din decembrie. Nici azi nu am reuşit să reconstitui o mare parte din acel jurnal.

Oricum, franc a fost Groza atunci. Se vede că iarba bună şi între mărăcini creşte.

***

Ceauşescu m-a dezarmat din primul moment. *„Ai venit?"*, m-a întâmpinat el cu o sinceră voie bună de gazdă, întinzându-mi mâna, deci vom lucra împreună. *„Nu-mi imaginam că eşti atât de tânăr. În fine, acum suntem doi. Du-te şi plimbă-te afară să te obişnuieşti cu ideea misiunii dumitale de acum. Ne revedem... la ora zece, e bine?"* Coborând scările monumentale, spre stradă, mi-am spus: „Nu pare a fi deloc insul care înfulecă oameni pe pâine la micul dejun, aşa cum mi s-a spus".

Lângă un asemenea om, cum să nu-mi vină cele mai năstrușnice idei? Nu eram eu un credincios drept? Îl însoţisem pe bunul Patriarh la slujbe, aprinsesem şi eu o lumânare întru pomenirea alor mei. Îmi venise ideea să îl apropii pe bunul, omenosul nostru Patriarh - care pentru mine a fost şi va rămâne sarea pământului - de noul meu domn şi stăpân. Şi astfel, după o vânătoare în zona Rucăr, am cerut Prea Fericitului Părinte Patriarh îngăduinţa de a-l găzdui pe noul meu şef la reşedinţa patriarhală din Dragoslavele. Acolo se afla şi fiul Patriarhului, medicul Ovidiu Marina, cu care aveam să rămân prieten până la dispariţia lui dintre noi, petrecută pe la începutul anilor 80.

L-am dus la Dragoslavele, unde s-a simţit bine. Probabil uitase că mă întrebase cu neliniște: *„Alt loc unde să mă culci n-ai*

găsit, Neagoe?". *„Nu, tovarăşe secretar."* Răspunsul meu a fost pe un ton fără echivoc - alt loc mai bun şi mai sigur pentru dumneavoastră, nu. Fremătam de bucurie şi plăcere. Nu mi se părea să fi făcut o gaură în cer, dar pentru mine, venind de unde veneam şi găsindu-mă atunci lângă cine mă aflam, găzduirea unui secretar al partidului comunist în apartamentele din Dragoslavele ale Patriarhului mi se părea totuşi un succes dintre cele mai mari. Cam multă naivitate din partea unui locotenent.

***

„Curând vom pleca într-o vizită mai lungă în vestul Europei, află de pe acum, cu întreaga mea familie". Apoi şi-a amintit instantaneu: *„Vor veni meseriaşi pentru costume, le plăteşti cu timpul, se înţelege, cel din faţa dumitale nu îşi îndulceşte cu daruri colaboratorii"*. Nu, se înţelege că nu, mi-am spus eu, dar nici nu îi aduce în sapă de lemn cu datorii imposibile.

„Deci, Austria, Elveţia, Italia, Franţa, Anglia... Ei, Marine, bată-te norocul, dar cu pistoalele ce faci, le iei şi pe ele în geanta-diplomat? Îl voi întreba pe Corneliu Mănescu, el le ştie pe toate. Adevărul este că ei vor şti că le ai, aşa că le poţi lua. Dar trebuie să le declari la graniţă omologului dumitale. În felul acesta îţi etalezi şi buna intenţie - sinceritatea...".

Nu era o vizită oficială, dar nici una ca simplu turist, pentru că avea în buzunar paşaport diplomatic şi călătorea într-un vagon românesc de cale ferată, vagon care, prin înţelegerea încheiată cu toţi partenerii din larga zonă a vizitei, a fost ataşat la garniturile ţărilor respective.

Nu se prevedeau întâlniri cu oameni politici, cu şefi de guvern sau de stat ori cu alte persoane oficiale. Vizita avea ca

scop informarea, *„o privire în societatea vestică"* de la jumătatea anilor 50, când se părea că bătrânul Dej începuse să mai arunce un ochi şi spre apus, nu doar împotriva soarelui.

Cum spuneam - muzee, magazine, pieţe, opere de arhitectură şi sculptură, bulevarde, instituţii, uzine de autoturisme. Dar fără protocol, liberi ca păsările cerului, ca oricare turist, cu nevastă şi trei copii după el.

Din Paris plecăm cu două-trei maşini pe Valea Loarei. Castelele şi peisajele sunt de neegalat. Dar când ne prinde din urmă noaptea, vine şi stupoarea. Micul nostru grup nu găseşte nici un loc de odihnă în castelele, hotelurile sau hanurile apropiate. Ce se întâmplase, nu am aflat, dar rezervarea nu se operase. El a ascultat raportul meu ca şi când i s-ar fi povestit o istorioară hazlie. Şi după o pauză, ridicând din umeri: *„Nu se sfârşeşte lumea, pas de voie ca în vacanţă. Soţia şi copiii dorm în maşină, bărbaţii fac de planton, începând cu mine şi cu Neagoe. Executarea!"*.

N-a fost cazul. Poliţistul francez care ne însoţise tot timpul, un tip simpatic foc, după o discuţie cu mine, a fost mai iute ca noi toţi. L-a sunat pe prefect, iar prefectul la rândul său a vorbit la Cancelaria preşedintelui Franţei şi iată mica noastră grupare însomnurată găzduită cu tot fastul în chiar apartamentele generalului Charles de Gaulle, undeva în imediata vecinătate a naufragiului nostru. Da, se pare că francezii nu vor rămâne niciodată în afara acelui deplin spirit de gazdă pe care îl cunoaştem bine şi îl preţuim.

Generalul de Gaulle i-a şi spus, atunci când s-a aflat în vizită oficială la noi, în 1968: *„Mă bucur, domnule preşedinte, că*

am putut fi de folos cândva şi pe altă cale. Mă refer la vizita dumneavoastră, cu ani în urmă, în Franţa, când am avut ocazia să vă ofer ospitalitate".

Iar Preşedintele: *„Îmi aduc aminte perfect pentru că asemenea amabilităţi nu se uită niciodată. Acum pot să vă mulţumesc personal"*.

În Marsilia, alt inconvenient. Vagonul nostru nu poate fi ataşat garniturii franceze spre Paris. Observatorul feroviar francez a întrevăzut repede o posibilă primejdie. Garnitura franceză rezista la o viteză de 120 km/h şi chiar mai mult, pe câtă vreme vagonul nostru nu putea duce peste 80.

Calităţile omului iarăşi s-au arătat, nealterate încă de ambiţiile sale personale ori ale celor din imediata lui apropiere: *„Ştii cum se spune la noi în astfel de împrejurări, Neagoe. Ne mutăm cu căţel şi purcel în alt vagon. Încearcă să iei măsuri"*.

Însă nici de data aceasta nu ne-am văzut siliţi să o facem. Primarul Marsiliei şi-a făcut imediat apariţia. A urcat în vagon să-şi salute oaspetele ocazional şi să-i aducă la cunoştinţă că garnitura franceză de cale ferată face concesii prieteneşti, temperându-şi substanţial viteza de înfăşurare pe roţi a kilometrilor, aşa încât noi nu vom mai face transbordarea ce păruse iminentă.

Am rămas la noi, cu căţel şi purcel. Iar eu am înţeles că şeful direct nu era o persoană oarecare, din moment ce era gratulat cu astfel de înalte atenţii, deşi călătorea în afara protocolului oficialităţilor.

La întoarcerea în Elveţia, un vameş mai întreprinzător, neştiind încă nimic de paşaportul diplomatic al celei mai

importante persoane din vagonul nostru, s-a pronunţat pentru controlul de rutină. Doamna, mama copiilor, vociferează. Ca orice femeie căreia nu îi convine deloc să i se cotrobăiască prin bagaje. El, mai cu tact: *„Neagoe, vezi tu dacă este absolut necesar, să poftească. Voi înţelege că asta este uzanţa, dar mai înainte vezi tu"*. Urmarea: comisarul-vameş s-a scuzat, politicos. *„Vă mulţumesc pentru înţelegere şi pentru acceptarea controlului în situaţia dumneavoastră. Este rândul nostru să ne manifestăm politeţea, renunţând să mai facem acel control obligatoriu. Drum bun, domnilor"*. El i-a întins mâna cu demnitate, surâzându-i. Apoi, după plecarea trenului: *„Uite pentru ce Elveţia este plină de turişti, pentru înalta civilizaţie a gazdei"*.

Vai, dar de la ce distanţă vorbesc, de la ce distanţă!

Şi acum finalul care putea să mă coste totul: *„Poftеşte încoace, domnule, spune că nu este adevărat, că nu ai avut două pistoale în geanta-diplomat, neagă, opune-te, altfel este foarte rău de tine!"*. *„Le-am avut, tovarăşe secretar, însă de fiecare dată când intram pe teritoriul unei ţări străine declaram similarului meu austriac, francez, englez... Totul a fost în ordine. Ba unii mi-au purtat şi geanta. Cum spuneam, totul a fost în ordine"*.

„La naiba, în ordine! Ai idee ce meriţi pentru asta?"

Capul mi l-am plecat în pământ, atât cât credeam eu că o pot face, pentru că aveam dreptate, restul nu mai contează.

„Nu ai făcut-o de capul tău - a continuat după o vreme, ţinându-mă încă în poziţie de drepţi ca în faţa frontului la raport. *Cu cine te-ai consultat, cine te-a sfătuit să procedezi aşa?"*

„Ministrul de externe Corneliu Mănescu, nu puteam să iau o hotărâre de unul singur, aşa că m-am adresat lui". (Din păcate,

Corneliu Mănescu avea să plătească pe nedrept toate bunele oficii în lansarea viitorului preşedinte al României. Pentru că în politica externă, el a fost cel care i-a netezit calea.)

El parcă s-a mai înviorat, şi-a mai turnat încă un pahar de ceai şi m-a privit lung: *„Da, într-adevăr, este un om deştept şi priceput în toate, ai ştiut să alegi"*.

La puţin timp după această discuţie, îmi dispăruse pofta de vorbă. Dar el avea pur şi simplu nevoie de un om care să-l asculte şi atât. Iar eu eram cel mai potrivit. Militar fiind, era de datoria mea să uit repede ceea ce îmi spusese Preşedintele. Pe atunci vorbeam mai mult monosilabic şi el accepta bucuros această atitudine.

„Ce crezi că mi-a spus bătrânul Dej după ce i-ai descris şi lucrurile pe care eu le consider bune în Vest! Zice: Nu cumva te-ai lăsat cuprins în mrejele vestului sălbatic? Drăcia-dracului! M-am scotocit ostentativ prin buzunare, sigur că da, m-am înscris în partida capitaliştilor, nu ştiu unde am pus adeziunea. Un moment şi o găsesc. Nu accept aluzii sau insinuări, înţelegi tu?"

Nici un cuvânt nu am mai rostit. Era un diferend - fie şi glumeţ - între doi oameni mari, eu nu aveam ce să caut pe-acolo. Altfel spus, intuiam conţinutul şi dimensiunile momentului. L-am lăsat să se ridice din fotoliul de pai şi să se plimbe puţin prin preajmă pentru a se mai potoli, însă el tot în sfera aceea era cantonat, nu se putea potoli uşor. Până ce nu şi-a pendulat puţinel braţele pe lângă corp, nu s-a reaşezat.

„Totuşi, ideea asta a lor, mecanismul ăsta de concurenţă care le face lor pieţele, aprovizionarea, aşa cum le-am văzut noi, abundente

până la saturație, merită negreșit o atenție specială. În condițiile noastre, se înțelege. Patronul nu a greșit trimițându-ne, are el ceva în cap, de asta sunt sigur. Și m-a trimis cu familia tocmai ca să nu pot da curs invitației unuia sau altuia dintre cei de acolo, patron sau autoritate locală. Ce minte aprinsă are și șeful ăsta al nostru!".

O voce care se voia suavă ne-a clintit din încălțări: *„Mai lăsați politica, Nicule, a venit vremea mesei"*.

Conclavul din casă se destrămase. Martha lui Drăghici, acaparanta soție a lui Maurer și toate câte mai erau se retrăseseră acasă. Fie că veniseră singure, fie în pereche, plecaseră aproape simultan. Aveau să se revadă mâine-poimâine, nici o problemă. Și mult mai des, aproape nedespărțite, atunci când Dej avea să-și trăiască sfârșitul.

Înainte să plece Ceaușescu, m-a bătut pe umăr amical: *„Da, toate astea le-am depozitat aici, în capul ăsta care nu-i pus pe umeri doar de mobilă; este vremea să le scoatem pe masă"*.

Era absolut sigur că va veni negreșit vremea și pentru el, nu pentru corifeii cu tacit avans sovietic - Apostol, Drăghici ori chiar Bodnăraș. Era el atât de sigur că îi va urma bătrânului Gheorghiu-Dej? Nu cred.

***

Am mai fost o dată în Italia, la congresul P.C. italian. Președintele partidului era atunci Togliatti. Luigi Longo - secretar general sau executiv. Domnul și stăpânul meu conducea delegația română. Atunci l-a cunoscut personal pe Leonid Brejnev, omologul său cu problemele organizatorice în partidul „marii țări vecine și prietene". Poate tocmai vecinătatea asta... Dar să nu fac supoziții care să-mi ridice în cap o

grămadă de simpatizanți, pentru că adeseori se petrec lucrurile tocmai pe dos. Nu este cum vrea omul.

Brejnev i-a făcut o impresie bună, ba chiar excelentă. Am constatat asta din dezinvoltura cu care își vorbeau, din gesturile lor amicale care nu erau de natură diplomatică sau de comportament la nivelul unor oameni cu înalte funcții în stat.

Cum spuneam, de văzut s-au văzut, de cunoscut, la fel, dar interesant este că amândoi s-au lansat în aprecieri personale în legătură cu „problema Chinei". China se răzvrătise puternic și pe drept împotriva pretențiilor URSS de a se menține cu orice chip în postura de centru mondial al comunismului. Ceea ce Mao - mai cultivat în concepții doctrinare și mai experimentat în luptele politice și militare decât nostimul Hrușciov, pe atunci vârful de lance în statul lui Brejnev - nu putea admite nici în ruptul capului. Nu traversase el, Mao, imensul deșert al Chinei ca să asculte ce snoave îndrugă Hrușciov despre cultivarea porumbului în cuiburi dispuse în pătrat!

Dar nu spre politica mondială voiam să îndrept atenția, ci spre un foarte banal gest al președintelui nostru de mai târziu. În Italia, a intrat în magazine, a pipăit, a cercetat prețurile și, în fine, a cumpărat două superbe șaluri de proveniență orientală. Însumau fiecare echivalentul lefii mele. La ieșirea din magazin a spus, înmânându-mi unul dintre pachețele: *„Ăsta este pentru soția ta, celălalt pentru soția mea"*. Și părea să nu bage de seamă că mă lăsase fără grai. Îmi arăta acum o altă față, de om obișnuit și darnic, deși afirmase contrariul.

Asta îmi mai aminteşte de un alt moment. Bătrânul Dej era încă în viaţă. În toiul campaniei electorale pentru alegerile în Marea Adunare Naţională, Ceauşescu - pe atunci se ocupa cu problemele organizatorice în partid - candida pentru regiunea Argeş. În fine, după o zi de-a dreptul ucigătoare, iată-ne seara la casa de oaspeţi pentru componenţii conducerii superioare de partid şi de stat. Cineva abia începuse să vorbească, timp în care candidatul puterii supreme, înconjurat de secretarii comitetului regional, mă ceru mai aproape: *„Domnule, vezi ce se petrece cu ziariştii, pentru ce nu sunt şi ei acum la masă?"*.

Ziariştii se aflau într-o cameră alăturată, lucrând într-o tensiune nemaipomenită. Erau jurnalişti din Capitală şi de la ziarul regional. Primii aveau în sarcină să transmită rapid *Scânteii* şi Agerpresului corespondenţe întinse pe trei coloane şi, simultan, să vizeze reportajul vizitei care urma să apară a doua zi în ziarul local. Şi, mai presus de orice, să citească „în alb" cuvântarea integrală a candidatului puterii, rostită la adunarea populară - nu mai puţin de patru pagini, format mediu.

I-am comunicat: *„Gazetarii cer scuze, sunt presaţi de orarele tipografiei. Maşinile aşteaptă cuvântarea şi relatarea vizitei dumneavoastră"*.

Pesemne că le-a apreciat simţul datoriei, cu toate că a mişcat din cap abia perceptibil. Nu a trecut nici o jumătate de oră şi a revenit: *„Neagoe, să lase totul baltă, din sarcina mea, şi să vină la masă"*. Bătrânul prim-secretar de Argeş, Matei, a încuviinţat prompt, secondat imediat de secretarul cu propaganda.

„Haideţi - le-am spus eu gazetarilor -, *nu mai ţine figura, m-a trimis a doua oară. Pe cai!"* Iar el, când au intrat gazetarii: *„Un om sătul este mai liniştit şi gândeşte mai cu temeinicie. Luaţi loc!"*.

Doamne, cât avea să se desprindă el de aceste idei din tinereţe şi care îl arătau ca pe un om ca toţi oamenii! Cum de n-a sesizat şi reversul, anume că un om flămând este mai neliniştit şi gândeşte, de asemenea, altfel?

Ar mai fi de adăugat ceva, cu o semnificaţie aparte. La un moment dat, într-o încăpere alăturată a început să sune telefonul. Prin uşa întredeschisă am auzit cele mai lapidare răspunsuri: „Da. Am înţeles. Bine, Răutule. Cum? Perfect, omule, e-n regulă". Nici o întrebare, nici un comentariu. Primea indicaţii de la bătrânul bolnav Gheorghiu-Dej. Vremuri de început...

Dar să revin. Tipografia locală semnalează: cuvântarea nu intră în spaţiul destinat, trebuie amputat din text serios. Cu dezinvoltură, Ceauşescu îl împuterniceşte pe secretarul cu problemele de propagandă să opereze tăieturile. Nu, nici măcar nu vrea să vadă amputările. Ce e făcut e bun făcut. *„Un secretar cu propaganda ştie să se descurce"*, a conchis el. Receptaţi deosebirile produse în timp?

***

Sunt încă destui oameni, personalităţi de prim rang, care izbutesc să rămână ei înşişi în orice împrejurare, fie şi atunci când li se schimbă, pe neaşteptate, condiţia materială şi socială, fiind împinşi cu buldozerul spre vârf. Da, sunt oameni care, trezindu-se dintr-o dată în cea mai înaltă sferă a societăţii, rămân ei înşişi. Altminteri, toţi cei ce ajung fără

merite evidente, prin mijloace necinstite, la o bună situaţie politică, materială şi prin urmare socială, cu alte cuvinte parveniţii, eşuează într-un lamentabil mod de gândire şi de comportament, devenind cu vremea frână în evoluţia societăţii.

Respectând adevărul, trebuie să spun că Preşedintele nostru de mai târziu provenea din ambele categorii. Da, oricât de ciudată şi de incredibilă ar părea unora această afirmaţie. Se înţelege că o voi explica şi susţine.

Era un autodidact. Nu a fost singurul şi nici nu va fi. Citea enorm, cu deosebire documente istorice. Acorda o bună parte din zi analizei informaţiilor „de uz intern", sosite pe cele mai diferite canale din diplomaţie şi din comentariile presei mondiale. Documentele şi informaţiile inedite privind cel de al doilea război mondial erau de-a dreptul „aspirate". Urmărea cu o meticulozitate uluitoare mişcările şefilor de stat ai marilor puteri, spre a descoperi mai înainte cifrul intenţiilor şi demersurilor posibile. În acelaşi timp, menţinea în sfera preocupărilor sale declaraţiile, actele şi iniţiativele multor state precum Iugoslavia, Indonezia, Iran, Siria, Egipt, Israel, Cuba şi Africa de Sud, cu care avea relaţii absolut normale, ţări considerate de el ca având un rol principal în afacerile regionale şi implicit mondiale. Şi astfel Preşedintele a reuşit să acumuleze, încă de la începutul preşedinţiei sale, un solid fond de cunoştinţe, cu precădere în politica mondială şi diplomaţie.

Sunt dator aici cu o precizare ceva mai lungă, referitoare la cine îi mediase acea călătorie de documentare în vestul continentului: ministrul de atunci al afacerilor externe,

Corneliu Mănescu, un diplomat cu un tact şi de o fineţe cum rar se întâlnesc. Pregătirea lui era concepută să slujească unuia singur: viitorului preşedinte. La venirea lui Nicolae Ceauşescu în postul de secretar general al partidului şi preşedinte al Consiliului de Stat, Corneliu Mănescu era deja ministru de externe, cu experienţă la şcoală înaltă. Acest deosebit de destoinic ministru i-a netezit, în afară, căile mult prea întortocheate ale diplomaţiei. Nu pe nedrept, nu gratuit, fără substanţă. Noul preşedinte al României - mă refer acum la calităţile şi poziţia sa de după alegerea în vârful piramidei partidului - atrăsese de mult atenţia ţărilor civilizate, mult dezvoltate economic. Se anunţase de mult ca o personalitate pe toate flancurile. Vreau aici să precizez doar că tânărul preşedinte nu mai trebuia prezentat sau „explicat": avea cartea de vizită pe masă. El o făcuse deja, prin acţiunile sale de anvergură, doar că ministrul de externe imprima acelui curs normal al evoluţiei lucrurilor arta sa diplomatică de a se deschide zările Vestului şi ale lumii întregi. Vom vedea mai târziu cu ce preţ. Preşedintele nu şi-a făcut niciodată scrupule. Ca în economia de piaţă, nu-i aşa?

Devenind, în admiraţia generală, primul mandatat autorizat al Organizaţiei Naţiunilor Unite şi având o inteligenţă înnăscută, Corneliu Mănescu a captat fără eforturi tenace atenţiile deja convergente, cum era şi de aşteptat. Firească, faţă de ţara românească şi faţă de tânărul său preşedinte al cărui trimis la ONU era o asemenea personalitate. Altfel au decurs însă lucrurile. Eu sunt convins că devotatul nostru ministru de externe îşi vedea liniştit de treburile sale majore,

de îndatoririle sale de om politic al României, situat fie şi temporar în fruntea politicii mondiale, fără să sesizeze semnalele ori chiar taifunurile de gelozie primară care veneau din interiorul ţării sale; ba chiar de la mult îndatoratul său Preşedinte, care l-a şi lăudat cu surle şi trâmbiţe, potrivit obişnuinţelor vremii.

Greşesc sau nu, o fac deliberat; eu am gândit-o şi tot eu mi-am ordonat „executarea". E normal şi e drept aşa. Pentru convingerile sale este drept ca omul să binemerite sau, dimpotrivă, să pătimească. Aşa a fost dintotdeauna. De la Iisus încoace, răstignit între tâlhari.

În acest Preşedinte, patriotismul nu numai că a existat din plin, dar a şi forţat brutal cursul vieţii sale prin iniţiative, idei şi fapte, uneori neînchipuit de benefice pentru ţară şi pentru cursul de normalitate pe plan mondial, alteori - aceasta petrecându-se mai târziu, după perioada primilor zece ani la care mă refeream mai înainte - prin măsuri, decrete şi indicaţii de-a dreptul şocante, distructive chiar, şi aproape imposibil de explicat.

Preşedintele scăpăra realmente şi atunci când se încerca să se aducă doar o atingere ţării româneşti, fie de către sovietici, fie de către americani sau nu mai ştiu de către care altă ţară, cu veleităţi de amestec şi dictat. Mă întreb şi eu acum: nu pentru această calitate fundamentală a fost adulat de şefi de marcă ai statelor care aveau un cuvânt greu în politica regională şi mondială?

Dar, îngăduiţi-mi raţionamentul: patriotismul nu presupune în exclusivitate apărarea ţării în afară şi ocrotirea ei

în dreapta apreciere ce i se cuvine, ci o guvernare care să asigure ţării liniştea, prosperitatea şi sănătatea ei morală şi fizică. În aceasta, în domeniul esenţial, a rămas Preşedintele fără minimum de moralitate, fără discuţie.

Iată că îmi aduc aminte de marele Kogălniceanu. Şi îl caut în rafturi. Adresându-i-se lui Alexandru Ioan Cuza la Marea Unire, spunea: *„Alegându-te pre tine Domn în ţara noastră, am vroit să arătăm lumii aceea ce toată ţara doreşte: la legi nouă, om nou. (...) Fii dar omul epocii; fă ca legea să înlocuiască arbitrajul; (...) iar Tu, Măria Ta, ca Domn, fii bun şi blând, fii bun, mai ales pentru aceia pentru care mai toţi Domnii trecuţi au fost nepăsători sau răi"*.

De unde se vede că patriotismul său înflăcărat nu s-a grefat pe naţiune - sau nu atât pe naţiune -, cum ar fi fost normal şi necesar, cât mai ales pe dorinţa de a fi un român cu înalte calităţi în politica mondială. Să fiu scuzat, însă altă motivaţie nu întrevăd şi probabil că nici nu a existat. Istoricii vor lămuri, în timp, aceste sâcâitoare necunoscute.

Că el avea idei bune încă de la începuturile înaltei sale cariere politice, acest lucru nu intră în discuţie. Voi aduce imediat cel puţin două argumente. Dar partea ciudată este că nu se consulta cu nimeni, ţinea ca el însuşi să-şi aprofundeze şi apoi să-şi finalizeze ideea. De aici şi unele lucruri care n-au sfârşit prin a fi complet reuşite. Şi nu este vina truditorilor; ei şi-au dat tinereţea, ba alţii chiar viaţa. Şi doar nu o să ne blamăm înaintaşii în ale trudei zilnice.

Iată cum a fost construit Transfăgărăşanul. Este mult de atunci, prin anii 70. Dar eu am să vă istorisesc acum o simplă

întâmplare din anii 1955-1956. Pe atunci secretarul cu problemele organizatorice ale CC, fost ministru adjunct în armată, parcurge „în pas de voie" traseul viitorului drum strategic transfăgărășan. Două zile și o noapte. Cu opriri scurte, ca în alpinism, cu un popas de o noapte la o stână. Nu ne însoțește nici o mașină de protocol sau militară pentru simplul motiv că nu se poate: itinerarul străbătut este un prăpădit drum de căruță ici, o potecă dincolo. Și tot așa întregul parcurs, cu povârnișuri și obstacole pe verticală, din vecinătatea Sibiului și până la porțile de nord ale Argeșului, peste Carpați.

Nu cunosc gândurile lui, tace și doar privește. Am mai citit eu despre un foarte mare bărbat de stat care spusese cândva: *„Dacă aș ști că propria-mi bonetă îmi cunoaște gândurile, aș arunca-o"*. Nu-s chiar spusele lui, însă sunt pe aproape. Pe cât de aproape eram și de el. Numai că nu scotea un cuvințel despre ceea ce îl rodea. Pricepeam, ca militar, că el căuta un traseu - și nu unul oarecare -, dar nu pricepeam pentru ce anume rămânea atât de „secretos". Două zile și o noapte. Cu un pâlc de pază înainte și altul după. Iar el, bine dispus de parcă ar fi fost la un praznic.

Mai târziu, când de acum devenise secretar general al partidului și președinte al Consiliului de Stat, reconstituia - din elicopter - traseul Transfăgărășanului. De unde am tras concluzia că acorda o atenție specială acestei căi rutiere și ca general, și ca șef de stat. Prin urmare, în concepția Președintelui, Transfăgărășanul trebuia să fie - înainte de toate - un drum strategic care să scurteze considerabil distanța dintre centrul împrejmuit de munți și sudul României.

Tot într-o asemenea explorare aveam să-l însoțesc și în alte împrejurări, înainte și după învestirea lui în funcția supremă de partid și de stat. Bunăoară, atunci când se afla în vacanță la mare, locuind în casa lui Dej de la Eforie Sud, parcurgea tot litoralul, de la Mangalia la Mamaia, cu șalupa, ca un veritabil cercetător în explorare. El, eu și barcagiul. Nimeni nu avea habar de ceea ce voia el la modul concret. În linii mari, știam ceva, dar vag, foarte vag. Într-un fel, mă avertizase asupra intențiilor sale, însă fără a intra în amănunte; nu era obiceiul lui. *„Am văzut amândoi Italia și alte peisaje din vestul continentului. De litoralul nostru, așa cum arată el acum, ca într-o țară care și-a uitat limanurile ei de aur, ce spui?"*, m-a întrebat, pentru ca a doua zi să mă ia din nou în șalupă. Barcagiul tăcea și fuma, sau invers, iar Președintele îi cerea să oprească, și el oprea; îi cerea să accelereze la maximum, și el se supunea. Eu eram „pe loc repaus", total relaxat. Pe acea întindere enormă, unde doar marea ne putea fi ostilă, îmi ordonasem liniște totală. Ceea ce aveam foarte, foarte rar!

Prin urmare, litoralul românesc se conturase încă de pe atunci în imaginația Președintelui. Putea ieși o minune, putea ieși o lucrare de excepție, dacă s-ar fi consultat, direct interesat, cu specialiștii. Nu a făcut-o nici de data asta.

Nu se consulta cu nimeni, ţinea ca el însuşi să-şi aprofundeze şi apoi să-şi finalizeze ideile

Capitolul II

„De Înviere, la Caşin, pierde timpul o groază de lume...“

Gheorghe Gheorghiu-Dej a murit la 19 martie 1965. Patru zile mai târziu, ziarele vremii publicau pe prima pagină comunicatul: *„În ziua de 22 martie 1965 a avut loc şedinţa plenară a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român. La propunerea Biroului Politic, plenarea a ales în unanimitate în funcţia de Prim-secretar al CC al PMR pe tovarăşul Nicolae Ceauşescu. Tovarăşul Alexandru Bârlădeanu, membru supleant al Biroului Politic al CC al PMR. Au fost aleşi ca secretari ai CC tovarăşii Leonte Răutu, Paul Niculescu-Mizil şi Ilie Verdeţ, membri ai CC al PMR. Plenara a hotărât să propună Marii Adunări Naţionale a RPR drept candidat pentru funcţia de preşedinte al Consiliului de Stat pe tovarăşul Chivu Stoica, membru al Biroului Politic, secretar al CC al PMR“.*

Situaţia se limpezise. Mult învolburate în zilele premergătoare morţii lui Dej, când coriferii Biroului Politic se suspectau reciproc mai mult decât o făceau în mod obişnuit, apele reveniseră acum la matcă, rămânând în schimb surpriza generală cu privire la desemnarea luntraşului ales să

ducă, sau cel puţin să menţină, barca împotriva puternicului curent de la Răsărit.

Curentul acesta se numea - după cum bine se ştie - Moscova, capitala imperiului sovietic socialist care nu l-a dorit, sub nici o formă, la conducerea partidului şi a ţării pe Nicolae Ceauşescu. Tot aşa cum nu îl mai acceptase, în ultimii câţiva ani, nici pe Gheorghiu-Dej, pe care însăşi Moscova îl susţinuse şi chiar îl impusese, în dauna propriului său emisar, Ana Pauker, persoană din cercul mai larg al apropiaţilor marelui Stalin.

Motive de nelinişte la Moscova existau. Nicolae Ceauşescu era considerat, indiscutabil, continuatorul cel mai ferm al politicii lui Gheorghiu-Dej de desprindere - cel puţin până la o anumită limită, pentru că Ialta aranjase de-acum lucrurile pe termen lung -, deci o anume desprindere de politica lui Hruşciov (privind planurile de „integrare economică" a sateliţilor în cadrul CAER) şi de pretenţiile Moscovei de a fi centrul mondial al comunismului.

Sunt şi considerente de altă natură care fac dovada că apariţia la vârf a lui Nicolae Ceauşescu nemulţumea şi chiar îl îngrijora pe „marele nostru prieten" de la Răsărit, care nădăjduise probabil ca - o dată cu dispariţia lui Dej - să-şi încheie socotelile cu România pe un plan mult mai larg, se înţelege că în propriu-i avantaj. Poate mizând pe Emil Bodnăraş sau pe Gheorghe Apostol, ori pe Alexandru Drăghici - oameni consideraţi ca fiind şi aşa ai Moscovei? Ion Gh. Maurer, nu. El nu ţintea spre vârful piramidei de partid. Dar a statului, da. Partea dificilă era că nu se putea una fără

alta. Iar bătrânul om de stat şi diplomat ştia asta. Şi o admitea ca atare. Deşi era, poate, mai potrivit decât ceilalţi membri ai Biroului Politic.

Era la numai câteva zile de la alegerea lui Nicolae Ceauşescu ca prim-secretar al partidului, în martie 1965: *„Te-aş ruga, Neagoe, să-ţi călești şi tu vigilenţa. Bine-bine, ai făcut-o şi până acum, nu-i un reproş, însă acum în mod special ţi-o cer"*.

Ştiam ce-mi cerea, însă am bătut înadins în lături. *„Am înţeles, spre Vest"*. Iar el: *„Spre Vest, se înţelege că spre Vest, dar mai ales peste Prut. Ţine minte, omule. Aici suntem în bătaia vânturilor. Şi din Vest şi din Est, nu-i prea mare deosebirea"*. Şi a dat din mână, plictisit la culme.

Un alt moment, cu doi ani înainte. Era secretar cu problemele organizatorice. Cu mandat din partea lui Gheorghiu-Dej, îl însoţea pe trimisul Kremlinului, N. Podgornîi, în vizita acestuia la Bucureşti. Care durase neobişnuit de mult, de la 24 mai la 5 iunie 1965, fiind - poate - cea mai lungă vizită stabilită pe cale diplomatică. Erau de discutat probleme grele şi Hruşciov miza enorm pe abilitatea trimisului său.

S-a trântit pe bancheta din spatele maşinii, vădit nemulţumit: *„Dumnealor fac aceeaşi politică imperialistă. De la Petru cel Mare încoace"*. N-am răspuns nimic, nu era o întrebare, şi şoferul a demarat.

„Liderul sovietic - precizează sintetic Ion Petcu în cartea sa „Ceauşescu, biografie neretuşată" - *venise cu o misiune de «calmare» a Bucureştilor tot mai iritat de intenţiile lui Hruşciov de a demara integrarea economică a lagărului socialist. În convorbirile cu acesta, precum şi în cuvântările ţinute public, Nicolae Ceauşescu are*

o poziţie fermă de împotrivire faţă de tutela Moscovei. Pledează pentru o cale românească spre socialism, ceea ce nu putea să nu însemne şi o împotrivire faţă de hegemonismul sovietic."

Parcă lucrurile ne apar acum mai clare. De notat doar că, la începutul devenirii sale, viitorul preşedinte era mai comunicativ, mai firesc în trăirile sale. Câteva întrebări, ba chiar şi o scurtă conversaţie, o observaţie făcută cu glas potolit - toate acestea dădeau interlocutorului său încredere şi linişte. Până când totul şi toate s-au dus ca şi când nici n-ar fi existat. De unde se vede că toate sunt trecătoare pe această lume.

***

Dar să revenim la momentul chemării sale la conducerea partidului. Mulţi se mai întreabă şi astăzi în ce fel s-au petrecut lucrurile, cum de a fost ales el şi nu altul, dintre celebrităţile Biroului Politic de atunci. Chiar dl I.Gh. Maurer admitea să se ridice doar pe jumătate cortina asupra acelui moment politic crucial, în care el însuşi a ţinut tot timpul sub observaţie tabla de şah. Declaraţiile sale postdecembriste cu privire la momentul alegerii la vârf, în martie 1965, nu sunt deloc pe măsura omului politic care le formulează. Da, e drept - spune domnia sa -, el este cel ce l-a propus, întâia oară, în Biroul Politic ca prim-secretar al partidului. Da, este de asemenea adevărat când spune că l-au determinat la această propunere teama sa de o deschidere a luptei pentru putere în chiar interiorul partidului, precum şi vechea teamă de o posibilă intervenţie a hegemonismului sovietic. Însă completează fără drept la replică: *„În ce mă priveşte, este clar că am fost păcălit în alegerea lui Ceauşescu... Au fost o serie de cauze*

care au determinat o greşită părere asupra calităţilor viitorului tiran... Dacă aş fi ştiut bine cine este Ceauşescu...".

Mă rog, fie şi dulceaţă pe pâine peste pastă de cucută, dacă aşa doreşte gazda. Rămân însă al naibii de multe de spus. Las la o parte faptul cert că, pentru un om politic de o asemenea înaltă ţinută, precum cea a dlui Maurer, o lansare în spaţiu fără paraşută (ba chiar cu încă una, de rezervă!) este inexplicabilă. Ea e proprie doar începătorilor în politică...

Cât îi trebuie unui om să-şi cunoască un semen, spre a-l propune într-o funcţie de o asemenea însemnătate? Desigur, nu îţi ajunge o viaţă. Şi totuşi dl Maurer a făcut-o. Din două motive. Unul poate obiectiv, nu însă şi posibil, altul subiectiv şi posibil. Iată-le.

Primul. Ca secretar al Comitetului Central cu problemele organizatorice, Nicolae Ceauşescu avea în coordonare forţele armate, internele, securitatea, justiţia, procuratura - deci aşa-numitele „probleme speciale" -, precum şi cele 16 comitete regionale de partid, cu problemele lor de cadre cu tot. Şi asta din 1954 şi până în 1965, la moartea lui Dej. Este greu de crezut, dacă nu chiar imposibil, că dl Maurer - în calitatea sa de preşedinte al Consiliului de Miniştri - nu l-a putut cunoaşte îndeajuns pe cel ce răspundea, pe linie de partid, de principalele compartimente ale guvernului său.

Apoi, în martie 1964, Nicolae Ceauşescu întreprinde, împreună cu dl Maurer, o vizită în China şi Uniunea Sovietică, într-o misiune de mediere a conflictului dur dintre cele două mari puteri comuniste ale lumii. Nu, ei se cunoşteau bine, chiar foarte bine. De aceea, afirmaţiile dlui

Maurer nu le putem pune deloc pe seama trecerii timpului, a vârstei sale mai bine spus, ci mai degrabă în contul unor intenţii personal benefice, intenţii care l-au şi determinat să-l propună drept succesor al lui Gheorghiu-Dej. *„Informaţiile mele despre el* - spunea dl Maurer în 1991, referindu-se la evenimentele din martie 1965 - *erau deosebit de nesatisfăcătoare şi puţine. Cu el nu avusesem până atunci nici măcar o discuţie."* Evident, o încercare de desprindere, de distanţare, faţă de subiect. Însă tardivă. Şi complet nefolositoare, ca mai toate deformările realităţii. Pentru că tot în acelaşi an 1991, dl Maurer afirmă fără echivoc: *„Dacă am comis erori, am comis erori pe lucruri mai simple. Dacă stau şi mă gândesc bine, greşeală pe care s-o regret, nu am"*.

Aşadar, propunerea cu privire la alegerea lui Nicolae Ceauşescu în fruntea partidului nu este, în viziunea bătrânului leu, o eroare, o greşeală pe care avea s-o regrete cândva. Şi atunci, să fie vorba de un calcul rece şi benefic?

O singură explicaţie pare cu temei: credinţa că, alegând în fruntea partidului pe cel mai tânăr şi - probabil datorită vârstei - mai neexperimentat în luptele politice dintre toţi câţi erau pe atunci în Biroul Politic, ei doi - Ceauşescu şi Maurer - vor putea face o echipă în care el, abilul om de stat şi diplomat, va avea, se înţelege, rolul principal. Aveam să constat aceasta din relaţiile lor în chiar perioada următoare, când se vedea limpede că amândoi făceau, într-adevăr, o echipă, bună şi eficientă, la conducerea ţării.

„Ce spui tu de asta, Nicolae?" „Spune-mi, domnule, ce părere ai tu dacă am proceda aşa?" „Ai mai văzut tu aşa ceva, Nicolae?"

Maurer se exprima în felul acesta fără să ţină seama de cei ce se aflau de faţă, cu o degajare proprie lui. Şi în nota aceea de bătrân savant care îl prindea de minune. Iar el, Nicolae, accepta acel prietenesc mod de a i se adresa cu o plăcere de înţeles. Până când, cu timpul, a început să se aricească. Nu în vorbe, în atitudine. Întârzia să răspundă, sau împlânta o privire demolatoare, ori riposta printr-o silabă. Şi, încetul cu încetul, mentorul s-a retras. Nu i-a fost greu să înţeleagă că bătea mult pe lângă floarea cuiului. Şi, cum se spune, cine-i mai deştept cedează.

La o vânătoare, către sfârşit, în poiana pădurii, când cei mari se întreţineau, satisfăcuţi şi veseli, cu vârfurile autorităţilor locale, iar la un foc viu se rumeneau fazanii şi alte delicateţuri din şarja vânătorească, Maurer observă cu prefăcută supărare: *„Priveşte, Nicolae, Paul Anghel ţi-a furat un fazan de la foc"*. Toţi şi-au aţintit privirile într-acolo. Doar el, Preşedintele, cu oarecare încetineală. Cunoscutul scriitor şi publicist din suita ziariştilor (anterior avusese loc o vizită de lucru) pitise la spate, cu mâinile, fazanul subtilizat şi stătea într-o atitudine spăşită, voit exagerată, care şi determinase explozia aceea de râs.

Da, pe atunci se mai putea sustrage un fazan de la masa Preşedintelui...

***

Viitorul preşedinte nu va rămâne dator nici unuia dintre cei ce se aflau atunci în Biroul Politic - susţinători sau nu, potrivnici sau nu, concurenţi la vârful piramidei politice sau nu. Unii, nume de rezonanţă, ca Gheorghe Apostol şi I.Gh.

Maurer, Alexandru Drăghici şi Chivu Stoica... Dintre aceştia, cel puţin trei - Apostol, Chivu şi Drăghici - se considerau pe deplin îndreptăţiţi să-i urmeze celui decedat la funcţia supremă. Însă, din punct de vedere al locului ocupat, al avansului deja luat, al funcţiei deţinute la acea dată, de secretar cu problemele organizatorice, de „secretar doi" - sau „numărul doi" în ierarhia de partid şi de stat - cum i se mai spunea, poziţie care întrunea cele mai importante domenii ale activităţii de partid şi de stat, Nicolae Ceauşescu se considera cel mai îndreptăţit.

Zilele premergătoare alegerii sale la conducerea partidului sunt, pentru mine, încărcate şi memorabile. N-aveam să-l mai văd niciodată într-o atât de largă gamă de atitudini într-o perioadă atât de scurtă. Trecea, cu o surprinzătoare iuţeală, de la îngăduinţă la intransigenţă, de la dorinţa de a schimba o vorbă la muţenia cea mai apăsătoare pentru cei din preajmă, de la interesul viu la o stare apatică totală. Se vedea bine că el personal considera momentul ca fiind crucial pentru propria-i existenţă de om politic, că lua în calcul şi insuccesul, cu toate urmările dezastruoase pe care le implica pentru sine. Avea vie în memorie „afacerea Pătrăşcanu", înlăturat atât de brutal de pe scena politică şi chiar a existenţei umane. Încă nu ştia în ce mod va folosi el, dacă va ajunge în vârful piramidei, acest sinistru „caz Pătrăşcanu" (decedat în chiar anul şi luna în care Nicolae Ceauşescu urca spectaculos în ierarhia de partid, ca secretar cu problemele organizatorice, în aprilie 1954), dar era sigur, cel puţin pentru mine, că respectivul caz începuse să-l preocupe în mod deosebit, probabil ca

argument forte în lupta politică decisivă. Şi aşa aveau să se petreacă lucrurile.

Atmosfera aceasta tensionată se făcea bine simţită în tot cartierul Primăverii. Animaţia din jurul locuinţelor unor înalt situaţi în partid şi în stat era şocantă. Prea multe vizite reciproce, prea multe dintre soţiile înalţilor activişti şi demnitari osteneau unele spre altele pe măsură ce Gheorghiu-Dej se apropia de sfârşit. Voi reveni asupra acestei observaţii. Dar nu încape îndoială că multe dintre soţiile înalţilor învestiţi au avut un rol principal atunci, la desemnarea succesorului, cât şi în tot ceea ce avea să urmeze, până la consolidarea puterii celor doi, Nicolae şi Elena Ceauşescu.

După cum era de aşteptat, Securitatea era, şi ea, din „obişnuinţă", în alertă. Dintr-o obişnuinţă care n-a mai apucat să se consolideze, orice s-ar spune! Securitatea se redresase, era vizibil temperată. Afirm în cunoştinţă de cauză că Securitatea anilor 70 semăna, poate în organizare şi sistem, cu Securitatea anilor 60, însă cât de deosebită era în punctele ei nevralgice! Vine ea vremea să discutăm şi despre aceasta. Deocamdată suntem în anul 1965, la începutul primăverii, când se retuşa şi finisa marea ofensivă spre vârful piramidei partidului şi statului, când Securitatea era, printr-o singură mişcare de front, preluată cu metode, scop şi unelte de la sovietici şi grădinărită pe solul fertil al acestei ţări.

Cum spuneam, răzbăteau de la Securitate ecouri de îngrijorare în rândurile dense ale populaţiei, care se întreba cum anume avea să reacţioneze Uniunea Sovietică după dispariţia bătrânului Gheorghiu-Dej şi în ce măsură se va amesteca ea,

prieten cu sila, potrivit obişnuinţelor sale, în afacerile interne ale ţării noastre. Celebrissima Ana Pauker se stinsese din viaţă (1960), însă Apostol, Drăghici şi Bodnăraş, toţi trei oameni ai Moscovei, erau încă pe firmamentul politicii româneşti. Pe care dintre ei avea să-l aleagă şi să-l impună Moscovei? Şi o va face, într-adevăr? Hruşciov nu prea ezita în decizii. De aici şi măsurile lui adesea gata să plesnească.

Zilele acelea, repet, l-au solicitat la limită pe Nicolae Ceauşescu. Astfel încât casa i se liniştea târziu în noapte, iar luminile din încăperea unde lucra se stingeau la ivirea zorilor. Ceea ce avea să se mai petreacă doar de două-trei ori în toată lunga sa preşedinţie: la momentul Trofin, la evenimentul Pârvulescu şi la momentul difuzării pe posturile străine de radio a *Scrisorii celor şase*.

În „Ceauşescu, biografie neretuşată" - în opinia mea, cartea cu cel mai înalt grad de obiectivitate din câte s-au scris până acum pe această temă - dl Ion Petcu, folosind surse diverse, descrie astfel momentul greu şi dificil al aşteptării deciziei:

„Organul decisiv în cadrul căruia trebuia să fie ales succesorul lui Gh. Gheorghiu-Dej era Biroul Politic, din care făceau parte şi Chivu Stoica, şi Gheorghe Apostol, şi Nicolae Ceauşescu, şi I.Gh. Maurer, şi Al. Drăghici. Ei sunt personajele dramei al cărui prim gong abia atunci răsuna. Aşadar, I.Gh. Maurer - cu glasul lui potolit, de orator experimentat, care ştie să-şi controleze emisia verbală şi să se impună, astfel, auditoriului - rosteşte fără să clipească: «Eu îl propun... în funcţia de prim-secretar... pe cel mai tânăr dintre noi... pe tovarăşul Nicolae Ceauşescu»".

Prin urmare, aşa s-au petrecut lucrurile. Şi mai surprinzător este ceea ce urmează. Domnul acesta, care apare acum în aria noastră vizuală, V.I. Potapov, a venit în România în ianuarie 1990. Atunci a purtat convorbiri cu câţiva membri din conducerea Frontului Salvării Naţionale, precum dnii Brucan, Mircea Dinescu, Toma George Maiorescu, Ion Puiu - şi cu câţi alţii vor mai fi fost -, pentru ca, în luna iunie a aceluiaşi an, să publice, la Moscova, lucrarea „Soarta dictatorului Ceauşescu", cu formidabile, ba chiar fulminante, aprecieri şi etichetări la adresa preşedintelui român, decedat cu doar câteva luni înainte.

Dar să admitem: nimic rău şi condamnabil în toate acestea. Numai că ceea ce spune V.I. Potapov în „studiul său ştiinţific" nu putea cuprinde nicidecum destăinuirea ori confirmările dlor Toma George Maiorescu, Mircea Dinescu sau Ion Puiu... Pentru simplul motiv că toţi aceştia trei habar n-aveau despre cum se desfăşuraseră lucrurile în foarte îndepărtatul an 1965. Doar dl Silviu Brucan putea valida prezumţiile rusului. Lucru de care mă foarte îndoiesc să-l fi făcut. Fie şi din motive de tact.

Şi iată că cercetătorul rus ne transmite nouă şi posterităţii câteva întâmplări şi fapte absolut reale. Dar este surprinzător şi chiar scandalos cum de au ajuns ele la cunoştinţa unui străin. Sunt lucruri şi fapte privind momentul chemării la putere în 1965; informaţii şi date din nucleul de atunci al partidului şi statului; informaţii şi date care nu puteau ajunge lesne în arhiva sau documentarea unui străin, fie el şi sovietic.

Explicația o voi da mai târziu. Deocamdată, considerațiile dlui V.I. Potapov. *„Ceaușescu a acționat împotriva perestroikăi și a promovat o politică antisovietică"* - afirmă cu certitudine dumnealui. Ei bine, ce ar fi fost rău aici? Nu-i oare aceasta, sau nu ar trebui să fie aceasta politica oricărui stat împotriva acelui alt stat care pretinde să-și impună tutela sa? Aici, zău dacă mai pricep ceva din observația, voit șocantă, a cercetătorului rus. Ni se pretinde, nouă sau altora, să ne despuiem de datoria noastră de căpetenie, de patriotism?

Dar iată relatarea, uimitor de exactă, a evenimentelor la care ne referim în capitolul de față!

„Înainte de plenara din martie 1965 a CC al PMR și chiar în timpul ei (Ceaușescu - n.n.) *a manipulat în culise membrii CC pentru a se distinge printre oamenii cu munci de răspundere și a-și atinge țelul. În mare măsură a contribuit la aceasta faptul că Ceaușescu a reușit în momentul hotărâtor să-și asigure, împotriva lui Gheorghe Apostol, sprijinul lui Ion Gheorghe Maurer, Chivu Stoica și alți membri ai «vechii gărzi». Așa cum a arătat ulterior Gheorghe Apostol, care în 1954-1955 a îndeplinit funcția de prim-secretar al CC al PMR, el era sigur de atitudinea «vechii gărzi», anume alegerea lui în acest post, și acest lucru era corespunzător și dorinței exprimate înaintea morții de către Gheorghiu-Dej. Încă în ajunul plenarei, Chivu Stoica și alți membri ai conducerii l-au asigurat pe Gheorghe Apostol că vor vota candidatura lui, dar în pofida acestui fapt, la plenara din 22 martie 1965, a fost ales prim-secretar Nicolae Ceaușescu."*

Când un asemenea text-comunicat, precum cel de sus, se publică în Rusia, asta privește țara gazdă. Când însă apare la

noi, atunci este cu totul altceva. Se ridică un semn de întrebare de o mare gravitate și anume: cum de știa acest Vladimir Ilici Potapov - *„șeful sectorului pentru România la Secția internațională a CC al PCUS și traducător oficial al înaltelor personalități sovietice aflate în vizită în România"* - cele ce se petreceau în adâncurile partidului și statului nostru?

Pe acest vijelios cercetător științific sovietic îl cunosc personal. Militar. General. La contrainformații. Însuși Președintele Ceaușescu m-a avertizat asupra primejdiei pe care o implica prezența lui în țara noastră. Nu am de gând să-l blamez, nici vorbă! La urma urmelor, fiecare individ se află în slujba țării sale. Că generalul V.I. Potapov și-a îndeplinit bine sau nu misia, din punctul de vedere al țării sale, asta îl privește personal. Dar cum de pătruns-a Abilitatea sa în sfera atât de intimă a țării noastre, încât să-i vadă nu doar echimozele din lupte recente, dar și rănile vechi de aproape un sfert de veac?

În cazul generalului Șerb? Vă amintiți, desigur, cât tamtam și bum-bum avurăm noi atunci. Ba chiar președintele de atunci al Consiliului Securității Statului a afirmat, la o școală bucureșteană de cadre, că insul a fost degradat, exclus, condamnat la moarte și executat. Rețineți: executat. Pentru ca mai târziu să fie văzut în bazinul carbonifer al Gorjului. Civil, șeful unei coloane de mașini autobasculante, peste trei sute, pentru transportarea cărbunelui la termocentrale. Cedarea în fața unor rugăminți „prietenești"? Păi cu asemenea elegante maniere vom rămâne pururea deschiși spionajului din afară! Credeam că această chestiune este bine înțeleasă și tot bine statuată în cadrul legilor noastre.

Şi, respectând adevărul, dle Potapov, m-aţi felicitat pentru Preşedintele nostru de atunci, generale! Să ne reamintim. Erau invitaţi - să nu spun convocaţi - toţi şefii statelor participante la Tratatul de la Varşovia. Metoda cunoscută: punerea în faţa faptului împlinit. Urma ca fiecare dintre statele socialiste participante, membre ale Tratatului de la Varşovia, să mai verse o cotă-parte financiară pentru înarmare. Peste fondurile, şi aşa mult împovărătoare, virate anterior. Toţi ceilalţi şefi de stat au acceptat. Cu crâcneli, cu amendamente sau nu, dar au acceptat. Preşedintele, lângă care fierbeam eu, a spus categoric: *„Scuzat să fiu, nu am mandat pentru aşa ceva, aceasta este o problemă deosebit de complexă şi de delicată. Pentru a lua o hotărâre am nevoie de consultări în ţară. Dumneavoastră faceţi precum doriţi"*.

O, cât îi eram de aproape! De astă dată la figurat vorbind, pentru că la propriu... ce să mai spun! Îl aprobam în sinea mea pentru dibăcie, pentru diplomaţie şi tact politic. Cu toate că, în realitate, nu era tot atât de corect şi de consecvent. În viaţa de toate zilele vreau să zic. Uite că sunt momente când până şi un şef de stat are nevoie de consultări cu ai lui, când evenimentele îl depăşesc. Acolo însă, dintr-o calitate pur umană, el făcea o artă diplomatică. Mă rog, fie şi aşa. Important este să nu te arunci cu capul înainte. El a stat solid pe picioare. Cu toate că privirile celorlalţi îi reproşau: „eşti tu mai cu moţ?".

Într-o pauză apucase să-mi spună: *„Fraţii ăştia belicoşi vor să amplifice înarmarea. Vestul, aflând, va proceda identic. Normal. Pentru că înarmarea unuia din înarmarea celuilalt creşte. Şi unde ajungem aşa, tovarăşe ofiţer superior, unde?"*.

O jumătate de oră şi-a pierdut Leonid Ilici Brejnev, în strădania lui tradiţional-rusească, pentru a-l convinge pe Preşedintele din Carpaţi. N-a fost posibil. S-a ridicat de pe scaun şi a salutat ceremonios. Fierbea.

„Îmi place Preşedintele dumneavoastră" - mi-a şoptit atunci un rus, cercetător ştiinţific, amabil şi îndatoritor cum sunt de fapt ruşii. Şi eu i-am zâmbit ca unui coleg. Mă surprind acum făcând acelaşi gest. Sper să nu mă condamnaţi pentru atâta lucru.

Că Preşedintele prefera să joace biliard când venea la Moscova, în loc să fie dus, bunăoară, la Teatrul Bolşoi? Cu această informaţie, aparţinând incontestabil cercetării ştiinţifice, s-a rupt realmente inima târgului! Acum sunt în minoritate. Pentru că eu cunosc şi indivizi de un cu totul alt soi. De pildă, unul, deşi patrona incontestabil la Kremlin, confunda Tadjikistanul cu întreaga Uniune Sovietică; altul, pe Petru cel Mare cu Stalin.

***

Ce avea să moştenească, pe plan politic şi social, succesorul lui Gheorghiu-Dej? Să rememorăm:

• o desprindere - desigur, în limita comunistă - de Moscova, în chiar momentul în care Kremlinul cerea, ba chiar elaborase un vast plan în acest scop, o mai „economică integrare" a statelor socialiste; dar Bucureştiul a optat pentru „o cale proprie, românească, de construire a socialismului.

• pe plan intern (de mirare cum de a scăpat un asemenea demers din atenţia şi de sub lupa memorialiştilor!), prima încercare a lui Dej în a reapropia biserica de stat - moment definit prin acea surprinzătoare întâlnire a şefului de atunci al

statului cu reprezentanţi de marcă ai cultelor de la noi (evenimentul a ocupat o pagină întreagă, exclusiv în *România liberă*).

Am stăruit asupra acestei din urmă probleme, considerată de mine ca fiind de fond, pentru a se putea înţelege mai uşor implicaţiile distanţării - poate mai adânci decât cea iniţială - a bisericii de stat. Distanţare săvârşită, incontestabil, nu deliberat. Nici azi nu-mi dau seama pentru care motiv. Părinţii şi rudele Preşedintelui au fost oameni cu evlavie, creştini ortodocşi. Însă doamna lui, Prima Doamnă a ţării... Veţi înţelege ceea ce este de înţeles din aceste sumare „nedumeriri" de ea exprimate: *„Este adevărat că la biserica Caşin pierde timpul, la Înviere, o groază de lume?"* Sau: *„Primul-secretar de la Reşiţa mi-a spus azi că a văzut un scriitor care tocmai ieşea de la biserica de peste drum"*.

Adevărat, la Reşiţa stau - şi vor mai sta încă! - aproape faţă în faţă simbolurile a două puteri. Una efemeră, alta biruitoare ca întotdeauna. M-am temut pentru scriitor, mi-era prieten. Dar m-am liniştit repede, aducându-mi aminte de ceva care putea constitui, la nevoie, un argument greu. El era ortodox, iar biserica catolică. O văzusem de nenumărate ori. Pe dinafară, se înţelege. Prin urmare şi logic, nu din evlavie, nu din considerente de enoriaş cu îndatoriri intrase el acolo. Mai degrabă din curiozitate profesională, din setea asta teribilă de cunoaştere, de a fi mereu la curent cu toate, bune şi rele. Acolo, la Reşiţa, cu toată interdicţia politică, cu toată teama de suspiciunea pe care o putea scorni un asemenea fapt, multă lume frecventa acel lăcaş de cult.

Oare de ce am surâs eu aseară când, la televizor, cineva a făcut o uşoară referire la versurile lui Nichita Stănescu: *Nu*

mor caii când vor câinii? Scriam la aceste memorii, n-ar fi fost normal să mă găsesc cu receptorii pe altă lungime de undă.

Cât despre Preşedinte... El, în ziua premergătoare Învierii, se ducea la urşi. Vânătoarea lui preferată, n-am ce să comentez. Uneori se ducea în ziua de după Înviere. Dar asta nu însemna doar indiferenţă, precum s-ar putea crede. Preşedintele şi-a împins indiferenţa mult mai departe, nesocotind biserica, asta la propriu şi la figurat vorbind, neconservând-o, în toate cazurile, în planurile sale celebre de sistematizare. N-a fost însă un potrivnic înverşunat al bisericii, precum se bate azi monedă. Realitatea este că atunci când vrei să dai, Franţei de pildă, noi şi ultramoderne bulevarde, sacrifici şi asemenea construcţii. Desigur, n-o pun pe acelaşi plan. Putea oricum să facă mai mult în ocrotirea bisericii, la propriu vorbind. Sunt absolut convins că ofensiva Preşedintelui împotriva vechilor construcţii în general, deci şi împotriva bisericilor, fără a le fi conservat părţile ori detaliile de măiestrie nemuritoare, a fost o enormă greşeală care avea să adâncească substanţial prăpastia dintre el şi omul obişnuit.

Pentru că a venit vorba: admirabilă intervenţia, mai mult decât curajoasă, a scriitorilor Eugen Barbu, Corneliu Vadim Tudor şi a altor intelectuali în apărarea unor monumente de cult intrate în aria sistematizării, de fapt în ocrotirea bisericii înseşi. Preşedintele a receptat-o cu nervozitate şi multă vreme a sistat ofensiva lui impopulară de radere cu buldozerul a tuturor construcţiilor vechi, inclusiv biserici.

Ar mai fi de adăugat un element demn de atenţie în această încercare de a contura gândurile Preşedintelui privitoare la biserică. Se cunoaşte faptul că scotea la vedere vârfurile Cultelor

atunci când voia să convingă Occidentul că în România totul ar fi în bună regulă în ce privește credințele religioase. Și astfel mitropoliții noștri, rabinul-șef, capii altor culte religioase pledau, în fața congresmenilor americani sau a altor demnitari, din Statele Unite mai ales, în favoarea României, pentru obținerea formidabilei clauze a națiunii celei mai favorizate. Se înțelege că nu vreau să infiltrez o învinuire sau măcar un reproș de cavaler medieval la adresa capilor bisericilor de la noi. Înalt Sfințiile lor au făcut-o, asta o pricepe oricine, dintr-un patriotism demn de toată lauda și cinstirea. Au făcut-o chiar peste propriile lor nemulțumiri și amărăciuni stârnite de încălcarea, în propriul lor stat, a unor drepturi consacrate. Am spus-o doar în ideea de a se recepta că, cel puțin în treburile majore ale țării, Președintele nu ignora Cultele.

Se știe însă mai puțin despre faptul că unii dintre consilierii Comitetului Central și chiar dintre consilierii Președintelui au fost repartizați la Departamentul cultelor. Unul dintre aceștia a fost chiar șeful acestui departament până în ultima clipă a existenței statului socialist. Și toți aceștia, culmea, toți aceștia - cunosc bine lucrurile - s-au situat de cele mai multe ori de partea bisericii în treburile acesteia cu instituțiile statului. În momentul când a început construcția noii aripi a Palatului Cotroceni, unde azi este instalat președintele României, în incinta curții era o biserică cu tradiții istorice și era chiar benefică pentru cultura și imaginea noastră în afară. A fost demolată într-o noapte, și asta în ultimii ani, ceea ce spune multe. Această biserică - așa cum am spus, cu tradiții istorice - nu încurca cu nimic, numai că era văzută zilnic în grădina Palatului Cotroceni...

Capitolul III

Praga, 1968: jocul triplu al sovieticilor

După Congresul al IX-lea al partidului (martie 1965), au urmat ani de speranțe. Speranțe larg populare într-o primenire reală a societății, pe toate coordonatele sale, începută chiar sub echipa lui Dej. Și nu doar speranțe în strictul sens al cuvântului - asta ar presupune doar o atitudine de expectativă și de așteptare. Dar s-a și consemnat, chiar la scară națională, o revitalizare a economiei și mai ales în învățământ și cultură. Și toate păreau de bun augur. În fine, apăruse o perspectivă ademenitoare.

Din teritoriu ni se semnalau manifestări de bucurie și încredere. Noul secretar general al partidului devenea un simbol al speranțelor noastre generale. Cetățenii se exprimau liber, mai degajat; Securitatea - după cum veți vedea - trecea și ea printr-un proces de transformare, deloc superficial, stimulat de aceeași speranță în noul șef al partidului și statului, mai tânăr și mai dinamic, în tandem cu președintele Consiliului de Miniștri, I.Gh. Maurer, mai exersat și mai temperat în multe privințe. Începuse chiar o mică privatizare (mandatarii). Oamenii puteau să-și contruiască chiar și o casă de odihnă. Țăranii aveau posibilitatea, cu loturile

ajutătoare şi retribuţia primită, să concureze celelalte sectoare, Gostatul, CAP-ul şi ţăranii liberi, care aveau ce vinde. Astfel că piaţa era aprovizionată din belşug.

„Se pare că am luat-o bine din loc, însă ne mai trebuie enorm de multe" - spunea, nu fără o satisfacţie afişată, cel ce avea o vedere de ansamblu asupra vieţii naţiunii şi ţării. Şi eu îl ascultam plin de nădejde şi de importanţă. Mă găseam lângă personalitatea care putea schimba radical faţa României, fie ea populară sau socialistă. Pe atunci nu-mi prea erau clare diferenţele dintre aceste două forme de organizare a structurilor statului şi societăţii.

Motive de speranţe îndreptăţite, pentru o primăvară a ţării şi a vetrelor sale, existau din abundenţă. Se petrecuseră, într-un ritm galopant, evenimente cu o încărcătură politică şi chiar emoţională puternic demarate într-o perioadă anterioară. Să ni le amintim grupat înainte de a le detalia, pentru a desprinde sensuri şi semnificaţii majore.

Mai întâi, câteva punctări ale unor evenimente petrecute anterior instalării la vârful piramidei partidului a lui Nicolae Ceauşescu.

• Ca urmare a procesului de destalinizare, promovat de Hruşciov, Capitala românească declară, în 1957, că în România lucrurile de acest gen au fost deja rezolvate prin îndepărtarea Anei Pauker şi a lui Vasile Luca.

• Societatea românească trăieşte încă miracolul retragerii trupelor sovietice (1958) de pe teritoriul ţării sale.

• La 24 ianuarie 1959, de ziua Marii Uniri, la Radio se cântă Hora Unirii şi cetăţenii în vârstă, sensibili şi răscoliţi,

lăcrimează sau plâng de-a binelea. Le-a fost dat s-o retrăiască!

• În 1964, conducerea de la Bucureşti face publică o Declaraţie de Independenţă şi din nou spiritele curate se înalţă, manifestându-şi din plin satisfacţia.

***

Despre cei dintâi paşi în desprinderea noastră de Moscova, acţiune întreprinsă cu abilitate politică şi diplomatică ce avea să uimească lumea occidentală, am vorbit pe larg atunci când am conturat moştenirea preluată de la Gheorghiu-Dej. Asemenea şi despre primul avans al statului comunist în a-şi reapropia biserica.

Le-au urmat, sub Nicolae Ceauşescu:

- dezvăluirea dură, dar necesară, a unor grave abuzuri şi greşeli săvârşite de echipa lui Dej (vezi „cazul Pătrăşcanu");

- uluitoarea decizie a Bucureştilor de a nu întrerupe relaţiile diplomatice cu Israelul (aşa cum procedaseră toate celelalte state socialiste) în urma războiului cu arabii din 1967;

- mult prea surprinzătoarea decizie a aceluiaşi Bucureşti de a nu participa la intervenţia în Cehoslovacia a armatelor ţărilor membre ale Tratatului de la Varşovia, decizie urmată aproape simultan de Decretul de constituire a Gărzilor patriotice, „formaţiuni de luptă ale întregului popor", spre a se vedea limpede că România nu glumea, că ea îl va întâmpina cu forţa armată şi cu îndârjirea întregului popor pe agresor, oricare ar fi fost el. (Dar despre toate acestea - momentul Cehoslovacia - voi reveni în finalul acestui capitol. Pentru

că el are o deosebită însemnătate în creşterea popularităţii Preşedintelui);

- între anii 1965 şi 1970 are loc un nemaicunoscut schimb de vizite între România şi exterior. Am revăzut recent, la documentarea redacţiei *Adevărul*, ciclul cronologic al acestor vizite, care au însemnat un deosebit de intens dialog diplomatic la cel mai înalt nivel.

Vizite în afară

1965 - Nicolae Ceauşescu, în septembrie la Moscova, în octombrie în Bulgaria

1966 - în februarie din nou în Bulgaria, iar în august din nou la Moscova

1967 - în martie la Moscova, în mai în Ungaria, în iunie în Iugoslavia, în noiembrie din nou la Moscova şi în decembrie tot la Moscova

1968 - în ianuarie în Iugoslavia (voi reveni asupra acestui „iar şi iar") şi iar în Cehoslovacia.

Vizite înlăuntrul ţării

- între anii 1965 şi 1968 se află la Bucureşti: Santiago Carrillo, secretarul general al partidului comunist din Spania; Luigi Longo, secretarul general al partidului comunist italian; Iosip Broz Tito, preşedintele Iugoslaviei; din nou Tito, peste puţină vreme; liderul chinez Ciu En Lai; Frantz Muhri, preşedintele PC din Austria; din nou I.B. Tito; dr. Josef Klaus, preşedintele federal al Austriei.

(La una dintre vizitele, la noi, a mareşalului Tito a avut loc un scurt, însă foarte concludent, dialog între cei doi mari: *„Ce spuneţi, mareşale, o Românie şi o Iugoslavie însumează o putere*

cât, să zicem, a Franţei? - a întrebat Preşedintele. Mareşalul i-a susţinut cu fermitate privirea, în timp ce-i spunea pe un ton absolut categoric, ca şi când s-ar fi aşteptat la o asemenea întrebare: *„Fără discuţie, stimate prieten. Fără discuţie, mai ales când se gândeşte astfel de ambele părţi"*.

Ne aflam la o vânătoare. Şi foarte aproape unul de altul, doar noi trei. Aşa că le-am înţeles perfect spusele şi, mai ales, gândurile care le generaseră. Era curând după invazia în Cehoslovacia. Şi vizita mareşalului nu a fost anunţată.)

În fine, consemnez separat, pentru marea lor importanţă:

- vizita la Bucureşti, aproape pe neaşteptate, a preşedintelui Franţei, generalul Charles de Gaulle, în mai 1968, la numai câteva luni de la invazia în Cehoslovacia;

- vizita epocală, din 1969, a primului preşedinte al Statelor Unite ale Americii care ne-a vizitat ţara, Richard Nixon.

***

Fie numai şi din această enumerare a principalelor evenimente petrecute în doar patru ani (1965-1969) se poate vedea lesne că elementele întemeierii speranţelor într-o liberalizare mai profundă şi pe toate planurile existau cu adevărat, erau certe şi puternic stimulatorii. Adică, vezi bine, partidul se deschidea spre liberalizare, spre adevăr, justiţie şi prosperitate; el nu mai admitea grelele încălcări ale drepturilor omului; statul îşi punea în mâinile tuturor oamenilor ţării nădejdea şi armele de apărare a independenţei, aşa cum o făcuseră şi strămoşii noştri la vremea lor. În fine, prin recentele sale demersuri diplomtice, ţara se deschidea ea

că el are o deosebită însemnătate în creşterea popularităţii Preşedintelui);

- între anii 1965 şi 1970 are loc un nemaicunoscut schimb de vizite între România şi exterior. Am revăzut recent, la documentarea redacţiei *Adevărul*, ciclul cronologic al acestor vizite, care au însemnat un deosebit de intens dialog diplomatic la cel mai înalt nivel.

Vizite în afară

1965 - Nicolae Ceauşescu, în septembrie la Moscova, în octombrie în Bulgaria

1966 - în februarie din nou în Bulgaria, iar în august din nou la Moscova

1967 - în martie la Moscova, în mai în Ungaria, în iunie în Iugoslavia, în noiembrie din nou la Moscova şi în decembrie tot la Moscova

1968 - în ianuarie în Iugoslavia (voi reveni asupra acestui „iar şi iar") şi iar în Cehoslovacia.

Vizite înlăuntrul ţării

- între anii 1965 şi 1968 se află la Bucureşti: Santiago Carrillo, secretarul general al partidului comunist din Spania; Luigi Longo, secretarul general al partidului comunist italian; Iosip Broz Tito, preşedintele Iugoslaviei; din nou Tito, peste puţină vreme; liderul chinez Ciu En Lai; Frantz Muhri, preşedintele PC din Austria; din nou I.B. Tito; dr. Josef Klaus, preşedintele federal al Austriei.

(La una dintre vizitele, la noi, a mareşalului Tito a avut loc un scurt, însă foarte concludent, dialog între cei doi mari: *„Ce spuneţi, mareşale, o Românie şi o Iugoslavie însumează o putere*

cât, să zicem, a Franţei? - a întrebat Preşedintele. Mareşalul i-a susţinut cu fermitate privirea, în timp ce-i spunea pe un ton absolut categoric, ca şi când s-ar fi aşteptat la o asemenea întrebare: *„Fără discuţie, stimate prieten. Fără discuţie, mai ales când se gândeşte astfel de ambele părţi"*.

Ne aflam la o vânătoare. Şi foarte aproape unul de altul, doar noi trei. Aşa că le-am înţeles perfect spusele şi, mai ales, gândurile care le generaseră. Era curând după invazia în Cehoslovacia. Şi vizita mareşalului nu a fost anunţată.)

În fine, consemnez separat, pentru marea lor importanţă:

- vizita la Bucureşti, aproape pe neaşteptate, a preşedintelui Franţei, generalul Charles de Gaulle, în mai 1968, la numai câteva luni de la invazia în Cehoslovacia;

- vizita epocală, din 1969, a primului preşedinte al Statelor Unite ale Americii care ne-a vizitat ţara, Richard Nixon.

***

Fie numai şi din această enumerare a principalelor evenimente petrecute în doar patru ani (1965-1969) se poate vedea lesne că elementele întemeierii speranţelor într-o liberalizare mai profundă şi pe toate planurile existau cu adevărat, erau certe şi puternic stimulatorii. Adică, vezi bine, partidul se deschidea spre liberalizare, spre adevăr, justiţie şi prosperitate; el nu mai admitea grelele încălcări ale drepturilor omului; statul îşi punea în mâinile tuturor oamenilor ţării nădejdea şi armele de apărare a independenţei, aşa cum o făcuseră şi strămoşii noştri la vremea lor. În fine, prin recentele sale demersuri diplomtice, ţara se deschidea ea

însăşi spre exterior, făcuse ea însăşi primii paşi de a ieşi din anchilozarea ce o cuprinsese, eliberându-se de jecmăneala teribilelor sovromuri şi de alte îmbrăţişări sufocante, dar „prieteneşti".

Apoi, accentuarea, grăbirea ritmului de industrializare. Fie-mi îngăduit: o fi fost ea, după unii, doar o copie sovietică a dezvoltării economice, însă pentru noi industrializarea era, la data aceea, un proces vital. Dislocaţi de pe pământurile lor muncite din tată în fiu, enorm de mulţi ţărani adăstau încrâncenaţi şi inactivi sau hălăduiau fără un loc de muncă. Pericolul unei riposte ţărăneşti era aproape evident. De altfel, în primul cincinal aveau să intre în câmpul muncii peste două milioane de cetăţeni.

Faptul că nu mult după aceea, la începutul următorului deceniu, speranţele populare s-au oprit în loc, au început să pivoteze spre dreapta şi spre stânga şi apoi s-au prăbuşit, nu deodată, ci succesiv, este un adevăr, ba chiar istoric, să nu spun doar de notorietate. Şi speranţele n-au mai revenit. Iar pe locul defrişat, tot de ele, de speranţe, chipurile pentru culturi mănoase, au încolţit teribil de îngemănate plantele blazării. Mai distructive şi mai nocive decât ciulinii de Bărăgan. Dovadă că prin tot ceea ce s-a făcut bun s-a dorit doar popularitatea, care fără bulbi în pământ nu-i decât o păpădie: o spulberă vântul.

În fond, ce se ascundea îndărătul celor mai multe dintre impresionantele evenimente mai înainte consemnate? Altfel spus, ce se afla în spatele uşilor închise, dar prin care ieşiseră mai înainte curierii şi trâmbiţaşii anunţând cu mult fast

începutul erei noi? Nu l-am văzut bine, dar cred că nu era el, Preşedintele. Un altul, cu ochi de jad sclipind ca la zei.

Atacul, violenţa, critica la adresa predecesorului său, Gheorghiu-Dej, având ca obiect declarat grava lui vină în „cazul Pătrăşcanu", de pildă, nu erau de fapt ţinta reală. O spun tot în cunoştinţă de cauză: Nicolae Ceauşescu îşi diviniza predecesorul. Nu vă miraţi, aşa stăteau lucrurile. Nu de puţine ori mi-a vorbit în termeni de-a dreptul elogioşi despre înaintaşul său. Iar această admiraţie, dusă uneori la paroxism, nu se putea stinge doar în trei-patru ani. Boala asta durează uneori o veşnicie. Nu doar doi-trei ani, câţi se vor fi scurs până la punerea din nou pe tapet a „cazului Pătrăşcanu". În plus, între anii 1965 şi 1970, nici nu putea fi vorba, la modul serios, de o aspirare la cultul personalităţii, câtă vreme mai existau Drăghici, Apostol şi alţii. În plus, abia reuşise să se adune din împrăştierea în care îl catapultase marele succes al alegerii (numirii) sale ca succesor al bătrânului Dej. Abia spre sfârşitul acestei scurte perioade de cinci ani a înţeles şi el că jocul a fost făcut şi cărţile-cheie erau în mâinile lui.

Şi oare nu era aşa? Doi dintre principalii şi chiar declaraţii săi concurenţi la ascensiunea în posturile înalte ale bătrânului muribund îi scăpaseră o vreme. (Eu spun că fuseseră iertaţi pentru o vreme). Unul a fost propus pentru funcţia - devenită onorifică! - de preşedinte al Consiliului de Stat (Chivu Stoica); celălalt (Gheorghe Apostol), principalul pericol, a fost îngăduit mai departe, alături de el, în Biroul Politic, pentru că mai prudent şi mai înţelept este să-ţi păstrezi lângă tine adversarul, decât să-i laşi mână slobodă prin lumea largă...

Gheorghe Apostol avea să înţeleagă repede că noul secretar general al partidului nu era deloc omul dispus să ierte, mai ales atunci când era vorba de adversarii politici. Dar el făcuse parte - ca şi Chivu Stoica şi Alexandru Drăghici - dintr-un Birou Politic culpabilizat de grave abuzuri sub Dej. Totuşi, erau cu toţii personalităţi marcante, din vechea gardă. Trebuia procedat cu prudenţă. Ferm, dar cu prudenţă.

Credinţa mea este că „afacerea Pătrăşcanu" a fost readusă pe masa de lucru nu din dorinţa noului secretar general al partidului de a întrona dreptatea şi justiţia. Nici pomeneală! Şi nici pentru a marca începutul demolării imaginii predecesorului său pe care, cum spuneam, îl glorifica. Şi asta, reţineţi, cu toată amărăciunea lui la aflarea veştii că Dej, pe patul de suferinţă, îi ceruse lui I.Gh. Maurer să-l propună şi să-l susţină ca viitor şef al partidului pe Gheorghe Apostol! Însă atârnau greu celelalte dovezi de preţuire, chiar foarte greu. Oare nu bătrânul Dej îl adusese din armată, unde fusese adjunct al ministrului din 1950 până în 1954, aşezându-l în funcţia de secretar cu problemele organizatorice la Comitetul Central al partidului? Şi asta când? Atunci când Dej, fiind preşedintele Consiliului de Stat, părăsise pentru scurtă vreme funcţia de prim-secretar (îndeplinită atunci de Gheorghe Apostol). Era limpede că, prin aducerea lui Nicolae Ceauşescu pe locul doi în ierarhia de partid, Dej îşi amorsa temeinic sistemul de control asupra partidului în general şi a Comitetului Central în special.

Indiscutabil, cel puţin în prima parte a ofensivei sale, imediat după 1965, Nicolae Ceauşescu l-a sacrificat cu părere

de rău pe înaintaşul său decedat, spre a putea lovi necruţător în ceilalţi potrivnici vii. Şi a reuşit exact precum i-au fost calculele şi voia.

Am în memorie, bine fixat, un moment petrecut în vremea la care ne referim. Când am intrat la el în casă, de el chemat, l-am auzit din pragul biroului: *„Salvează-te, domnule, apără-te, altfel eşti pierdut!"*. Ei, asta-i acum! - mi-a trecut fulgerător prin minte -, te pomeneşti că i-a venit chef de o arestare. Şi de ce tocmai eu? Dar mi-am dat repede seama că în încăpere nu se mai afla nimeni. Am tuşit uşor, să-mi fac remarcată prezenţa. *„Da, ai şi venit?"* - a întrebat el, fără să-şi schimbe poziţia. *„Mă gândesc cum să nu sacrific pionul ăsta din avangarda taberei albe. În fine, lasă-l în încercuire şi să mergem."*

Mi-a fost limpede că, atunci şi acolo, el nu juca şah doar cu piesele. Şi tot de atunci n-am mai putut privi o tablă de şah fără să nu-mi amintesc: *„Salvează-te, domnule, apără-te"*...

Dar să revenim la ale noastre. Am revăzut documentele vremii. Iată ce spunea atunci Preşedintele în cazul respectiv: *„O răspundere însemnată pentru hotărârea luată de a se trece - după şase luni de reţinere ilegală - la judecarea lui Lucreţiu Pătrăşcanu, fără a se fi asigurat de temeinicia învinuirilor aduse de organele de anchetă, revine membrilor de atunci ai Biroului Politic..."*

E limpede: bomba fusese amorsată. Drept pentru care acel Birou Politic avea să fie spulberat în patru vânturi (Gheorghe Apostol, Petre Borilă, Iosif Chişinevschi, Alexandru Drăghici, Alexandru Moghioroş, Miron Constantinescu, Constantin Pârvulescu, Chivu Stoica, Dumitru Coliu).

Însă atunci, în 1965, la alegere, satisfacţia lui părea să fie totală! *„Ai văzut tu, Neagoe, cine a anunţat ziarelor şi lumii întregi numele primului-secretar al partidului?“* - m-a chestionat el cu ochi scăpărători. Da, cumplită situaţie! Nimeni altul decât însuşi Gheorghe Apostol, marele înfrânt. Care mai apoi avea să fie succesiv marginalizat: preşedintele Confederaţiei Generale a Muncii, apoi director la Direcţia Generală a Rezervelor Statului, şi, ulterior, ambasador pentru multă vreme prin America Latină. A fost omul de care s-a temut cel mai mult. Lasă că nici el, Gheorghe Apostol, nu îşi ascundea prea mult ostilitatea faţă de Preşedinte!

Fantastica idee de rotire a cadrelor de conducere nu i s-a conturat atunci, ci mai târziu, vom vedea curând când şi în ce împrejurări. Rămânem încă în domeniul şi la timpul speranţelor privind însănătoşirea (şi democratizarea) societăţii româneşti.

Evenimentele şi faptele relevate mai înainte se petreceau, după cum în mod sigur aţi constatat, la vârful partidului de guvernământ, în compartimentul cel mai ascuns privirilor şi de unde informaţia pentru public ieşea rar şi întotdeauna bine ajustată şi şlefuită, încât membrii de partid şi obştea întreagă să *„simţească*, ar spune Caragiale, *numai ce-i scris adânc, neicusorule“*. Membrii de partid şi obştea ţării în general apreciau lucrurile după cum le vedeau desfăşurându-se la lumina zilei, fără a cunoaşte câtuşi de puţin ceea ce se petrecea în sfera înaltă a conducerii, cât de acerbă era lupta politică şi ce mari daune avea să înregistreze economia în noua etapă în care intra. Obştea ţării aştepta, la urma urmelor, să constate

pe viu, în condiţiile sale de trai, schimbarea calitativă pe care o statua cu propagandă zilnică noua Constituţie din august 1965, când România devenea, din republică populară, republică socialistă.

Dar firea omenească a fost şi va rămâne pururea complexă şi - mai mult - ciudată. Cum spuneam, semne de destindere, de împrospătare a societăţii existau, ele nu puteau trece neobservate. Mai ales pentru că şi propaganda se concentra asupra lor cu o insistenţă aproape jenantă. Însă faptele de viaţă, palpabile, de nivel de trai în ridicare - faptele care ar fi trebuit să urmeze în mod normal deschiderii mult năzuite - întârziau insuportabil. Şi totuşi, curios, această speranţă, grefată nu atât pe realitate, cât pe dorinţă, era atât de mare, atât de intens trăită, încât nu putea să nu dăinuiască încă multă vreme în sufletele oamenilor.

Personal, priveam cu ochi buni la mai tinerii noştri intelectuali care urcau spre vârfurile politicii în mai toate domeniile. De la ei aşteptam cu toţii, o dată cu o mai competentă şi mai benefică reprezentare a ţării în afara graniţelor sale, o revitalizare a afacerilor noastre şi în interior, economice în primul rând, pentru că acestea sunt mama a toate, fundamentul prosperităţii generale şi particulare. Unii dintre ei erau intelectuali de marcă, cu o substanţială experienţă în economie, alţii cu vădite calităţi în diplomaţie, cultură, învăţământ... Şi nu erau deloc puţini. Mă gândesc la un Mircea Maliţa şi Dan Hăulică, la un Gheorghe Oprea şi Ştefan Andrei, la un Ion Iliescu şi George Macovescu, la un Dumitru Popescu şi la... S-ar putea întocmi o listă deosebit de

cuprinzătoare, deoarece poporul român are de unde. Se spera că, flancându-i pe ceilalţi - mai puternici poate decât ei, însă obosiţi de a tot bate la porţi ferecate -, îi vor smulge din starea lor apatică, în interesul naţiunii.

N-am să le aduc eu reproşuri pentru faptul că, binemeritând încrederea, n-au onorat-o cât şi cum s-ar fi cuvenit. Un asemenea reproş nu ar avea temei. Că unii dintre ei s-au străduit vârtos, o ştim. Cert este că nu puteau face mai mult în împrejurările date. Cunoscându-l pe Preşedinte, pot afirma că admitea să promoveze lângă sine valori autentice, însă fără a le lăsa să zboare în înaltul cerului, ca pe şoimii tineri, ci punându-le capişonul, să vadă doar raze filtrate. El îi vedea pe toţi aceştia ca sfetnici din umbră, sateliţi pe orbita Soarelui. A fost o enormă greşeală faptul de a nu le fi dat tuturor acestora un mai larg câmp de acţiune, fără a-i tot suspecta, precum îi era obiceiul.

Şi greşeala aceasta avea serioase urmări împotmolitoare, nu doar la vârf, ci şi în adâncul partidului de guvernământ. Deschiderea survenită în primii cinci-opt ani făcuse posibilă apropierea de partid a foarte multor intelectuali, cu deosebire oameni tineri. Şi cele două stări de lucruri s-au contopit într-un real stimulent. Procedura devenită obligatorie potrivit căreia nu putea fi numit într-un post de conducere decât *„numai şi numai“* specialistul care era membru de partid, ca şi credinţa că deschiderea partidului este reală şi de durată ridicau obstacolele din calea dezvoltării normale a personalităţii individului. Aceasta a determinat, repet, intrarea în partid a multor intelectuali. Preşedintele nu a apreciat-o ca fiind indicată

şi benefică. El chiar s-a arătat neliniştit, dacă nu chiar nemulţumit. Eram de faţă atunci când a reamintit unuia dintre secretarii Comitetului de partid al Capitalei să se respecte cu severitate procentul admiterii în partid a intelectualilor. Nu ştiu ce pericol sau măcar ce neregulă vedea el în asta. Sau poate era un adevărat vizionar? Pentru că cei mai mulţi dintre cei care aveau să-şi depună pe masă, mai târziu, carnetul de partid proveneau tocmai din rândul intelectualilor intraţi în partid în acea perioadă de început a epocii Ceauşescu.

„Primăvara de la Praga“, neînchipuit de durul moment „Cehoslovacia anului 1968“, a adus Preşedintelui, pe plan naţional, dar mai cu seamă pe plan internaţional, o imensă popularitate şi simpatie. A fost momentul începutului înălţării Preşedintelui pe piedestalul dorit al eternizării, dar şi evenimentul de vârf în amplificarea şi consolidarea speranţelor ţării într-o altă faţă a vieţii sale. Dar momentul „Cehoslovacia 1968“ rămâne, pentru istoria acestor ani, unul dintre cele mai controversate momente de politică românească externă şi diplomatică.

Este vorba, în esenţă, de o magistrală decizie a Preşedintelui? Este voinţa lui fermă de neintervenţie într-o ţară oprimată, ca şi a noastră? Sau a fost pusă la cale mai dinainte? Am motive întemeiate să cred că a fost în exclusivitate o decizie românească, dar care venea şi în întâmpinarea unei insistente dorinţe a marelui nostru vecin.

Neintervenţia armatei noastre în Cehoslovacia a fost, fără îndoială, o hotărâre care avea să uimească lumea. Dar stimulată sau măcar privită cu îngăduinţă de ursul de la Răsărit.

Erau anii grei ai războiului rece. Uniunea Sovietică era bine supravegheată şi nimic din ceea ce îi era necesar din punct de vedere tehnologic nu mai ajungea la ea din Vest. Dar după trecerea Cehoslovaciei pe sub şenilele tancurilor? Nu ar fi fost dezastrul complet? O poartă spre Vest trebuia musai păstrată. Cu Ungaria, nici vorbă, mai avusese de-a face cu ea în 1956. Cu Polonia? Era mai mult decât riscant din pricini... tradiţionale. Iar cu cei din RDG, nici atât, fraţii lor din Vest cunoscându-le jocul de a cumpăra de la ei tehnologie de vârf care lua grabnic drumul Moscovei.

Rămânea România. Care prezenta, din punctul de vedere al sovietelor, câteva avantaje certe: se afla mai în interiorul lagărului socialist şi chiar la graniţa foarte întinsă cu Uniunea Sovietică; avea şi un conducător deosebit de inventiv, deşi crease deja mari dificultăţi Moscovei. În fine, n-ar fi deloc rău să-l pună pe Preşedintele României într-o situaţie neplăcută, chiar critică, faţă de ceilalţi conducători ai ţărilor socialiste participante la invazie, pentru simplul fapt că făcea, singurul, opinie separată, abţinându-se să se angajeze în tăvălugul asupra Cehoslovaciei. Şi nu ultima dintre cauze, ba poate cea mai importantă dintre toate, era aceea că, prin neintervenţia României în Cehoslovacia, Uniunea Sovietică îşi menţinea o poartă deschisă spre tehnologia din Vest - din Vestul care n-ar fi întârziat să demonstreze ţării noastre admiraţia şi sprijinul său.

Câţiva iepuri dintr-un foc şi, bineînţeles, un echilibru între Occident şi lagărul socialist prin intermediul Preşedintelui României. Aşa se şi explică faptul că, după intervenţia

în Cehoslovacia a armatelor participante la Tratatul de la Varşovia (minus România), toţi vecinii s-au năpustit cu observaţii sau critici asupră-ne, mai puţin Uniunea Sovietică, căreia îi ieşise şi ei pasienţa. Glorificarea României pentru neintervenţie îi deschisese larg porţile spre Occident. Breşa Est-Vest era un fapt împlinit. Traficul de tehnologie şi materii prime mai deosebite putea continua. Şi se rezolvaseră două lucruri dintr-o dată. Politică de maestru:

• Nicolae Ceauşescu s-a întâlnit, încă de pe vremea când era secretar cu problemele organizatorice, cu omologul său din Uniunea Sovietică, Leonid Ilici Brejnev, şi s-au împrietenit „la cataramă", asta petrecându-se, cum am mai spus, la un congres al Partidului Comunist italian pe la începutul anilor 60.

• S-au întâlnit, mai apoi, în calitatea lor supremă, în doi-trei ani de câte două ori pe an, la Moscova mai ales, dar şi aici, simţindu-se ca la ei acasă şi neavând, cel puţin pentru moment, idei ori propuneri deranjante pentru o parte sau alta. Ca oameni politici se respectau reciproc.

• Cehoslovacia se afla oricum la graniţa vestică a lagărului socialist şi trebuia blocată, apărată ideologic şi mai ales militar.

• Liderul sovietic nu-i putea ierta Preşedintelui încercarea de adâncire a desprinderii sale de marea şi invincibila Uniune Sovietică, proces început încă sub echipa lui Gheorghiu-Dej.

Aşadar, se prea poate ca tocmai această poziţie românească declarată, de neparticipare în Cehoslovacia, să-i fi convenit ursului moscovit. Trei lovituri dintr-o dată, nu

două cum spuneam mai înainte: pacificarea Cehoslovaciei, menţinerea unei porţi deschise spre Vest prin România şi - nu la urmă - stârnirea unor adânci reproşuri din partea ţărilor „surori" pentru opinia total separată a României în problema intervenţiei militare în Cehoslovacia.

Numai că Preşedintele cunoştea, ori măcar intuia, triplul joc al sovieticilor. Nu în zadar vizitase el oficial Cehoslovacia de două ori în acel an al intervenţiei „fraţilor"! „Transpirase" ceva şi îl solicitaseră cehoslovacii? Mă gândesc că şi cu Tito se văzuse tot de două ori în lunile anterioare invaziei.

Şi apoi, ce învinuiri, ce serioase reproşuri a adus Preşedintele, în public, Uniunii Sovietice, la marea adunare populară de câteva sute de mii de cetăţeni din Piaţa Palatului, cu prilejul intervenţiei în Cehoslovacia?

Nu mult după această mare adunare populară, ambasadorul sovietic în România, Drozdenko, s-a prezentat la Preşedintele României ca trimis special al lui Leonid Ilici Brejnev, pentru a-i transmite un mesaj verbal: *„Leonid Ilici Brejnev a spus să o luaţi mai încet"*. Adică, fiecare cum înţelegea problema - România spre Vest.

Oricum, asta nu afecta cu nimic prestigiul, general acceptat, al Preşedintelui de a nu fi intervenit şi noi în treburile interne ale altui stat. Iar avantajele pentru România n-au întârziat, vizitele rapide ale preşedinţilor american şi francez consfinţind o mult mai intensă colaboare economică, urmate şi de alte ţări occidentale. Toată admiraţia pentru ţara carpatină care cutezase să adopte alte forme de politică diplomatică şi militară, decât să înăbuşe în faşă redeşteptarea la o

viaţă normală a unei ţări mult asemănătoare ei. Iar Leonid Brejnev nu s-a ales mai cu nimic din intenţia lui de a demonstra „pe viu", pe teren şi la modul cel mai concret, că ar exista, chiar în interiorul lagărului socialist, un fiu rătăcitor. Aici nu i-au picat cărţile bune. Preşedintele român câştigase.

Vă mai amintiţi ecourile favorable României? Au fost cu adevărat formidabile. Ţara noastră căpătase dintr-o dată o altă faţă. Şi mai retrăiţi simţămintele noastre de atunci? O fi existat măcar un român care să-l fi dezaprobat pe Preşedinte? Bătea un vânt mai de libertate şi de optimism. Din păcate, nu pentru multă vreme. Peste nici cinci ani, Vestul, şi mai ales America, ni se arătau într-o rână. Vorba celebrului răposat Caragiu: *„Eu chenzină, el maşină, că aşa-i în tenis!"*.

O ştie şi o înţelege oricine: Preşedintele procedase astfel şi spre a avertiza că România nu-i o poartă deschisă tuturor bazbuzucilor; că ea va întâmpina o posibilă intervenţie în treburile noastre, ale altei ţări, cu armata pe poziţie, dar şi cu poporul înarmat. Nu decretase el atunci înfiinţarea gărzilor muncitoreşti, pentru apărarea de oricare agresor?

Aşa s-au petrecut lucrurile, că, după un deceniu şi ceva de la tragicele evenimente din Ungaria (1956), trupele ungureşti călcau, nu fără o anumită satisfacţie, pe pământul cehoslovac. Şi aveau motive de a zâmbi, nu erau de condamnat. Drumurile lor de acasă fuseseră serios măcinate şi de şenilele tancurilor cehoslovace. Pentru exact acelaşi motiv interveniseră şi unii, şi alţii. Se vede treaba că totul se plăteşte. Mai ales între „fraţi". Nu se admiteau abateri cât de mici de la calea dreaptă, sigură şi scurtă de prosperitate

mondială, cum era cea stabilită de Moscova între zidurile Kremlinului, lângă giganticul tun turnat pe vremea ţarului Petru cel Mare.

Ciudat părea intervenţioniştilor în Cehoslovacia că lipseau românii. Dar nu-i nimic - vor fi gândit ei -, Ceauşescu şi-o face cu mâna lui. Riposta o vom vedea, nu poate să întârzie.

În vremea aceasta, Preşedintele citea cu un interes enorm informaţiile transmise pe telex de corespondentul nostru la Praga - singurul post de emisie rămas ca prin minune în funcţiune. Ca prin minune? Oare? Atunci pentru ce mai fusese Preşedintele în vizită oficială la Praga, de două ori în acelaşi an al brutalei intervenţii? Doar pentru un ceai pe terasa reşedinţei prezidenţiale? Transpirase ceva, asta e sigur. Şi probabil se încerca marea cu degetul.

Dar Preşedintele a fost şi mai ferm, dacă vă mai aduceţi bine aminte. N-a admis ca trupele care reveneau în ţările lor, după intervenţia în Cehoslovacia, să treacă înarmate pe teritoriul românesc. Iar măsura cu înfiinţarea Gărzilor patriotice înarmate era mai mult decât un avertisment.

Pe mine însă tot acea recomandare mă frământă: *„Spuneţi-i lui Nicolae s-o ia mai încet"*... Ţi-ai găsit şi cui să ceri o încetinire a motoarelor!

***

Vorbeam despre natura omului Om. Despre cel care, indiferent de treapta scării sociale pe care se află la un moment dat, nu îşi uită condiţia de bază, menirea, rolul. Mă refer la cel ce, suind spre vârful societăţii ca om politic în

primul rând şi bănuind măcar că puterea îl modelează insesizabil, ţine cu ghearele şi cu dinţii de natura lui pământeană.

N-am să susţin că Preşedintele a ţinut să rămână el însuşi măcar în prima fază a trăirii puterii. Dar cel puţin spontanele sale atitudini îl mai menţineau printre muritori ca pe un om între alţi oameni, neafectat încă de înalta-i funcţie, cu o modestie proprie firii profund umane.

Să vi-l prezint în câteva situaţii de acest fel.

Vânătoare de fazani. Undeva, nu departe de Capitală. Invitaţi de onoare - ambasadori din mai toate ţările. Un moment de destindere, de cunoaştere şi apropiere, nu pe alambicatele căi ale diplomaţiei, între preşedintele ţării gazdă şi reprezentanţii oficiali ai ţărilor, mari şi mici, de pe toate continentele. Moment prielnic, când se mai pot face şi o observaţie cu subînţeles, un avans posibil, un acord probabil, o sugestie promiţătoare. Şi toate acestea tocmai pentru că eticheta sobră, angajată, lipseşte aproape cu desăvârşire. Vânătoarea a fost, este şi va rămâne, mai ales pentru persoanele sus-puse, un moment de respiro între sufocantele circuite ale vieţii politice, de stat şi de afaceri. Când îţi mai poţi aduce aminte că tot ce zboară - sau aproape tot ce zboară - se mănâncă.

Fazanii sunt, orice s-ar spune, un deliciu. Pentru cel ce ştie să-i prepare.

Întâmplarea a făcut ca, la înapoierea de la vânătoare, ambasadorii american şi sovietic să se afle alături atunci când a apărut şi Preşedintele, radiind de plăcere. *„Domnilor, aţi împuşcat, aţi doborât?"* *„Da,* au încuviinţat ei, *am avut mână bună, însă pentru*

prima dată la fazani.“ „Cum, pentru prima dată?“ - i-a chestionat, voit sever, Președintele. *„Vreți să spuneți cumva că nu ați participat până acum la o vânătoare de fazani?“ „Chiar așa, este pentru prima oară.“ „Ei, atunci se schimbă socoteala. Stimați ambasadori, ați încurcat-o. La noi e o tradiție vânătorească severă. Ea cere ca vânătorul care doboară pentru prima oară un soi de sălbăticiune să primească, drept botez, zece nuiele la fund. Nu veți avea scăpare, cu toată înalta dumneavoastră funcție. Excepție nu se face. Întindeți pe jos două pături!“* - a ordonat el oamenilor de pază.

Toți se prăpădeau de râs. Da, Președintele are haz, șuguiește... Însă el nu șuguia deloc. Unul dintre oamenii mei îi și aducea o mână de nuiele. Nu prea groscioare. Ca pentru poponețe fine. Și a început ritualul botezului vânătoresc, pe păturile întinse pe pământ. Se înțelege că cei doi „oficianți“ nu lucrau cu îndârjirea Inchiziției. Dar într-un formidabil haz general. Chiar și cei doi ambasadori botezați se prăpădeau de râs.

Zece nuiele, fiecare. Nici mai mult, nici mai puțin.

Și iată și o excelentă idee, venită ca din senin. Când s-au ridicat de pe pături cei doi ambasadori, american și sovietic, frecându-și posteriorul să amplifice veselia, s-a auzit limpede în poiană: *„Vedeți cum stau lucrurile? Sunt situații în care și cineva mai mic poate bate doi mari, chiar foarte mari“*. A conchis, teribil de amuzat, Președintele.

Vânătoarea a fost un succes deplin. Sub toate aspectele: ca trofee, ca ospăț, ca priză la toți cei din jur, a celor doi ambasadori care au avut buna inspirație să se încadreze până la capăt în datinile noastre vânătorești. Și, firește, un succes al Președintelui, care - dintr-o glumă de moment - a desprins la iuțeală un sens politic major.

O întâmplare obișnuită cu oameni comportându-se obișnuit. E tot ce voiam să spun.

A, da, altfel s-au petrecut altă dată lucrurile. Cu dl Manea Mănescu. Tot la o vânătoare, însă la urși. Undeva, prin Argeș. Când a suportat ritualul botezării vânătorești cu toată rigiditatea. Dar o merita cu vârf și îndesat. Ursul ucis era al... colonelului care îl însoțea. Și care a tras rapid și eficient, să nu se năpustească dihania asupra „vânătorului“ care nu mai văzuse în viața lui un urs de aproape. Dar dl Mănescu își arogase dreptul la trofeu. Recunoscând însă că vânase urs pentru prima oară. Mai bine se lăsa păgubaș.

Așa a început bătaia cu zece nuiele. Grosuțe, nu prea mlădii. Aplicate chiar de Președinte. Pe pătura de pe pământ, botezatul întru vânătoarea de urși a zvâcnit până când, la a cincea nuia, i-au sărit ochelarii. *„Gata, nu mai suport!* Spera să pună punct, dar nu avea nici o șansă. *„Stai că mai am cinci nuiele de aplicat, Mănescule, nu ai scăpare“* - l-a sfătuit, moale, Președintele. Și au mai urmat încă patru până când, la a zecea, era deja în picioare, răvășit în bună regulă, fără ochelari. Dar pentru acest supliciu, vânătorul botezat a căpătat blana ursului. Și dreptul de a povesti nepoților cum a doborât el dihania care se și năpustise asupra lui, gata să-l rupă în bucăți.

Puteți vedea, în cele ce v-am istorisit, pe dictatorul de mai târziu?

***

După ce Nicolae Ceaușescu a fost propus de Maurer în fruntea statului, se organizau partide de vânătoare de regulă în vacanțe, după Anul Nou, la Predeal. Atât Nicolae

Ceaușescu, cât și Maurer, Chivu, Drăghici, Bârlădeanu și Apostol (biroul politic), participau la vânătoare în zone ca Timișoara, Oradea, Galați. De regulă, se pleca cu trenul guvernamental spre ora 20,00-21,00; trenul avea vagoane de dormit, cât și vagon restaurant, unde ambianța era plăcută. Până la 12,00-1,00 noaptea, când se retrăgeau. În program era prevăzut ca la ora 8,00 să ajungem la locul de vânătoare. La o astfel de acțiune, în județul Timiș, începe vânătoarea, iar eu mă trezesc că nu am decât o singură pușcă Holland-Holland, cu care obișnuia Nicolae Ceaușescu să tragă. De obicei luam două astfel de puști. De această dată aveam una singură și o pușcă cu alice (pentru fazani). Or, noi urma să vânăm porci mistreți și urși.

Standurile de vânătoare erau un fel de țarc cu doi butuci, unde stăteau vânătorul și aghiotantul. Intrăm în standurile respective și așteptăm să vină vânatul, împins de bătăiași. Nicolae Ceaușescu vede că nu era în stand decât o pușcă Holland, vrea să plece, dar eu îl opresc; nu i-am dat voie să iasă din stand. Nu-i vine să creadă că îmi permit acest lucru, se uită la mine și îmi spune: *„Tu îți dai seama ce faci?"*. Îi răspund: *„Știu ce fac, dacă vreți, arestați-mă, dar nu cred că trebuie să renunțați la vânătoare, având atâția invitați"*. Nu mai spune nimic un timp.

Apare un mistreț, pune mâna pe pușca cu alice pe care o încărcase cu cartușe pentru porci mistreți, trage și porcul mistreț cade. Se uită la mine, dar și eu mă uit la el. La încheierea partidei de vânătoare a avut cele mai bune rezultate în ce privește trofeele de vânătoare. La care, foarte mândru, îi

spune lui Maurer (care avusese două puști Holland-Holland): *„Uite, măi Jane, eu cu o singură pușcă am avut acest rezultat, în schimb tu ai avut două puști"*. La care „Jenică" îi spune că nu crede, dar se convinge când Nicolae Ceaușescu îi arată singura pușcă Holland cu lunetă pe care o avea.

Ajungând la București, îi raportez că propun să-l dau afară pe subalternul care se numea Pricop Vasile, locotenent colonel, pentru că nu adusese două puști, la care Nicolae Ceaușescu îmi spune: *„Dar ce, eu te-am dat afară pe tine? Trebuie să controlezi subalternii, iar asta e cu totul altceva, nu te grăbi cu datul afară"*.

***

Era pe la început. Când se puteau face și glume, chiar dintre cele mai nesărate. Pentru care, în alte împrejurări, avea să se plătească nu doar cu un botez vânătoresc.

Tânărul secretar general al partidului vizita regiunea Constanța, împreună cu președintele Consiliului de Miniștri, Ion Gheorghe Maurer. Și se începe, potrivit obiceiului, cu o scurtă ședință la Comitetul regional de partid, după care se pleacă prin câteva unități de producție, industriale și agricole.

Eu sunt în mașina a doua, cu I.Gh. Maurer și cu președintele Consiliului popular regional; în prima - secretarul general, însoțit de „bătrânul" Vâlcu, primul-secretar al regiunii, și de secretarul cu problemele agricole. Mașinile merg prea iute, Maurer și noi ceilalți privim afară și deodată „nea Jenică" observă cu vocea lui plăcută: *„Măi, dar cam mulți măgari sunt pe la voi pe aici"*. *„Lăsați, tovarășe Maurer, că și la*

Bucureşti sunt destui", se avântă cel de lângă mine. „*Mie îmi spui!*", adaugă dl Maurer, izbucnind în râs.

Mai mergem ce mai mergem şi iarăşi observă: „*Bine-bine, cu măgarii m-ai lămurit, dar cu ochiurile, cu golurile astea din semănături, ce este?*" „*Tovarăşe preşedinte* - răspunde acelaşi -, *asta este ceea ce ne-au trimis tovarăşii de la Bucureşti, asta am semănat. Seminţele n-au fost tratate suficient, sunt mulţi dăunători care nu pot fi stârpiţi decât cu pesticide şi astea tot de la Bucureşti trebuie să ne vină... Cam asta e situaţia...*" Iar Maurer: „*Văd că ai replică, mi-ai dat din nou un răspuns*".

După vizită, la masa oficială care era deja pregătită la întoarcerea noastră, dl Maurer reia: „*Nu ştiu ce ai văzut tu, Nicule, dar eu am văzut că sunt foarte mulţi măgari pe aici*". „*Iar eu i-am răspuns tovarăşului Maurer că şi la Bucureşti sunt destui*", repetă, cu isteţime, preşedintele Consiliului popular judeţean.

Bătrânul Vâlcu a împlântat în colegul său nişte priviri ucigătoare, Maurer s-a amuzat în sine, iar secretarul general a privit, voit distrat, în afara cadrului în care ne aflam. „*Păi, nu te ocupi tu de administraţie? Vezi şi tu unde sunt prea mulţi...*"

Capitolul IV

Tot ce era prohibit a proliferat

Anul 1974 nu avea să marcheze apogeul cultului personalităţii, aşa cum neîntemeiat mai precizează unii memorialişti, asta încă nu. Poate propulsarea spre apogeu. Asta da. Ca şi apariţia în avanscena politică a Doamnei sale. Cu tot cortegiul de amărăciuni şi răzbunări care a urmat.

Nu uitaţi, 1974 este anul în care Nicolae Ceauşescu ajungea, în sfârşit, să acumuleze ambele puteri în partid şi în stat. În martie, era ales Preşedinte al Republicii Socialiste România. Aceasta era, evident, o altă calitate, net superioară celei de până atunci, de Preşedinte al Consiliului de Stat. Fie şi numai pentru faptul că posturile membrilor marcanţi ai Consiliului de Stat se transformau în atribuţii de consilieri ai Preşedintelui şi că, din for de decizie, consiliul acesta devenea echipă de execuţie.

Abia atunci, în 1974, la cumularea funcţiilor de secretar-general al partidului şi de Preşedinte al republicii, i se lăsa deschisă calea spre deplină glorificare. Este drept însă că până atunci îşi implantase în sol pilonii solizi de susţinere ai personalităţii unice. La acea vreme el era: comandant suprem al forţelor armate, preşedinte al Consiliului Naţional al

Oamenilor Muncii, preşedintele Consiliului Naţional al Frontului Unităţii Socialiste, preşedintele Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice şi Sociale. Toată puterea era în mâinile lui. Pe aceşti piloni, având în centrul lor Ceahlăul şi Caraimanul, adică secretar-general al partidului şi Preşedinte al ţării, avea să fie ridicată efigia puterii discreţionare.

Până atunci, nici pomeneală. Doar intenţii şi dorinţe, cel mult. Că se gândea, că o dorea, că aspira la scaunul zeilor? Asta doar se presupune. Realitatea nu o poate confirma cu certitudine. Lucrurile aveau să mai dureze. Nu mult, se înţelege că nu mult timp, pentru că cimentul pentru soclu se şi turnase în betoniere.

Ca Preşedinte, proaspătul ales trăia din plin satisfacţia reuşitei, aici nu încape îndoială. Atunci şi viaţa lui de familie, şi cea personală au căpătat alte dimensiuni, alt cadru şi altă însemnătate. Iar mulţumirea omului aflat în plin triumf i se citea pe faţă. Devenise - fie şi numai pentru un timp relativ scurt - mai omenos şi mai îngăduitor, mai afectuos cu cei ai casei. Ţinea ca familia să-i împărtăşească succesul lui total. Ceea ce nu-i deloc ieşit din comun. Rele de tot urmau să fie altele.

La urma urmelor, tot omul se comportă sublim atunci când este atins de mâna zeilor. Pentru ce am aduce atunci acuze? Totul este ca în asemenea situaţii să te ancorezi bine în pământ. Să ordoni săparea unor tranşee ca şi când ai intenţiona să rămâi acolo o veşnicie. Şi să-i spui soldatului care nu mai conteneşte cu lauda pentru succesul tău: *„Ba e*

meritul tău, ostaş, tu ai tras cu puşca, nu generalul". Asta, dacă vrei. Dacă o gândeşti. Dacă nu... Ei, dacă nu, se va întâmpla ceea ce de fapt s-a şi întâmplat.

În opinia mea, nu-i totul ca tu însuţi să aspiri la glorie şi eternitate. Mai trebuie să ai şi slujbaşi care să-ţi ţină scara la încălecare şi să mai existe şi martori guralivi şi răspânditori de osanale despre avântul nemaipomenit cu care ai purces la lupta împotriva balaurului. Nu chiar ca Sfântul Gheorghe, dar pe aproape.

Şi asemenea martori au fost, şi nu puţini. Revedeţi documentele Congresului al X-lea, de pildă, din august 1969, spre a înţelege mai bine spusele mele. Mulţi, grozav de mulţi, se întrec în a-i aduce laude de preamărire. Culmea este că printre aceştia recunoaştem şi oameni de prestigiu. Personal, consider că evenimentele din decembrie 1989 le-au dat ultima lecţie din cartea vieţii. Ca şi multora dintre noi.

***

Atunci, în 1974, mi-a spus Preşedintele, după alegerea sa, ceea ce aveam să înţeleg mult mai târziu: *„Acum ne putem lansa în afară cu tot temeiul şi cu toată credibilitatea. Eu îţi spun că asta este sigur"*.

Credit avusese el şi până atunci. Dar din partea Vestului, mai ales. Şi din partea Chinei lui Mao, care în 1974 încă mai trăia, ba chiar cu ofensiva-i cunoscută din tinereţe, acoperindu-şi mereu bine spatele frontului. Dar ruşii nu cădeau în somnolenţă. Dimpotrivă. Încercările, dacă nu chiar străduinţele lor de a-l înlocui pe Preşedinte, ori măcar de a repune sub control politica externă românească - şi nu doar

atât! -, n-au încetat niciodată. Tot așa cum la timpul respectiv procedase zadarnic Hruşciov cu Gheorghiu-Dej.

Așa stând lucrurile, să ne imaginăm cu câtă amărăciune, cât de greu i-a fost mai târziu Președintelui să reapropie economic țara de ruși. Brejnev și mai ales Gorbaciov nu-i puteau ierta sub nici o formă desprinderea din 1964, declanșată, e drept, de Dej, însă continuată cu toată fermitatea de Nicolae Ceaușescu. Când se petrecuse reapropierea economică despre care aminteam și în ce condiții dramatice? În vremea declinului economic pe plan mondial, a convulsiilor provocate de „șocul petrolului" din 1974 și repropagat, cu și mai multă forță, în 1979, când Vestul, și mai ales America, uitând marile servicii pe care România le adusese în rezolvarea conflictelor cu Vietnamul și China, își răciseră considerabil relațiile cu țara noastră, aducându-i, prin aceasta, mari greutăți în aprovizionare și în reîmprospătarea tehnologică mai ales. Oare nu știau ei, americanii, că procedând astfel îl vor obliga pe Președintele României să reapropie economic țara de ruși? Nu proceda Vestul, cel puțin în parte, la fel cum o făcuse la Ialta? Țara nu putea trăi fără materii prime și fără a-și exporta produsele. În condițiile date, artificial create de partenerul de până atunci din Vest, Uniunea Sovietică rămânea singurul mare furnizor de materii prime și sigura mare piață de desfacere pentru produsele românești.

Gentlemeni, gentlemeni!

Nu a fost deloc o bâjbâială în politica noastră externă din acei ani, așa cum înclină să creadă unii comentatori și memorialiști. Sărmana țară mică, oricare ar fi ea, a fost, este și va fi mereu sub capriciile cavalerilor declarați ai vieții, fie ea

medievală sau contemporană. De unde se vede că jocurile cu zaruri se practică și în viața politică. Chiar și acum, în anul 2004, când scriu aceste rânduri, reticențele Vestului în a admite lângă sine țările din estul european par să anunțe repetarea greșelilor de mai înainte. Oare cine spunea că în istorie nu este nimic nou, că totul se repetă?

Tendința unora de a-l nega total pe Președinte izvorăște, cred eu, dintr-o altă înclinare, de data asta la propriu vorbind, în fața aceluiași Președinte. Cum altfel să ne-o explicăm? Reamintiți-vă de procesele intentate unor membri de frunte ai echipei sale. Cu câtă străduință încercau ei să grefeze vina exclusiv pe umerii Președintelui. Dintr-a lor vină, poate chiar determinantă în unele privințe, nu recunoșteau o iotă.

Vina lor principală este că, cunoscându-l de aproape, l-au susținut totuși fără rezervă, deci fără discernământ, în toate momentele alegerii și realegerii sale ca secretar general al partidului ori ca Președinte al țării, precum și în toate celelalte consilii de formulă națională. Pentru că - vrem, nu vrem - există și un asemenea mod de a gândi: atunci când, să zicem, un ofițer îi spune generalului său „sunteți formidabil, sunteți nemaipomenit!", poate primi și un răspuns cam de genul: „hei, camarade, las-o baltă că lucrurile stau cu totul altfel". Când i-o spun trei-patru, răspunsul întârzie sau nu mai vine deloc. Ce se întâmplă însă când toți cei din jur, inclusiv din statul major al generalului, îi spun același lucru? Nu termină el prin a crede cu adevărat că bătălia, pe care abia a încheiat-o, n-a fost de fapt o bătălie de uzură, ci o victorie colosală, cu splendide ecouri și influențe în epocă?

Realitatea este că la început - începutul însemnând, în cazul nostru, anii 1965-1970, ba chiar 1974 - Preşedintele s-a bucurat de un substanţial sprijin din partea populaţiei: atunci când a acceptat desprinderea de Uniunea Sovietică; când a apropiat de Occident interesele economice ale ţării; când mulţi nutreau speranţe nu doar într-o pivotare de 45 ori chiar de 90 de grade, ci chiar o mişcare generală de stânga-mprejur. Faptul că mai apoi, nu prea târziu, acest solid sprijin popular a secat, ca apele după o năvală de primăvară, tot cert a fost, ba chiar se putea vedea cu ochiul liber.

Se pare că, în pofida învăţămintelor şi avertismentelor istoriei, tindem spre aceleaşi deformări ale propriilor noastre realităţi. Greşeală ca în cazul Antonescu. Adică, un dictator şi atât! Marile calităţi ale mareşalului, patriotismul său profund înainte de toate, au fost trecute sub tăcere. Pentru că politica avea nevoie de un ţap ispăşitor. În cazul unui succes deplin, el ar fi fost glorificat. Atunci pierduse şi trebuia anatemizat. Nu doar de succesor, de regimul comunist. După cum putem vedea, azi se revine foarte greu la adevărul despre marele şi unicul mareşal din istoria ţării.

Iată, mi-a revenit în memorie momentul ultim al vieţii sale, respectiv executarea condamnării mareşalului la pedeapsa capitală. Momentul mi-a fost relatat de bătrânul fotoreporter Martin Cioc, cel care a imortalizat pe peliculă execuţia şi masca mortuară a defunctului.

Celălalt Antonescu, Ică, se lăsase la pământ, în genunchi, cerând clemenţă. Mareşalul, care refuzase să i se pună banda pe ochi, l-a fulgerat cu privirea, spunându-i cu autoritatea-i

cunoscută: „Ridică-te, domnule, şi fii bărbat!". După care plutonul de execuţie a tras. Dar nelovindu-l. De unde se vedere că soldaţii erau mai înspăimântaţi decât condamnatul la moarte. Şi, în surpriza şi vânzoleala care au urmat, tot mareşalul i-a scos din încurcătură în ultima lui apariţie de comandant suprem: *„Soldaţi, cine v-a învăţat să trageţi pe lângă ţintă? Sper că nu eu, mareşalul vostru. Ascultaţi comanda la mine: La umăr arm'! Foc!"*. Ţara asta a avut şi are bărbaţi în deplinul sens al cuvântului.

Dar să mergem mai departe. Este vorba de pripeala şi chiar nesăbuniţa cu care aşezăm noi, în rafturile istoriei, altfel decât a făcut-o istoria însăşi, personalităţile ce ne-au condus şi ne-au reprezentat o anumită perioadă de timp. O facem, din păcate, nu în temeiul unor analize şi aprecieri lucide şi obiective, ci adeseori în graba de a ne debarasa de coşmarul unui trecut care ne-a zdruncinat răbdarea şi echilibrul. Mă gândesc că nu slujeşte nimănui să-l privim pe Preşedinte doar din profil, şi nu din toate unghiurile. Cu epitete precum „paranoic", „măscărici", „subdezvoltat" etc. nu vom sluji nimănui, nici chiar nouă înşine, în a înţelege bine cum şi prin câte a trecut societatea românească în cele două decenii şi jumătate de guvernare a sa.

El nu mai poate fi condamnat şi executat încă o dată.

Ne-a rămas doar să ne străduim a fi corecţi şi obiectivi. Pentru că, iată, nu vi se pare că cele mai multe dovezi de obiectivitate asupra istoriei noastre din acele timpuri vin - paradoxal - din surse aflate în străinătate? Am citit cu tot interesul aproape toate relatările privitoare la „România la

vremea lui Ceauşescu". Şi m-am întrebat de prea multe ori: oare să-i lipsească românului, din ansamblul însuşirilor sale, tocmai calitatea de a fi analitic şi obiectiv?

Este cât se poate de neplăcut să constaţi că ai noştri, oameni de mare calibru din interior, sunt încă rari în a se încumeta să întreprindă o analiză de autoritate. Şi este surprinzător cu cât, se ştie, în toţi aceşti ani de grea încercare ţara a continuat să dea mulţi, foarte mulţi oameni de o general recunoscută valoare, inclusiv în sfera politică. Să nu-mi spună cineva că el, Preşedintele care ne-a guvernat vreme de două decenii şi jumătate, a făcut-o prostind o ţară întreagă. Nu vor fi fost toţi cetăţenii acestei ţări bieţi subdimensionaţi mintal şi nu vor fi coborât din copaci abia în anul de pomină 1965.

Aceste observaţii din urmă mă determină să revin asupra *Scrisorii celor şase* disidenţi adresată Preşedintelui şi, implicit, celorlalte vâfuri politice de la noi. Se afirmă că da, scrisoarea ar fi avut un oarecare ecou, ba chiar unul de şoc, însă numai în sfera înală a societăţii. Şi că, pentru tinerii care aveau să iasă buluc în stradă în acel decembrie, scrisoarea celor şase înseamnă mai nimic. Oare? Şi, mă rog, pe ce considerente se face această inedită afirmaţie? Pe acelea că scrisoarea fusese difuzată exclusiv pe posturile străine de radio? Dar ştiu susţinătorii acestei false idei cam în ce proporţie se făcea ascultarea Europei Libere, BBC-ului şi Vocii Americii? Eu sunt în măsură s-o ştiu, era normal s-o ştiu. Neînchipuit de mulţi ascultau posturile de radio străine. Şi mi se pare normal. Nu legal pentru noi şi pentru acea vreme, însă normal.

Obstrucţionaţi la receptarea unor informaţii nedorite, din interior, se căuta satisfacţie în butoanele posturilor acestora de radio care dezvăluiau, metodic şi consecvent - chiar dacă de multe ori adăugau de la ele suplimente scandaloase - tenebrele echipei noastre de conducere. Şi ştiţi cum este: nimic nu circulă cu mai multă repeziciune ca informaţiile supuse celei mai severe cenzuri. Asta pare să fie regula jocului. Tot ce a fost prohibit a proliferat.

N-am să afirm că *Scrisoarea celor şase* a scos tăvălugul în stradă. Asta ar fi presupus un minim de organizare. Dar că strada în fierbere, puternic catalizată de tinereţe, cunoştea bine lacunele grave ale societăţii, implicit pe cele incriminatoare în scrisoare, asta, da, se poate afirma cu toată certitudinea.

Altminteri, ce să înţelegem? Faptul că în decembrie au ieşit în stradă doar cei ce cereau mai multă pâine, mai multă carne şi căldură în case? Dacă aşa ar fi stat lucrurile, ar mai fi existat acele puncte esenţiale, nevralgice, din Proclamaţia de la Timişoara? Vezi bine că nu.

Aceasta este, de altfel în mod fericit, una dintre foarte puţinele opinii insuficient fondate pe care le-am întâlnit în lecturarea cărţii dlui I. Petcu, „Biografie neretuşată", în care domnia sa spune: „Ecoul scrisorii va fi fost mare în străinătate (în mass-media occidentale cu deosebire), dar în ţară trebuie că a îngrijorat doar căpeteniile partidului comunist. Şi, bineînţeles, pe Nicolae Ceauşescu. Pentru opinia publică, mai ales pentru tinerii care se vor revărsa pe străzile oraşelor în decembrie 1989, semnatarii scrisorii nu însemnau nimic".

Mi-ar părea bine dacă dl Petcu ar reveni, la următoarea ediție, pe care de altfel o și anunță ca fiind posibilă, asupra acestei aprecieri nedrepte, acordându-i importanța reală. Pentru că, repet, ca o întărire - o știu din natura obligațiilor mele de atunci -, nimic n-a circulat și nimic n-a catalizat mai puternic spiritele decât o făcea vestea despre o nouă izbitură în soclul Palatului Primăverii. Mai ales precum aceasta, ca un dur șoc seismic, venit chiar din interiorul partidului, ba chiar de la nivelurile superioare ale acestuia.

Președintele a fost de-a dreptul alarmat. Iar Doamna i-a reproșat, seara, în salon, cu o mânie dusă la extrem: *„Te-am avertizat eu, te-am pus în gardă! Trebuia!..."* El s-a lăsat într-un fotoliu fără să răspundă. Doar gestul său părea să spună: *„Scuteşte-mă, dragă! Sau spune-mi-o nu când sunt pe jar"*.

Plecând, mi-am împins mult înainte imaginația: *„Te-am avertizat eu, te-am pus în gardă! Trebuia!..."* să-i fi trimis pe Insula Sfânta Elena pe toți ăștia...

Un veritabil atac la baionetă! Dură, Doamna. Și un sfetnic bun pentru Michiduță.

***

Dar noi parcă despre cultul personalității vorbeam și iată că ne-am lansat într-o mișcare de învăluire. Cum spuneam, nu-i deloc suficient să-ți dorești cu ardoare preamărirea, cultul personalității tale. Mai trebuie să și dai dovada unor calități ieșite din comun, proprii doar ție. În ce direcție s-o facem? În economie? Prea bine.

Și iată că apar centralele industriale. Cu toată zarva stârnită la oricare inițiativă a Președintelui. Multe centrale industriale,

câteva zeci. De fapt, un fel de miniministere interpuse între tradiționalul minister și unitatea productivă. Se spunea - dar asta pe canale subterane și mai deloc în presă - că întemeierea, ideea și motivația acestor centrale ar constitui teza de doctorat a Președintelui. Nu mă îndoiesc de faptul că economiștii noștri de elită au sesizat, din capul locului, inutilitatea acestor centrale. Însă cine putea aduce obiecții, care dintre pământenii acestei țări?

Cu timpul a devenit limpede pentru oricine că aceste unități mastodont, cel puțin în forma lor de atunci, amplasate „în teritoriu" sau îndesite în spațiul - și așa sufocant - al Capitalei, aveau o autonomie cel mult administrativă, în obligații mai ales, nu și în decizie. Cu toate că erau considerate *„verigi de bază în economia românească"*.

Și astfel, în loc să se destrame ori măcar să se reducă, birocrația s-a extins. Centralele industriale însumau zeci de mii de ingineri și tehnicieni dintre cei mai capabili și iscusiți, aduși de regulă din unitățile productive. Fiecare centrală industrială avea un efectiv de până la 250 de persoane. O considerabilă forță tehnică fusese dislocată din locul său de drept, de utilitate indiscutabilă, și transferată pe punțile unor nave care derivau în ape moarte. Dar era vorba despre formidabila teză de doctorat a Președintelui!

Prin urmare, apariția acestor centrale industriale pe eșichierul economiei noastre de atunci nu a fost nicidecum rezultatul unor confruntări sau dezbateri de argumente între personalități ale vieții economice, ci doar rezultanta gândirii unui om voit însingurat, temător și ambițios, mereu preocupat

cum să uimească lumea cu inovațiile sale politice și socioinginerești.

Pentru că acesta a fost Președintele.

Și iată - mergând pe ideea afirmării și consolidării cultului personalității - o altă decizie uimește specialiștii vieții economice. Mă refer la lansarea noului mecanism economico-financiar, având ca vârf operant indicatorul producției fizice. Care avea să spulbere și bruma de beneficii obținute printr-un efort aproape incredibil. Orice inițiativă a directorului, a conducătorilor de întreprindere era anihilată. Nu, domnule, ai făcut dumneata alte produse care ți-au adus beneficii, însă nu mi-ai realizat producția fizică planificată și - pentru asta - te sancționez!

O anchilozare totală. Pentru că, dacă nu aveai tot ce-ți trebuia pentru o producție fizică la parametrii planificați de stat și socotiți tabu, în schimb dispuneai de materiale, de documentație tehnică și de capacitate de fabricație pentru alte produse - și acestea cerute pe piețe! -, scoțând astfel întreprinderea din impasul financiar în care se afla, trebuia să te gândești nu la afectuoase strângeri de mână, ci la mazilire. Nicăieri în lume nu mai funcționa un asemenea mecanism draconic. Ia-i unității productive dreptul de a decide în împrejurări critice ori dificile pentru un timp scurt și o vei paraliza.

***

Vorbind despre cultul personalității, nu poți spune totul dintr-o suflare, nici să cuprinzi într-un singur capitol o vastă gamă de situații și de condiții pe care le implică această

superglorificare a unui pământean, încă din vremea vieții sale. Nici n-ar fi revelator și concludent. Îmi voi lua deci libertatea de a contura pe parcursul întreg al modestelor mele relatări portretul aceluia care, cu toate că se afla printre oameni și asemenea lor, trăia totuși într-o lume închipuită.

Au mai existat în lume destui bărbați de stat, conducători care, desprinzându-se - imaginar, desigur, la figurat - de trăirile pământești ce-i sunt date omului, viețuiau într-o lume ireală. Mai există ei și astăzi, doar n-au dispărut dintr-o dată, ca dinozaurii. Așa după cum o înțeleg sau măcar încerc să mi-o explic, toți aceștia sunt exemplare umane care vor cu tot dinadinsul să uimească lumea. Se vor și se cred superdotați. În relațiile uzuale și în comportamentul cotidian par a fi oameni normali. Cât am fost lângă Președinte, ani și ani, nu am sesizat la el atitudini sau gesturi care să frizeze obișnuitul firii omenești. Doar exagerări. Ceea ce este cu totul altceva.

N-am să mă încumet a spune că ideea, dorința de glorificare eternă, ar fi sălășluit în el și mai înainte. Sămânța nu răsare pe un teren arid. Este însă cert, cel puțin pentru mine, că toate acele aplauze și osanale adresate lui în acei ani de început ai puterii sale - când consolida politica desprinderii de sub tutela sovietică și apropia, economic, țara de Occident, ambele, aspirații ale întregii noastre societăți -, acele șuvoaie de aplauze și de osanale, spun, în loc să-i fie încurajare și sprijin pentru acțiuni viitoare, au răscolit în cu totul altă parte.

Cele două epocale vizite la București, din 1968 și 1969, ale generalului Charles de Gaulle și președintelui american

Richard Nixon l-au ridicat pe Președinte și mai mult în scări. Oare se vedea de pe atunci egalul lor? Nu de puține ori avea să vorbească emfatic despre aceste două vizite. Cum spuneam, cultul personalității s-a consolidat în anii 70. Mai precis, în a doua jumătate a deceniului. După apariția lângă scaunul prezidențial a Doamnei sale. Dezastrul s-a petrecut în anul 1974.

Dar iată-l luând brusc o decizie într-o situație majoră.

Unul dintre cei mai buni corespondenți români de presă din străinătate, aflat într-o țară din vestul european, adoptă o hotărâre care, ulterior, avea să paralizeze în mare măsură sistemul, până atunci bine pus la punct, de transmitere în țară a informațiilor atât de utile pentru opinia publică. Motivul personal a fost că fiica lui se căsătorise cu un prosper om de afaceri și urma să se stabilească în țara de baștină a soțului, din Peninsula Scandinavă. Corespondentul n-a stat în cumpănă. Știa bine ce-l aștepta la venirea în țară: trimiterea lui la un ziar oarecare, departamental, dacă nu chiar într-un post de bibliotecar la Vânzoliții din Câmpie. Așa că și-a expediat acreditarea de presă și demisia din partid. Urmarea: rechemarea grabnică și definitivă a tuturor corespondenților de presă din străinătate. Deci nu o soluție de consolidare a rețelei externe de presă, nu eliminarea ori măcar atenuarea cauzelor care duceau la asemenea demersuri de înstrăinare de țară, ci - pur și simplu - demolarea canalelor de presă din lumea exterioară.

Uimirea a fost generală și totală. Rămâneam singura țară de pe lume care nu avea corespondenți de presă în afară.

Mai târziu am aflat că respectivul om de presă devenise conferențiar și chiar secretar al facultății de limbi romanice din țara unde se stabilise. Deci, cu mandat sau fără, cu acceptul nostru sau nu, el continua să aducă reale servicii țării sale. Ca mulți, foarte mulți alții stabiliți undeva, ocazional sau definitiv, însă pribegind cu sufletul.

Discutând despre aceasta, iată că mi-a revenit în memorie excelentul rol pe care l-a jucat corespondentul *Scânteii* la Praga în timpul gravelor evenimente din 1968. Toate legăturile Cehoslovaciei cu exteriorul fuseseră întrerupte, telexul de acasă al corespondentului nostru rămânând - ca prin miracol - singurul flux de comunicare cu țara noastră. Și fără întrerupere, 24 de ore din 24, el transmitea tot ce vedea și auzea pe străzile orașului asaltat. Cu deplina responsabilitate și probitate pe care le presupune profesia. Cum de putuse uita asta Președintele? Doar și el tot de acolo se informa. Ambasadele parcă nici nu existau.

Când scăpa de lângă Președinte, să zicem într-o deplasare în țară, colaboratorul cu respect de sine redevenea el însuși. Mă gândesc acum la Gheorghe Oprea, om de inițiativă și decizie la fața locului. Iată-l la Ploiești. Este prim-viceprim-ministru al guvernului. Privește pe fereastră la șantierul construcțiilor civice din zona centrală a orașului, unde lucrurile nu par a se desfășura în ritm normal. Primul-secretar îl vede nemulțumit și parează: *„Ne trebuie neapărat o macara specială englezească de mare capacitate, altfel o scoatem cu greu la capăt".* *„Avem în țară asemenea utilaje* - confirmă vizitatorul - *și mi se pare că vă pot face rost repede de una."* Și - prompt - deschide

Richard Nixon l-au ridicat pe Preşedinte şi mai mult în scări. Oare se vedea de pe atunci egalul lor? Nu de puţine ori avea să vorbească emfatic despre aceste două vizite. Cum spuneam, cultul personalităţii s-a consolidat în anii 70. Mai precis, în a doua jumătate a deceniului. După apariţia lângă scaunul prezidenţial a Doamnei sale. Dezastrul s-a petrecut în anul 1974.

Dar iată-l luând brusc o decizie într-o situaţie majoră.

Unul dintre cei mai buni corespondenţi români de presă din străinătate, aflat într-o ţară din vestul european, adoptă o hotărâre care, ulterior, avea să paralizeze în mare măsură sistemul, până atunci bine pus la punct, de transmitere în ţară a informaţiilor atât de utile pentru opinia publică. Motivul personal a fost că fiica lui se căsătorise cu un prosper om de afaceri şi urma să se stabilească în ţara de baştină a soţului, din Peninsula Scandinavă. Corespondentul n-a stat în cumpănă. Ştia bine ce-l aştepta la venirea în ţară: trimiterea lui la un ziar oarecare, departamental, dacă nu chiar într-un post de bibliotecar la Vânzoliţii din Câmpie. Aşa că şi-a expediat acreditarea de presă şi demisia din partid. Urmarea: rechemarea grabnică şi definitivă a tuturor corespondenţilor de presă din străinătate. Deci nu o soluţie de consolidare a reţelei externe de presă, nu eliminarea ori măcar atenuarea cauzelor care duceau la asemenea demersuri de înstrăinare de ţară, ci - pur şi simplu - demolarea canalelor de presă din lumea exterioară.

Uimirea a fost generală şi totală. Rămâneam singura ţară de pe lume care nu avea corespondenţi de presă în afară.

Mai târziu am aflat că respectivul om de presă devenise conferenţiar şi chiar secretar al facultăţii de limbi romanice din ţara unde se stabilise. Deci, cu mandat sau fără, cu acceptul nostru sau nu, el continua să aducă reale servicii ţării sale. Ca mulţi, foarte mulţi alţii stabiliţi undeva, ocazional sau definitiv, însă pribegind cu sufletul.

Discutând despre aceasta, iată că mi-a revenit în memorie excelentul rol pe care l-a jucat corespondentul *Scânteii* la Praga în timpul gravelor evenimente din 1968. Toate legăturile Cehoslovaciei cu exteriorul fuseseră întrerupte, telexul de acasă al corespondentului nostru rămânând - ca prin miracol - singurul flux de comunicare cu ţara noastră. Şi fără întrerupere, 24 de ore din 24, el transmitea tot ce vedea şi auzea pe străzile oraşului asaltat. Cu deplina responsabilitate şi probitate pe care le presupune profesia. Cum de putuse uita asta Preşedintele? Doar şi el tot de acolo se informa. Ambasadele parcă nici nu existau.

Când scăpa de lângă Preşedinte, să zicem într-o deplasare în ţară, colaboratorul cu respect de sine redevenea el însuşi. Mă gândesc acum la Gheorghe Oprea, om de iniţiativă şi decizie la faţa locului. Iată-l la Ploieşti. Este prim-viceprim-ministru al guvernului. Priveşte pe fereastră la şantierul construcţiilor civice din zona centrală a oraşului, unde lucrurile nu par a se desfăşura în ritm normal. Primul-secretar îl vede nemulţumit şi parează: *„Ne trebuie neapărat o macara specială englezească de mare capacitate, altfel o scoatem cu greu la capăt". „Avem în ţară asemenea utilaje* - confirmă vizitatorul - *şi mi se pare că vă pot face rost repede de una."* Şi - prompt - deschide

telefonul, sună localitatea. Parcă Slatina. Da, Slatina. Şi după un scurt dialog închide şi anunţă: *„În seara asta macaraua auto pleacă spre voi"*.

După plecarea oaspetelui, unul din suita locală exclamă cu satisfacţie: *„De asemenea oameni avem nevoie. Aţi văzut promptitudinea?"*. La care altul, mai mare în funcţie, l-a admonestat, tot prompt: *„Te-aş ruga să te controlezi. Cam ce-ai vrea dumneata să insinuezi?"*. Altminteri, în treburile mari, iniţiativa personală în loc de indicaţii preţioase putea duce lesne la debarcarea din partid. Viaţa dăduse şi continua să dea nenumărate exemple.

***

Preşedintele ştia despre existenţa aparaturii de amplificare a aplauzelor şi a scandărilor de lozinci, instalate acolo unde lua şi el cuvântul, la congrese sau la adunările din pieţele publice. Au fost şi situaţii penibile. La Focşani, dacă nu mă înşală memoria. Aparatura s-a declanşat cu aproape toată intensitatea ei cum nu se putea mai în contratimp. Adică atunci când nimeni nu bătea din palme pentru că Preşedintele îşi continua discursul. Ce mai încolo şi încoace, a fost o penibilă dare în vileag. Culmea este că Preşedintele nu a dispus scoaterea din uz a acestei aparaturi de „teatru la microfon" nici după această mult stânjenitoare întâmplare. Iar eu nu ştiu nici azi dacă totul s-a petrecut fără ştirea cuiva sau, dimpotrivă, într-un scenariu bine pus la cale.

Au dreptate cei ce afirmă - pe baza unei analize asupra evoluţiei personalităţilor istoriei în general - că puterea îl modelează insesizabil pe cel ce o exercită, mai ales când e vorba de o

îndelungată perioadă de timp. Puterea îl modelează poate şi din cauza protocolului ei strict, formal şi rece, a obligaţiilor la vârful societăţii şi statului, unde totul se petrece altfel decât în structurile dense ale populaţiei. În societate, şi cu precădere spre talpa ţării, continuă viaţa adevărată cu tot ceea ce presupune ea: luptă deschisă pentru existenţă şi supravieţuire, acte de autentică umanitate sau dimpotrivă, obiceiuri şi datini care ne menţin puternic ataşaţi pământului obârşiei noastre; unde lucrurile nu se desfăşoară niciodată într-un singur sens, pe o singură faţetă a vieţii - numai bine sau numai rău. Această formidabilă şcoală, unică în felul ei, ne formează şi ne menţine într-un echilibru necesar. Este deci uşor de înţeles - şi aici voiam de fapt să ajung - că persoana reprezentând societatea, dar care se îndepărtează voit ori „insesizabil" de oameni, de tumultul vieţii, izolându-se, va sfârşi - fără discuţie - prin a deveni prizonierul puterii pe care o exercită. Şi se va comporta ca atare: distant şi rece, cu resorturile intime şi firești neamorsate şi rămânând propriul lui sfetnic. Întocmai unei fiinţe omeneşti nemaiaparţinând acestei lumi, ci alteia, pe care el însuşi şi-o imaginează.

Dacă în această sumară creionare de portret deslușiți trăsăturile celui la care mă gândesc acum, nu-mi voi fi pierdut în zadar timpul în căutarea acelor pricini care-l înstrăinează pe om de sine însuşi, împotriva oricăror legi ale firii.

Incredibila transformare de la pământean la celest a fost posibilă pentru că Preşedintele, adulat de suită, n-a reuşit să sesizeze falsitatea, să deosebească meritul real al faptelor sale de aprecierile voit eronate, propagate de Doamna şi statul lui major, roşi de ambiţii şi interese care lezau măsura tuturor

lucrurilor. Când, probabil, a voit s-o facă era prea târziu. Carii din lemn își terminaseră lucrarea.

De la osanale ceva mai temperate, totuși osanale, lansate în spațiul lumii terestre la Congresul al IX-lea al partidului, în iulie 1965, de Emil Bodnăraș, Alexandru Bârlădeanu și Constantin Daicoviciu, de Ștefan Voicu și Chivu Stoica - și chiar de marele și proaspătul înfrânt în lupta pentru putere Gheorghe Apostol -, se ajunge - doar patru ani mai târziu -, la Congresul al X-lea din august 1969, la superlative mult jenante, precum „eminent conducător cu o deosebită capacitate...", „patriot și internaționalist înfocat...", „excepționala contribuție adusă (sic!) la elaborarea fundamentelor științifice...", „conducător cu excepționale calități umane...", „stăpân pe arta rară a previziunii...".

Colosală mi se pare a fi, dintre toate ostenelile, acea procedură a unuia dintre corifei, Petre Lupu. El prezintă exact pe dos însușirile maestrului său. Nu pot să cred că nu își simțea obrajii arzând de ipocrizie atunci când rostea de la tribuna Congresului al X-lea: *„Secretarul general al partidului nostru este un om care cunoaște bine viața, cu bucuriile și necazurile ei, nu din cărți și hârtii, ci trăind-o din plin, un om care nu încearcă să imprime vieții gândurile sale, ci se străduiește să le confrunte cu viața, așa cum este ea, trăgând concluzii pe această bază trainică pentru munca de imensă răspundere"*.

Cum de nu s-a năruit atunci cupola aia, nu pricep! Pentru că Președintele, repet, începea să dea semne că intrase exact pe reversul medaliei.

***

Obstrucțiile statului la plecările românilor în străinătate, plecări de orice fel - definitive, temporare la rude, turistice -

ajunseseră de nesuportat. Ambasadele de la București erau tot mai des contactate pe cele mai ingenioase canale de cetățenii noștri nemulțumiți. Din acest motiv - teama de violentele critici din afară, în organismele internaționale și mai ales în Congresul american - determinase autoritățile românești să nu închidă total „filtrul" plecărilor peste granită. Dar condițiile erau insuportabile. Celui ce solicita plecarea definitivă i se pretindea să plătească școlarizarea, o sumă descurajantă, echivalentă cu salariul său pe câțiva ani. Și să-și vândă casa statului pe o sumă ridicol de mică, dacă era proprietar. Toate aceste opreliști și spolieri stârniseră deja serioase proteste în țară și străinătate.

I-am spus Președintelui că ne putem aștepta și la oprirea, chiar în Capitală, a mașinii prezidențiale. Aceasta l-a surprins și l-a nemulțumit mai mult decât mă așteptam: *„De unde știi tu toate astea?"*. I-am răspuns că de la oamenii mei pentru Capitală. *„Și se va întâmpla, probabil* - am mai adăugat eu -, *pe Calea Victoriei sau pe Bulevardul Magheru."*

Ajungând la reședința din Primăverii, mi-a ordonat să-i convoc de urgență pe ministrul de interne, Homoștean, și pe Postelnicu - șeful Departamentului securității statului. Nici n-am bănuit cât de neloial va fi Președintele cu mine. Pentru că a tunat: *„Spune-le, dar absolut exact, ce mi-ai spus mie"*.

Cu toate că îl cunoșteam de atâta vreme și nici una dintre atitudinile sale n-ar fi trebuit să mă surprindă, intervenția lui de mai înainte m-a uluit. Nu prin duritatea ei, ci prin substrat. Deși eram aghiotantul său, ca militar mă aflam în același timp în subordinea ministrului și a adjunctului său.

Aşadar, intenţionase să ne pună într-o relaţie de ostilitate, de dezgropare a securii războiului? Lăsa cumva să se înţeleagă că procedasem din cine ştie ce interes personal, informându-l doar pe Preşedinte, nu şi pe superiorii mei militari? Ar fi fost în maniera lui de a proceda. Am mai spus că întreţinea cu bună ştiinţă în juru-i o atmosferă de nelinişte şi incertitudine. Numiţi-o dacă veţi - cu vechiul dicton „dezbină şi stăpâneşte".

„L-am informat pe tovarăşul Postelnicu - am raportat eu - *că, dacă n-au avut azi neplăceri pe traseu, nu înseamnă că nu vom avea în curând, poate chiar mâine, pe Magheru sau pe Calea Victoriei. În legătură cu nemulţumirile celor ce vor să plece din ţară".* Preşedintele şi-a ridicat privirile, sfredelindu-i pe cei doi miniştri. Iar ei au dat asigurări că nu au avut şi nici nu au nici o informaţie în acest sens. Ceea ce era inexact. Cu acordul meu, aceiaşi oameni din Direcţia mea informaseră şi pe verticala ministerului. Homoştean era mai încet în reacţii, asta o înţeleg, însă în privinţa celuilalt, a adjunctului său, această întârziere se explica, probabil, pentru simplul motiv că nu apucase să informeze Cabinetul 2, aşa cum se obişnuia de o bună bucată de vreme.

A doua zi, pe Calea Victoriei un grup de vreo zece persoane s-a postat în faţa maşinii prezidenţiale. Vă imaginaţi în ce grad de alarmă intrasem! Cu toate măsurile, pe care le dublasem încă din ziua precedentă! Respectivii solicitanţi cutezători şi-au spus păsurile în cea mai civilizată manieră de adresare şi de gesturi, înaintând şi petiţiile. Pe mine, spun drept, ca şi pe oamenii mei pe care îi intuiam a fi în preajmă,

nu ne interesau cuvintele, cât gesturile care pot fi zvâcnite şi neprevăzute.

Sosiţi la Comitetul Central, Preşedintele mi-a ordonat să-i convoc din nou pe ministru şi pe adjunctul său. Credeam că-i spulberă. N-a fost aşa. *„Mi-aţi spus că nu aveţi informaţii, că nu poate fi adevărat şi uite că a fost. A avut dreptate Neagoe sau nu? Voi la asta să-mi răspundeţi, că sunteţi miniştri."* Din nou cumplită situaţie! Din nou ne punea în raporturi de ostilitate făţişă. Şi totul în zadar. Pentru că n-a spus miniştrilor săi: *„Ia să daţi drumul oamenilor în afară"*. N-a spus-o nici atunci şi nici mai târziu. Am aşteptat săptămâni şi apoi luni până mi-am dat seama că totul şi toate nu fuseseră, pentru Preşedinte, decât o ploaie repede de vară pe acoperişul de tablă al casei vecinului.

Uluitoarea sa schimbare s-a petrecut după ce a apărut Ea. Într-un interviu de după anul marii cotituri, Geo Bogza, la întrebarea *„Credeţi că Ea a fost o năpastă?"*, răspunde fără echivoc: *„Un dezastru!"*. Preşedintele nu are nici o scuză pentru îngăduinţele fără limite acordate Doamnei sale în treburile de partid şi de stat, unde ea se potrivea ca nuca în perete. Şi asta a făcut-o Preşedintele şi pentru că nu avea încredere deloc în alţii.

***

Mulţi erau - poate mai sunt şi acum - înclinaţi să creadă că ideea de alegere a lui Nicolae Ceauşescu ca secretar general al partidului şi Preşedinte pe viaţă s-ar datora tumultuosului „moment Pârvulescu", petrecut la Congresul al XII-lea, în noiembrie 1979, când a fost atacat frontal şi negat cu

desăvârşire, în încremenirea unei imense săli de adunări solemne. Şi de-ar sta aşa lucrurile, nu ar fi fără temei. Cu deosebirea că „momentul Pârvulescu" a accentuat ideea, nu a emanat-o.

Ideea circula cam de multişor. Dar nicidecum plecată de la Cancelaria Preşedintelui. În schimb, acceptată de el tacit. Aveam să-mi dau seama mai târziu. Cum spuneam, o acceptase, dar nu se pronunţase în vreun fel. Era o atitudine deliberată, se înţelege. În asemenea lucrări, Preşedintele era neîntrecut. Pe toată durata vieţii sale. Şi de foarte multe ori a trăit cu satisfacţie reuşita.

Ideea alegerii sale pe viaţă la conducerea partidului şi a ţării exprima, în fond, pe lângă evidenta slugărnicie a susţinătorilor, declaraţi sau nu, teama de o „cădere" a multor persoane din conducerea de partid şi de stat, precum şi a acelor indivizi prosperi din absolut toate sectoarele de activitate, speranţa lor de a se pune la adăpost de orice schimbare la vârf. Dar şi unii şi alţii trăiau o iluzie, o speranţă deşartă. Se ştie bine că Preşedintele şi-a întrecut de departe toţi înaintaşii în arta „rotirii cadrelor" în general şi a propriilor colaboratori în special, încât să le strecoare în suflet teama veşnică.

Cunoşteam bine pulsul ţării. Întreţineam un flux informaţional intens, să nu fiu prins cu cine ştie ce, pe picior greşit. Desigur, nu toţi prietenii mei au rezistat şi s-au produs multe înstrăinări de mine. Exista părerea, din păcate nu tocmai falsă, că amiciţia cu o persoană din Securitate nu poate fi nicidecum benefică. La noi şi oriunde.

Excepţie făceau mulţi prieteni de demult, dintre care se detaşau ziariştii. Au un fel al lor de a întreţine o conversaţie atunci când nu sunt în misiune. Chiar dacă nu formulau direct obiecţii, personale sau recoltate din populaţia densă în care ei pătrund cu o îndemânare de admirat, relatau întâmplări şi momente deosebit de semnificative pentru starea de spirit reală din ţară. Fără a le comenta, se înţelege. Socoteau că ar fi fost prea mult. Iar eu inventariam în memorie toate aceste întâmplări şi momente pentru mine însumi.

Mă întreb: pentru ce n-ai putea rămâne lângă un Preşedinte acelaşi om dintotdeauna? El să te întrebe fără să te suspecteze, iar tu să-i răspunzi lejer şi sincer. Cât de mult s-ar simplifica lucrurile! Cert este că am plusat şi aici pe demnitatea militarului. Adică, ori îi răspunzi pe unda care ştii că-i face plăcere - şi atunci este absolut inutil -, ori îi ceri de două ori scuze şi-i răspunzi - numai la întrebare! - ceea ce gândeşti cu adevărat. Însă doar atunci când îl simţi într-o stare de spirit bună. Altminteri, sinceritatea ta poate fi un bumerang nimicitor.

Vechimea mandatului meu lângă Preşedinte putea să-mi confere, într-o anumită măsură, „invulnerabilitatea", dacă se poate spune astfel. Dar nu voiam deloc să mă amăgesc. Lângă personalităţi de un asemenea calibru nu te afli niciodată la adăpot. Naiba ştie ce le apucă!

Respectând adevărul, cu mine Preşedintele s-a purtat, de regulă, fără cusur. Uneori chiar cu o anumită eleganţă. Cu timpul, probabil că ajunsese să aprecieze corectitudinea şi sinceritatea militarului de lângă el.

Dacă am încercat vreodată să plec de lângă Preşedinte? Da, o singură dată. La care el a ripostat crunt: *„Da, dar numai la ordinul meu!"*. Iar un amic avea să adauge mai târziu: *„Sau cu picioarele înainte!"*.

Dar să revenim la ideea „Preşedintelui pe viaţă". Ea provenise, ori măcar fusese iniţial exprimată în public, de la un activist Mocanu de la Piteşti, mai exact de la Curtea de Argeş. După care trimişii ziarelor vremii l-au asaltat. Ideea s-a răspândit surprinzător de repede. Dar şi atitudinea lui rezervată era uşor sesizabilă. Însă după „momentul Pârvulescu", moment care lăsa să se vadă că nici în politică - sau mai ales în politică! - nimic nu este bătut în cuie, ideea Preşedintelui pe viaţă părea să fi devenit, incontestabil, o soluţie.

„Ce spui de asta, Neagoe?" Eram în maşină. Am ezitat destul de multă vreme. *„Poate nu ai o idee clară?"* O nu, aveam. *„Ideea este grozavă. Vine din partea oamenilor devotaţi"*. M-am oprit meditând şi observând. Starea lui de spirit era excelentă. *„Spune, spune"*, m-a îmboldit el, radiind o satisfacţie al cărei motiv numai el îl ştia cu adevărat.

„Şi aşa sunteţi Preşedinte pe viaţă, am reluat eu cât mai convingător. *Însă neacceptând ideea, câştigaţi colosal"*. *„Ei, cum adică?"*, s-a lăsat el surprins. *„Mi-a venit în minte acum, vă rog, dumneavoastră mi-o cereţi. Spun: ce conducător de stat ar îndepărta de sine o asemenea propunere excelentă? Doar unul de o mare personalitate şi modestie, ştiindu-se că şi fără această idee lucrurile tot acolo ajung, dacă nu cumva au şi ajuns"*. *„Eşti dat dracului, Neagoe! Bine, mulţumesc. Şi acasă bem un vin"*.

Până la destinaţie nu a mai scos un cuvânt. Se retrăsese cu totul în lumea propriilor sale gânduri şi preocupări.

Ba a mai fost un moment, acum mi-l amintesc: *„Dumneata ce crezi?*, l-a chestionat el pe cel de la volan. Ştiam bine rostul întrebării. Nu îl interesa câtuşi de puţin răspunsul, ci voia să aibă dovada că omul de la volan ascultase sau nu succintul nostru dialog. Dar nici Securitatea nu-i făcută din papură! Răspunsul şoferului a fost dezarmant: *„Poftiţi, ce spuneţi? Vă rog să repetaţi întrebarea, eu nu am auzit nimic"*. La care Preşedintele a conchis cu aceeaşi vioiciune: *„Spuneam că eşti un adevărat maestru în meseria dumitale"*.

„Maestrul" era colonel.

Oare fusesem corect, cu el şi cu mine, în răspunsurile mele? Aşa vreau să cred. Acceptarea publică a propunerii de alegere a sa ca secretar general al partidului şi Preşedinte pe viaţă n-ar fi trecut fără considerabile urmări şi ecouri total neprielnice. Modestia sensibilizează, place, aşa a fost şi aşa va fi. Mai cu seamă atunci când este vorba despre asemenea personalităţi. O asemenea atitudine ar fi declanşat în populaţie resorturi intime, cu indubitabilă eficienţă în conştiinţe.

Acasă a reluat dialogul. *„Haide, să mai discutăm puţin*, mă invită el, liniştit şi bine dispus. *Cum crezi tu că, refuzând, nu am decât de câştigat? Pare a fi ceva insuficient gândit"*, concluzionează Preşedintele, aşezându-se pe un scaun de pai din grădină.

Am rămas în picioare. Tocmai de asta mă temeam cel mai mult, de o continuare a discuţiei pe această temă. Puteam face o gafă. De aceea am şi zis: *„Vă deranjează dacă nu sunt pregătit pentru o asemenea discuţie? Nu pot înşira, pur şi simplu, tot ceea ce îmi trece acum prin minte. Adaug doar că aşa îmi spun mie*

propria-mi experienţă de viaţă lângă dumneavoastră şi observaţiile personale. Îngăduiţi discuţia pentru altă dată, să vin cu argumente temeinice".

„Îţi îngădui, da, şi să ştii că îmi placi şi acum. Nu cum fac alţii, presându-mă. Bine, o lăsăm pe altă dată". Slavă Domnului!

Faptul că în prima fază ideea îl captase, asta este absolut sigur. Dar în privinţa acelei versiuni potrivit căreia Preşedintele ar fi cerut precizări de legalitate din partea unor jurişti de prestigiu nu am nici un fel de argumente sau dovezi pentru a confirma ori nu demersul.

Îi lipsea un sfetnic înţelept, corect şi bine intenţionat. Un I.Gh. Maurer. Făceau o echipă bună. Acest om politic, de o factură aparte, de o inteligenţă şi cultură solide, era singurul care mai putea influenţa cât de cât şi pe un ton de bătrân savant armăsarul în buiestru. Dar se vede treaba că n-a rezistat nici el, retrăgându-se cu discreţie când a socotit că sosise vremea. Ceea ce Preşedintele nu a putut să facă nici în al doisprezecelea ceas.

***

Odată, mi-am petrecut o bună parte din noapte la Casa Ziariştilor („Mărul de aur" de pe Calea Victoriei) cu Eugen Barbu, cu (şi el) răposatul ziarist Dumitru Tabacu de la *România liberă* şi cu un alt cunoscut gazetar, colaboratorul meu de acum. Avea Dumitru Tabacu o limbă de o incisivitate proverbială. Cu mine se abţinea. În schimb, Eugen Barbu nu se dezminţea niciodată. Era tot acolo, cu întreaga-i fiinţă, cu verva-i cunoscută, cu ofensiva lui verbală cu care acapara şi chiar guverna, un om care nu se putea să nu-ţi placă. Cu

deosebirea că el mai spunea şi lucrurilor pe nume. În privinţa asta nu îşi făcea nimeni iluzii, după cum veţi vedea. Chiar şi Preşedintele. Pentru că m-a chestionat chiar a doua zi.

„Şi ce prăpăstii a mai debitat ieri balaurul?" Balaurul? Care dracu balaur? *„Cum, nu ştiai că aşa i se mai spune lui Eugen Barbu?"* Nu, zău că nu. Dar uluitor era faptul că Preşedintele ştia despre noaptea petrecută în bună parte la Casa Ziariştilor. La drept vorbind, era dreptul său să ştie când şi cu cine i se întâlnea aghiotantul.

***

S-a observat, desigur, că pe parcursul acestor memorii am formulat şi serioase capete de acuzare privindu-i pe mulţi dintre colaboratorii Preşedintelui. Nu o luaţi ca pe o tentativă de a mă distanţa, arogându-mi dreptul şi calitatea observatorului imparţial. Eu însumi am fost, cel puţin prin poziţie, prin funcţie, unul dintre statornicii apropiaţi ai Preşedintelui. Într-un sens mai modest, se înţelege. Pentru că este lesne de priceput relaţia dintre Preşedintele ţării, comandantul suprem al forţelor armate, şi ofiţerul superior, generalul ce-i stă alături ca aghiotant. Acesta nu i-a fost şi nici nu-i putea fi confident. Şi aceasta din două principale motive. Unul, pentru că nu aveam calităţi strălucite în politică; eu eram militar. Al doilea, pentru că Preşedintele se îndepărtase enorm de vederile sale dacă nu mai democratice, cel puţin mai elastice din tinereţea lui politică, renunţând la orice colaborator apropiat în afară de Doamna casei sale. Eu vegheam asupra lui. Transmiteam ordinele pe care le dădea şi vegheam ca ele să fie îndeplinite. În aceasta îmi consta mandatul.

interpretam corect actul, aşteptările sale atunci când îmi vorbea. El nu vorbea din interesul firesc şi curat de a cunoaşte şi opinia altuia. Căuta aprobarea, nu verificarea justeţii spuselor sale - poate chiar a deciziei pe care o luase -, nu asta! Avea nevoie de laude, de măgulire, de exclamaţii adulatoare de genul: „O, mărite Cezar, eşti cu adevărat magistral!". Pentru că aşa se formase. Prin voinţă proprie şi prin presiunea general interesată a mai tuturor celor din preajmă. Ca o pavăză împotriva propriei lor vulnerabilităţi; ca un aconto pentru propria lor ridicare în scaun.

Dar naţiunea aceasta n-a creat doar fătălăi pe care să-i împingă spre sfera înaltă a societăţii. Ea a creat şi promovat şi oameni cu demnitate şi probietate în toate, personalităţi politice şi intelectuali de înaltă factură. N-am să afirm că acesta ar fi un dar de la Dumnezeu. Orice naţiune, oricât de mică, îşi are conturate, prin propriile-i fiinţe umane, înălţimile şi povârnişurile sale. Dar unii şi-au păstrat demnitatea şi responsabilitatea, curajul bărbătesc, alţii s-au dovedit a fi din plastilină. La aceştia din urmă mă refeream eu atunci când îmi exprimam dezaprobarea sau rezerva. Şi nu pentru că „nu s-au bătut" pentru opiniile lor. Şi nici pentru faptul că nici nu le-au făcut cunoscute. Pentru ceva mult mai grav: persoane de o inteligenţă recunoscută, intuind cu repeziciune ceea ce voia Preşedintele, i se aruncau în întâmpinare cu exclamaţii entuziaste. În asta constă şi falsitatea lor, şi mai adânca deformare a Preşedintelui.

N-am fost oală smălţuită într-un car cu oale nearse. Ci, ca oricare. Dar mi-am respectat demnitatea şi menirea. Atunci

când am fost trimis să cercetez ceva, am făcut-o cu toată obiectivitatea şi la întoarcere am raportat: *„Vă relatez faptele aşa cum le-am constatat eu la faţa locului, neadăugând de la mine absolut nimic"*. Şi dacă mă întreba: *„Părerea ta personală care este, generale, cum să rezolvăm lucrurile?"*, atunci îmi îngăduiam să i-o spun. Altminteri, nu. Eram militar, nu ofeream dinainte soluţii necerute. Raportam şi aşteptam ordinele. Deformez ori simplific voit lucrurile? Dacă da, n-am ce face, nu-mi bat monedă nemeritată.

Mulţi, foarte mulţi au stat lângă Preşedinte, de el însuşi promovaţi şi apoi căzuţi în neant. Cum să nu-ţi aduci aminte de exclamaţiile patetice ale veşnic slăvitului Ştefan Voievod, în „Apus de soare", parafrazând: „Unde-mi sunteţi acum voi, Trofin africanul, Patilineţ cazonul şi Mănescu, neîntrecutul meu diplomat în treburile din afară, şi Karol Kiraly, maestru la vânătoare... Şi voi, Iliescu şi Brucan, Bârlădeanu şi Ştefan Andrei, şi alţii, mulţi alţii...". „Mărite - i-ar răspunde acum un sfetnic de taină, curajos şi drept, paharnic sau bărbier -, ai avut de-a lungul timpului acesta neguros şi sfetnici, şi oşteni, şi oameni de cancelarie de toată isprava. Dar, fie-mi îngăduit, stăpâne, prietenia Ta i-a ofilit, mărinimia Ta i-a stins amarnic şi mulţi dintre bunii Tăi cărturari au luat drumul pribegiei".

***

Pe la jumătatea anilor 70, Preşedintele deţinea supremaţia în partid şi în stat. Pe unii dintre colaboratorii săi îi transformase în persoane cât se poate de docile, după cum vom vedea, prin şantaj. Practic, el nu mai avea nici un potrivnic potenţial. De trei dintre cei mai activi dintre aceştia

se eliberase - încă nu fizic, doar ca opinie - prin procedee tipic sovietice. Preşedintele şi-a îndepărtat (sau şi-a apropiat) în mai puţin de trei ani pe trei dintre cei mai de temut concurenţi folosind spionajul electronic preluat de la sovietici. Mă refer la Gheorghe Apostol, Chivu Stoica şi Emil Bodnăraş.

Pe Apostol l-a făcut mat, îndepărtându-l, după ce i-a prezentat documente de infidelitate şi chiar fotografii din casă realizate de instalaţii amplasate anterior şi cu toată discreţia, în care era vorba nu doar de „moralitatea lui burgheză", dar şi de imoralitatea soţiei sale. Scoţându-l, fie şi temporar, din Biroul Politic, l-a terminat ca om politic.

Cu aceeaşi tehnică s-a procedat şi cu Chivu Stoica. Nu doar problemele consumului exagerat de alcool au stat la baza acestei măsuri decapitante. El a fost învinuit direct şi în plenul conducerii că întreţinea legături sexuale cu o nepoată. Şi, nefericitul, s-a sinucis în aceeaşi noapte.

Rămânea Bodnăraş. Din aceeaşi „veche gardă". Motivele ar fi fost două. Primul, admiraţia lui deschisă pentru Stalin; al doilea, legătura lui cu Beria, figura odioasă a securităţii staliniste. Oricum, Bodnăraş a abandonat şi el lupta, devenind, din mentor, subordonat. Preşedintele urmărea de multă vreme, cu înverşunarea sa cunoscută, să ridice în rang şi să se înconjoare cu propriii oameni de încredere. Şi astfel, în a doua jumătate a anilor 70, cultul personalităţii se manifesta din plin.

Mai avea şi alte metode de a se elibera de incomozi, nu doar dintre cei aflaţi la vârf, însă şi din eşalonul doi şi

următoarele, activişti ai Comitetului Central şi prim-secretari de judeţ. Teama de învinuirile sale cu caracter politic îi copleşea. România anunţase încă din 1967 că eradicase asemenea practici - arestări şi condamnări politice - cu intenţia vădită de a-şi spori credibilitatea şi priza în Occident. Însă furia lui împotriva opozanţilor din oricare eşalon al populaţiei era la fel de intensă. Am fost de faţă atunci când sugera unui ministru de resort, în Primăverii, multiplele metode prin care se putea scăpa de un incomod. Unele preluate de la sovietici, altele concepute de el însuşi. De la accidente de circulaţie la deţinere de valută foarte abil strecurată în buzunare ori în case; de la înşelătorii la agitaţii în public; de la presupuse tentative de delapidare la speculă. Fantastică imaginaţie! Intrau în calcul până şi administrarea substanţelor radioactive de care el avea să se teamă până la sfârşitul zilelor.

Preşedintele nu a primit, pe tot timpul deţinerii înaltei funcţii, nici un fel de retribuţie? Este inexact. Adevărul a fost aflat în timpul evenimentelor din decembrie 1989. În seifurile reşedinţei prezidenţiale din Primăverii, ofiţerul desemnat cu comanda marii grupări pentru paza bunurilor - ofiţer al Ministerului Apărării Naţionale, voi preciza asta mai pe larg la timpul potrivit - a descoperit, între altele, câţiva saci cu plicuri cuprinzând retribuţia Preşedintelui pe timp de zece ani. Peste trei milioane de lei. Ar reprezenta cam 20 000 de lei pe lună. Poate nu fantastic pentru un Preşedinte. Alăturaţi-i cheltuielilor plătite de DIE şi Gospodăria de partid pentru cumpărăturile de neimaginat ale Doamnei sale,

şi atunci totul devine mai mult decât scandalos comparativ cu salariul mediu pe ţară, care era... cât domnilor, cât?

Preşedintele nu a avut niciodată un chior în buzunar? Să fim drepţi, câţi dintre preşedinţii ţărilor de pe lumea asta au? Oricare din suita prezidenţială ar fi sărit să acopere, financiar, costul cumpărăturii. Deşi nu era cazul pentru că nimeni nu ar fi săvârşit „impolitetea" să primească contravaloarea obiectului, în loc să se scuze: „Vai, domnule (tovarăşe) Preşedinte, este o mare onoare pentru mine să vă fi fost de folos!".

Nu avea nevoie de retribuţie, de leafă cum spune românul, pentru că totul îi sosea prin telefonul dat de administraţia reşedinţei. Totul era sub control. Orice comandă provenea nu de oriunde, ci de la unităţile Gospodăriei de partid şi totul trecea „pe sub lupa" însărcinatului cu controlul alimentelor şi al îmbrăcămintei. Poate mai exagerat decât în oricare altă ţară, dar real oriunde. În plus, a nu se uita că Preşedintele era bolnav şi din cale-afară de temător de tentativele din afară împotriva sănătăţii sale.

Un fapt vi-l pot confirma cu deplină siguranţă. Dacă el ar fi ştiut că în seifurile sale de acasă se afla retribuţia sa pe un singur an, l-ar fi apucat iarăşi acea cunoscută furie care îi altera vorbirea cursivă şi logică. Aşa cum se întâmpla în oricare moment de furie oarbă sau la mare bucurie. Nu, „calitatea" de hârciog nu-i aparţinea. Se ştie cine strângea cu furca...

Iată că mi-am adus perfect de bine aminte. *„Cum o scoţi la capăt, generale? Mă refer la finanţe." „Bine, vă mulţumesc foarte mult de întrebare." „Nu-i doar o întrebare de moment. Este o grijă a*

mea permanentă. Doresc ca, eliberat de treburile zilnice, să fii doar al meu." „Chiar. În curând se împlinesc 30 de ani de când vă stau alături." „Ai dreptate. Treizeci de ani. O viaţă, omule, o viaţă!"

Nu pot să nu reflectez la o mai veche poveste. Am auzit că, pe la începutul anului 1970, Preşedintele a încercat să atribuie o atenţie specială banilor proprii, agoniselilor personale pentru zile ploioase. Pe naiba! Nu am mai întâlnit prea des în viaţa mea un individ care să fie, din punctul acesta de vedere, mai boem. Şi înţeleg şi pentru ce. El începuse deja să se socotească Preşedinte pentru tot restul vieţii. Începea să devină atât de înstrăinat de valoarea reală a banului, a banului românesc vreau să zic, încât niciodată nu l-am auzit - în particular firește - vorbind de leafa omului de rând, de modul în care acesta o scoate la capăt. În schimb, tuna şi fulgera la adresa celor care uitau că huzuresc pe banii statului, înţelegând prin aceasta pe cei care lucrau în afara ţării, care nu se prea grăbeau să aducă visteriei statului fonduri mai substanţiale. Şi, în fine, dacă Preşedintele începuse să atribuie „agoniselilor" sale din retribuţie o atenţie specială, din anul 1971 cum se spunea, atunci s-ar fi găsit în seifurile sale din Primăverii leafa pe 20 de ani, nu doar pe ultimii zece, solicitaţi de Doamna, pentru că banii au sosit lunar, ca la orice muritor.

Toamna anului 1984, la vânătoare de cerbi lopătari, undeva lângă Arad

Aproape o viaţă de om, aghiotant al lui Ceauşescu

Capitolul V

Doamna lopăta vârtos prin ape moarte

Apariţia Doamnei pe scena politicii, în anul 1974, s-a datorat exclusiv capriciilor sale de guvernatoare. Procedase cu prudenţă. Îşi încercase îndelung propria-i putere de penetrare spre vârful piramidei şi tatonase, cu meticulozitate, disponibilitatea Preşedintelui de a o avea lângă sine şi ca parteneră în sfera înaltă a conducerii.

Mi-o amintesc pe Doamna în eforturile ei, uneori jenante, de a contribui la promovarea soţului în fruntea partidului, în toamna anului 1964 şi în primăvara următoare. Invita acasă soţiile celorlalţi oameni politici şi demnitari, purtându-se întru totul firesc - cu mari stângăcii de gazdă şi atunci, dar scuzabile -, ştia să asculte şi opiniile altora; încerca să se mai instruiască din emanaţiile de cultură ale unor doamne precum Maurer, Bodnăraş, Apostol, Chivu Stoica şi Drăghici... Atunci se întindea cât îi era plapuma, cum spune românul.

Chiar şi mai târziu, până la începutul deceniului următor, al anilor 70, a continuat să se stăpânească în tendinţa ei *„spre înainte cu orice preţ“*. În Cabinetul Preşedintelui intra rar. În grădina casei, unde Preşedintele - pe atunci secretar general al partidului - se întreţinea cu un ambasador, un ministru sau

un activist, Doamna intra aproape neobservată, felinic, doar să-i amintească faptul că era ora mesei ori că avea o altă întâlnire, de el însuşi convocată.

Pentru ca, dintr-o dată, să îmbrace vesta antiglonţ şi să pornească la atac. Era în anul 1974. Ce se petrecuse, ce anume o hotărâse să treacă la acţiune? Vizita Preşedintelui în America Latină - Brazilia, Columbia, Venezuela, Argentina etc. - a schimbat radical optica Doamnei, amplificându-i voinţa şi speranţele.

Frumoasă încă, fosta balerină Isabel Peron, soţia preşedintelui argentinian Juan Peron, era persoana a doua în stat. Avea de-acum partidul ei. O personalitate politică, experimentată şi cu tact, un veritabil diplomat. Şi cu un mare simţ al aşteptării. Iată ce n-a înţeles Doamna. A luat de la soţia preşedintelui argentinian doar atât cât a încăput în puterea ei de înţelegere, elemente din observaţiile sale de suprafaţă, respectiv ceea ce este aparent, tentează şi subjugă. N-am văzut-o niciodată mai preocupată şi mai visătoare ca la plecarea noastră din Argentina. Nu a trecut anul şi Doamna avansa miraculos spre înalte posturi de comandă. Balerina păşise abia simţit, probabil în poante, cu rafinament, pe câtă vreme ea plecase la drum în încălţări cu talpă de lemn, să se audă şi să se vadă. Fiecare după cum îl taie capul. Doamna lui Peron a fost marea ei sursă de inspiraţie. Şi soţia lui Mao.

Dar să trecem la altele, spre a-i contura cât mai bine portretul. Eram în Iordania, lângă un rege care ţinea cu tot dinadinsul să-şi onoreze oaspeţii veniţi de departe. Şi Majestatea sa a făcut tot posibilul ca Preşedintele român să se simtă în vizită ca la prieteni. Doamna nu s-a putut menţine la acelaşi nivel înalt de comportament. Iată-ne într-o

vizită de agrement la reşedinţa de vară a regelui Hussein, din Golful Aqaba. O plimbare magnifică pe iahtul particular al regelui - mai bine spus, după cum am aflat ulterior, al soţiei, dăruit de rege. Construit special pentru acest golf unde toate minunile lumii subacvatice se înfăţişează privirilor. Într-o cameră specială cu podeaua de sticlă puteai observa, stând comod în fotoliu, viaţa intimă a mării, splendizii săi corali, poate unici în lume. Iahtul însuşi, cu funcţionalităţile, serviciile şi fineţea construcţiilor sale, era cu adevărat un dar regesc.

Doamna nu a rezistat tentaţiei de persoană căreia i se cuvine orice. La început şi-a exprimat sincer admiraţia pentru splendidul vas şi pentru formidabilele dezvăluiri subacvatice pe care le făcea posibile, a continuat cu insistenţe lipsite de orice tact şi a încheiat afirmând că i-ar face o imensă plăcere dacă ar avea un asemenea cutreierător de ape pe ţărmul românesc al Mării Negre. Nu l-am văzut prea des pe Preşedinte atât de jenat. Pentru că Doamna lui nu făcea doar aluzii. Regeasca gazdă înţelesese de mult. Iahtul acela era cadoul pe care îl făcuse soţiei sale. Dar va avea el grijă... Ca urmare, nu prea târziu, cam după un an, regele a trimis în dar cuplului român prezidenţial un iaht identic, comandat după câte ştiu la acelaşi şantier din America. De câte ori se afla la mare, Doamna se plimba cu iahtul acesta care îi făcea o enormă plăcere. Fără să-i pese de impresiile deloc onorante pe care le lăsase în urmă.

***

Doamna? Exact ceeea ce nu-i trebuie omului ca să rămână întreg şi cu o judecată sănătoasă. Reversul opiniei noastre

despre femeie. M-am exprimat astfel din respectul nostru, al tuturor, față de persoana, adeseori sau chiar de regulă mai sensibilă, alături de care mâncăm un întreg drob de sare, ca în basmele lui Ispirescu. Și, la urma urmelor, pentru ce aș fi eu mai dur, punând pe cineva la colț? Schimb eu cu ceva destinul implacabil al acelor câteva creaturi de gen feminin care se pot naște pe acest pământ blagoslovit de cer? Nu, ar fi de prisos.

Și cum vorbea ea miniștrilor? Nu într-un cadru mai larg, asta nu. Dar când Președintele chema, la Cabinet sau acasă, un demnitar sau un diplomat, ea se infiltra ca prin gaura cheii - dacă nu intra brusc, trântind ușa ca să-și facă astfel simțită prezența de stăpână a toate - și lansa cu primul prilej întâiul „bă". Spre vădita stingherealã a Președintelui. Nu-i vorbă, și el cu hachițe, și el cu momente de pierdere a cumpătului, însă niciodată ca la bordeiul cărămidarilor.

„Bă, tot cioban rămâneai dacă nu era Președintele și dacă nu eram eu. Nu ajungeai tu ministru!" Și cui spunea asta? Unui intelectual de marcă și diplomat pe măsură.

***

În sfârșit, Doamna iese la suprafață. Vă amintiți? Prima ediție a mult discutatei cărți conținând rezultatele cercetărilor științifice în domeniul polimerilor avea pe copertă numele a două autoare. Doamna era una dintre ele. Nu *„creatoarea"*. Nici măcar partenera reală de lucrare științifică. Cunoscându-i-se capacitatea *„științifică"* în domeniul chimiei, alăturarea altui nume pe copertă stânjenea enorm pentru că dezvăluia identitatea adevăratei autoare. Trebuia ca la celelalte

ediții, de mare tiraj, numele respectiv să dispară, și el a dispărut. Și astfel s-a fost deschis drumul spre titlul de om de știință de renume mondial.

Dl Silviu Brucan își declară uimirea: *„Este absolut incredibil ca o femeia care nu era numai ignorantă, dar și proastă, a putut păcăli cercuri academice și universitare din România, dar și prestigioase instituții occidentale"*. Dați-mi voie să fiu de altă părere, pentru că aici nu este vorba de păcăleală. Punând astfel chestiunea, aducem pe nedrept atingere și chiar denigrăm cea mai înaltă instituție academică a țării. Nici vorbă, cercurile universitare și academice n-au fost și nu puteau fi păcălite. Ele au fost somate. Și nu fără jertfe. Amintiți-vă de ilustrul academician Nenițescu, care a dispărut complet de pe firmament - nu științific, pentru că asta nu se putea sub nici un motiv -, pentru motivul că nu a încurajat ambițiile Doamnei de a se infiltra într-o zonă ce-i era total necunoscută. Și amintiți-vă de academicianul ieșean Cristofor Simionescu, de asemenea supus unor atacuri și marginalizări pentru aceleași motive.

Realitatea este că Doamna a răzbit spre cercurile superioare ale științei - mai bine spus spre zonele de vârf ale instituțiilor academice - pentru că așa a calculat, a dorit și a impus Președintele. Acesta este adevărul. Altminteri, tot șarjând pe păcălirea practicată și izbutită de Doamna, va trebui să admitem, logic, că însăși apariția ei în sferele înalte ale puterii de partid și de stat s-a bazat pe păcălirea a 16-18 milioane de cetățeni adulți, câți va fi avut atunci țara. Ceea ce ar fi de-a dreptul o glumă neizbutită, ba chiar o aberație.

Vulgară, neglijentă, dar scandalos de încrezută, Doamna se credea cu adevărat primul om de știință din țara românească. Și nu doar în chimie. De neînchipuit ce pot face elogiile dintr-un sărman pământean sărac cu duhul! Încă de pe la mijlocul anilor 70, Doamna atribuia titlurilor științifice și diplomatice universitare primite din străinătate cam aceeași formidabilă valoare pe care o aveau diamantele oferite de împăratul african Bokassa. Diamante pe care academiciana le păstra în seiful său personal, scoțându-le pe masă să le admire, singură-singurică, precum un avar.

Îi era gândul numai la cadouri, la valoarea cadourilor a căror primire o aștepta în vizitele în străinătate. Ba chiar sugera trimișilor noștri întru pregătirea vizitelor ce anume ar dori să primească, ceea ce a și determinat apariția în presa americană a unui scurt comentariu denigrant. La fel se întâmpla în cazul vizitelor în țară ori la onomastica lor, a lui și a ei. Se interesa personal care, ce și cât a oferit. Din acest punct de vedere - sau și din acest punct de vedere -, se distanța total de ceea ce se presupune a fi, și este cu adevărat, o soție de Președinte. O simplă femeie de interes și atât.

Uneori făcea observații de genul: *„Cu tâmpenii din astea îl sâcâiți voi pe Președinte?"*. Sau: *„Mai puneți-vă și voi mintea la contribuție, nu îl uzați atât!"*. Am auzit-o o dată obiectând: *„Pentru ce ai tu nevoie de un prim-ministru? Ți-am mai spus, America, cât este ea de America, nu are. Tu ai"*. Observați cunoștințele Doamnei și imixtiunea, infiltrarea. Țintea departe, Doamna!

Își trata interlocutorii, chiar în fața Președintelui, cu impolitețea ființei abia coborâte din copac. Nu doar cu un

zâmbet superior, de zeflemisire, ăsta mai putea fi neobservat. Însă Doamna emitea calificări și epitete într-un limbaj deloc academic. Pur și simplu, am avut reale mișcări de recul auzind-o: *„Prostul ăsta, incultul ăsta, idiotul ăsta..."*. La care Președintele împlânta privirile în ea și atât.

În 1979, Doamna devine președintele Comitetului Național pentru Știință și Tehnologie. Iar un an mai târziu, în 1980, prim-vicepreședinte al guvernului. Un prim-vice care nu numai că stânjenea grozav, prin simpla-i prezență, miniștrii, însă îl punea sub un con de umbră și pe primul-ministru, care aștepta întotdeauna să audă ce avea să spună ea. Îl supraveghea permanent, lăsându-i foarte puțină marjă de decizie. Mai ales că Doamna acaparase în fapt întreaga nomenclatură, între timp ocupând și funcția de președinte al comisiei pentru cadrele de partid și de stat.

Și astfel, Cabinetul 2 a devenit o reală dublură a Cabinetului 1. Ca doamna Peron sau ca tovarășa de viață a lui Mao. În sfârșit, izbutise!

***

Citeam într-o lucrare biografică apărută în anii de după evenimentele din decembrie 1989 că Președintele avea un obicei nu doar ciudat, dar și revoltător până la Dumnezeu. Zice-se că își schimba costumul în fiecare zi, costum pe care nu îl mai îmbrăca niciodată; că de pleca pentru șapte zile în străinătate, să zicem, ba chiar și în țară, apoi șapte costume lua cu sine. Rezultă că în garderoba sa intrau și ieșeau 365 de costume pe an. Și că toate aceste sărmane învelințe nu erau valorificate într-un fel, ci depozitate pe rasteluri.

Citind acestea, am zâmbit cu bătrânească îngăduinţă. Dar şi cu un cheag de amărăciune. Firește, despre un dispărut dintre noi se pot spune verzi şi uscate. Eu însă, care i-am fost în preajmă atâta vreme, nu pot îngădui asemenea plăsmuiri voite doar pentru a crea senzaţie în târg. Avea Preşedintele destule ciudăţenii şi capricii, ba şi păcate de neiertat. Să le vedem şi să le analizăm cu obiectivitate. Măcar acum, când o putem face în liniște. Întotdeauna lua croitorul cu el. Un anume Voicu. Şi în ţară, şi în străinătate. Da, acesta îi călca costumul de fiecare dată când urma să fie îmbrăcat, dar asta mi se pare absolut normal: un Preşedinte nu poate apărea în public oricum. Avea cu sine, se înţelege, câteva costume - de zi, de seară sau de recepţie -, dar pe astea le-a îmbrăcat de nu mai ştiu câte ori. O fi avut el, Preşedintele, 365 de costume, dar într-o viaţă întreagă. Deşi, teamă îmi este că, prin această afirmaţie, l-am înzestrat eu însumi.

Vă amintiţi de proeminentul Ciu En Lai, premierul chinez al lui Mao? Fost mandarin. Purta, ca orice chinez, haina închisă la gât, tunică, iar în picioare târlici. Că hainele-i erau din stofa cea mai fină, asta este altceva. Iar presa şi televiziunea chineză nu mai pridideau să pună accent pe această latură practică a modestiei premierului. Motivul era major şi principal: poporului i-au plăcut dintotdeauna simplitatea şi modestia conducătorului său. Şi a urât din străfunduri risipa bezmetică - precum aceea de a purta un costum în fiecare zi.

Ei da, dacă-mi strămut, mental, privirile spre garderoba Doamnei, atunci admit că la ea a vrut să se refere autorul acestei lucrări biografice. Pentru că, e adevărat, Doamna avea

o garderobă enormă, de neimaginat, aproape imposibil de evaluat, pe care a şi dezafectat-o din Primăverii, depozitând-o în alte patru-cinci locuri.

Există şi asemenea pasiuni greu de înţeles. Şi, şi mai greu de admis. Imelda Marcos, soţia alungatului preşedinte filipinez, era, probabil, o apucată. După funestul deznodământ, s-a constatat că poseda mii de perechi de pantofi. Ei bine, cam tot atâtea obiecte avea şi Doamna Preşedintelui nostru. Nu de încălţăminte. De îmbrăcăminte. Pentru că fiecare colecţionează în felul său, nu-i aşa?

Nici nu mă gândesc să aduc Preşedintelui scuze ori chiar întemeiate motive pentru faptul de a fi deschis el însuşi şi cu bună ştiinţă consoartei sale poarta spre palatul prezidenţial ori spre impunătoarea clădire a Comitetului Central. Dimpotrivă, aceasta a fost una dintre marile greşeli ale vieţii sale. Toţi ştim că s-a întâmplat aşa şi nu altfel. Şi atunci mă întreb acum, cum m-am întrebat mereu, ce anume l-a determinat pe Preşedinte - cunoscând că Doamna lua serioase avansuri deloc meritate, ba chiar cu efecte nocive - să nu stopeze (ori măcar să tempereze), cu autoritatea sa, salturile de cangur ale Doamnei sale?

Motivul rezervelor sale, nehotărârii sale în a opri această nefastă ascensiune a doamnei nu poate fi de ordin moral. Analizăm sau comentăm prin eliminare. Preşedintele era, la urma urmelor, tatăl a trei copii. În deriva neglijării familiei n-a intrat niciodată. După alte fuste nu s-a prăpădit. Şi atunci? Să fi fost un motiv mult mai grav? De ordin politic? Care? Agent al KGB, cum l-au făcut alţii, înainte şi mai ales după

evenimentele din decembrie 1989? Nici pomeneală, să fim serioşi! Cu un asemenea formidabil atu în mână, Brejnev şi chiar Gorbaciov n-ar fi lăsat să le scape marea şi hotărâtoarea şansă a şantajului politic. Asta ar fi fost mană cerească. Agent al Vestului? El? Şi al cărui Vest? Al aceluia care îl tot sâcâia pe chestiunea clauzei naţiunii celei mai favorizate? Care i-a întors spatele în situaţiile cele mai grele?

Nu, Preşedintele a fost român şi a murit român. Cu toate cele ale sale.

Varianta mea e mai dură şi, incontestabil, va trezi uimire. Să mă explic mai pe îndelete. Cu toate argumentele posibile.

Vă amintiţi de vizita în Argeş, în campania electorală pentru Marea Adunare Naţională, când încă mai trăia Dej? La masa de seară, după toată oboseala electorală de peste zi, Ceauşescu a ţinut o formidabilă prelegere despre lupta femeilor paşoptiste pentru emancipare şi egalitate. Dl Năstase, secretarul argeşean cu propaganda - mai târziu directorul general al Televiziunii -, îl asculta cu o uimire neprefăcută. Ca şi însoţitorii de presă, uluiţi şi ei de exactitatea şi de amănuntele întru elogiul femeilor paşoptiste.

Dar nu în demonstrarea „erudiţiei" Preşedintelui m-am angajat eu acum. Altceva voiam să sugerez istoricilor şi memorialiştilor. Este vorba despre convingerea lui personală, despre încrederea lui solidă în capacitatea sociopolitică a femeii, ori de o regie, de efectul pe care îl sconta în alegeri? Cum se explică admiterea lângă sine, la conducerea treburilor de partid şi de stat, a Doamnei sale? Sunt două ipoteze: sau era sincer convins de calităţile înalte ale femeii,

opinie argumentată cu fapte din istorie şi chiar din contemporaneitate; sau Doamna îl avea la mână cu ceva, ceva foarte grav, impunându-se, dictându-i pur şi simplu.

Dar n-ar mai exista şi o a treia variantă? Mai de necrezut decât celelalte două? Anume ca Doamna însăşi să fi făcut jocul altor interese? Şi că Preşedintele, aflând într-un fel sau altul, nu putea s-o dea în vileag fără ca aceasta să ducă la moartea lui politică? Înclin să cred că da. Deci eu rămân la această variantă din urmă, deşi documente de arhivă n-am. Le au alţii. Am constatări personale mai vechi sau mai noi.

Şi iată că, din aproape în aproape, ajungem la ceea ce ne preocupă la modul cel mai serios. Nu cumva Doamna era factorul nociv pe care Preşedintele îl descoperise, dar pe care nu îl putea arăta cu degetul fără să iasă din scena politică? Aceasta-i întrebarea: A fi sau a nu fi! Nu-i exclus. Nu-i deloc exclus. Ţinând cont de aprecierile privind morala mai mult decât îndoielnică a Doamnei - aprecieri aparţinând membrilor de familie (nu copiii, Doamne fereşte!, ci fraţii Preşedintelui), răspunsul este da. Adăugând la aceasta enorma ei goană după avere, te gândeşti serios la o posibilă dedublare a Doamnei.

Dar iată ceva care ne va pune şi mai bine în temă - un extras din cartea lui Emil Bărbulescu, „Nicolae Ceauşescu a fost unchiul meu": *„Elena Ceauşescu avea un frate, pe care eu personal nu l-am cunoscut, Gogu Petrescu. Acesta era însurat cu o oare-care Adela. Nici o promovare sau destituire la vârf nu se executa fără intervenţia ei directă. Unii afirmau că intervenţiile le făcea fiind cointeresată material. Eu afirm că le făcea pentru a îndepărta din*

preajma preşedintelui oamenii cu adevărat capabili şi a-i înlocui cu persoane incompetente, dar devotate cabinetului 2. Nici o funcţie, indiferent cât de importantă, nu putea fi obţinută sau menţinută fără acordul Adelei. În toamna anului 1989, Elena Ceauşescu îl convinsese pe soţul ei, Preşedintele României, că tatăl meu nu este altceva decât «un ţăran prost» care habar nu are de agricultură. Drept pentru care s-a hotărât scoaterea lui din funcţia de secretar al CC cu probleme agrare. Cunosc bine situaţia, deoarece am participat alături de tata la acest necaz apărut din senin. Nimeni nu mai putea interveni în favoarea lui. El vroia să plece de acolo, dar vroia să iasă la pensie şi nu să fie dat afară. Pe uşa din faţă, şi nu pe uşa de serviciu. Hotărârea venind de la cabinetele 1 şi 2, totul părea compromis, până când mama s-a gândit să facă o vizită Adelei. Nu ştiu cum a decurs discuţia şi dacă argumentele duse de mama din gospodăria proprie au avut vreun rol. Adela a hotărât scurt: «Rămâne». Şi tata a rămas, spre marea lui neşansă..."

Ei bine, dacă aşa stau lucrurile, povestite de un nepot, cine era şi cine este această Adela? De unde marea ei influenţă asupra Elenei Ceauşescu? Şi pe spezele şi în folosul cui lucra la acest nivel? Merită puţină străduinţă în a cerceta.

***

N-am să-l numesc. Respectul meu pentru el este acelaşi şi, sper, va rămâne la aceeaşi intensitate. Dar este incredibil cum i se adresa Doamna. Procedând astfel, nu îl apropia de Preşedinte, ci, dimpotrivă, îl îndepărta. *„Te credeam mai deştept, dar m-am lămurit. Ce iese din bovină, tot cornută rămâne".* Insul, un tip rafinat, cu ani destui, trecut prin fina şcoală a diplomaţiei, a schiţat un gest de revoltă. Nu i-ar fi slujit la

nimic. De aceea l-am şi potolit din priviri: *„Şezi blând, amice. La uşa cortului poţi să umbli şi-n albituri. Potoleşte-te".*

Dacă era perfect conştientă de nocivitatea intervenţiilor sale primare, atunci în ce scop proceda astfel? Să-şi îndepărteze soţul, să-l izoleze de oamenii valorişi? Pentru că cel insultat astfel era un vârf de lance în politica noastră externă. Aşadar, ale cui interese slujea ea şi de cine era sfătuită? Ca militar, n-am să mă hazardez într-o descifrare a demersurilor Doamnei. Las istoriei dreptul să opereze. Eu doar consemnez.

Pe mine nu mă admitea cu plăcere în preajmă, dar asta intra în drepturile ei. După cum nici eu nu o preferam. Simpatia şi antipatia n-au reguli stricte. Sunt grefate mai mult pe întâmplări. În privinţa mea, strângerea ei din buze avea o cauză bine cunoscută. Nu ne acceptam reciproc!

Personal, am evitat pe cât am putut momentul înmânării darurilor. Era dezgustător s-o vezi pipăindu-le, probându-le... El, Preşedintele a procedat altfel. A alcătuit şi o comisie de înregistrare a tuturor acestor bunuri. Am fost martor fără voie la mai toate momentele de acest fel. (Bineînţeles, totul avea loc după ce hotăra Doamna, care alegea ca albina polenul.) Şi astfel, prin comisia special alcătuită, comisia de predare-primire la Muzeul Naţional, prin documente întocmite în cel puţin trei exemplare, s-au acumulat valori incomensurabile. La un moment dat, toate aceste enorme valori se aflau în depozitele de la reşedinţa prezidenţială. O bună parte - precum tablouri de maeştri, obiecte de mobilă, de artizanat etc. etc. - au rămas la locul lor, în depozitele

reşedinţei. Ca şi giuvaerurile şi diamantele din seifurile Doamnei, pe care nu le ştia decât ea. Nu-mi cereţi, vă rog, să vă prezint o estimare a valorii tuturor acestor imense cadouri din străinătate şi din ţară; ar fi o imposibilitate. Dar comisia, administratorul ei, membrii comisiei există. În ceea ce mă priveşte, aş întreba numai unde sunt toate averile astea?

Micimea morală a doamnei se mai manifesta şi în alt mod. Atât membrii delegaţiei oficiale, cât şi cei ai personalului de serviciu însoţitor erau obligaţi să predea orice cadou cu o valoare mai mare. Protocolul Preşedintelui le contabiliza sub supravegherea atentă şi meticuloasă a reprezentantei Doamnei... Şi încă ceva: dacă Doamna putea cumpăra orice, la sume incredibil de mari - cu bani proveniţi mai ales din fondurile Securităţii, ale celebrei DIE -, membrii delegaţiei oficiale, miniştrii şi consilierii, nu primeau decât 30% din diurna cuvenită. Şi asta din dispoziţia foarte clar formulată de Doamna: *„Dacă ar fi rămas acasă, n-ar fi cheltuit din propriii lor bani?"*. Simplu ca bună ziua. Se invoca economia de valută. Dar Doamna prăpădea într-o singură oră sume care ar fi întreţinut timp de o lună sute de familii.

***

Atunci când mi-am făcut apariţia în grădina cu trandafiri, Doamna tocmai îşi admonesta soţul. Nu m-a văzut, altminteri şi-ar fi subţiat şi mai mult buzele. *„Află ce-ţi spun eu. Cea mai bună şi mai eficientă metodă de a-i avea sub control pe cei din Comitetul Politic Executiv este să-i ţii cât mai mult timp pe lângă tine. Invită-i aici cât mai des, aşa cum fac eu cu nevestele lor. Să îi ai sub ochi cât mai mult. Omul lăsat mai liber începe să şi gândească mai liber, asta e sigur. Şi încă ceva..."*. Când m-a văzut, a tăcut.

Îi cunoşteam bine obiceiul cu „blocarea" soţiilor demnitarilor. Acasă ori la club. Îl practica intens încă de pe vremea când se pregătea succesiunea lui Dej şi avea să-l folosească până în ultimele zile ale vieţii sale. Până şi la vânătoare le chema. Avea cineva o treabă urgentă, o onomastică, o vizită? Nu conta. Până acolo se ajunsese cu obişnuinţa, încât ofiţerul de la poartă, fără să mai aştepte comanda Stăpânei, suna el: *„Sunteţi poftită de Tovarăşa"*. Şi nu de puţine ori: *„... şi de Tovarăşul!"*.

Cornel Burtică insista colegial: „Nu mă puteţi omite, măi băieţi, să spuneţi că nu m-aţi găsit?". Motivul era să nu dea ochii cu Doamna. Pentru că îl zeflemisea în faţa tuturor. Nu-i plăcea ei şi gata. Şi nu era singurul. Personal, ajunsesem să prevăd cu artă de indian viitorul unora după comportamentul Doamnei faţă de ei. Eu mai ştiam de una, încă din copilărie. Dar aceea călătorea parcă pe o măturâ...

Cea mai mare neliniştе se stârnea atunci când toţi aceştia erau convocaţi pentru două-trei zile la o vânătoare cine ştie unde. Şi acum surâd când mă gândesc că dl Ştefan Andrei era un asemenea vânător, încât venea adesea în pantofi. Îi făceam noi rost de încălţări potrivite de pe la cabane.

Însoţită de nevânători şi de soţiile celorlalţi invitaţi, doamna cocheta pe lângă cabane şi prin poieni. Etalându-şi blănurile abia aduse. Şi încercând glume care mai mult te revoltau.

Masa vânătorească este, a fost şi va fi o destindere. Nu însă şi în cazurile de faţă. De regulă, se comentează participarea fiecăruia - ce a doborât, cât şi în ce nemaipomenite

situații. La mesele vânătorești mai puțin reușite, adică la acelea la care Președintele recoltase mai puține trofee, cheful pierea, știindu-se bine ce va urma. Concluzia Doamnei academician doctor inginer: *„Păi dacă ții pe lângă tine niște proști!"*. Începea cu ministrul silviculturii, care nu îl informase tocmai corect unde era concentrat vânatul, și termina cu paznicul care nu i-l adusese sub pușcă.

În loc de concluzie, un scurt dialog între Cornel Burtică și Ștefan Andrei, într-o vizită oficială. Cornel Burtică: *„Femeia asta ne mănâncă zilele la toți, e sub orice critică"*. Ștefan Andrei: *„Din nefericire. Și eu am sentimentul zădărniciei muncii mele. Poți să dai în brânci, tot împotriva ta se întoarce"*.

Răspunzând de cel mai important sector de partid și de stat - mă refer la sectorul de cadre -, Doamna dispunea cu cea mai mare ușurință de numiri și demiteri din funcție. De aici și teama, dar și lehamitea tuturor. Pentru că, de fapt și la urma urmelor, prin acest drept pe care l-au avut doar marii bărbați ai istoriei, Doamna era în esență Președintele. Adevăratul Președinte îi transferase toată această încărcătură de atribuții (aproape) legislative: o greșeală, o vină enormă. Scuzat să fiu de cutezanță, e sarcina istoricilor de a lămuri ce anume l-a determinat pe Președinte să ia o decizie pe care nu a mai luat-o poate nici unul dintre conducătorii de stat de-a lungul istoriei mondiale. Nu a fost deloc un moft, o idee de vineri seara, o idee sugerată „din afară", de asta nici pomeneală! Totul s-a petrecut în și din interior. De asta sunt convins pe deplin.

Personal, nu mi-o voiam dușman, ferit-a sfântul! Știam de ceea ce este ea capabilă nu prin dinamită, ci prin intrigă. Și

pentru că veni vorba, în decursul întinsei mele activități pe lângă Președinte, au existat trei demersuri de a mă îndepărta. Unul îi aparține și s-a produs în forță. Președintele n-a cedat. Al doilea a fost al ministrului meu, tot la insistențele Doamnei, însă cu același rezultat. În fine, eu însumi am încercat o dată. Vedeam bine încotro se îndreptau lucrurile și eram extrem de îngrijorat. Dar - să fiu sincer și acum, așa cum m-am voit de fiecare dată -, fiind militar, mi-am dat seama că nu îmi puteam părăsi comandantul suprem. Și nu l-am lăsat până spre ultima lui clipă. Dar procedând în mod diferit, luându-mi unele precauții. Pentru că mă temeam să nu mă bage în cine știe ce încurcătură de unde ieși, de regulă, numai pe năsălie.

Dar acum vorbesc despre Doamna. Unii, în scrierile lor, au atentat la morala ei de femeie-soție și au făcut-o puternic și în largul lor. Ce-i mai lesne decât să blamezi o femeie, mai ales după ce ea nici nu mai este? Nu, așa nu! A fost ea maestră în intrigi, dar dincolo, unde este morala și intimitatea femeii, nu găsiți nimic de condamnat. Blamarea ei pe această temă ar fi o invenție, o scorneală pur și simplu și la așa ceva eu nu subscriu.

În schimb, voi da un alt exemplu ca să vedeți încotro pendula vipera. Mă refer la spusele lui Pacepa, în care se află și o bună doză de adevăr. El o creionează din afară pe Doamna. Subtil, dar realist. În chestiunea pe care o pun acum în atenția dumneavoastră, nu în tot ce spune pribeagul, reproduc ad litteram:

„- Mi s-a spus că tu și Nicolae (ambasadorul nostru din America) sunteți prieteni cu Voicu și cântați împreună la vioară. E adevărat?

- Da, tovarăşe.

- E oare Nicolae destul de tare ca să păstreze secretul rangului său militar şi al sarcinii sale de spionaj?

- Da, tovarăşe. Consider că este.

Elena, aşezată alături de mine pe o parte a mesei, a intervenit:

- Cum poate cineva, care cântă la vioară, să fie de încredere? Şi, după o pauză, a continuat: *Am auzit că el are o vioară groaznic de scumpă.*

- Da, e o Guarnieri del Gesu, din secolul al XVIII-lea, de la o companie vest-germană, din timpul cât a fost ministru al comerţului exterior.

- Dacă este veche trebuie luată în custodia guvernului.

- Primul-ministru a aprobat să i se permită lui Nicolae să o păstreze.

- Cine crede primul-ministru că este? Un idiot, asta-i tot ce este. De câte ori ţi-am spus, Nicule, că nu mai avem nevoie de un prim-ministru?".

Am reprodus acest fragment din Pacepa spre a spori credibilitatea spuselor mele de mai înainte, când am auzit-o sâcâindu-l pe Preşedinte: *„America, cât e ea de Americă, nu are un prim-ministru. Tu de ce ai nevoie?".* Adică, *„pentru ce, dacă-ţi sunt eu alături?".*

Preşedintele îmi încropise cu câteva zile mai înainte: *„Am să grupez toată Securitatea internă la un loc, într-un singur departament, să pun pe cineva în fruntea lui şi să-l subordonez Elenei. Pe Postelnicu, mă gândesc. El este foarte apropiat de tovarăşa Elena şi, în special, de Nicu".*

Mamă-Doamne, m-am gândit eu pe moment, cum să porneşti devale, pe schiuri, dacă nu le-ai mai pus niciodată în picioare? Că Tudor Postelnicu era foarte apropiat de „tovarăşa Elena", mai treacă-meargă, dar de chefurile de pomină ale lui Postelnicu şi Nicu, la Întorsura Buzăului, unde îi căutasem de câteva ori prin staţia radio, ce să mai zic? Pot să nu fiu eu de acord că cine se aseamănă se adună? Doamna ţintea vârful Caraimanului românesc, dar în bascheţi. Ea se şi vedea... Dar ce să mai vorbim, aţi înţeles. Potcovarul statului se crede primul cetăţean dintre toţi. Pe ideea că, fără potcoave, calul nu face nici două parale.

Ceea ce nu sesizase Doamna era faptul că Preşedintele nu mai avea multă nevoie de prim-ministru. Îl înlocuise cu un purtător de cuvânt şi îl păstra pentru etichetă, pentru cei de afară. Altminteri, era un propagator de indicaţii şi nimic mai mult.

Sunt obligat să mă refer la un paragraf din Pacepa pentru a putea demonstra atât ce i-a determinat fuga din ţară, cât şi uluitoarea măsluire a unor fapte prezentate ulterior actului său de om mic - în sens figurat -, căci un trădător al naţiei sale, chiar dacă are aspect de Hercule, tot mic sau „de nimic" este socotit până şi de cei care-i plătesc arginţii vânzării de ţară. Şi mă servesc chiar de spusele sale. Iată-le: *„Pe la sfârşitul anului 1964, Ministerul de Interne a devenit cel mai mare producător de carne din România. El poseda ferme de pui, ferme de curci, ferme de porci, care produceau zeci de mii de animale pe an, câteva ferme de vite şi alte ferme cu aproximativ 100 000 de capete de oi - toate cu dotare, automatizate, cu magazii frigorifice şi fabrici*

de împachetat. Pentru a transporta carnea ambalată, fermele au fost înzestrate cu o echipă TIR compusă din autocamioane frigorifice Mercedes...“

Perfect, să adăugăm acum și întreprinderile românești din afară, comerciale ori de altă natură, despre care vorbește. Cine administra toate aceste uriașe fonduri? Nimeni altul decât I.M. Pacepa. Moralistul de mai târziu. Iar când lucrurile s-au alterat, când Doamna „l-a mirosit“ și lucrurile începeau să dea în foc, el și-a adus aminte de versurile lui Topârceanu: „Adio de-acuma cucoană, îmi iau geamantanul și plec“. Altfel spus, „frica păzește pepenii“. Iar Cucoana era aceea căreia el îi plătea toate cumpărăturile mastodontice ca valoare, din fondurile pe care le administra, se înțelege.

Și iată ce făcea Cucoana în februarie 1978, când Președintele împlinea 60 de ani. I-a venit o idee într-adevăr de milioane: toate instituțiile, centrale sau locale - începând de la Consiliul de Miniștri -, și toate întreprinderile mari sau mici au fost chemate să-și onoreze Președintele cu cadouri pe măsura înaltei sale funcții. Și ordinul a fost executat. S-a lucrat luni de zile, și la întrecere.

Când a primit primele cadouri, Președintele a albit. *„Ce-i cu astea, Lenuțo?“ „Sunt cadouri de ziua ta, dragule. Meriți atâta lucru.“* Președintele s-a încruntat peste măsură și a tunat: *„Luați-le de aici chiar acum! Și să nu le mai văd niciodată! Trimiteți-le de unde au venit!“*. Și apoi: *„Astea nu sunt cadouri de ziua unui om. Sunt jafuri!“*.

Pentru că erau: știuleți de porumb din aur, trimiși de Ministerul Agriculturii; un masiv lingou de aur de 24 de

carate, trimis de Ministerul Minelor și pe care era imprimat, din turnare, „Ceaușescu și poporul“; de la Ministerul de Interne - un televizor color și o combină stereo cu un remote control din platină; de la DIE - o armă de vânătoare executată la comandă în Anglia de celebra firmă Holland & Holland, împreună cu un borcan de zece kilograme de diamante sintetice. Adică, la împlinirea vârstei de 60 de ani un conducător de țară nu primește frunze de patlagină!

***

Ideea pregătirii unui urmaș la conducerea țării a existat cu certitudine. Obârșia ei trebuie plasată chiar înaintea celei privind „Președinte pe viață“. A apărut încă din timpul vizitei oficiale în Coreea de Nord, în 1971, când Președintele și mai ales Doamna sa au constatat cât de meticulos și de stăruitor era pregătit fiul lui Kim pentru a-i succeda. El devenise mâna dreaptă a tatălui său, nu un oarecare prim-secretar de județ.

Realitatea este că starea sănătății Președintelui nu mai prezenta deplină siguranță pentru familie și apropiați. Diabetul cronic îl obliga să-și administreze zilnic insulină. Iar regimul său de alimentație era sever. Acasă, ca și în vizitele din afară, îl respecta cu strictețe. Iată-i meniul dintr-o zi oarecare. De pildă, din 29 noiembrie 1989: la micul dejun - lapte dulce, albuș de ou cu brânză de vaci, cruditați (roșii, ardei), pâine, suc de grepfrut; la ora 11 - ruladă de șalău cu legume, pâine, același fel de suc; la dejun - vinete împănate, budincă de tăieței cu brânză de vaci, ciorbă de fasole verde, perișoare cu verdeață, spumă de albuș cu mere, pâine; la ora 17 - suc de grepfrut; la cină - țelină cu legume, rasol de fasole verde,

crap la grătar cu mămăliguță, salată asortată, pâine, portocale; la culcare - același suc de peste zi. Nimic exagerat ori formidabil. Era vorba de diabet, cu mese dese dar cu un gramaj substanțial redus. Partea nelalocul ei în toată povestea asta este că pentru omul obișnuit se aruncau pe piață cantități enorme de pește congelat și oase afumate.

Dar să revin la ideea urmașului. Ceea ce nu înțelegea Doamna mai ales era faptul că, dacă fiul lui Kim se conforma întru totul spiritului moralei și modului de viață ceremonios, odrasla ei proceda tocmai pe dos. Și, la urma urmelor, una este Asia și alta Europa. Președintele știa că în treaba asta nu avea nici o șansă. Doamna însă lopăta vârtos prin ape moarte...

***

Când am fost numit la comanda Direcției a V-a, organigrama acesteia era prevăzută cu un director și doi adjuncți și cu subunități care se numeau servicii. Serviciul 1 cuprindea garda de corp a Președintelui pe trei schimburi și trei aghiotanți ai Președintelui, tot pe trei schimburi. Serviciul 2 se ocupa de măsurile de securitate ce se luau acolo unde Președintele își desfășura activitățile: vizite de lucru în Capitală, mitinguri etc. Aceleași măsuri erau luate și în teritoriu. Un alt serviciu era cel tehnic și de securitate, Serviciul 3, care avea sarcini de pază a instituțiilor prezidențiale, a reședințelor permanente și temporare, cât și a șefilor de stat care ne vizitau țara și alte sarcini pe profil. Serviciul 4, condus de colonelul Cristea, cu sarcini specifice, distincte, împărțit în două compartimente, se ocupa în teritoriu și în Capitală pe

linii de atentat. Un alt compartiment al acestui serviciu avea sarcini pe linie informativă asupra personalului de deservire a Președintelui. Mai avea în grijă Trustul Carpați, care se ocupa de construcțiile instituțiilor prezidențiale, reședințelor prezidențiale, sectorului reprezentare, întreprinderii agroalimentare Băneasa, fermei gospodărești de partid Vlăsia și altele. Serviciul 5 avea ca atribuții buna funcționare a mijloacelor de transport rutiere atât ale Președintelui, cât și ale familiei lui Nicolae Ceaușescu și ale șefilor de stat care ne vizitau țara. Era un serviciu administrativ care includea și compartimentul cadre, învățământ și pregătire militară.

După ce am fost numit la comanda Direcției a V-a, am fost chemat de Doamna, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, care răspundea și de structura de cadre pe linie de partid și de stat, pentru a-i prezenta organigrama. A studiat-o și mi-a tăiat cei doi directori adjuncți; din trei aghiotanți ai Președintelui a lăsat doi, iar din garda personală pe trei schimburi a lăsat două. Serviciul 2 (Operații) și compartimentul tehnic de securitate au fost contopite și înjumătățite, iar la Serviciul 3 (Gărzi) au fost reduse efectivele.

Am primit ordin de la Nicolae Ceaușescu: dacă el, de acolo de unde se află, conduce țara, atunci de acolo de unde se află el să conduc și eu Direcția a V-a, cu efectivele necesare măsurilor de securitate. Pentru efectivele care rămâneau în Capitală, neavând nici un adjunct, eram nevoit să numesc un șef de serviciu care să continue activitatea acestor efective, cât și respectarea ordinelor pe care le dădeam în vederea anumitor activități specifice. Nu aveam probleme: exista un

dispecerat care înregistra toate mişcările în teritoriu sau străinătate. Când eram plecat fie în teritoriu, fie în străinătate, şef de serviciu era colonelul Cristea, un ofiţer disciplinat, de care nu m-am plâns niciodată. Tot la ordinul lui Nicolae Ceauşescu, dat faţă de toţi cei prezenţi la începerea lucrărilor la Casa Poporului, Palatul Cotroceni sau alte construcţii de reşedinţe, trebuia să-l ţin la curent cu mersul lucrărilor. De asemenea, trebuia să-l informez, în sezonul de vânătoare, ce vânat poate fi recoltat, precum şi locul, ziua sau orele.

Cu asemenea încărcătură, cu efectivele ciuntite de Doamna, nu se mai putea face faţă sarcinilor specifice. Am fost nevoit să studiez la americani, prin omologii mei, şi astfel, venind în ţară, am făcut o propunere care se aplica foarte bine şi la noi. Adică, Ministerul de Interne, prin direcţiile de profil ale Departamentului Securităţii Statului, cât şi ale ministerului, să asigure securitatea lui Nicolae Ceauşescu în Capitală, în teritoriu, în timpul vizitelor de lucru, al mitingurilor, cât şi pe traseele parcurse de Preşedinte. Toate aceste măsuri erau coordonate de un comandament cu atribuţiuni specifice, comandat de un general sau cel puţin de un ministru adjunct. Planul a fost semnat de ministrul de interne George Homoştean şi şeful DSS, Tudor Postelnicu. Direcţiei a V-a îi rămăseseră ca atribuţiuni garda de corp a Preşedintelui, paza instituţiilor prezidenţiale, garda de corp a şefilor de stat care ne vizitau ţara, paza reşedinţelor acestora, cât şi a mijloacelor de transport rutiere şi, bineînţeles, Serviciul 4 pe probleme specifice - personalul de deservire a

şefilor de stat care ne vizitau ţara, personalul medical, al Preşedintelui, cât şi al respectivilor şefi de stat. În ziua de 21 decembrie 1989, de mitingul care a fost organizat la indicaţia lui Nicolae Ceauşescu a răspuns comandamentul sub comanda ministrului adjunct al Departamentului Securităţii Statului, generalul Bucurescu Jianu.

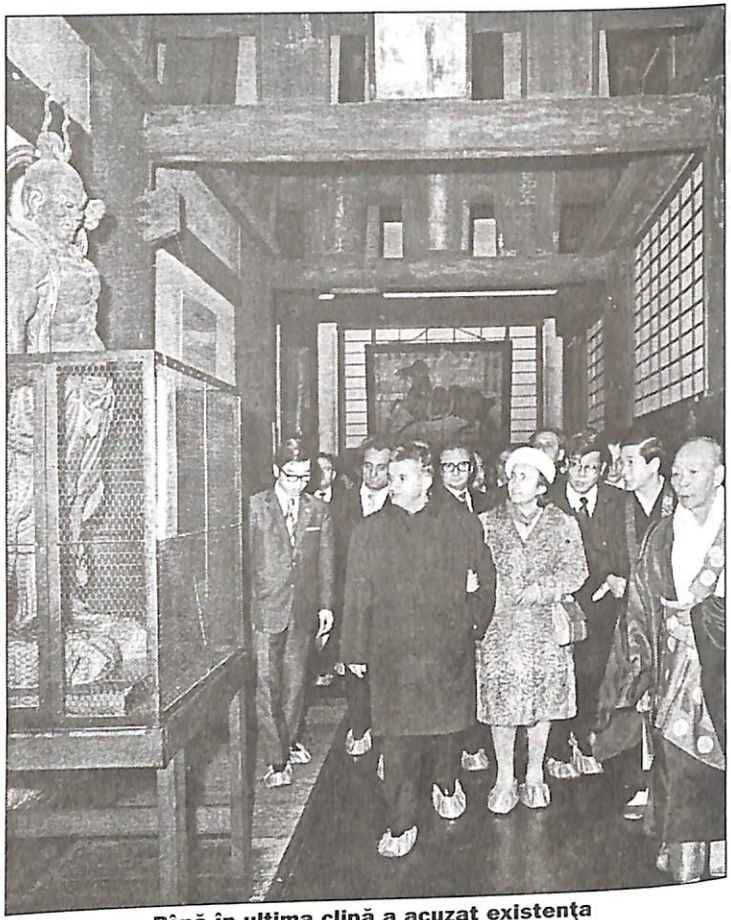

Până în ultima clipă a acuzat existenţa unor elemente destabilizatoare (în centru, cu ochelari, gen. Pacepa)

Capitolul VI

Generalul Pacepa cocoşise de curând

Îmi vin în minte secvenţe rămase adânc în memorie. E dimineaţă, înainte de ora 8,00. Şi-i ziua alegerilor pentru Marea Adunare Naţională. Trec pe culoarele şi holurile impresionantei clădiri a Comitetului Central şi deodată rămân ţintuit locului. Din uşa unui birou de dactilografie, dl Gheorghe Pană ţipă realmente la dl Dăscălescu! *„Dacă eşti incapabil, domnule, să îndeplineşti o sarcină de partid, dă-te la o parte. Nu va fi nici o pierdere. Ce îi prezint eu secretarului general al partidului la ora nouă, când dumneata n-ai fost în stare să pregăteşti informarea de dimineaţă?"*

Dl Dăscălescu este de-a dreptul împietrit. Pare să se sufoce. Cum de îndrăzneşte omul ăsta? Unde se trezeşte? Cine se crede? Face gesturi scurte, dar fără glas. Revoltată, o dactilografă tânără se ridică de la masa de lucru şi închide uşa, trântind-o cu ostentaţie. Nu prea departe de mine trimisul special al ziarului *Scânteia* îi spune reprezentantului agenţiei române de presă Agerpres: *„Dracul ne-a adus în momentul ăsta aici. Penibilă situaţie!"*.

La ora 9,00, Preşedintele urma să descindă la secţia de votare. Ceruse de cu seară să aibă până atunci o informare

din țară privind ritmul votării. Va avea, se pare, dar incompletă. Și, probabil, ca mai întotdeauna în anii din urmă, eronată în datele sale esențiale.

Dar să revin. Dl Pană nu mă zărește; este cu spatele spre mine. Reintră la dactilografe smucind ușa. În schimb, dl Dăscălescu se îndreaptă spre mine parcă să-mi aducă argumente de nevinovăție ori de comportare primară a tovarășului său, însă este atât de surescitat încât renunță la idee, schițează un gest de lehamite, se răsucește și pornește în direcție opusă.

Mă îndrept și eu, tăcut și contrariat, spre birourile Președintelui. Nu, ceva nu-i în regulă! Ceva nu-i deloc în regulă! Vai de înalt-instituția în care se petrec lucruri ca în Obor! Mă presează gândul să i-o spun Președintelui, dar mă abțin. Tot nu s-ar fi făcut ordine în Piramida lui Kheops.

Și mai târziu, nu foarte târziu, ce corective avea să aducă viața! Mă refer la cei doi. Ofensatul suia la rangul de prim-ministru, în timp ce ofensatorul cobora spre Primăria generală a Capitalei. Nu mă las pradă tentației de a aprecia, măcar acum, dacă cei doi activiști de rang superior au fost sau nu puși în locuri potrivite. Însă armonia nu a mai apărut niciodată pe lungimea lor de undă. Era ceva putred în Danemarca, nu-i așa? Personal, nici nu mai credeam într-o posibilă colaborare a lor, ci mai curând într-o dușmănie cruntă și veșnică.

***

„Cred că asta e bună pentru însemnările tale personale, Neagoe". Nu am mai fost surprins ca întâia oară când m-a chestionat în legătură cu jurnalul pe care îl țineam. Numai că mi-am

spus: *„Ia uite cât îl preocupă faptul ăsta particular!"*. Dar mi l-am explicat repede. Generalul Pacepa cocoșise de curând. Președintele devenise și mai circumspect în toate. Dar și alăturarea asta între fuga lui Pacepa și existența unui jurnal al meu mă nemulțumea și mă neliniștea. Oare merge atât de departe Președintele încât să strămute semnul întrebării asupra capului unuia care îi stătea alături de atâta amar de vreme? La el, totul era posibil...

Intervenția lui avea, negreșit, un conținut ciudat. Sau cu multe semne de întrebare. Iată despre ce este vorba.

Bujor Sion, un fost vârf al secției de propagandă a Comitetului Central - la timpul acela aflat în postul de ambasador în Olanda -, venise în țară în preajma Crăciunului. Și iată-l invitat la Oradea, la o vânătoare, de Petre Blajovici, intrat și el în observare și în politica de rotire a cadrelor. Colac peste pupăză, și celălalt invitat al lui Blajovici era de aceeași stirpe, adică tot mazilit - din postul de primar general al Capitalei trecuse ambasador la Belgrad. E vorba de Dumitru Popa. (Mai lipseau un Bârlădeanu sau un Brucan pentru ca suspiciunea să fie completă.)

Chiar și așa, întrunirea lor n-ar fi fost semnalată pe verticala societății dacă nu s-ar fi produs catastrofa. Blajovici stăruie ca ei, invitații la vânătoare, să petreacă la el, la Oradea, Crăciunul. Dar Bujor Sion și soția se scuză. N-au ce face, îi așteaptă acasă, la București, copiii, totul a fost aranjat ca să petreacă împreună sărbătorile de iarnă. Pleacă. Și avionul lor se prăbușește în apropiere de Sibiu. Președintele află și se întreabă la modul cel mai serios - suspiciunile i-au

fost mereu alături - pentru ce se găseau laolaltă trei „foşti"? Şi nici necrolog n-a mai fost.

Mi-am spus încă o dată: *„Atenţie, cavalere rătăcitor, mintea Preşedintelui merge electronic, deşi acum este incorect programată"*. Dar cu suficientă motivare, din păcate. Pacepa făcuse în străinătate dezvăluiri colosale. Probabil tot pe baza unor însemnări, dar pe care le siluia amarnic. Şi Neagoe ţinea însemnări, n-a recunoscut-o chiar el?

„Eu nu ţin însemnări de natură politică, tovarăşe Preşedinte. Sunt strict personale. V-aţi exprimat cândva că poate le frunzăriţi. Vă stau la dispoziţie". El m-a privit cu un amuzament răutăcios. Îmi sesizase neliniştea? Asta l-ar fi încântat. Se voia mereu factorul neliniştii celor din jur. *„Bine-bine, le voi vedea eu odată, îmi fac timp şi pentru asta"*.

Le putea vedea oricând, îmi luasem toate măsurile de prevedere încă de la prima sa referire la subiect. Le ţineam la vedere, adică nu chiar într-un fund de sertar bine încuiat, cum de regulă se obişnuieşte, să nu le atingă un deget străin. Pentru ce să-şi mai piardă vremea! Şi scrise, însemnările astea, citeţ, aşternute astfel nu fără străduinţă, pentru că scriu de obicei alandala, parcă în puncte şi linii, ca stenografele. Naiba ştie cum şi când s-a petrecut deformarea asta.

***

Marele nostru chirurg este filat. Sunt informaţii că domnia sa ar lua mari onorarii pentru operaţiile sale dumnezeieşti. Operaţii efectuate cu mână proprie, nu de către asistenţi, ca mai târziu, din pricina vârstei.

Şi prilejul pentru acţionare nu întârzie. Prilej pentru oamenii „Internelor", desemnaţi cu asemenea spurcate treburi. Persoana-momeală intră la marele chirurg şi apoi iese liniştită, nu înainte însă de a lăsa o sumă de bani în bancnote înseriate dinainte.

Da, acum se poate acţiona. Anchetatorii intră. Spun despre ce este vorba. Marele chirurg face ochii mari, mari de tot, procedând astfel înadins, apoi deschide sertarul biroului spunând în hohote de râs: *„Măi, băieţi, mită aţi spus voi? Păi, veniţi încoace, la tata, să vă arate el acuşica ce înseamnă mită"*.

După care se îndreaptă spre casa de bani din perete, tot amuzându-se teribil de-ai fi crezut că pentru el e un moment fericit, deschide şi scoate, într-o mişcare parcă de ritual, plic după plic, care de care mai umflat. Şi zice: *„Mita asta, citiţi vă rog pe plic, este de la... Doar îl cunoaşteţi şi voi, e membru în Comitetul Politic Executiv. Ca şi plicul ăsta, care tot din sfera aia mi-a sosit. Al treilea, cum vedeţi, este de la unul care-i doar şef de secţie la Comitetul Central. Şi aşa mai departe. Iar rândul ăsta de plicuri, din dreapta, vine de la restul lumii. Cât a putut da fiecare"*.

Oamenii legii rămân buimaci. Tot marele chirurg îi scoate din încurcătură: *„Să vedeţi, flăcăi, cum stau lucrurile. Chirurgul ăsta pe care vreţi voi acum să-l puneţi în boxă a tot spus că spitalul este ştrangulat, că are vitală nevoie de dezvoltare şi de aparatură, de personal. Dar cum m-aţi auzit voi, aşa m-au auzit şi ei. Ei fiind... ştiţi voi cine. Şi aşa, în loc să se aloce fonduri de la bugetul de stat, s-a preferat să mi se trimită, ba chiar cu mulţumirile lor, onorarii pentru operarea rudelor"*.

S-a tras apoi spre fereastră, cuprins de aceeaşi voie bună. *„Şi vedeţi aripa asta nouă a spitalului care continuă să se ridice? Cu*

ce bani credeţi că se face? Cu banii pe care îi adună aşa chirurgul vostru. Şi să nu-mi cădeţi în mână, că nu vă scutesc". I-a bătut pe umeri amical şi a ieşit din birou.

Pe anchetatori - care luaseră banii înseriaţi pentru că aparţineau „organului", iar marele chirurg acceptase asta cu o eleganţă dusă la extrem -, pe anchetatori, zic, îi aştepta reproşul. Oare au isprăvit cu toate celelalte cazuri de mită încât, neavând ce face, au sărit acolo unde nu era deloc indicat?

Când am aflat această istorioară, mi-am spus: dacă treaba este cunoscută pe întreaga filieră de stat înseamnă că statul însuşi acceptă rezolvarea treburilor sale pe seama sărmanului contribuabil...

***

La „Club-bazin", lângă Sala Floreasca, s-a petrecut o întâmplare, bizară în aparenţă, dar care putea pune capăt tragic tuturor lucrurilor. Aici, în obişnuita atmosferă de destindere care domnea de obicei, se întâlneau - mai ales sâmbăta şi duminica - demnitarii. Şi activiştii din eşalonul superior cu soţiile. La o vizionare de film, la un şah, la o conversaţie şi - se înţelege - la un pahar.

Aici venea şi Preşedintele. Se simţea întotdeauna bine. Când nu era în apele lui, nu se arăta. Dar asta se petrecea rar. În seara aceea conversa cu domnii Gheorghe Oprea, Iosif Banc şi Gheorghe Pană. Au cerut un aperitiv şi un flăcău de iniţiativă din personalul clubului le-a servit la iuţeală icre negre. Înaltele persoane se servesc, discuţia continuă şi toate par a fi pe făgaşul lor de normalitate. Ca la o întrunire de acest fel, cu limite de discuţii şi comportament dinainte

cunoscute. Nimeni nu se lansa în conversaţii care l-ar fi putut indispune pe Preşedinte.

Iată însă că unul dintre partenerii Preşedintelui se retrage discret, cu un ciob de sticlă înfipt în gingie. Se întoarce, le spune şi celorlalţi, nu însă şi Preşedintelui. În schimb, medicul este informat. Chestiunea este dezbătută pe toate feţele, medicul cere să vadă ciobul şi toată această agitaţie cam începe să deranjeze. Cei implicaţi şi medicul Nicolau hotărăsc împreună să nu-i spună nimic, să nu-l neliniştească inutil, mai ales că Preşedintele mâncase din icre mai mult de formă, să-i îmbie. *„Să nu-i stricăm seara asta şi zilele următoare."* În schimb, medicul intră serios în alertă.

Şi totuşi, cum-necum, Preşedintele află. Chiar de la personalul clubului, care se teme grozav de posibilele urmări grave. El rămâne perplex. Priveşte şi atât. Ca un pacient sub anestezie. Apoi, cu o voce extrem de moale: *„Voi vorbiţi serios?"*. Da, din păcate da. Nu se fac glume din astea cu Preşedintele. Medicul confirmă, dar nu-şi poate ascunde îngrijorarea.

Se dau şi primele informaţii rezultate din cercetare. De fapt, ce se petrecuse? Ei bine, se spărsese un borcan cu icre negre, iar gestionarul, gândindu-se cum să-l deconteze în bună regulă, făcuse a doua mare greşeală transferându-le în alt borcan, să poată face dovada, şi depozitându-le nu la loc dosnic, ci tot în frigiderul de unde le luase. De unde să ştie chelnerul grăbit că icrele pe care le oferea el înalţilor oaspeţi au cioburi? Şi câte vor fi fost? Şi cine o fi înghiţit? Era o tensiune colosală. Şi-i de înţeles.

Președintele continua să fie adânc contrariat. Intuiți cum se gândește în asemenea situații. Greșeală? Faptă săvârșită înadins? Și una și alta?

„Cum ați putut să nu-mi spuneți voi nimic?"

„Să nu vă neliniștim în zadar, tovarășe Președinte. L-am anunțat însă pe doctorul Nicolau. A fost de acord să nu vă neliniștim, abia ați gustat din icre."

„Ăsta nu-i un răspuns, nu poate fi un răspuns și voi o știți la fel de bine ca și mine. Dar mă gândesc că și voi sunteți la fel de îngrijorați ca și mine. Altfel, atât făptașul cât și tăinuitorii sunt la fel de vinovați. Deși... Parcă am servit din vase separate? Bine, spuneți-i doctorului să vină puțin la mine."

Doamne, ce putea ieși! Mai ales dacă afacerea intra pe mâna Doamnei. Nici nu vreau să mă gândesc! El și-a impus calmul, cel puțin în aparență. Naiba știe ce-o fi gândit în momentele acelea. S-a stăpânit admirabil, împotriva felului său de a fi. Ba chiar a și amenințat că, o dată cu tăinuitorii, îl iartă și pe tânărul gestionar, căruia îi înțelegea teama și fapta, nu însă și lipsa de prevedere. Și cu asta cazul s-a închis. Sau părea închis. Ceea ce știu că a urmat după această stupidă întâmplare este doar faptul că medicii l-au ținut mult timp sub o observație atentă. Și cu analize de laborator.

***

În atribuțiile mele intra și flotila specială sol-aer. Adică avioane și elicoptere, nave fluviale și maritime, garnituri de cale ferată, toate din dotarea prezidențială sau cu destinația respectivă.

Acum mă refer la flotila-aer. Toată admirația mea pentru piloți. Ba chiar pentru toți - și cei de la manșa avionului, și cei de la sol, mecanicii. Permiteți-mi să-i salut.

Piloții noștri executau zboruri pe orice vreme, zi și noapte. Adeseori sub baremul atmosferic aprobat pentru navigația aeriană. Era sarcina lor. Bărbăția lor. Riscul lor. Totul deliberat. Președintele nu era de acord cu expunerea la asemenea riscuri. Protesta aflând că piloții săi exersau în asemenea condiții. Dar altfel nu se putea. Aprobam dinainte orice mișcare. Mi se raporta doar finalul. Surprinzător de bun.

Și acum, întâmplările cu care vreau să vă aduc cât mai aproape de sufletul piloților noștri.

Vizită oficială în Mauritania. Pilot al aeronavei era colonelul Tenie. Să aterizăm - aprobă el dând din cap, într-o liniște de templu -, dar unde și cum? O neînchipuit de violentă furtună de nisip îi obtura tot câmpul vizual. Să ne întoarcem, m-am gândit. Sau să aterizăm în altă țară, pe un aeroport mai blagoslovit de Dumnezeu. Am și spus-o (Președintele era adâncit în lectură). *„Generale* - mi-a replicat comandantul aeronavei prezidențiale, general și el -, *românul are șapte vieți în pieptu-i de aramă."* *„Da*, am spus eu, *poate, dar versurile astea sunt acceptate - îndeobște - la sol. Căutați un aeroport liniștit."* Iar el, asul: *„Am testat de două ori. Acum aterizăm ca la mama acasă"*.

Și incredibilul s-a petrecut. Când a coborât, Președintele și-a dus palmele la ochi din cauza nisipului furibund și a murmurat: *„Nu, că voi sunteți nebuni. Pentru ce mie nu mi se spune nimic?"*. Dar glasul lui nu suna nici pe departe a învinuire, a acuzare. Mai curând a admirație. Cu adevărat bărbătească. Eu însă mai păstrasem un „dinte" împotriva generalului comandant de aeronavă.

... Şi mai târziu, în RDG. La o întâlnire a şefilor de stat din estul socialist. Eram deasupra Germaniei, unde credeam că se rupe cerul în două. Numai fulgere şi trăsnete, ca la dispariţia Babilonului. Insul de la manşa avionului a străbătut vacarmul atmosferic murmurând un cântec pe care îl fredonez eu adesea: *„Aşteaptă-mă, Smarando, aşteaptă-mă de zor,/ Că diseară vin la tine, la televizor“*, cântec de o banalitate de-a dreptul stupidă. Şi a continuat drumul spre Berlin, unde nici acolo nu erau condiţii prielnice pentru aterizare.

Preşedintele a suportat cu stoicism avalanţa de fulgere, trăsnete şi pendulări, până când - nemairăbdând - a ordonat: *„Generalul Opruţa, la mine. Şi tu“*.

Şi iată-ne în poziţie de scoşi la raport.

„Cum de vă permiteţi să-mi puneţi viaţa în pericol? Pentru ce nu v-aţi întors?“

Observaţi ofensa. Noi toţi ceilalţi nu contam. Dar în pericol fuseseră nu numai viaţa domniei sale, ci şi vieţile unui întreg echipaj. Aşa sunt - probabil - preşedinţii. Au felul lor de a gândi: *„Eu şi restul lumii“*...

Generalul Opruţa spune ferm: *„Dacă ne întorceam, nu aveam şanse. Salvarea noastră era să mergem tot înainte. Legile gravitaţiei nu permit o întoarcere în zona de mare risc, asta poate fi o catastrofă“*.

„Tu ai ştiut, Neagoe?“

„Ştiut, am discutat mult cu generalul Opruţa“.

„Şi cum ai permis?“

M-am gândit nu ce să răspund, ci cum să răspund. Într-un fel, mă durea. Toţi eram cu viaţa în pericol, fie el Preşedinte

sau ordonanţă. Şi am încropit: *„Nimeni, tovarăşe Preşedinte, nu îşi pune viaţa în pericol când n-are nici o şansă. Ei au avut o certitudine, nu doar o şansă. Am fost de acord cu hotărârea generalului Opruţa“*.

Ce va mai spune acum? Ca la soldat, zece zile de carceră? Sau mai rău?

Eu şi celălalt general stăteam faţă în faţă şi ne priveam pe sub sprâncene. Preşedintele a tăcut îndestulă vreme, penibilă pentru mine şi Opruţa. Apoi, îndulcindu-se treptat, a spus: *„Adevărat, aveţi şi voi dreptate“*.

Zburam încă. Aşa că am cutezat să-i aducem la cunoştinţă şi alte belele: *„S-ar putea să nu fie posibilă aterizarea la Berlin, ci, în condiţii atmosferice mai bune, în Germania Federală“. „Şi dacă ne întoarcem?“*, m-a somat el din nou. *„Generalul Opruţa spune că nu e cazul. Aterizăm la Berlin“*.

Generalul avusese perfectă dreptate. Am aterizat totuşi la Berlin, chiar dacă era o vreme de-a dreptul câinească. Personalul aeroportului berlinez ne privea ca pe nişte fiinţe de pe altă planetă.

În fine, un alt episod despre aceeaşi măiestrie a piloţilor noştri. Vrea Preşedintele să plece la o vânătoare în judeţul Călăraşi. Ceaţă, s-o tai cu cuţitul. El insistă. Bine, la urma urmelor, sunt cam douăzeci de minute de zbor. Da, mă gândesc eu, dar douăzeci de minute de pierdere în spaţiu, ca în Bermude.

Cu toate împotrivirile noastre, exprimate pe ton jos, Preşedintele a rămas pe poziţie: *„Plecăm!“*.

Voia dumneavoastră!

Şi l-am pierdut în ceaţă. Elicopterul nostru - în care mă aflam eu şi generalul Opruţa, comandantul flotei - a aterizat la marginea pădurii. Elicopterul Preşedintelui, nu! Aproape o jumătate de oră am fost ca sub narcotice. Până când - în sfârşit - a apărut şi el. Era foc şi pară! Rareori vinovatul îşi acceptă în linişte şi calm osânda. Aşa-i în viaţă.

Şi tot el: *„Vă daţi seama în ce situaţie incalificabilă m-aţi fi pus? Dacă treceam frontiera la bulgari? Este inadmisibil"*. Nu, Dunărea n-o putea trece. Piloţii elicopterului său stăpâneau distanţa în linie dreaptă. Ei se tot învârtiseră în jurul pădurii de vânătoare. Auzeam, prin ceaţa deasă, zgomotul elicopterului. Trecerea frontierei nu era posibilă fără vrere. Este lucru cert. Precum tot cert e şi faptul că Preşedintele scapără când vrea şi iartă când vrea. Fusese sau nu avertizat asupra condiţiilor meteorologice nefavorabile? Marea dificultate a navigaţiei aeriene putea fi constatată de la sol cu ochiul liber. Să nu ne dăm după deget.

Dar lucrurile nu s-au stins aici. Era anul creştinesc 1986. Sau 1987? Însemnarea mi-a fost distrusă. Preşedintele era de multă vreme în dodii, cum spune românul. Instabil ca un pai în câmp. Din parte-i te puteai aştepta la orice. Ca acum: dă ordin şi ministrul Milea instituie o anchetă în rândul personalului navigant de pe elicoptere. Ceea ce stârneşte o enormă nemulţumire. Cu un risc fantastic, m-am opus cât am putut. Logica argumentelor mele era limpede şi chiar dezarmantă: înaintea plecării la Călăraşi, piloţii ne avertizaseră; vitregia condiţiilor de zbor era vizibilă de la sol; eu am stăruit să nu ne aventurăm. Şi faptul că piloţii se descurcaseră bine era demn de laudă, nu de anchetare şi sancţionare.

În cele din urmă, Preşedintele a revenit la condiţia omului drept. Dar întâmplarea n-aveam s-o uit niciodată. Mai ales pentru că această întâmplare se grefa pe un alt eveniment petrecut cu trei-patru ani în urmă...

Eram plecat din ţară. La revenire, în chiar seara acelei zile, mi s-a raportat că cele două elicoptere prezidenţiale, ambele franceze, la întoarcerea lor dintr-un exerciţiu mai mult decât dificil, desfăşurat în condiţii drăceşti, se acroşaseră la sol, deteriorându-se. Dimineaţă i-am raportat Preşedintelui. *„Era necesar acel exerciţiu de zbor, generale, nu se putea renunţa la el?"*, m-a luat din scurt. *„Era obligatoriu, tovarăşe Preşedinte, toate echipajele prezidenţiale îl fac*, i-am răspuns eu concis, milităreşte. *„Poate este bine să-l ascultaţi şi pe ministrul Milea, este în anticameră"*.

„N-am nevoie de ministrul tău!, a izbucnit el, *n-am nevoie de nimeni!"*. Pentru ca peste numai câteva minute să-l cheme. Şi tot ce-am înţeles eu ulterior de la ministrul Milea a fost că personalul navigant al celor două elicoptere va fi trimis în instanţă, tot ei suportând şi cheltuielile de reparaţii.

„Lăsaţi-o puţin să se mai răcească, i-am sugerat ministrului. *Nu cred deloc că Preşedintele doreşte cu adevărat asta. Lăsaţi-mi ceva timp"*. Şi am avut dreptate. O lună a ţinut Preşedintele pe masa lui de lucru dosarul cauzei, pentru ca în cele din urmă să dispună: *„Lăsaţi-i pe oamenii ăştia în pace. Şi mai slăbiţi-mă cu prostiile voastre! Şi cu exerciţiile voastre de oameni născuţi sâmbăta"*.

Constatarea mea, credinţa mea: atunci când era vorba despre cauza unuia sau altuia dintre noi - asta petrecându-se

pe la începutul anilor 80 -, Președintele mai dovedea încă reale calități umane, de etică și echitate în primul rând. La nivelul națiunii însă, la scară națională vreau să zic, graba lui în toate - în achitarea datoriilor externe, în temperarea sovieticilor, în sistematizarea localităților - a reușit să-l înstrăineze cu totul de țară, care avea o dimensiune și o putere economică date. Excelent titlul acela de film: *„Prea mic pentru un război atât de mare!"*

La urma urmelor, ce gândesc eu: pentru dumneavoastră nu are prea mare însemnătate. Îi eram alături din anul 1954. Dacă vreți, într-un fel mă contopisem cu Președintele, lucram pentru el, existam pentru el, răspundeam de el. Da, a fost șansa vieții mele să-i stau Președintelui în preajmă și să-i fiu devotat, precum actul militar o impune, trei decenii și jumătate; și neșansa vieții mele să mă aflu, tot o atât de lungă vreme, lângă un președinte al țării care, inițial învestit cu încrederea și cu sprijinul națiunii întregi, să nu fie în măsură să i le returneze. Trist, foarte trist, dar adevărul gol-goluț.

***

Iată-ne veseli și optimiști în drum spre Australia. Aterizăm la Karachi, în Pakistan. Escală de două-trei ore, timp în care se pleacă în oraș. Când să luăm din nou avionul - următoarea escală fiind Indonezia -, se produce un incident de proporții. Șeful protocolului nostru și-a uitat în mașină geanta cu toate actele necesare dialogului româno-australian. Atunci când ne-a anunțat - pe mine și pe generalul Ruș, comandantul aeronavei prezidențiale - că nu are geanta-diplomat, rămasă în mașina cu care se revenise la aeroport,

am încremenit. O asemenea crasă neglijență la un șef de protocol, fie el și din Papua de vest, este de neimaginat.

Nu rugăminții insistente ale șefului protocolului de a-i acorda o jumătate de oră pentru recuperarea genții - și de a nu sufla un cuvânt Președintelui - ne-au hotărât, cu un risc fantastic, să întârziem decolarea de pe aeroportul din Karachi. Altceva a pledat pentru adoptarea acestei măsuri: cum să-l lipsești pe Președinte de documentarea, minuțios elaborată, pentru discuțiile sale cu guvernatorul Australiei? Vizita rămânea fără obiect!

Și acum retrăiesc momentul de panică enormă. Am hotărât să amânăm plecarea, cu toată fantastica încărcătură de primejdie. O jumătate de oră, cei doi președinți, ai României și Pakistanului, au tot schimbat impresii, fiecare înțelegând că se petrecuse ceva. Sau că urma să se petreacă. Și își impuneau calmul protocolar.

În fine, iată-ne cu aventura încheiată, respectiv cu geanta recuperată, dar chemați la ordine în aeronava aflată la zece mii de metri altitudine. *„Cum v-ați permis să întârziați pe aeroport doi șefi de stat? Ce va gândi despre noi președintele Pakistanului? Unde și când s-a mai petrecut așa ceva? Ce maniere au dat peste voi venind încoace?"*

Zadarnic am tot încercat să-l liniștim. Adică: întârzierea de o jumătate de oră, tovarășe Președinte, nu are nici o legătură cu securitatea dumneavoastră sau a președintelui Pakistanului. Motivul întârzierii decolării este de o cu totul altă natură. Îngăduiți-ne să vi-l spunem mai târziu, poate la București, dacă doriți. Cam în sensul ăsta am pledat cu ardoare noi, eu și Ruș.

Teribila decizie a picat ca o bombă!: *„Când ajungem în Indonezia, vă faceţi bagajele şi plecaţi în ţară. Executaţi ordinul!"*.

Se înţelegea că era un ordin. Motiv pentru care - executarea! Doi generali şi-au făcut bagajele, gata să se desprindă, în baza ordinului, de suita Preşedintelui. Unul, comandantul aeronavei, celălalt - însuşi aghiotantul Preşedintelui. O decizie de neimaginat!

Iată-ne raportând că suntem gata pregătiţi să plecăm în ţară. El, tot foc şi pară! *„Bine, am şi comunicat în ţară motivul întoarcerii voastre. Doi preşedinţi ţinuţi pe aeroport!... Dar vreau să ştiu măcar acum: pentru ce aţi făcut-o?" „Pentru că geanta dumneavoastră diplomatică... Fără documentele statului, vizita dumneavoastră scădea foarte mult în importanţa ei naţională". „Şi pentru ce nu mi-aţi spus?..." „Am încercat, dar nu ne-aţi încurajat..."*

Şi în clipa aceea, tocmai în clipa aceea m-am strâmbat de durere. Preşedintele a interpretat-o în felul lui. Probabil ca pe o enormă părere de rău. Dar eu aveam cu totul alte motive. Domnii doctori Mincu, Proca şi Nicolau se amuzau copios. Ştiau că sărmanul meu trup suferea în tăcere. Pe fesa unde mi se aplicase vaccinul inerent unei asemenea călătorii se dezvoltase binişor - cam cât un ou de găină, şi asta chiar de la plecare! - un hematom cu reale tendinţe spre record în materie. Doctorul Proca, în cunoscuta-i amabilitate, încerca să mă liniştească: *„Nu-i nimic, generale, am bisturiul cu mine. Nu de pomană îţi luăm noi temperatura seara. Un minut doar, poate nici atât, şi lăsăm undeva, pe un aeroport australian ori pakistanez, o părticică din ceea ce a crescut cândva pe trupul unui general român"*. Numai că eu aş fi fost cât se poate de mulţumit ca el să nu-şi argumenteze pe mine celebritatea sa de medic chirurg.

Vedeam stele verzi când mă aşezam pe scaun. Şi erau prea dese momentele în care trebuia s-o fac. În asemenea misiune, în care mă aflam şi eu, şefii, oficialităţile în general, nu prea dezbat înaltele lor treburi stând în picioare. De aici, atâtea motive de amuzament pentru medicii din suita Preşedintelui...

În fine, Preşedintele nu ne-a mai desprins din suită. Numai că la plecarea din Australia s-a ivit un alt necaz, cam de acelaşi soi cu cel de la Karachi. Nu fără temei se spune că o nenorocire nu vine niciodată singură. S-o întâmpinăm deci cu bărbăţie şi pe a doua.

Unul dintre medicii Preşedintelui mă informează că în frigiderul din apartamentele în care fusese găzduit înaltul oaspete român a fost uitată trusa cu insulină. Asta mai trebuia! Cum se spune, colac peste pupăză! Ne urcaserăm deja în avion. Prin urmare, Preşedintele şi Doamna sa îşi luaseră rămas bun de la oficialităţile australiene. Eram gata de decolare. Ce era de făcut? Pentru că: 1) nu mai exista altă insulină până la Bucureşti; 2) nu puteam lăsa drum deschis speculaţiilor, ce ar fi apărut la aflarea veştii că în apartamentele ocupate de preşedintele român a rămas o trusă de insulină. Pentru nimic în lume n-aş fi vrut să văd ziarele de a doua zi!

Doamna era foarte neliniştită. *„Ajută-mă, generale, eu sunt de vină, eu şi numai eu"*, a recunoscut ea când am informat-o de cele petrecute. Şi într-adevăr, nu medicii - sau altcineva - puteau controla frigiderul din apartamentele prezidenţiale.

De altfel, eu luasem deja măsuri. O maşină se şi afla în plină viteză spre aeroport, aducându-ne trusa cu medicamente.

Întrebarea era: cât se mai putea întârzia acum, după momentul oficial al plecării, şi sub ce pretext plauzibil? Preşedintele n-a mai răbdat: *„Iar a făcut o boacănă generalul Neagoe"*. Iată însă că maşina a sosit şi avionul a decolat. Eu având încă o boacănă la activ...

Urma să aterizăm în Mongolia, traversând Himalaya. La 10-12 mii de metri altitudine. Abia începusem să răsuflu şi eu uşurat, când generalul Ruş îmi strecoară o informaţie catapultoare. Se defectase un aparat de aerisire a aeronavei. Începuse chiar să picure condensul. *„Ce facem, îi spunem sau nu?* Şi adăugă, parcă vrând să mă disloce cu totul de pe poziţia omului liniştit şi raţional: *„Mai mult decât atât, nici nu ştiu dacă putem ateriza în condiţii normale la Ulan Bator"*.

Dar Preşedintele s-a lămurit singur. A văzut condensul picurând din tavan şi n-a mai suportat un alt „complot" din partea ofiţerilor săi superiori, fie ei chiar şi generali. *„Ce mai înseamnă şi asta? Pentru ce nu-mi spuneţi că ceva nu este în ordine? Iar gândiţi voi pentru mine?*

Am aterizat pe un vânt care te spulbera, pur şi simplu. Şi din nou ne-am auzit osânda: *„Când ajungem acasă, vă trimit în faţa Tribunalului Militar"*. După expresia feţei nu părea să glumească. Mai ales că a ţinut să adauge: *„Prea multe mi-aţi făcut voi în călătoria asta!"*.

Însemna, fără discuţie, că trebuie să ne facem din nou bagajele. Numai că, într-o poziţie ca a noastră, eu unul îmi ţineam bagajele mereu pregătite. Printre altele, pricepusem de multă vreme că nimeni pe lumea asta nu a îmbătrânit lângă un şef de stat. Exagerez cumva?

Dar aşa cum se spune, totul e bine când se sfârşeşte cu bine. La întoarcerea noastră acasă nu ni s-a mai adus la cunoştinţă că ar mai exista pe lume un tribunal militar.

***

Vacanţă la Predeal. Vila de pe Cumpătu. Reşedinţa.

Însoţit de câţiva dintre colaboratorii săi, Preşedintele parcurge pe jos, în fiecare dimineaţă, o bună bucată de drum, maşinile venind din urmă, în salturi de broască, ca într-un asalt metodic, din aproape în aproape. Ca acum. De astă dată îl însoţesc domnii Burtică, Păţan, Constantin şi Ştefan Andrei. Când, deodată, zice: *„Mă gândesc la un drum pe care să poţi merge de aici pe valea Azugăi şi mai departe, cu legătură la şoseaua spre Săcele. Drum într-un fel strategic, însă lucrare temeinică, să se circule curent cu maşinile"*.

Şi după alte momente de reflecţie: *„Ai să te ocupi tu de treaba asta, Neagoe. Ce zici, de 1 ianuarie va fi gata, voi putea merge pe noul drum?"*.

Toţi cei de faţă ne-am uitat cu stânjeneală unul la altul. Nu trebuia să fii neapărat specialist în drumuri şi poduri ca să-ţi dai seama că în numai trei luni şi jumătate, cât ne mai despărţea de primul 1 ianuarie, lucrarea aceea nu se va putea realiza. *„Cu toate că taci, demarezi imediat. Toţi cei de faţă confirmă şi sprijină executarea lucrării. Ceri, în numele meu, miniştrilor tot ce îţi trebuie"*.

Convocaţi, specialiştii - cu deosebire cei din armată - mă privesc cu stupefacţie. Ca să faci un drum prin pădure îţi trebuie nu doar utilaje grele, tractoare sau buldozere, dar şi animale de povară, boi şi cai. Iar în domeniul acesta, al animalelor de

cărăuşie, a cam înţărcat de mult Bălaia. Statul le-a spulberat din viaţa satului, înlocuindu-le cu Ilenuţa Tractorista.

Simt şi acum în ceafă privirile specialiştilor cu păr brumăriu.

Ministrul adjunct al silviculturii îi dă drumul pe şleau: *„Dar lucrarea asta, nenişorule, este de domeniul fantasticului. Preşedintele are probabil nevoie de capetele noastre. La propriu vorbind, da, la propriu"*.

Şi, totuşi... Am adus grabnic şi boi, şi cai... Cu autocamioanele. Din Ardeal, mai ales. Şi mii de constructori, cu corturi, cu bucătării de campanie, armata ducând greul. Aproape 20 000 de constructori! Din zonele limitrofe Braşov, Prahova, Sibiu... Să doarmă în pădure, să mănânce în pădure, la gamelă... Vă imaginaţi!

Era ca într-o bătălie de consolidare a poziţiei. Mii de tone de făină pentru cuptoare, gamele şi pături de la unităţile militare, potcoave şi caiele pentru patrupede... Şi, mai cu seamă, „încurajări" de felul acesta: „Sunteţi nişte dulci, nişte visători dacă nădăjduiţi să imitaţi Creatorul care a făcut lumea în doar şase zile". Nu chiar în şase. În o sută cincizeci de zile. Un anotimp. Marea noastră grupare de asalt avea ceva din aspectul taberei Jianului. Mă înfioară şi acum.

În sfârşit: *„Azi este 1 ianuarie, cavalere. Pot să merg pe noul drum?"*. Şi, la încuviinţarea mea, Preşedintele a hotărât cu o grabă care îi trăda interesul: *„Bine, plecăm pe jos. Maşinile vin din urmă, mai târziu"*. Însoţit de câţiva dintre colaboratorii săi a luat-o înainte voinicește. Pentru ca nu mult mai târziu să se întunece la faţă pe o vreme admirabilă. După care a tras cu

calibru mare: *„Pentru ce aţi ales voi traseul ăsta? Nu l-aţi văzut deloc pe cel potrivit? Nu ăsta, omule, nu ăsta!"*. După care a adăugat, sfredelindu-ne cu privirea: *„Am să te trimit în instanţă pentru că ai irosit atâtea bunuri materiale!"*.

Întorcându-se la reşedinţa de la Predeal, discuţiile au reînceput mai vârtos ca înainte. Nu. Nu era traseul pe care îl stabilise el. Era total nemulţumit, mânios chiar, cu toate că se stăpânea poate ca nimeni altul atunci când şi-o impunea. De-i făceam traseul pe care şi-l imaginase, aceasta ar fi însemnat nu numai o enormă cheltuială în plus - pentru că drumul s-ar fi înfăşurat în spirală în jurul unui masiv muntos, prin urmare cu prelungiri inutile -, dar, expunându-se astfel, nici strategic nu mai putea fi.

Dezbătusem traseul drumului, etapă cu etapă, cu specialişti din armată şi din construcţiile civile de drumuri şi poduri. Şi îl stabiliserăm de comun acord, adică „în unanimitate". Realitatea ne impusese traseul. Dar iată că un colaborator mai cutezător, mă refer la Iosif Banc, îmi sare în ajutor: *„Eu, la viaţa mea, am fost şi ţapinar, tovarăşe Preşedinte. Om al pădurii. Traseul drumului a fost stabilit cu toţi specialiştii implicaţi, altfel nici nu se putea. Şi este cel mai economic şi mai scurt. Dar altceva voiam să spun. Munteanul, când merge el de ici-colo, se lasă condus de animalul lui de povară. Cal, dar mai ales măgar. El alege drumul cel mai bun. Ştiu din experienţă că animalul meu de povară tot traseul ăsta l-ar fi ales"*.

Cu toată teama, nu am putut să nu surâd la această cavalerească străduinţă de a ne fi bine motivată alegerea traseului. Iată-ne procedând precum... urecheaţii. *„Da? Aşa vă*

apărați reciproc? Fie și așa, dar de azi înainte să-i spuneți «Drumul lui Neagoe». Eu să nu mai aud de el!"

Care Neagoe - m-am gândit eu - dintre toți Neagoe ai românismului? Poate Basarab? Pe vremea lui, da, poate se mai putea face un drum exclusiv cu măgari. Oricum, m-am ales cu un drum. Și necazul de atunci al Președintelui nu l-a împiedicat ca în fiecare vacanță să meargă - pe jos - pe „Drumul lui Neagoe" până când obosea de-a binelea și chema din urmă mașina să ne ducă la reședință.

***

Un cetățean dintr-un select cartier al Capitalei, om cu răspundere socială bine definită, se adresează organelor de securitate. Cazul pare minor la prima vedere, deci fără implicații care să facă necesară intrarea în alertă. Dar nu-i chiar așa. Să derulăm filmul.

Într-o dimineață, plecând la serviciu, observă că la fereastra uneia dintre camerele apartamentului său de la etaj atârnă de grilajul de flori un lung sul de hârtie. Înțelege repede că este un sul de hârtie telex. Pe jos, îndrămădite de vânt în colțurile adăpostite ale casei, se aflau fâșii de hârtie de aceeași proveniență.

Urcă în apartament și ia de la fereastră un întreg sul de telex consumat, imprimat cu informații dintre cele mai incendiare despre mișcarea „Solidarității" poloneze care, deși abia se declanșase, preocupa în cel mai înalt grad întreaga zonă geopolitică.

Segmentele de pe jos, asta era sigur, fuseseră rupte și citite în grabă de trecători, după care le lepădaseră, să nu le

păstreze asupră-le. Persoana, a cărei profesie era tocmai înregistrarea și interpretarea fenomenelor de orice fel ale societății - era un binecunoscut gazetar -, sună unde trebuie. *„Aduceți sulul la noi"*, i se sugerează moale, considerându-se că *„nu era o problemă"*. *„Nici pomeneală!*, se împotrivește reclamantul, *poate tocmai pe asta mizează făptașul. Să fiu acroșat pe drum cu o asemenea propagandă asupra mea. Veniți să-l luați de aici, altfel îi dau foc, pur și simplu. Însă vă avertizez că am conectat la telefon aparatul meu de înregistrare pe bandă"*. Nu glumea, era o problemă mai mult decât afurisită, o adevărată bombă.

Scurt timp după aceea s-au tras concluziile. Era limpede că se urmărise un dublu scop: difuzarea unor asemenea informații cu intenții destabilizatoare și - concomitent - aducerea în culpă a celui ce avusese la fereastră o asemenea mostră de neloialitate. Bun profesionist, ofițerul care preluase cazul nu s-a pierdut în migăloasa identificare a dușmanilor reali ori posibili ai celui vizat. El a atacat frontal. Sulul de telex cuprindea în exclusivitate informații privind activitatea „Solidarității". Nu erau intercalate informații de altă natură. Înseamnă că aparatul era conectat și programat la aceeași sursă de emitere; și că aparținea, aproape cert, unei ambasade ori era instalat la domiciliul unei persoane din corpul diplomatic, domiciliu aflat în perimetrul casei gazetarului. Ceea ce nu era deloc imposibil de stabilit cu toată exactitatea și foarte repede.

N-au trecut trei zile și sursa era identificată. Aparținea celei de a doua variante. Fie-mi îngăduit să nu spun mai multe, pentru a nu aduce prejudicii colegilor mei. De ajuns

să menționez că telexul (și fapta) nu aparținea unei persoane din efectivul diplomatic al ambasadei poloneze, ci al altei ambasade, a unei țări care era, este și probabil va fi mereu interesată în vânzolirea societății românești.

V-am depănat această istorioară cu un singur scop. Acela de a accepta soliditatea opiniei potrivit căreia anii 80 debutau la noi printr-o sensibilă presiune atât din interiorul, cât și din exteriorul țării, asupra regimului politic existent. Nu fără motiv se instituiseră, de data aceasta, drastic, măsuri de supraveghere asupra tuturor surselor de informare și propagandă, scrise și orale, de la noi.

Și mai este ceva care nu se poate da uitării. Până în ultima clipă Președintele a acuzat existența, la noi, a unor surse destabilizatoare. Ei bine, au existat ele sau nu? Voi reveni asupra acestei chestiuni.

***

Primăvara anului 1989. Berlin. Festivități cu tot ceremonialul de stat. La a 40-a aniversare a Republicii Democrate Germane. Printre invitații de frunte, strălucind - Mihail Gorbaciov. Optimist și vesel cum nu prea sunt de regulă rușii în contactele lor la înalt nivel de stat. Însă aici era o festivitate. Se îngăduia.

După un moment în care a vorbit cu toată satisfacția despre semnificația planetară a creării RDG, Honecker s-a întâlnit, absolut întâmplător, pe culoar cu Președintele nostru. Care l-a chestionat fără alte elemente de protocol: *„Ce facem, Honecker, în situația asta?“* *„Mergem înainte, Nicolae“*, i-a răspuns amical liderul est-german.

Mă îndoiesc că Președintele vroia cu adevărat un sfat. Dar nu mă îndoiesc câtuși de puțin că era neliniștit de avalanșa evenimentelor din estul Europei. Și, de asemenea, îmi este limpede că Honecker era total rupt de ritmul și de sensurile evenimentelor din propria lui țară. Voi argumenta îndată.

Din discuțiile cu omologii mei din țările socialiste, dar mai ales cu cei de pe lângă Honecker și Gorbaciov, reieșea cu claritate că lucrurile luaseră un curs ireversibil, că Estul european pornise în galop spre liberalizare. Ba chiar cei doi colegi - est-german și rus - mi-au spus aproape direct: nu este exclus ca această radicală schimbare să aibă loc aici, chiar în această seară.

Opinia aceasta m-a uluit. Era oare posibil ca prăpastia dintre șeful statului est-german - care cu numai câteva minute mai înainte spusese *„Mergem înainte, Nicolae“* - și realitatea din societatea aceleiași țări să fie atât de largă și adâncă?

N-au trecut nici 24 de ore și Zidul Berlinului a fost escaladat. Ceea ce nu m-a mai surprins atât de mult. Pentru că în seara aceleiași zile a discuțiilor cu omologii mei est-german și rus, la o manifestare „de simpatie“ la care participaseră aproximativ 200 000 de cetățeni, am auzit foarte rar aclamându-se *„Honecker!“* și destul de des *„Gorbi, Gorbi!“*. Nu putea fi o simplă întâmplare, o hotărâre a organizatorilor sau o inspirație de moment a manifestanților. Omologul meu est-german îmi spusese: *„Urmăm noi“*. Prin urmare, știa. Și nu încape îndoială că era și pregătit. Ba chiar sigur de sine și de reușită, din moment ce mi-o mărturisise.

L-am informat imediat pe Preşedinte. *„Nu exagerezi, Neagoe, sau n-ai interpretat greşit? Este posibil ca lucrurile să se deruleze aşa cum mi le prezinţi tu acum?“* I-am răspuns afirmativ şi pe un ton ce nu admitea replică, după care am insistat să-mi dea acceptul pentru grăbirea plecării noastre din Berlin. Aeronavele cu şefii de stat urmau să decoleze din sfert în sfert de oră. Preşedintele mi-a dat acceptul. Şi am decolat imediat după Mihail Gorbaciov.

La jumătatea drumului dintre Berlin şi Bucureşti, generalul Ruş - comandantul aeronavei prezidenţiale - m-a chemat deoparte, comunicându-mi evenimentele care se succedau cu repeziciune după plecarea noastră. De la sol se transmitea că CC al partidului est-german de guvernământ era înconjurat de o enormă mulţime de manifestanţi care cereau demiterea lui Honecker. L-am informat imediat pe Preşedinte. El m-a privit lung, ca şi cum nu putea crede ceea ce auzea.

După cum nici eu nu puteam să uit: *„Ce facem, Honecker?“* *„Mergem înainte, Nicolae!“*.

Înainte, până la căderea serii?

Aproximativ la fel aveau să se petreacă lucrurile şi la noi.

***

Gorbaciov în România, pentru ultima dată.

Cu câteva zile înainte de sosirea lui, trimisese de la Moscova, cu avionul, pe aeroportul Otopeni, câteva maşini cu care avea intenţia să efectueze călătoriile din timpul vizitei sale oficiale. Venea cu Raisa, soţia lui. Să fie vizita mai amicală.

Maşinile - care fuseseră duse deja la Ambasada sovietică - erau blindate, înarmate şi dotate cu staţii radar prin satelit şi cu altă aparatură modernă, la nivelul marii puteri sovietice. Asta nu mi-a convenit deloc. Mă atingea neplăcut. Ba chiar insuportabil. Pentru că Direcţia mea, a V-a din Departamentul Securităţii Statului, avea în grijă vizitele şefilor de stat.

Echipa, alcătuită din zeci de securişti sovietici sosiţi pentru pregătirea vizitei şi pentru întreaga ei desfăşurare, vroia să ne impună soluţia „de acasă“, adică preşedintele sovietic să circule exclusiv cu maşinile sosite de la Moscova. Se înţelege, n-am fost de acord. Pentru că era un afront. Ţara gazdă are în grijă securitatea personală a şefului de stat sosit în vizită. Şi, în plus, nu prea îi place românului să vadă circulând pe străzile din ţară maşini străine blindate şi înarmate. La urma urmelor se ignora un principiu de bază în aranjamentele diplomatice şi de altă natură privind vizita unui şef de stat.

L-am lăsat pe generalul Iulian Vlad să explice echipei sovietice de securitate a preşedintelui Gorbaciov cum şi în ce constau, detaliat, măsurile româneşti de securitate pentru ambii preşedinţi. După care l-am informat pe Preşedinte despre ce vor să ne impună sovieticii, mai concret spus că nu acceptă sistemul nostru de transport şi securitate prezidenţială, optând în exclusivitate pentru sistemul lor.

Preşedintele a tunat, pur şi simplu. *„Ei, asta-i bună! Ce, eu când mă duc la ei plec cu maşinile mele blindate şi înarmate? Să nu văd una! Discută cu omologul tău şi fă-l să înţeleagă. Răspund de el*

aici, așa cum răspunde el de mine acolo". Nu știa încă de faptul că așa proceda Gorbaciov în toate vizitele sale. Și nici că avea antemergători și însoțitori zeci de oameni de pază (noi trimiteam cel mult zece!).

Era o masă în patru, neoficială deci, doar ei și soțiile, masă care s-a prelungit cu vin, glume și șpângi până spre ora patru din noapte. Ceva mai neobișnuit. Dar eu eram liniștit. Discutasem detaliat cu omologul meu sovietic, pe care îl cunoșteam de mai mult timp. O condiție, una singură mi-a pus. Anume ca undeva, prin apropiere, să se afle și mașinile lor, în cazul în care Gorbi ar refuza să se urce într-una de-a noastră.

Ca să înțelegeți bine situația, nu erau de parcurs decât câteva sute de metri, poate nici atât, până la reședința rezervată lui Gorbaciov. Însă era vorba de un principiu la care ținea fiecare, dar în felul său.

L-am pus însă pe marele Gorbaciov în fața faptului împlinit. Când trebuia să urce în mașină, s-a uitat nedumerit. Din spate, a venit îndemnul Președintelui nostru: *„Nici o grijă, suim amândoi, totul este în siguranță. Vă conduc, așa cum șade bine unei gazde care știe să-și onoreze oaspeții"*. Și așa, în tot timpul vizitei sale în România, Gorbaciov a călătorit numai în mașinile țării gazdă.

Dacă atunci se mai putea discuta, cu glume și cu întâmplări menite să destindă atmosfera, mai târziu - după ultima vizită la Moscova - Gorbi era altul. Înstrăinat cu totul. Și ferm. *„Nu ați aplicat nimic din ceea ce urma să puneți în practică. Din perestroika și glasnost, așa cum au procedat multe țări vecine*

nouă". La care Președintele nostru a răspuns: *„Am aplicat ceea ce se potrivește țării mele. Constat însă că ceea ce îmi spuneți dumneavoastră acum sună ca o amenințare. La adresa României. Fapt pentru care am să și aduc la cunoștința Comitetului Politic Executiv*".

Ruptura era declarată.

Pe vremea când gen. Victor Atanasie Stănculescu (dreapta) nu avea piciorul în ghips

Capitolul VII

„Momentul Trofin"

Desăvârşit de năstruşnica idee - mă refer la politica de rotire a cadrelor de conducere, inclusiv din conducerea de partid şi de stat, sau mai ales din această sferă - a căpătat contur şi consistenţă în timp. Ca şi cum ar fi fost îndelung experimentată în cine ştie ce altă parte. A fost una dintre marile sale reuşite. Pentru sine, se înţelege. Una dintre tacticile sale politice care aveau să-i netezească drumul spre soclul „personalităţii unice".

Ea a apărut, dintr-un calcul bine gândit, atunci când cultul personalităţii a încolţit şi la el, în calitatea de suveran pe ambele flancuri, în partid şi în stat. Meticulos ca un ofiţer de stat-major, Preşedintele a conceput un procedeu care să-i permită, în virtutea unor raţionamente logice, să se debaraseze de toţi cei care începeau să-l incomodeze, într-un fel sau altul. Ca să nu mai vorbim despre cei ce se încumetau să-i prezinte pe faţă şi mai ales de faţă cu alţii o propunere excelentă - pe care el o voia să apară ca fiind a lui - sau o părere dacă nu de-a dreptul opusă opiniei lui, cel puţin cu unele nuanţe diferite (vezi cazurile lui Trofin şi Mizil).

Prin urmare, tactica rotirii cadrelor de conducere trebuia să îl elibereze, elegant, credibil şi fără suspiciuni, de cei promovaţi

de el însuşi (ce era de eliminat din vechea echipă eliminase deja în mare măsură). Da, să-l elibereze de cei promovaţi de el, dar care, cu vremea, nu-i mai erau pe plac din motive reale sau închipuite. Deşi, la urma urmelor, o personalitate necontestată, aşa cum încă mai era el pe atunci, nu avea nevoie de motive pentru a-şi îndepărta colaboratorii. Cezar a hotărât! Priviţi în istoria mondială, exemplele abundă. Când eşti învestit cu toată autoritatea, este de-ajuns să iei măsura, fără s-o explici.

Nu aşa a procedat Preşedintele cu toţi cei proveniţi din „vechea gardă" a lui Dej? Este lesne să pui pe umerii unora fapte grele săvârşite, cum spune japonezul, într-o altă viaţă. Sub o altă guvernare şi într-un alt timp. Însă atunci când măsura draconică urmează s-o iei împotriva celor promovaţi de tine însuţi şi tot de tine conduşi, cum o mai poţi face fără să te afli tu însuţi în culpă? Sau să nu stârneşti serioase suspiciuni? Când urmează a fi dislocaţi un Virgil Trofin, un Paul Niculescu Mizil, un Ion Stănescu sau oricare altul dintre cei de tine puşi în locurile înalte ale partidului sau statului şi care îţi frecventează casa, cum poţi să procedezi relativ curat? Vezi bine, doar în virtutea unei metode aparent logice şi, tot aparent, general acceptate.

Tocmai de aceea trebuie să existe o politică. Politica rotirii cadrelor de conducere de la eşaloanele superioare de partid şi de stat. Chipurile, în scopul permanentei lor specializări, atât de necesare unui cadru de conducere. „Învăţaţi, învăţaţi, învăţaţi!", a spus Lenin.

Sub aspectul eficienţei, metoda a fost un dezastru. Ştiindu-se cu un mandat provizoriu pentru un timp imposibil de

prevăzut, orice ministru, prim-secretar sau diplomat lucra mofluz, fără tragere de inimă, lipsindu-i temeiul şi perspectiva. Nimic n-a nimicit mai repede şi mai total ca instabilitatea omului în postul său, provizoratul mandatului.

Este greu de admis că Preşedintele nu luase în calcul şi acest element, negativ şi demolator, al politicii sale de rotire a cadrelor. Iar dacă l-a admis deliberat, cum de nu a sesizat că daunele, pe plan general-naţional, sunt mult mai îngrijorătoare în comparaţie cu singurul avantaj personal, acela de a putea înlocui pe cineva când i se părea lui că sosise vremea?

Multe lucruri rămân de neînţeles!

Partea cea mai uimitoare în toată afacerea este faptul că nici cei ce aveau, în activitatea lor, succese reale şi evidente pentru toată lumea nu erau la adăpost. Vreau să spun confirmaţi şi reconfirmaţi, aşa cum este normal în situaţii normale. Şi ei erau zburătăciţi. Ca fazanii, sub bătaia puştii sale. Adică, împotriva celor mai simple reguli de bună conducere.

Când mă gândesc la dl Corneliu Mănescu sau când aud pronunţându-i-se numele, îmi reamintesc instantaneu de una dintre cele mai penibile situaţii. Preşedintele era la dejun. Încă puţin şi vom pleca la Comitetul Central sau la Preşedinţie. Avea ziarele pe masă. Principalele cotidiane soseau încă de la orele patru-cinci cu o maşină specială care le lăsa la postul de pază de la poartă. Acum, un ziar era despăturit la pagina externă şi unul dintre articole era încercuit cu roşu. Titlul mare al articolului indica faptul că era o relatare despre lucrările recente ale ONU.

„L-ai văzut pe domnul ăsta cum şi cât se umflă în pene?", întreabă Preşedintele cu mâna întinsă spre ziar. Am răspuns

prompt, dar tot printr-o întrebare: *„Vorbiți de secretarul general al ONU?". „Nu, se înțelege că nu, asta l-ar privi doar pe el. Despre omul nostru de la ONU. El".*

Am citit relatarea mai târziu. Nici vorbă ca „omul nostru" - Corneliu Mănescu - să se umfle în pene. Doi sau trei reprezentanți ai altor țări rostiseră cuvinte de apreciere despre nu mai știu ce procedură promovată de „omul nostru". Ce putea să fie nemulțumitor în asta? Dimpotrivă, lauda se resfrângea, implicit, asupra țării care l-a trimis și pe care o reprezenta cu personalitate distinctă.

Nu, el nu avea să părăsească scena politică și diplomatică românească și mondială pentru pretinsele sale întârzieri la un pahar, așa cum s-a răspândit vorba la noi, ulterior, spre a exista totuși o motivație a îndepărtării sale. Alta era cauza. Președintele nu suporta, pur și simplu, să împartă cu altcineva succesele politicii externe românești. Pentru că el era Domnul a toate. Relația dintre domn și argat.

Dacă ar fi fost cu bună intenție, dacă s-ar fi urmărit cu adevărat eficiența, valorificarea pentru țară a aptitudinilor și activității persoanei, acest proces de rotire a cadrelor trebuia să aibă, indiscutabil, altă finalitate. Însă nici unul dintre cei ce deținuseră mai înainte un înalt post de conducere nu mai avea să revină pe același loc. Întâi mai jos, apoi pe orizontală, pe echivalență în cel mai bun caz. Dintr-un secretar al Comitetului Central se putea face oricând un viceprim-ministru, nu credeți? Însă era altceva, cu totul altceva...

Dar să relatez un alt moment legat de Corneliu Mănescu, pe care n-am să-l uit în viața mea. Era după difuzarea pe posturile

străine de radio a „Scrisorii celor șase". Cobora scările impunătoarei clădiri a Comitetului Central. Nu consumat, cât plictisit. Părea că-și ia deliberat adio de la viață. Scârbit total de ea.

Fusese chemat la Colegiul de partid să dea socoteală: *„Ia spune, tovarășe Corneliu Mănescu, într-a cui barcă stai dumneata? La socialiști sau la capitaliști?".*

Simt eu că nu i-a fost teamă. Era o figură politică proeminentă. Reținerea lui ori atingerea lui cu mâini nu înainte spălate ar fi creat o asemenea vânzoleală în diplomația mondială că nici nu mai aveai pe unde să scoți cămașa. Era omul care pregătise Președintelui țării, nu oricărui președinte, lungul drum al toamnei pentru vară și acum binemerita. Din ce cioburi o fi făcută lumea asta?

Îmi aduc aminte și de vremea când juca, la Snagov, volei cu o echipă aparent pusă pe joc. Pe jocul sportiv. *„Ce mai e nou?"*, l-am întrebat eu pe scări, total neinspirat. *„Totul e vechi,* a răspuns el parcă cu o oarecare dificultate în respirație. *Pe cine nu lași să moară nu te lasă să trăiești."*

Doamne-Dumnezeule, mi-au trebuit câteva minute să-mi revin. Omul acesta să coboare scările abătut? O spun deschis: dacă aș fi avut la mine chipiul militar, l-aș fi salutat ceremonios. Așa, doar mi-am încovoiat puțin șira spinării...

***

Dar să continuăm cu altă idee.

Ordonanța expedierii, în terenul eventualilor potrivnici sau concurenței, a politicii cu foc nimicitor - mă refer la rotirea cadrelor de conducere - era însoțită și întărită de o

altă cerinţă expresă, presupus vitală şi ea. Mă refer la ceea ce s-a numit principiul muncii colective. Principiu pe care l-a pretins şi, în parte, l-a aplicat şi Preşedintele atât în activitatea de partid, cât şi de stat, însă numai până pe la începutl anilor 70. După care el s-a retras din zona minată a acestei practici impuse altora cu un scop nu tocmai „tovărăşesc".

Cele ce urmează le ştiu din propriile sale spuse din perioada în care se mai putea discuta cu Preşedintele într-un mod firesc. Şi mi-a spus-o mai mult ca să mă facă praf şi pulbere. Miraţi-vă acum şi dumneavoastră.

Această muncă (răspundere) colectivă slujea excelent tot unui scop de securitate personală. Iată-i raţionamentul, nu şi cuvintele.

Dezbaterea tuturor problemelor fiin obligatorie, în colectiv, în acele teribile consilii ale oamenilor muncii, precum şi în organizaţiile de partid, asta însemna, nici mai mult nici mai puţin, transparenţă. Dar interpretată în felul său. Rostirea gândurilor la lumina zilei - cum s-ar spune deschiderea ferestrelor în chiar timpul dezbaterilor secrete... Iar porumbelul călător avea să-i aducă - lui direct sau compartimentelor „auditive" - vestea unor crâcneli, a unor critici cu substrat, în fine, vestea începerii formării unor posibile nuclee de împotrivire. „Nu-i formidabilă ideea?"

Ascultându-l, am rămas de-a dreptul stupefiat. Şi oare n-aveam motive?

Da, acest procedeu al muncii şi răspunderii colective de el era şlefuit. Dar venea mai din adâncul lucrurilor şi al vremii. Îl proclamase bătrânul Dej, preluându-l, la rându-i, din arsenalul

„fratelui mai mare". Dar Preşedintele îi adăugase acum valenţe tipice lui. El crea astfel, pe lângă organele şi resorturile de informaţii şi securitate obişnuite, procedând ca nimeni altul până atunci, şi metoda de informare şi de securitate pe linia directă a partidului. În această privinţă - mai bine spus şi în această privinţă - s-a dovedit un veritabil artizan.

M-am întrebat şi eu, se înţelege că m-am întrebat, când şi cum mă va atinge şi pe mine lunga bătaie a artileriei de rotire. Îmi este greu, dacă nu imposibil, să-mi dau un răspuns grefat pe realitate. Oare să mă fi considerat, o dată cu scurgerea atâtor ani lângă el, unul dintre apropiaţi, dintre oamenii de încredere? Da şi nu. Adică, cunoscându-l, nu prea îmi vine să cred. Unde-i sunt enorm de mulţii apropiaţi pe care i-a avut de-a lungul timpului? Şi mai ales cei cu care juca volei, viziona un film, gusta un pahar şi se destindea în scurte plimbări în preajma palatului din Kiseleff?

Mai degrabă înclin să cred altceva în ceea ce mă priveşte. Mai plauzibil, mai de înţeles. Teama, îndoiala în a-şi înlocui însoţitorul, cunoscut de pe vremea când era sublocotenent, cu altul, dar Dumnezeu ştie cu ce intenţii...

În plus, nu eram insul care să-l stinghereaască în activitatea politică, economică, socială ori de altă natură. „Dar în altă privinţă?", ar putea gândi careva. Nu, domnilor, se înţelege că nu. Datoria mea era datorie de militar. Aici nu intră nimic altceva în discuţie!

„Adică, vrei să spui că l-ai păstrat, că l-ai apărat până când, în 1989, am făcut dreptate?" Nu, domnilor, nici asta n-o pot spune pentru că ar fi inexact. Dumneavoastră înşivă

l-aţi păstrat până când aţi socotit că mai departe era omeneşte imposibil. Acesta este adevărul.

Totul s-a petrecut o dată cu pretenţia Preşedintelui ca fiecare membru al CPEx să îşi asume integral responsabilitatea pentru vastul sector încredinţat fiecăruia. Ceea ce însemna iarăşi punerea sub ghilotină. Pentru că nu el, membrul respectiv, alegea şi numea căpeteniile ministerelor şi ale instituţiilor centrale aflate în sfera de activitate de care răspundea, direct şi total. Această înaltă autoritate revenea Cabinetului 1, iar mai târziu Cabinetului 2, mai ales Cabinetului 2.

Persoana trebuia, obligatoriu, să-i fie prezentată Doamnei. În calitate de candidat, se înţelege. Ea avea să decidă, ulterior, da sau nu. (Mai târziu, trebuia să-i fie prezentaţi trei candidaţi pentru acelaşi post, ministru sau prim-secretar!)

El, secretarul general al partidului şi Preşedintele ţării, nu avea în răspundere personală, directă, un anume domeniu. Prin natura funcţiei supreme, devenea - ori se socotea - tabu. Asta l-a şi determinat pe Virgil Trofin să riposteze, politicos dar ferm. Cu aluzii transparente la faptul că nimeni nu-i supraom şi că - să nu se uite asta! - munca şi răspunderea colectivă constituie un principiu în activitatea de partid şi de stat. Surpriza a fost totală. Dar n-a mai avansat nimeni pe această cale dintre cei de faţă şi l-au lăsat pe Trofin ca pe un pion mult înaintat pe tabla de şah şi complet izolat. În bătaia nu a răspunderii colective, ci a politicii de dictat. A fost o dezgustătoare laşitate din partea tuturor celorlalţi colaboratori.

Trofin, omul serios, mult simpatizat de Iosip Broz Tito (se vedea şi din modul în care mareşalul i se adresa, ba chiar cu intenţia de a se reţine „amănuntul"), Trofin, cel ce-i urmase lui Nicolae Ceauşescu la conducerea UTC şi apoi promovat tot de Preşedinte în responsabilităţi esenţiale vieţii de partid şi de stat, acest Virgil Trofin cuteza acum să-l înfrunte deschis în CPEx. Spunând, în fond, ce? Că este drept, în spiritul politicii partidului, ca toţi cei din CPEx să aibă răspunderea totală a unuia dintre departamente, în fapt un întreg segment din societate; şi deci nu-i deloc drept ca el, conducătorul, să rămână în afara oricărei răspunderi directe, într-o poziţie de supraom.

Unul singur de-i ţinea isonul, măcar unul singur! Însă laşitatea pătrunsese şi aici, prin uşa întredeschisă, să hotărască soarta unui om. A unui om de curaj. Şi i-a hotărât-o.

Era şi avea să rămână el însuşi până la sfârşitul vieţii. Nu tot Trofin este cel ce a lovit - e drept că numai cu sabia! - în postamentul piramidei cultului personalităţii, piramidă care încă se mai afla în construcţie? Atunci când Preşedintele, alarmat de unele deprinderi occidentale ale tineretului nostru, a luat atitudine, pledând nervos pentru şlefuirea educaţiei comuniste, cu deosebire în rândurile generaţiei care venea din urmă, Trofin a fost tranşant: *„De acord, altă soluţie nu pare a fi. Dar să începem cu propriii noştri copii"*.

Muşcă-ţi limba, omule! Mai mult ca sigur că privirile egalilor săi au sfredelit învelişul mesei de lucru din marea încăpere a CPEx. Unul singur a ridicat o privire rău prevestitoare. Se înţelege cine! Virgil Trofin era un om condamnat.

Slavă Domnului că fusese pusă la punct politica de rotire a cadrelor. Va fi, mai întâi, ministrul minelor, petrolului şi geologiei. Poate cel mai dificil minister economic. Dar nu şi asta se dorea? Nu aveţi grijă, toate erau bine „potrivite". I se vor pregăti curând suficiente motive de „nepotrivire" pe post.

Preşedintele cobora scările Comitetului Central şi n-a mai răbdat: *„Creşte-i, Neagoe, creşte-i! Să aibă cine să ţi-o servească în modul cel mai necuviincios"*.

Îmi venea să-i spun: *„Nu, în modul cel mai bărbătesc"*. Dar mă puteam încumeta în faţa fulgerului?

Azi pun acel „moment Trofin" pe acelaşi plan cu „momentul Pârvulescu", care avea să se petreacă mult mai târziu, peste aproape două decenii...

Şi cu *Scrisoarea celor şase*, să nu uit acest lucru esenţial.

***

„Prosperi, îţi faci o vilă la ţară, ofiţere?!"

Era metoda lui de a te surprinde, cu informaţii exacte şi amănunţite: *„Şi dacă tot o faci, pentru ce nu i-ai adăugat două-trei camere în plus?"*.

„Nu era nevoie, tovarăşe Preşedinte, este o casă de familie."

„Aşa-aşa. Cu pomi fructiferi şi cu vie. Gospodăreşte, prin urmare. Mă întreb însă când ai tu timp să te ocupi de ea."

„Când sunteţi dumneavoastră plecat ori mai îndelung ocupat, îmi pun salopeta pe mine şi chem oamenii, meseriaşii. Priviţi-mi palmele. Trag ca la sapă."

„Adevărat, fără muncă nu se face nimic. Vezi-ţi de ea."

Dar să nu uit un amănunt legat de casa din Corbeanca. Nu ştiu cine m-a propus la gradul de general. Fapt este că

Silviu Curticeanu, pe atunci şeful cancelariei Preşedintelui, şi ministrul de interne Homoştean m-au chemat şi mi-au spus: *„Neagoe, eşti propus pentru gradul de general, însă trebuie să alegi: ori casa de la Corbeanca, ori gradul"*.

Am reflectat un pic şi i-am cerut lui Curticeanu, pentru că mă aflam în biroul lui de la CC, o coală de hârtie. Pe care mi-am scris demisia:

„Tovarăşului Ministru al Afacerilor Interne

Subsemnatul colonel Neagoe Marin rog a-mi aproba demisia pentru următoarele motive:

1. Casa de la Corbeanca a fost făcută conform tuturor normelor.

2. Am construit-o la indicaţia tovarăşului Preşedinte şi a şefilor mei, potrivit cărora există posibilitatea de a avea o casă de odihnă.

3. Gradul de general nu se dă în schimbul casei de la Corbeanca. Se dă numai dacă meriţi acest grad.

Vă mulţumesc,

Colonel Neagoe Marin"

La iniţiativa lui Homoştean, nu mi s-a primit demisia. Aşa că am rămas şi cu casa, şi cu gradul de general...

Le vorbea oamenilor ca să se audă pe sine, nu ca să le afle opiniile

Capitolul VIII

Trimişi la „munca de jos“

Mult îi plăceau Preşedintelui vânătorile! Era în toamna anului 1984. Minune cerească: vânătoare de cerbi lopătari. Undeva la Arad.

La cabană continuau preparativele. Şi agitaţia. Preşedintele se şi afla în perimetrul de vânătoare - echipat, pregătit sufleteşte, râzând cu voioşie ca în asemenea situaţii -, însoţit de colonelul Leventiu şi de inspectorul general de vânătoare, Neacşu. Plecaseră cu o maşină de teren Aro. Aproape în surdină. Numai ei trei. Fără haită şi corn, ca la vânătorile englezeşti. Ei trei şi câinele Corbu, al Preşedintelui. Se părea că acţiunea debutase sub bune auspicii. Toţi bine dispuşi, mai ales Preşedintele. Ba chiar îi ardea de glume, ceea ce, la el, nu se petrecea des.

Nu-i convine ceva Preşedintelui, aşa că zice: „*Ne mutăm.*“. Şi iată-i strămutându-se de la o parcelă la alta. Preşedintele în faţă, lângă şofer, cu aceeaşi bună dispoziţie, ţinând o armă. În spate, ceilalţi doi, colonelul şi inspectorul, plus dumnealui, marele negru, puţintel cam agitat, precum îi era obiceiul în câmpul de vânătoare.

Mişunau felurite vietăţi, însă nu ele interesau - vânătoarea era de cerbi lopătari. Nu erau puţini prin zonele Aradului. Aţi

mâncat cerbi? Nu? Încercați. Vă asigur că nu trece anul și cereți o a doua autorizație.

Colonelul căuta să-l stăpânească pe Corbu, ținându-l din scurt, dar nu era deloc ușor. Dihanie mare! În plus, mai ținea alte două puști de vânătoare ale Președintelui. Le primise la strămutarea lor de pe o parcelă pe alta. Și acum le ținea sprijinite de un braț, cu paturile pe podeaua mașinii. Când, deodată, una dintre arme se descarcă, glonțul străpungând brațul ofițerului. Glonț de vânat mare - urs, cerb, mistreț...

Și astfel, într-un vacarm de închipuit, vânătoarea ia sfârșit, protagonistul și însoțitorii săi întorcându-se grabnic la cabană, unde începe o altă mare vânzoleală: medicii personali ai Președintelui ordonă plecarea spre București. Ratare totală. Ziuă fără finalitate. El nu scoate un cuvânt. Dar va izbucni curând, doar îl cunosc bine. Acuși-acuși! Doar că n-a și luat-o din loc.

„Uite ce oameni ai instruit și mi-ai dat, generale!, mă ia din scurt în prima clipă în care ne aflăm alături. *Puteam să fiu eu victima puștii descărcate. Înțelegi bine ce vreau să spun?"* Și, văzându-mă mut: *„Înțelegi sau nu ce-ți spun eu acum?"*. Dacă înțelegeam? Eram cutremurat! Îl și vedeam întins pe catafalc, cu tricolorul de-a curmezișul pieptului, închipuire care mă scotea din cizme pur și simplu.

Ce era de spus? Mai era ceva? Și uite că omul mai găsește: *„Ceea ce s-a petrecut este deosebit de grav, tovarășe Președinte. Ordonați măsurile și consecințele. Și începeți cu mine"*.

A dat din mână și din cap, ca atunci când vrei să spui: „Vezi-ți de treabă!". *„Cu tine, n-am de ce. Dar cu el... E colonel,*

omule, trebuie să știe cum se asigură și se păstrează o armă. Se înțelege că voi lua măsuri drastice. Așteaptă numai puțin!"

Aștept, nu vă faceți probleme, gândesc eu cu amărăciune. E militar de carieră, de la trupă suind. Altceva trebuie că s-a întâmplat. Cam bănuiesc eu ce, dar cu presupunerile nu ajungi departe, urmează să verific. Pentru moment însă mă gândesc la suferința colonelului. Cartuș de urs, nu de potârniche!

Foarte curând l-a convocat pe șeful Departamentului Securității Statului, ordonându-i ca ofițerul în cauză, colonelul, să fie scos din aria Președintelui și trimis la o unitate. *„Până se va învăța să asigure ca lumea o pușcă."*

Era o nedreptate. Pentru că imediat ce am ieșit de la Președinte am luat în mână arma mea de vânătoare și am tot sucit-o pe toate părțile, să-mi explic cum ar putea un câine să despiedice o armă de acest fel. Era categoric imposibil! Să-i atingă trăgaciul, da, se putea, tot zvânturându-se pe lângă armă, însă piedica nu i-o putea lua nicidecum. Și atunci? Atunci era limpede. Vinovatul era cu totul altul. Înseamnă că Președintele, la urcarea sa în mașină pe parcela de vânat pe care o părăseau, îi dăduse colonelului armele neasigurate. Sau măcar pe aceea cu pricina. Da, fără discuție, cel puțin una dintre puștile până atunci folosite în parcela de vânătoare de unde plecaseră nu fusese asigurată.

Mă gândesc la colonel. I-o fi trecut prin cap, la primirea armelor, să le verifice dacă erau sau nu asigurate? Un lucru este cert: orice militar, și mai ales un ofițer de grad superior, atunci când primește o armă o verifică din reflex. Dar n-a

făcut-o, se vede treaba, să nu îl jignească pe Preşedinte! Poate îl şi auzea reproşându-i pe tonul cel mai incisiv: *„Consideri cumva, colonele, să eu, general, fost ministru adjunct în armată, comandantul tău suprem de acum, nu ştiu cum se ţine o armă în siguranţă?"*.

Ar fi fost un afront de neiertat. Mai ales dacă ţinem seama că „poliţa" a şi fost plătită, chiar dacă acel afront nu s-a produs. Colonelul nu a avut ripostă. Nu putea să aibă ripostă.

În drum spre Bucureşti, în avion, am fost din nou chemat la ordine. Prin urmare, calvarul nu se sfârşise. Ce va mai urma? Avea de dat ordine care nu sufereau nici o amânare?

„Vrei să mă compromiţi, generale, sau ce altceva intenţionezi? Răspunde-mi pe loc şi deschis. Cine vrea să mă compromită? Ascult!" Era din cale-afară de pornit. Total nedumerit, mi-am îngăduit să cer amănunte. Şi am auzit, cu totală stupefacţie: *„În afară de cele petrecute în maşină, înainte, la marginea pădurii. Am tras într-un cerb lopătar pe care l-am rănit doar. Duc puşca la ochi să mai trag o dată, şi ce crezi, generale? În loc de cerb îmi apare în bătaia puştii un soldat. În salturi de infanterist la atac. Cine a adus ostaşi în pădurea de vânătoare, sub puşca mea, generale?"*.

Întâmplarea era de-a dreptul uluitoare. În toată partea aceea a pădurii urma să nu fie picior de om. Cum de apăruse prăpăditul ăla sub puşca Preşedintelui? S-ar fi declanşat un tam-tam formidabil. Preşedintele român îşi împuşcă propriii soldaţi!

Şi staţi, că mai sunt întrebări de pus. La urma urmelor, pentru ce un soldat (şi nu un civil) a fost adus în faţa puştii şefului statului? Şi pentru ce nu a fost găsit omul acela, oricât

de mult l-au căutat mai târziu, când s-au trezit din hipnoză? Şi pentru ce... Şi pentru ce... Şi pentru ce...

Doamne, nenorocită zi! Pentru ce am rămas eu la cabană?

„Asta n-o mai admit, te avertizez. Este o foarte clară încercare de a mă compromite. Nimic altceva decât compromitere. Din ţară, din afară, de oriunde. Compromitere şi nimic altceva. Probabil că agenţiile străine de presă erau pe fir."

„Dacă îmi îngăduiţi, tovarăşe Preşedinte, i-am înşirat eu totul deodată, tot ce ştiu este că ordinul ministrului de interne este acela ca zona în care vânaţi, căile de acces, chiar şi potecile să fie închise la cel puţin o jumătate de kilometru depărtare. Nu îmi explic... Ba nu, la un kilometru depărtare, asta e sigur."

„Sigur că da, nimeni nu îşi explică. Şi eu am fost gata-gata să omor un om. Bine, vom discuta asta acasă."

La sosirea în Bucureşti, pe aeroport chiar, unde îl aşteptau ministrul de interne şi adjuncţii lui, Preşedintele îmi cere autoritar şi încruntat: *„Spune-le şi lor ce mi-ai raportat în avion. Care este ordinul ministrului de interne şi ce anume s-a petrecut în realitate. Raportează!"*.

Am înşirat totul în datele esenţiale ale întâmplării pentru ca Preşedintele să nu-şi piardă răbdarea. Miniştrii au rămas fără grai. Ceea ce era şi de aşteptat. La drept vorbind, cine naiba putea să-şi explice cum devenea cazul? Doar dacă se admitea punerea la cale. Ceea ce ar fi fost imposibil.

„Ei bine, voi ce spuneţi? Parcă oamenii mai şi vorbesc!" Vorbesc oamenii, e drept, nu însă şi în momentele de înmărmurire. Cum să explici ceea ce nu înţelegi tu însuţi?

Ciudat, foarte ciudat, nu a mai urmat nimic. Deşi a ordonat cercetare, măsuri draconice... În fine, eu n-am fost om

zile în şir. Mi-l tot imaginam scormonind în memorie cu insistenţa lui cunoscută: *„Cine mi-a adus sub puşcă ostaşul? Şi care-i sunt complicii? Şi cum de-am observat la timp?"*.

În vânzoleala aceea de la pădure se mai petrecuse un lucru extraordinar. Nimănui nu-i trecuse prin minte să-l întrebe atunci chiar pe ostaş: *„Cine eşti, bade, şi cum, doamne iartă-mă, de ai ajuns aici?"*.

***

Sensibil şi receptiv la tot ce-i putea purta numele în viitorime! Multe lucrări a gândit şi iniţiat Preşedintele cu această ardoare a eternizării personalităţii sale! Ca această vastă, formidabilă şi aproape unică lucrare de arhitectură şi construcţii, care este Casa Poporului.

Sfetnicii au avut grijă să-i întreţină şi să-i stimuleze această înclinaţie de preamărire. Îmi amintesc de o asemenea înflăcărată pledoarie a dlui Ştefan Andrei, care-i spunea în esenţă: toate sunt trecătoare pe lumea asta; din politică, din elogii, din acte de caritate rămân doar vagi amintiri; doar edificiile, construcţiile monumentale rămân ca veşnică dovadă a personalităţii şi creativităţii generaţiei care le-a ridicat. (Şi realitatea este că generaţia noastră s-a remarcat de mult prin vastele sale lucrări de construcţii.)

Aşa i-a spus demnitarul. Şi să ne înţelegem de la bun început, n-am de gând să-i aduc, nici măcar aluziv, observaţii critice, pentru că foarte aproape de el gândeam şi eu. Firește că este bine ca şeful statului să se implice, permanent şi total, în opere de construcţie, evident funcţionale şi de durată. Numai că momentul nu era deloc bine ales pentru mari

extinderi în domeniul construcţiilor. Nu, nici vorbă! Să sugerezi punerea pe verticală a unor opere monumentale atunci când ţara avea mari datorii financiare în afară, când românii aveau o masă descurajant de sărăcăcioasă, când pe larga întindere a industrializării ridicaserăm - pe lângă multe obiective eficiente - şi capacităţi fără capacitate, adică lucrări insuficient gândite, atunci sfatul nu mai este deloc bun, sfetnicul devenind rău sfătuitor, iar conducătorul - o persoană ruptă de realitate, total înstrăinată de nevoile ţării. Dură această apreciere, dar n-am ce face! Pentru că aşa aveau să se desfăşoare lucrurile.

Nu ştiu dacă dl Ştefan Andrei cunoştea atunci ceva din intenţiile Preşedintelui privind vasta şi mult costisitoarea lucrare de lângă Dâmboviţa, în care avea să se lanseze economia. Nu ştiu nici măcar dacă Preşedintele avea sau nu, pe atunci, o asemenea intenţie pentru un viitor imediat. Ştiu însă că m-am botoşit rău de tot, pentru ca el să sesizeze şi să mă cheme la ordine. Ceea ce s-a şi petrecut. *„Spune, generale, ce-i? Eşti mult prea departe de tine şi asta se vede cât de colo!"* Iar eu: *„Mă gândeam la ceea ce vi s-a spus adineauri. Sunt licenţiat în istorie, nu în economie, însă nu îmi este greu să pricep că până nu vom lichida acele presante datorii externe ne va fi aproape imposibil să atacăm lucrările necesare, însă mult prea costisitoare."*

Mai mult n-am îndrăznit să-i spun. Preşedintele m-a privit lung, după care s-a uitat pierdut în altă parte, spunând fără însufleţire: *„Dreptate aveţi amândoi. Dar nu aveţi grijă, de asta sunt eu preşedinte"*.

Luni de zile m-a tot purtat prin zona Dâmboviţei bucureştene, fără să spună cuiva ceva. Tot ce pricepusem era

că se afla în căutarea unui amplasament de proporţii. Dar pentru ce anume, a păstrat cel mai desăvârşit secret. Luni de zile. Până când s-a hotărât, în sfârşit, să lanseze cu fast tema de proiect. Atunci am aflat şi eu despre ce anume era vorba: un grandios şi reprezentativ conglomerat de funcţionalităţi şi protocol - reprezentativ întru totul, spunea Preşedintele, pentru vocaţia de constructor a poporului nostru. Era ideea lui preferată. O aducea adesea în discuţie.

În sfârşit, proiectele de ansamblu, machetele au fost adunate şi comparate. La a treia sau a patra întâlnire de acest fel, Preşedintele s-a hotărât. Era proiectul arhitectului Anca Petrescu. (Nici o legătură cu familia Petrescu, a Doamnei, aşa cum s-a comentat răutăcios. Simplă potrivire de nume şi nimic mai mult.)

„Aşadar, eu îl aleg pe acesta. Ce vă rog: dacă îmi acceptaţi alegerea, vă rog să aduceţi cu toţii îmbunătăţirile pe care le consideraţi necesare. Am şi eu câteva, vi le voi spune data viitoare, până atunci vreau să aveţi mână liberă."

Ascultându-l, mi-am spus: „În clipa asta nu prea seamănă, nu pare a fi dictator". Dovadă că avea şi momente de om obişnuit în situaţii obişnuite. Dar ce mă preocupa cu adevărat era să înţeleg ce căutam eu acolo, pentru ce ţinuse Preşedintele să fiu prezent la această întrevedere a sa cu arhitecţi de marcă. Aveam să mă lămuresc nu prea târziu. Era o obligaţie care nu îmi era deloc pe măsură. Să nu mai vorbesc de specific!

Şi a mai trecut o jumătate de an. Autorii celorlalte proiecte şi-au argumentat îmbunătăţirile la varianta aleasă.

Preşedintele a reţinut multe dintre ele, apoi şi-a anunţat propriile opţiuni. După câte am înţeles, nu erau esenţiale, de principiu. Acestea fuseseră deja rezolvate prin conlucrarea specialiştilor. Iar când s-a bătut ţărușul şi s-a hotărât începerea lucrărilor (realizate de Trustul „Carpaţi", armată şi un vast corp de ingineri şi arhitecţi), la faţa locului aflându-se primarul general al Capitalei şi miniştrii cărora le reveneau sarcini de bază în punerea în operă a vastului edificiu, Preşedintele mi s-a adresat: *„Generale, de azi înainte mă ţii la curent cu mersul lucrărilor"*.

Deci asta era. Răspundeam de obiectiv pe linie informativ-prezidenţială. În lucrări de mare amploare, Preşedintelui îi plăcea să implice şi militari. Nu interesa dacă militarii inoportunau sau nu lucrările tradiţional civile. Pentru Preşedinte, el însuşi general, prezenţa ofiţerilor superiori în conducerea şi supravegherea lucrărilor pe marile şantiere ale ţării (vezi Canalul Dunăre-Marea Neagră, Transfăgărăşanul, metroul, marile lacuri de acumulare, centrala nucleară etc.) constituia asigurarea, cu adevărat militară, că totul va decurge întocmai şi la timp. Aţi remarcat, sper, că şi ultimii trei primari generali ai Capitalei de pe vremea lui Ceauşescu tot militari au fost.

Aceasta - sau, mai corect, şi aceasta - este, pe scurt, istoria Casei Poporului, azi Palatul Parlamentului. Un edificiu impresionant sub toate aspectele, de proporţii colosale, la care au lucrat cei mai buni specialişti în arhitectură şi construcţii, cei mai desăvârşiţi meseriaşi şi cele mai bune întreprinderi din câte avem în ţară. Fără discuţie, a fost şi este opera poporului.

Dar cu ce sacrificii! Cu ce sacrificii!

***

23 August. Praznic politic.

După prelingerea prin fața tribunelor oficiale a armatei, a exponenților societății - oameni ai muncii -, după stingerea uralelor și a strângerilor din buze, pe care le cunoșteam prea bine, iată-ne la Snagov. Într-o splendidă relaxare mult râvnită. Sărbătorim, într-un cadru adecvat, evenimentul. În preajma Președintelui, domnii Bobu, Dăscălescu, Dumitru Popescu, Ștefan Andrei..., vârfurile în partid și în stat. Iar undeva, la o masă mai retrasă, eu, soția, familia Cuculea și Cătănuța noastră. Ca în zilele de sărbătoare. Mulțumiți și liniștiți.

Liniștiți, pe naiba! Un mesaj mă smulge dintre ai mei: *„Sunteți chemat la Președinte"*.

„Ordonați!"

„Generale, vreau să plec în Deltă. Acum." Sigur că da! A existat un om care să nu-și fi dorit aripi? Mira-m-aș!

Cu trenul, cu elicopetrul? Și de unde să-i adun acum când toți sunt, ca și noi, la un pahar de vorbă? *„Până la Brăila cu elicopterul. Mai departe, pe Dunăre, cu Mihai Viteazul"*.

Fac un calcul rapid. Da, 25 de minute elicopterul, 30 de minute sosirea la cheiul Brăilei a vasului... Dar ce spune Președintele? *„Plecăm toți, cred că ai înțeles din prima clipă."* Asta complica lucrurile foarte mult. Am ezitat. Până ce un glas suav m-a mișcat din loc: *„Dar vorbește, dragă, ce stai ca mutul?"*. Era, se înțelege, Doamna și stăpâna a toate. A temperat-o Președintele: *„Dar lasă-l, dragă, să-și facă și el socotelile.*

Nu-i așa, generale? Uite, mă culc și eu o oră și jumătate și la ora 5,00 ne luăm zborul".

O oră și jumătate? Mai mult decât îmi trebuia. Fie. *„Am înțeles, plecăm la timp"*.

Și am plecat. La timp. Nu însă înainte de a-l fi contactat pe contraamiralul Mușat, la Constanța. *„Bătrâne, nava Mihai Viteazul să fie la cheiul Brăilei la ora H"*.

„Un moment, cavalere, mi-a replicat amicul, *cum mă descurc eu cu garda de onoare? Da, personalul vasului este în regim forte, dar ceilalți? Mai este sau nu 23 August?"*

I-am dat soluția optimă. Adică: descurcă-te cum poți. Că și eu fac la fel. *„Amice, și pe mine m-au smuls de la masă, din sânul familiei, deci vezi bine cum stau lucrurile. Scăpare nu există."*

La ora 5,00, Președintele era în elicopter. Mai bine spus, se afla în elicopter cu toți colaboratorii săi. Formulă de zile mari. Și era. Cu principalele persoane cu munci de răspundere în partid și în stat, lângă sine.

Și iată-ne la Brăila. Pe vapor. Cu toate pânzele sus. Contraamiralul se descarcă: *„Ce dracu ai cu mine, generale? Nu puteai să mă anunți mai din vreme, au dat turcii?"*.

„La loc comanda, i-am sugerat eu amical. *De când sunt lângă Președinte mai întotdeauna m-a luat ca din oală. Ce puteam să-ți spun, când nici eu nu aveam habar? Și pe mine m-a smuls de la masă, dintre ai mei, dar militarul este militar."* Și apoi: *„Hai să ciocnim și noi un pahar, fir-ar să fie, că doar e 23 August. Și, în plus, toate sunt la locurile lor. Nimic nou pe frontul de Vest"*.

Toți se simt excelent. Vaporul spintecă lin undele Dunării, simțind până și el că la bord se află însuși Președintele,

însoţit de contraamiralul său... Ce să mai vorbim, vreme de destindere totală.

Coborâm în cabina comandantului navei - acum comandant fiind cel mai mare în grad, datorită situaţiei speciale date, respectiv contraamiralul Muşat. (Nelson mi se pare că murise!). Puţintel cam plouat din pricina foarte importantului pasager pe care îl avea la bord. (Lasă, că nici eu nu mă simţeam ca la mama acasă!)

Nici nu apuc să-mi umezesc buzele cu vinul ăla făcut parcă anume pentru un contraamiral, când mă şi văd atenţionat de colonelul din cercul meu de colaboratori: *„Tovarăşe general, vă cheamă Tovarăşa“.*

Da, m-am gândit eu, îi este dat românului să fie găsit de soacră şi în gaură de şarpe. Sus, flăcăule! Doamna îţi va face acuşica nişte reproşuri care să-ţi rămână în gât. N-am exagerat mult. *„Vezi că te cheamă tovarăşul Preşedinte şi tu cam miroşi a vin. Vezi cum o scoţi la capăt“.*

Aşa spunea ea întotdeauna. Nu „te cheamă soţul meu“ sau „te cheamă Preşedintele“, ci „tovarăşul Preşedinte“. Altă etichetă de produs! Apoi, întorcându-se şi prelingându-se pe lângă Preşedinte, i-a picurat din mers: *„Vezi că generalul miroase a vin“.* Iar replica lui, moale şi conciliantă: *„Voiai să miroasă a busuioc? Cine n-a băut azi un pahar de vin? N-avea tu grijă, ştie el ce şi când“.*

Eu eram deja în spatele ei. Am lăsat-o în plata Domnului. Femeia asta unelteşte şi când doarme. Probabil că, la naşterea ei, în jurul leagănului au dansat dracii samba.

„Ordonaţi, tovarăşe Preşedinte.“ Iar Preşedintele: *„Generale, vreau să mi-l aduci aici pe secretarul cu probleme de propagandă. Pe*

Mitea. Aici, pe vapor, şi asta cât mai repede posibil, nu avem timp de pierdut“.

Doamne, grozav e să fii „Suprem“! Ordoni, şi gata. Secretarul cu propaganda aici, pe vapor, de la Bucureşti! Ca şi când ai spune să se aducă din camera alăturată o sticlă cu vin alb. Ezit, firește. Dar tot Doamna mă scoate din încurcătură: *„Ce-i mare lucru? Îl aduci încoace şi gata. Nu îţi cere nimeni imposibilul“.* Sigur că da, totul este posibil. Numai că, mă gândesc eu, cum să-l aduc: cu maşina şi cu antemergător, pe cursul Dunării? *„Dacă îl găsim acasă, tovarăşe Preşedinte.“ „Să mi-l scoateţi din pământ, din iarbă verde! Imediat! Nu mă culc în noaptea asta până ce nu-l văd.“*

Telefoanele fixe şi portabile au început să zbârnâie ca la o comandă de front. Asta însemnând că flancarea telefonică era şi pe Interne, şi pe Securitate. „Din pământ, din iarbă verde“. A mai rămas ceva de discutat? Absolut nimic şi cu nimeni.

Pe unde nu l-am căutat! Şi în vreme ce o grupare se dădea de ceasul morţii să-l găsească, omul nostru uda florile, în papuci, în grădină. Da, uda florile în grădină, scuturându-şi papucii. Ca omul acasă la el. Ascultând dispoziţia, se amuză ca de o glumă bună. Şi adaugă: *„Mai spuneţi-mi ceva vesel. Azi am fost cam întors“.* Numai că ofiţerul superior care îl dibuise, un colonel, nu se ambalează la snoave. Îl ancorează şi îl transportă spre elicopterul de pe aeroportul Băneasa. *„Voi aţi înnebunit cu totul,* obiectează el moale. *Se dărâma lumea până mâine? Du-mă acasă şi mă iei dimineaţă“.* Ofiţerul a încercat să-l potolească, însă din păcate în termeni cazoni, de instrucţie la poligon: *„Nu aveţi grijă. Vă depunem pe vapor cu plasa, din*

elicopter". Iar el, cu ochii cât cepele: *„Rămân la părerea că voi sunteţi nebuni!"*.

Şi iată-l în elicopter, survolând Dunărea noaptea, îmbarcat la Tulcea pe o şalupă şi ridicat pe vapor cu o plasă, ca sturionii. Vă imaginaţi starea lui de spirit. Era în cofă, cum se spune. Nu mai călătorise niciodată cu elicopterul noaptea şi nici într-o plasă de vas fluvial sau maritim nu mai coborâse el undeva. Era de pe altă lume.

L-am lăsat să-şi revină din acest autentic travaliu în noaptea neagră, după care l-am condus la Preşedinte. *„Ai sosit? Bravo-bravo!"* L-a poftit lângă el, mai întâi să se liniştească, apoi să se ospăteze. Pentru că încercarea îl solicitase din plin.

Şi acum, pentru ce îl chemase atât de urgent şi în condiţii neobişnuite, ba şi pe o traiectorie aproape de neimaginat? Ca să conceapă o scrisoare a Preşedintelui către Hosni Mubarak. Cuprinzând opiniile şi soluţiile sale privind situaţia din Orientul Mijlociu şi, cu precădere, părerile asupra relaţiilor dintre Egipt şi Israel. Scrisoarea avea să o ducă Nicu Ceauşescu în zilele următoare.

Sunt convins însă că secretarul cu propaganda n-a uitat nici azi peripeţiile enorme ale acelei călătorii.

***

Era neîntrecut în organizarea reuşită a vizitelor sale. Nu prin indicaţii. Prin acumularea unor informaţii pe care le folosea mai apoi la faţa locului, întru flatarea muncitorului, considerat ca fiind baza postamentului său, şi în cuvântările pe care le rostea. În oricare demers, în orice domeniu - politic,

economic, social, dar mai ales politic -, Preşedintele punea un accent aparte pe sentimentele şi speranţele muncitorimii. Pe care, de altfel, nu le-a respectat, pentru simplul motiv că nici nu le-a înţeles. Şi nu avea să le înţeleagă până la sfârşit.

Îmi amintesc: marea uzină bucureşteană „23 August", fostă „Malaxa", împlinea 50 de ani de existenţă. La festivităţi urma să fie invitat şi Preşedintele. Luni de zile s-a lucrat ca la viiturile apelor de primăvară. Emisarii lui cutreieraseră în lung şi în lat marele ansamblu industrial în căutarea unor informaţii, nu tehnice sau tehnologice, nu de stare materială ori financiară, cât mai ales de promovare a foştilor oameni ai întreprinderii în posturi reprezentative în partid şi în stat. Asta era piesa lui forte.

Şi iată ziua festivităţilor. În perimetrul industrial, în stânga porţilor principale, o enormă mulţime de câteva mii de oameni - uzina avea pe atunci aproximativ 12 000-13 000 de salariaţi -, iar în dreapta, un grup compact de cel puţin opt sute-o mie de „promovaţi", adică activişti şi specialişti ai Comitetului Central, Consiliului de Stat, armatei terestre, navale şi aeriene, ziarişti, funcţionari ai instituţiilor de guvernământ... Mă rog, nu era o uzină oarecare, ci una dintre cele mai puternice ale Capitalei.

A fost condus mai întâi la grosul oamenilor întreprinderii. După cum se şi cădea. Şi a urmat ceea ce ştiţi, pentru că le-am trăit. Lozinci care mai de care mai politice sau mai poetice. După care secretarul Comitetului de partid al uzinei, nimeni altul decât fostul consilier de mai târziu al Preşedintelui,

apoi ministru şi, după 1989, ambasador, i-a prezentat masiva concentrare a „promovaţilor": „Uitaţi, tovarăşe Preşedinte, ce cadre de nădejde creşte uzina".

În primele rânduri se afla un general în lampasuri - generalul Briceag. Alături, în civil, cu un fulgarin pe braţ, alt general, ba chiar fost ministru adjunct, trecut în rezervă când nici nu împlinise vârsta de 50 de ani (făcuse parte din echipa lui Dej). Nici nu l-a băgat în seamă. *„O, generale,* i-a spus el ofiţerului în lampasuri, întinzându-i mâna cu un gest moale de tot, *sunt deosebit de bucuros să aflu că proveniţi din această uzină care este prima vioară a industriei româneşti."* După care i-a întors spatele şi a plecat imediat în stilul lui propriu, fără să mai asculte răspunsul, cu braţele pendulând pe lângă trup şi convins că lansase cu succes prima ancoră în roca dură a societăţii. Toţi cei din preajmă auziseră spusele sale şi aveau să le poarte în lung şi în lat, de asta era foarte sigur. Însă n-a existat om care să se păcălească mai straşnic, când e vorba de muncitori.

A mai fost un moment de mare intensitate pentru oamenii în salopete. În imensa hală unde se construiau locomotivele se ridicase o minitribună de unde urma să vorbească Preşedintele. A şi făcut-o, după uralele care au durat un sfert de ceas. După câteva înalte aprecieri, cum că muncitorimea ar fi nu doar baza societăţii, dar şi clasa conducătoare în stat, a adăugat cu acel accent al său din momentele de mare entuziasm: *„Iată, tovarăşi, chiar şi ministrul, preşedintele Consilului Securităţii Statului, tovarăşul Ion Stănescu, tot din uzina dumneavoastră provine. Azi, omul muncii are largi perspective, aşa cum n-a avut el niciodată".* Urale

nesfârşite, lozinci, aplauze. Preşedintele Consiliului Securităţii Statului, foarte apropiat Preşedintelui încă de prin anii 1946-1948, neaşteptându-se la o asemenea înaltă consideraţie într-o cuvântare de însemnătate cardinală şi stând comod cu cotul pe balustrada tribunei, încovoiat, a zvâcnit ca din praştie, luând o atitudine de demnitar autentic. (O vorbă bună pentru acest Ion Stănescu: el a păstrat tot timpul, spre cinstea lui, o atitudine întru totul colegială faţă de acel general fost ministru adjunct la Interne, trecut în rezervă la vârsta când omul se află tocmai în deplinătatea capacităţilor sale. Îl antrena în rezolvarea unor treburi majore, diminuând astfel afrontul ce i se adusese. Cu sau fără ştirea Preşedintelui? Indiscutabil, cu ştirea lui. Pentru că nimic nu-i era străin. Cu atât mai mult starea de spirit şi ocupaţiile unui general, fost adjunct de ministru.)

Imensa hală a locomotivelor vuia. Fusese a doua ancoră aruncată de Preşedinte. Cât se poate de bine plantată şi aceasta. Precum îi era preferinţa: să aducă muncitorimea la ideile sale de novator, de creator al prosperităţii sărmanului truditor. Căci ştiţi cum se mai întâmplă în viaţă: una gândeşti şi alta faci. Sau invers. Nici o deosebire!

Nu a fost nici pe departe singura tentativă a Preşedintelui de sporire a popularităţii sale. Personal, nu-mi pot explica nici acum: cum se face că un om care a avut excelente idei şi soluţii în multe privinţe - enunţaţi-le dumneavoastră - să clacheze în treburi de abecedar politic? Cum să accepţi o enormă prăpastie între politica externă şi cea internă, de pildă? Repet: Ceauşescu a fost un om politic de primă dimensiune, nu un oarecare.

Unul dintre cei mai reprezentativi ai acestei naţiuni şi ai acestor vremuri. Şi atunci, ce l-a alterat într-atât?

Mi-a spus odată: *„Vrei să faci ceva, dar nu poţi. Şi atunci, pentru că trebuie, improvizezi. Chiar convins că improvizaţia asta a ta se va răzbuna într-un fel. Dar o faci. E bine, e rău? Cine poate spune?“*. A avut dreptate? Realitatea ne-a dovedit-o: tot ce a fost improvizaţie s-a răzbunat. Şi încă amarnic.

Au mai fost şi alte lucruri greşit gândite şi chiar ofensatoare la adresa muncitorilor. Pentru pricini reale sau imaginare, activişti cu înalte munci de răspundere şi specialişti în instituţiile supreme ale statului - inclusiv Comitetul Central şi Consiliul de Stat - erau trimişi provizoriu sau definitiv la „munca de jos“, adică în întreprinderi. De regulă, erau transferaţi chiar la unităţile de producţie de unde plecaseră, ceea ce stârnea mari nemulţumiri în colectivul întreprinderii respective. Mai ales că la reîntoarcerea „vinovatului“ se improviza o şedinţă a organizaţiei de partid, în care se comunica pentru care anume motive era trimis omul în cauză la „munca de jos“. Am auzit personal spunându-se undeva: „Cam cum gândiţi despre noi dumneavoastră, acolo sus? Toţi cei din producţie ne aflăm la «munca de jos»? Aşadar, suntem sancţionaţi?“.

La trimiterea unuia dintre secretarii Comitetului Central la „munca de jos“, într-o întreprindere prahoveană, s-a stârnit o asemenea harababură încât insul în cauză a trebuit sustras de acolo într-o surdină totală şi trimis în cu totul altă parte. Acest lucru a dus la preţioasa indicaţie de a se renunţa definitiv la expresia „munca de jos“. Trimis în producţie şi atât.

Nu-i aşa că multe se mai petrec pe lumea asta?

Capitolul IX

Dramă la Scroviştea

Dar să povestesc şi ceva de descreţit frunţile. Habar n-aveam eu, de pildă, că George Macovescu, fostul ministru de externe, avea o voce de cântăreţ de operă.

Preşedintele era în Filipine, în vizită oficială, la Ferdinand Marcos. Găzduit în propria-i reşedinţă. Cu tot fastul dictat de protocol. Dar mai întâi, o precizare. Marcos şi soţia sa, Imelda, aveau un tabiet, dacă se poate spune aşa. Adică, în momentele lor de bună dispoziţie, cântau în faţa invitaţilor. Cântau, pur şi simplu, ca orice artist de muzică populară, uşoară sau de operă. După câte am înţeles eu, intra şi în tradiţia filipineză o asemenea manifestare de gazdă. Şi obişnuiau să cânte nu numai preşedintele şi soţia lui, ci şi miniştrii care se aflau atunci de faţă. Solo, domnilor, nu în cor. Premiul Oscar se acorda, de regulă, individual.

Şi iată-ne într-o plimbare de agrement, pe ocean, cu preşedinţii în frunte, cu soţiile lor alături şi cu miniştrii, câţi vor fi fost ei atunci. La un moment dat, Ferdinand Marcos ne adună pe vas. Sus pe punte, unde erau pregătite şi toate cele. Şi cu ce ne întâmpină? *„Întâi vom cânta noi, că aşa este datina, şi pe urmă veţi cânta voi. Nu contează în ce limbă. Melodia e melodie. Şi cântecele româneşti sunt excelente.“*

Ce să spun! O şi vedeam pe Doamna căscând gura. Ea, care vorbea abia mişcându-şi buzele. Dar verdictul era pronunţat.

Primul a cântat preşedintele Marcos. Şi zău că nu rău! Acompaniat la pian de soţie. Pe urmă ea, vocal şi la pian. Au urmat ministrul lor de externe şi alte câteva personalităţi filipineze.

Marcos: *„Şi acum, prieteni, pentru că am plecat să ne destindem, vă invităm să ne urmaţi exemplul"*. La care Preşedintele: *„Ce facem, Macovescule, eu nu pot decât să fredonez, nici vorbă să cânt. Lenuţa, nici atât. Şi nu ne putem face de ruşine. Sau să atingem dureros datina lor"*.

Macovescu: *„Găsesc eu o scuză pentru amândoi. Şi am să cânt eu"*.

Şi astfel Macovescu a cântat excepţional romanţe româneşti, nu una-două, ci - bisat - un şir întreg. Familia prezidenţială filipineză n-a mai contenit cu laudele. Dar le merita cu adevărat.

Şi pentru că veni vorba: George Macovescu în Belgia. O întâlnire între el şi omologul său belgian. *„Domnule ministru,* i se adresează acesta, *sunt cel mai fericit ministru din Belgia"*. Macovescu interpretează: *„Cred şi eu, ţara dumneavoastră nu este implicată în afaceri externe grele..."*.

„O, nu, domnule ministru, nu m-am referit la politică, este vorba de mine personal. Am o mică fermă la 20 km de Bruxelles. Nu are decât 2 000 de metri de teren, o căsuţă numai cu parter - un birou, două dormitoare şi un hol. Iar la câţiva metri mai încolo, un mic grajd de 4 pe 4. Şi o vacă, de care se ocupă, de luni până vineri, altcineva; de vineri până luni, eu. Este cea mai mare satisfacţie a mea

de la sfârşitul săptămânii. Dar de ce v-am spus că sunt cel mai fericit om din Belgia? Pentru că am câştigat premiul cu ea pe întreaga ţară". La care ministrul nostru de externe a rămas fără grai, pur şi simplu.

***

Iată-mă trimis în Republica Centrafricană, la Bokassa. În pregătirea vizitei oficiale. Mă descurcam cum puteam, pentru că pieţele africane sunt cu totul altfel, nimic sau aproape nimic similar pieţelor pe care le cunoaşteţi.

Mă descurcam cu cei de la ambasadă, dar şi ei, vai şi amar! Până când m-am văzut obligat să apelez în ţară, la soţie, unde aprovizionarea populaţiei nu ajunsese încă o problemă socială. Şi astfel mă trezesc, venind de acasă, cu 20 de kilograme de muşchi de vită şi aproape 50 de litri de vin. Mulţumesc, femeie a zilelor mele!

La finele aceleiaşi săptămâni, omologii mei africani, împreună cu cei de la ambasada noastră, trag de mine să vizitez mai multe locuri din zonă. Şi iată-mă în două sate de pigmei. Fusesem avertizat să fiu foarte atent, pentru că pigmeii sunt răi şi se supără repede. Mici, până la înălţimea copiilor noştri de până la zece ani. Nu a fost primejdie, pentru că i-am ospătat cu muşchi de vacă şi cu vin. O petrecere în toată regula. În pomi, martori oculari ne erau maimuţele. Cu duiumul. Şi totul a fost ca într-o închipuire, stând acasă, în fotoliu.

O lună am stat acolo. Vizita se anunţa foarte grea. Trebuia să cunosc cu de-amănuntul întregul traseu, obiectivele, să îmi plantez imaginar oamenii, o întreagă babilonie!

Acolo l-am aşteptat pe Preşedinte.

În fine, iată-ne la Bangui. Care arată cam ca... Balşul nostru. Dar cu un hotel de elită administrat de francezi şi cu două magazine, tot „prima-ntâi" şi tot de francezi administrate.

Am spus iată-ne? Greşeală, iată-mă. Până în preziua sosirii Preşedintelui, oficialităţile bokassiene evitaseră să-mi indice clădirea unde urma să fie găzduit musafirul. În aceste condiţii, am fost ferm, comunicând că s-ar putea ca vizita să nu mai aibă loc. Atunci, însuşi preşedintele Bokassa mi-a comunicat: *„Dar este limpede, vila mea din Capitală, situată pe râul Bangui, se află la dispoziţia dumneavoastră"*.

Am aflat mai târziu motivul pentru care oficialităţile locale nu se pronunţaseră, cu toată presiunea mea. În vila respectivă mai locuia încă a cincea ori a şasea soţie a preşedintelui. Franţuzoaică. Trebuise să fie strămutată la marele hotel administrat de compatrioţii săi.

Faptul că împăratul de mai târziu, înălţimea sa Jean-Bédel Bokassa, era un mare „colecţionar" pentru harem este de notorietate. El a zâmbit promiţător şi unei romăncuţe, aici, în timpul unei vizite, cu fast şi cu diamante. Constănţeanca era sclipitoare. L-a urmat atunci când oftaturile din Bangui s-au auzit până pe litoralul Mării Negre. Abia atunci a plecat şi ea, nu singură, se înţelege că nu singură, ci însoţită de un înalt diplomat român, consilier al Preşedintelui, şi cu un avion al Preşedintelui, deci totul pe potriva unor demersuri prezidenţiale...

***

S-au făcut tot felul de speculaţii pe tema apropierii dintre Preşedinte şi Gadhafi, liderul libian. Punându-i, vedeţi

dumneavoastră, pe acelaşi plan dictatorial draconic. Dezumanizant. Ba chiar feroce. S-au găsit şi înţelepţi politici care să se întrebe cu aerul lui Cicero: cum putea un preşedinte de ţară general sau prioritar ortodoxă să fie atât de apropiat de un preşedinte al altei ţări, musulmane, ba chiar virulent musulmane, precum clasificau - şi mai clasifică şi astăzi - unii Libia? Ca şi cum o putere divină le-ar fi dat dreptul să hotărască, după propria lor credinţă, cine-i patricianul şi cine sclavul. Îmi permit să afirm că este cel puţin vorba de o necunoaştere a modului în care se încheagă, se consolidează şi dăinuie relaţiile de colaborare între două state. Ele îşi au obârşia în natura avantajelor, în respectarea credinţei şi civilizaţiei celuilalt.

Pot spune că nu m-am prăpădit după personalitatea preşedintelui libian. Dar revedeţi-i biografia. Este a unui patriot în toată puterea cuvântului. A fost ofiţer la o şcoală militară din Londra. Văzând cum mai-marii Libiei de atunci aruncau dolarii pe masa de ruletă - aşa cum aruncă la noi ţăranul boabe de porumb la găini -, în timp ce poporul libian gemea sub oprelişti, cum să nu-l apuce toate furiile posibile? Motiv pentru care a spulberat totul şi, la vârsta de numai 27 de ani, devenea conducătorul ţării sale. Vroia să pună capăt dezmăţului. Şi l-a pus. Dur, firește. Pentru că prin discuţii la masa rotundă nici că se putea.

Şi iată că pe arena internaţională s-au întâlnit doi preşedinţi care urmăreau de fapt acelaşi lucru: să scoată ţările lor la liman. Şi s-au înţeles relativ repede. Pentru că unul dispunea în ţara sa de un enorm fond financiar de pe urma

petrolului, celălalt tot de un enorm fond, dar de forță de muncă excelent calificată. Era normal ca joncțiunea să se producă. S-a spus că Președintele a adus reale servicii liderului libian prin asasinarea, în timpul unei vizite la noi, într-o vânătoare, a vărului președintelui Gadhafi, chipurile potrivnic lui. Prin aceste teribile născociri s-au adus grave prejudicii morale unui popor întreg.

Dar să mă refer la acest funest episod la care am fost martor ocular. Mă aflam la mai puțin de 50 de metri de locul tragicei întâmplări. N-am putut face nimic. Vărul președintelui libian nu a respectat regulile noastre vânătorești. Și a plătit cu viața.

În garda de corp a președintelui Libiei se aflau vreo zece femei. Excelent pregătite, intelectual și fizic. Cu o facultate și cu o școală militară la bază și cunoscând cel puțin o limbă străină de mare circulație. Asta a încântat-o grozav pe Doamna. La început. Și iată-ne selecționând și noi 30 de femei-polițist pentru garda personală a cuplului prezidențial. Curând însă s-a ajuns la concluzia că se exagerase. Nu era o muncă, o îndeletnicire pentru femei. Erau mult prea solicitate. La vânătoare prin păduri, în ger și zloată, ori la vizitele de lucru ale Președintelui păreau complet extenuate. De mirare cum de puteau fi atât de rezistente libiencele! Probabil datorită experienței lor îndelungate. Oricum, la noi s-a convenit să găsim îndeletniciri mai potrivite femeilor noastre polițiste. Culmea este că tot Doamna a avansat ideea. Ar fi cutezat altcineva, știindu-se că totul fusese organizat din inițiativa ei?

Aflasem că avansase Președintelui această idee, așa că m-am gândit să stimulez eu lucrurile. I-am spus deci că sunt fete grozave, bine pregătite, dar nu pentru treburile noastre, pentru că le-am fi suprasolicitat. Puteau fi mult mai potrivite și mai eficiente în alte locuri. Doamna a fost, ca mai întotdeauna, aparent indiferentă. Și nepoliticoasă: *„Fă ce vrei cu ele. Ține-le, nu le ține, te interesează"*.

Cu altceva însă voiam să vă reținatenția. Pe lângă convorbirile oficiale româno-libiene, s-au organizat și câteva vânători. Președintele nostru nu a scăpat ocazia de a-și arăta măiestria. Prima vânătoare a fost la Covasna, unde Gadhafi a doborât doi urși. Vânătoare cu hăitași: „Hu-hu-hu!"... Se înțelege că, dintr-un înalt respect, nu i s-a „oficiat" botezul, cu toate că vânase urși pentru prima oară.

Fetele-polițist i-au întâmpinat pe președinți cu „Hu-hu-hu". Bucuroase că învățaseră și ele un cuvânt românesc de vânătoare, nu se mai opreau din această strigare de hăitași. Și voia bună era generală.

Drama s-a petrecut la Scroviștea, la fazani, o rezervație patronată de Gospodăria de partid. Directorul pădurilor din zonă era un anume Dumitra. După cum se obișnuiește la noi, la o asemenea vânătoare nu ai voie să tragi pe o linie dreaptă, orizontală, indiferent în ce direcție, ci numai în fața ta. Vărul președintelui libian, eram lângă el, a tras normal, în față și a doborât doi fazani. Ba chiar mai mulți. Nu știu ce ritual au ei, dar acesta, vărul președintelui, s-a dus să-i culeagă. Spontan, din reflex, am dat să-l opresc. Când el tocmai s-a împiedicat în boschete, în stufăriș, căzând. Arma semiautomată

atârnând de curea, pe umăr, şi cert neasigurată, a percutat. Şi partea din spate a capului a fost zdrobită de alice.

S-a făcut, se înţelege, tot ce era omeneşte posibil. Aveam cu noi o echipă complexă de medici, inclusiv chirurgi, cu maşini echipate pentru toate cazurile. S-a preferat să fie transportat la marele Arsene. Nu a mai putut fi salvat.

Înaltul musafir libian a hotărât întreruperea vizitei. După spusele sale, durerea şi pierderea erau prea mari pentru a nu se întoarce în ţară. Şi vizita a luat sfârşit cu mult înainte de termenul stabilit.

***

Dar să mai zăbovim puţin asupra acestei „perioade de destindere" a societăţii româneşti.

Sobrul domn X, membru al Comitetului Politic Executiv, care avea în răspundere şi justiţia, afectat peste măsură de caz, adică aparent sincer scandalizat, sună la redacţia ziarului *Scânteia*. Tocmai se înapoiase dintr-o deplasare de control, împreună cu ministrul justiţiei, efectuată la Ploieşti. Şi ce constataseră acolo, între alte mari nereguli? Influenţarea justiţiei. Motiv pentru care a chemat la ordine: *„Ca pe vremea lui Dej. Auzi dumneata: fiul unui colonel de la Interne săvârşeşte un viol dovedit şi recunoscut. În instanţă. Însă tot aceeaşi instanţă, sătulă de atâtea intervenţii şi presiuni, îl absolvă pe făptaş de vina lui evidentă şi profund antisocială. E prea de tot! Ministrul a şi dispus pe loc recurs. Mă gândesc că vă interesează şi veţi lua atitudine publică în ziar. Să vadă lumea că ceva s-a schimbat în ţara asta, nimeni nu mai poate să îşi facă de cap fără a simţi dreapta mână a justiţiei, aşa cum şi trebuie. Dosarul în cauză se află la ministrul Popovici, vă stă la dispoziţie".*

Şi înaltul activist mai adaugă, total neinspirat: *„Se înţelege că această luare de poziţie publică slujeşte cursului nou spre adevăr şi dreptate, pe care s-a înscris ţara noastră în ultimii ani".*

Se vede că la Ploieşti a judecat Baluba-Baluba - mi-am spus eu -, cu mâna pe clanţă, sub impulsul informaţiilor primite de la amicul care se pregătea să-şi ia zborul spre Ministerul Justiţiei.

Şi aşa a izbucnit un conflict să te iei cu mâinile de păr. Cei de la Interne, neştiind de unde venea „directiva", încercau să preseze în continuare şi să stingă procesul, cei de la justiţie neputând spune decât: *„Măi băieţi, potoliţi-vă, totul vine de sus, puneţi cruce intervenţiilor voastre".*

A ieşit cum trebuia să iasă. P-a dreaptă. Nu ca în tribul lui Baluba.

Da, ceva se schimbase în România. Nu doar miniştrii.

Cum să nu speri într-o prefacere mai profundă?

Nu a fost deloc o bâjbâială în politica externă, aşa cum înclină să creadă unii comentatori şi memorialişti

Capitolul X

Preşedintele s-a pierdut în junglă!

De multe îţi mai aminteşti, atunci când pui memoria la treabă.

Se iau măsuri drastice pentru stoparea avorturilor, deşi situaţia natalităţii, sporul natural al populaţiei nu se află deloc într-o fază de alarmă. Ţara se găseşte pe la mijlocul statisticii privind evoluţia naşterilor în Europa. Dar Preşedintele priveşte în perspectiva timpului. Se doreşte un mult mai pronunţat spor de natalitate. O dată cu întreţinerea propagandei care susţine falsa informaţie că speranţa de viaţă în România este de 65-70 de ani.

Prin urmare, avorturile sunt întrerupte brutal. Se mai admit doar în foarte rare cazuri. Cei mai afectaţi provin din rândul oamenilor cu venituri mici, muncitori şi ţărani. Pentru că toţi ceilalţi, persoane din suprastructura societăţii, se descurcă. Au relaţii, motivează cu abilitate existenţa unei maladii care face imposibilă menţinerea sarcinii soţiei, fiicei ori rudei apropiate - depinde cât de înalt este tronul familiei în cauză. Femeile din „lumea bună" pleacă în străinătate, ca turiste, şi rezolvă acolo problema... Mai greu, mult mai greu pentru cei de la talpa ţării. Şansa lor lipseşte aproape în întregime.

Cad primii medici, arestați și condamnați. Printre ei, și somități. Și rețeaua se subțiează. Încep să apară orașe de dimensiune medie, în care mai există doar câțiva medici de specialitate, să-i numeri pe degete. Nu toți au făcut avorturi pentru bani. Deși tentația este mare. Ca în oricare afacere prohibită. Tot ce este interzis proliferează. Se plătesc sume mari. Dar sunt și medici de altă factură morală, care cedează insistențelor prietenilor, nu pot altfel, acceptând să slujească deciziei familiei, nu statului abuziv. Și cad și ei.

La Cancelaria președinției ajung două riposte. Nu anonime, precum s-ar putea crede, ci semnate de intelectuali serioși. Prima se referă la falsitatea opiniilor președintelui Uniunii Scriitorilor care publicase, sub semnătură proprie, un elogiu familiei cu zece-doisprezece copii - „sarea pământului nostru românesc", spunea el, „talpa țării", când se știa că domnia sa era tatăl unui singur copil. A doua violentă ripostă vine din interiorul lumii de presă, după ce o ziaristă, critic de artă, vorbise mamelor despre uluitoarele, unicele, fantasticele plăceri ale facerii, ale nașterii. Or, semnatara fulminantelor reportaje nu era nici măcar măritată. Domnișoara trăise și trăia nu formidabilele plăceri ale facerii (laolaltă cu durerile facerii), ci făcătura falselor sale relatări dintr-o sferă de viață încă total străină ei.

Aceste două semnale de propagandă incorectă n-au fost incluse pe tipsie atunci când i-a fost dat Președintelui sumarul corespondenței zilnice. În schimb, l-am informat eu. Între altele, desigur. Seara, acasă. Dar Președintele a reținut din spusele mele doar latura amuzantă: *„Zău că i-au tăiat*

macaroana lui Stancu! Nu-i strică". Și mai apoi: *„Bănuiam de mult că nenea Zaharia face parte din galeria de pomină a lui Caragiale"*. Nimic altceva. Doar amuzament, deși lumea trăia un întreg coșmar.

***

Era o iarnă cumplită. Nu cu troiene de zăpadă, nu cu viscol, dar cu un ger de permanentă Bobotează. De nu va fi destul de cald în casă, nu e nimic, mai punem o haină pe noi și trecem cu fruntea sus și peste această încercare - ne dăduse soluția Președintele.

Copiii au cântat și de astă dată *„Brăduleț, brăduț, brăduț, ninge peste tine/ Haide, hai în casa mea,/ unde-i cald și bine"*. Și ce vor fi spus părinții? *„Așa cald și așa bine să-i fie cui știm noi!"* Iar la cazarmă, plutonierul: *„Fleanca, leat! Lipiți-vă unul de altul, doi într-un pat, executarea!"*.

La mine acasă - gard în gard cu Palatul Primăverii - era, se înțelege, plăcut și bine. Stăteam doar cu mantaua pe mine. Și asta pentru că soției mele nu-i plăcea câtuși de puțin să pun ceva pe deasupra, să nu arăt chiar ca un masiv urs în hibernare.

N-aș fi dat vreo atenție cazului dacă nu ar fi avut o semnificație aparte. O veți observa și singuri.

La ora 6,30 dimineața, telefonul sună cu îndârjire: *„Veniți urgent la tovarășul Președinte!"*. Mă prezint și nu-mi vine să cred ce-mi aud urechile: *„Ascultă, domnule, aveți de gând să mă congelați? O să vă congelez eu pe voi!"*. Și plecă furios. Nu apuc să-i spun că același lucru se întâmplă în tot cartierul, inclusiv la mine. Ba chiar în tot Bucureștiul, în toată țara. Eu nu

mă încălzeam cu gaze, care, de fapt, când era ger ca la Bobotează, nu aveau mai deloc presiune. Până la urmă, administratorul din Primăverii a găsit soluția: a pus un om la cazanul de încălzire, ca, în cazuri deosebite, s-o cotească pe motorină.

Și mai trist era altceva. În multe localități din țară - cu deosebire pe meleagurile gorjene și argeșene -, pădurile din marginea satelor dispăruseră, tăiate pentru foc, iar în Valea Jiului, la blocuri, țâșneau prin balcoane burlane de sobe improvizate, ca în campanie, la încartiruirea forțată. Cum va fi fost în Moldova de nord, unde vânturile se încrucișează ca într-o pânză de păianjen?

A doua zi, când ne duceam spre CC, am observat, amândoi, în spatele unor blocuri cu magazine la parter, o altercație, o îmbulzeală. *„Te repezi și vezi ce-i acolo"*, mi-a ordonat Președintele. Apoi, la întoarcerea mea: *„Ce-i acolo?"*. *„Au adus marfă la magazin"*. *„Ce marfă?"*. *„Oase"*. *„Ei, oase, n-ai văzut tu bine!" „Ba chiar oase, tovarășe Președinte. Afumate, dar oase-oase. Am văzut de aproape"*.

El n-a mai spus nimic. A dat doar din mână a lehamite.

***

Încerc a tămădui tristețea unor asemenea amintiri printr-o fulguire de lumină în amarul vieții de atunci.

M-am simțit admirabil toată ziua. Mai ales că și Președintele nu s-a putut opri din râs multă vreme. De la el și știu întâmplarea. Plecam spre casă. A început să râdă în mașină și când urca scările se amuza tot pe înfundate. Nu putuse sesiza ridicolul situației. Ba chiar mai mult: minciuna politică.

Întâmplarea a făcut rapid ocolul țării și avocații - mândrindu-se cu faptul că autorul era dintr-ai lor - au înțeles că rămân încă suficiente căi și posibilități de apărare a cetățeanului chiar și în acele vremuri dure.

S-a întâmplat undeva, într-o comună din județul Ialomița. Prin anii 75-80, dacă-mi mai aduc eu bine aminte. Un amărât de țăran furase de pe câmp, de la CAP, un sac de porumb. Toamna. Și iată-l surprins asupra faptului, deci în flagrant delict, și trimis în fața instanței judecătorești. Era realmente pierdut. Furt din avutul obștesc! Copiii plâng pe scările tribunalului, mama lor aleargă disperată pe la cunoscuții cu o oarecare influență, însă totul pare a fi în zadar. Existau și martori, cu declarații scrise la dosar. În plus, chiar lucrătorul de miliție îl surprinsese asupra faptului.

A vândut femeia ce a vândut - ori s-a împrumutat - ca să plătească avocatul care-i tot repeta cu o siguranță bătătoare la ochi: *„În ziua procesului, bărbatul dumitale vine acasă"*.

„Ce să vină, cum să vină, că de furat a furat, sacul e la Miliție. Nu l-au trimis la cooperativă tocmai ca să-l aibă drept probă."

Și iată că începe temutul proces pentru familie. Avocatul apărării lasă lucrurile să se desfășoare potrivit procedurii, iar când i se dă cuvântul vorbește tare, să se audă în întreaga sală: *„Onorată instanță, procesul acesta nu numai că nu are obiect, dar este chiar improvizat din motive pe care nu le cunosc și nici nu țin să le știu. Îngăduiți-mi să depun pe masa dumneavoastră, cu rugămintea de a fi înregistrate la dosar, aceste trei ziare apărute în aceeași zi* - Scânteia, România liberă și Scânteia tineretului. *Toate au apărut cu cinci zile înaintea celei în care se invocă furtul*

săvârşit de clientul meu. Este o absurditate şi o s-o dovedesc imediat. Toate cele trei ziare publicau, cu cinci zile mai înainte, telegrama adresată de judeţul nostru Comitetului Central al partidului, prin care se anunţa terminarea recoltării porumbului de pe întreaga suprafaţă a judeţului. Şi atunci, de unde să fi furat clientul meu?"

Formidabilă idee! Imbatabil argument! Dar pentru aceasta îţi trebuie două calităţi esenţiale: profesionalism şi cutezanţă. În aceeaşi după-amiază, bărbatul femeii se afla acasă! În schimb - după cum am aflat mai târziu -, avocatul a fost de nenumărate ori avertizat de „gafa" pe care o făcuse. Vrând sau nu, pusese în evidenţă falsitatea conţinutului telegramei expediate de conducerea judeţului. Însă avocatul îşi asumase deliberat şi acest risc. Spre cinstea lui.

„Şi spui tu că nu avem noi minţi sclipitoare?"

„N-am spus aşa ceva, tovarăşe Preşedinte. Dimpotrivă. Dar să vă fie prezentate de colaboratori bine intenţionaţi."

Am regretat imediat cuvântul „colaboratori". Puteam să spun „să vă fie prezentate" şi atât. Mai cu seamă că îi cunoşteam destul de bine suspiciunile. Replica n-a întârziat: *„Colaboratori bine intenţionaţi, ai zis? Ai cumva îndoieli? Cunoşti tu vreunul?". „Nu la asta mă refeream, tovarăşe Preşedinte. Eu am sfera mea de activitate pe care dumneavoastră înşivă aţi delimitat-o. Nu îmi depăşesc atribuţiile".*

Discuţia a continuat. Voia cu tot dinadinsul să-i spun dacă ştiu eu, personal, un colaborator îndoielnic. Şi stăruia, să te scoată din minţi.

M-am bucurat sincer când am aflat, mult mai târziu, că avocatul cu pricina nu a păţit nimic, deşi conducerea

judeţului nu-i putea ierta faptul că o adusese parte apărătoare într-o instanţă de judecată.

***

Ministrul meu, preşedintele Consiliului Securităţii Statului, Ion Stănescu, este chemat la ordine. Bănuieşte motivul convocării sale urgente şi, în drum, se străduieşte să-şi pregătească o apărare care să ţină. Însă este luat foarte tare de la început. A citit el *Scânteia* de azi? Incredibila anchetă pe tema vigilenţei şi a corupţiei, anchetă în care doi investigatori, un ziarist şi un poliţist în civil, ajung cu legitimaţii false până la seifurile cu documente ultrasecrete ale unui minister? Dacă a citit-o, cum explică el, vârful Securităţii, existenţa unei atât de periculoase breşe în sistemul Securităţii de stat?

Dură acuzare! Preşedintele este furios, dar se stăpâneşte. Fie şi numai pentru faptul că şeful Securităţii îi este prieten de multă vreme, încă de prin anii 1945-1946. Motiv pentru care i-a încredinţat şi această deosebită responsabilitate în stat. Dar să înţeleagă şi el, o dată şi o dată, că trăim în vremuri în care secretele de stat pot fi subtilizate cu o dibăcie nebănuită, căci spionii din Vest şi chiar din Est se intersectează şi pe la noi. Iar doi apucaţi, cu legitimaţii false, îşi râd de Securitate, trezind în popor suspiciuni de tot felul. *„Înţelege bine. Sunt lucruri cu care nu s-a glumit şi nu se glumeşte niciodată. Pentru ce aveam noi Securitate de stat?"*

Ministrul se afla în mare cumpănă. Ziaristul în cauză îi era mai mult decât cunoscut. Lucraseră împreună la „Malaxa", în urmă cu mulţi ani. Cum de nu-i spusese despre ce se pregătea să întreprindă? I-ar fi fost mai uşor să pareze. Deci o făcuse cu bună ştiinţă? I-o ceruse cineva? Nu cumva

sosise şi pentru el momentul schimbării din funcţie? Al rotirii cadrelor de conducere?

„Vă rog să mă credeţi, tovarăşe secretar general, că mă voi ocupa personal de această problemă afurisită." „Chiar te rog, Stănescule, să procedezi aşa. Şi cât mai temeinic posibil."

Dar mai este ceva la mijloc, fir-ar să fie de lucruri blestemate! Gazetarul ăsta nu-i el prieten cu Ňeagoe? Deci Neagoe ştia ce se pune la cale şi a tăcut mâlc. Aproape sigur. Pentru ce nu m-a avertizat el, ce motive a avut?

Vedeţi câte probleme create de o simplă întâmplare! Realitatea era că eu nu ştiam nimic. Am aflat despre toate chiar în dimineaţa în care s-a publicat ancheta. Şi mărturisesc că nu mi-am văzut bine ministrul! Existau lacune şi practici dintre cele mai grave: flagrante neglijenţe în păstrarea documentelor secrete de stat, corupţie în floare, măsuri comerciale degradante... În fine. Vreme îndelungată s-a lucrat intens la reorganizarea birourilor de documente secrete din ministere, instituţii şi mari unităţi economice. Iar chestiunea avea să rămână în contul ministrului. Şi nu la realizări!

Două-trei zile mai târziu, agenţia *France Presse* transmitea constatarea trimisului său la Bucureşti. Da, România se deschide spre adevăr şi justiţie. Aici nu mai încape îndoială. În Bucureşti şi în ţară se vorbeşte cu un enorm interes despre o anchetă publicată în ziarul *Scânteia*, în care sunt scoase la suprafaţă evidente fapte negative, inclusiv din Securitate. Cu câţiva ani în urmă, o asemenea dezvăluire publică ar fi fost imposibilă - conchidea agenţia de presă.

***

Era tot pe timpul lui Stănescu, în perioada inundaţiilor. Preşedintele îşi uită cizmele de cauciuc acasă şi-şi aduce

aminte de ele când survolam terenul cu elicopterul. Hotărăşte să aterizăm într-o subunitate a trupelor de securitate. Anunţ prin radio hotărârea Preşedintelui. Generalul Stoica, adjunctul lui Stănescu, ordonă să fie primit cu gardă de onoare. Fie şi aşa! Deci aterizăm în această subunitate până la venirea cizmelor de cauciuc.

Cum s-a putut alcătui acea gardă de onoare avea să fie de râsul lumii, ca să nu zic o jignire la adresa Preşedintelui: zece oameni, unii cu arme, alţii fără arme. Unii nici nu apucaseră să-şi pună chipiul pe cap. N-a acceptat să treacă „garda" în revistă şi, bineînţeles, că a urmat... ce a urmat.

***

Suntem încă la vremea acelui Preşedinte neîncercat de tentaţiile desprinderii de matcă.

Vizită oficială în Zambia. După convorbiri, Preşedintele acceptă tentanta invitaţie a gazdei la o vânătoare de elefanţi. Kenneth Kaunda îi cunoştea bine această pasiune, a vânătorii. Însă mie, plecarea în junglă nu îmi surâdea deloc. Singur, poate. Ba chiar în mod sigur. Nu însă cu Preşedintele alături. Jungla e junglă! Însă şi de data aceasta stăruinţele mele de a nu accepta o asemenea aventură n-au avut nici un rezultat, cu toate că şi generalul Iulian Vlad insista în acelaşi sens.

Dimineaţă am plecat cu un avion de zece locuri, ajungând cam la două sute de kilometri de capitală, Lusaka, şi aterizând pe un aeroport improvizat, de unde ne-am îmbarcat în două elicoptere. Ne însoţea ministrul forţelor armate zambiene. Preşedintele Kaunda nu era amator de vânătoare. Ba chiar am înţeles că vânătoarea nu intra în aria preocupărilor sale.

Survolând jungla, iată și elefanții. Președintele a tras din elicopter. Pluteam aproape razant cu pădurea. Elefantul a căzut. Imediat s-a găsit un loc de aterizare. Am coborât și cele două elicoptere au plecat să se realimenteze, urmând să se întoarcă foarte repede. Noi am plecat să identificăm vânatul. Cu noi, cum spuneam, ministrul forțelor armate. Și, se înțelege, specialiști în misterele junglei și cinegeticii.

Iată însă că, nu știu cum s-a întâmplat, ne-am rătăcit. N-am găsit nici un elefant doborât. Am căutat pe o arie largă mult și bine. După care ne-am întors la bază. Dar pe locul unde aterizaserăm cu cele două elicoptere, acum nu mai era nici unul.

Și așa ne aflam în alarmă de gradul trei. Un președinte nu se rătăcește în junglă! Prezența ministrului militar zambian nu îmi spunea absolut nimic, nu mă liniștea și nici n-avea cum s-o facă. Cu toate că Președintele părea a fi într-o plimbare prin pădurea Băneasa. Calm și interesat de ceea ce vedea. Ba chiar amuzat, da, amuzat. *„Ce spui, Neagoe, jungla nu se dezminte. Surprize la fiecare pas."* Surprize, la naiba! Eu nu le voiam pentru nimic în lume. Să nu fi luat el în serios primejdia? Eu eram în tensiune maximă.

O mașină veche, apărută ca din senin, ne-a purtat 60 de kilometri spre aeroportul de unde plecaserăm cu avionul de zece locuri. Ei bine, nici la sosirea în Lusaka nu mi-am revenit. Se petrecuseră lucruri inadmisibile. Traversaserăm momente pe care nu reușeam să mi le explic. În asemenea situații, la acel nivel, întâmplarea era pur și simplu de neacceptat.

Președintele Kaunda a fost de-a dreptul furios de cele petrecute. Și pe loc, ca un nabab, a hotărât demiterea ministrului militar. Argumente, desigur, existau. Avionul era militar, elicopterele militare, ministrul militar ne însoțea - toată călătoria noastră peste imperiul verde și sălbatic fusese organizată și pusă sub autoritatea armatei. Deci, destituirea ministrului! Era cea mai ușoară dintre sancțiuni, a ținut să adauge președintele Kaunda. Era mânios la culme, dar se stăpânea ca un bătrân învățat.

Președintele nostru a obiectat calm, dar cu fermitate. L-am înțeles bine, nu voia ca îndepărtarea ministrului să fie pusă în legătură cu vizita sa, cu persoana sa, mai ales că el, personal, nu-i găsea nici un fel de vină. La urma urmelor, a fost și el expus acelorași primejdii. Ca noi toți, în cazul în care ar fi existat cu adevărat primejdii. Desigur, se înțelege că trebuie acționat în domeniul întăririi disciplinei militare, dar aceasta e treaba ministrului, să i se lase lui această posibilitate și acest drept. Destituirea nu ar rezolva nimic. Și, în plus, l-ar și amărî - cam așa a intervenit Președintele.

L-a salvat, însă soluția nu mi-a pus și nu-mi putea pune vălul pe ochi. I-am și spus Președintelui: *„Dacă mă întrebați pentru ce sunt total neliniștit, am să vă spun"*. El a schițat un gest de renunțare, adică *„hai să lăsăm astea"*, dar a revenit aproape imediat: *„Chiar așa, pentru ce ești tu atât de neliniștit?"*. Mi-am dat drumul: *„Pentru că acceptați asemenea călătorii cu mari riscuri, ca această afurisită vânătoare în plină junglă și cu o escortă de mântuială"*.

Nu puteam să-i spun deschis că au existat multe deplasări ale unor demnitari, oameni politici, conducători militari care

n-au mai revenit la bază, dat fiind tragicele întâmplări care... etc. etc.

Mi-a replicat mult mai târziu, când nici nu mă mai aşteptam să o facă: *„Poate că ai şi tu dreptate, ba chiar apreciez acest mod de a gândi, însă nu puteam lăsa ca demnitatea acestui ministru să fie pusă veşnic pe seama vizitei mele aici. De asta i-am şi spus-o deschis lui Kaunda"*.

Acum, când scriu aceste rânduri, îmi spun: la ce distanţă enormă se găsea, în anii 80, Preşedintele, comparativ cu cel de la începutul anilor 70, când nu-i era indiferentă nici soarta unui ministru zambian. Spun asta gândindu-mă la maniera de-a dreptul discreţionară de a acţiona, de pildă, în cazul de la Moara Vlăsiei, petrecut prin 1985.

Exista la Moara Vlăsiei, lângă Snagov, o fermă a Gospodăriei de partid. Cu 1 400-1 500 de vaci. Pentru aprovizionarea unităţilor alimentare ale aceleiaşi Gospodării de partid. Şase bovine, permanent supravegheate de medicul veterinar, erau rezervate aprovizionării casei prezidenţiale.

La ferma aceasta, se înţelege, existau şi terenuri cultivate cu cereale, dar mai ales în scop de furajare. Să fie totul la îndemână pentru parcul bovin.

Când se afla la Snagov, Preşedintele făcea adeseori plimbări pe jos prin împrejurimi. Şi ce i se înfăţişează, într-o dimineaţă, înaintea ochilor? O întinsă suprafaţă până mai ieri cultivată cu porumb era acum cosită de jos, de la rasul pământului.

Probabil că, pe moment, priveliştea i-a întunecat judecata. Adică, este posibil să suprimi un lan întreg de porumb

înainte de a fi ajuns la maturitate şi valorificat ca atare? Legea era obligatorie pentru toţi. Era limpede că aici se săvârşise nu doar un abuz, ci un act de bezmetic.

Ordin expres: procurorul general al republicii, Nicolae Popovici, generalul Neagoe, şeful Gospodăriei de partid, Mihai Gere, şi şeful fermei Moara Vlăsiei să se prezinte de urgenţă la Preşedinte.

Într-o perfectă tăcere ne-a dus la locul „dezastrului", să-l vedem cu ochii noştri. Şi fără multă vorbă a cerut procurorului general să întreprindă cu temeinicie o anchetă, iar vinovaţii să fie trimişi, toţi, în instanţă, pentru încălcarea legii şi a indicaţiilor sale, enunţate suplimentar.

După care a plecat furios, lăsându-ne acolo, în câmp.

Procurorul general ezită, apoi îşi anunţă, profesional, intenţia: *„Normal ar fi să-l reţin în stare de arest pe directorul fermei, aici de faţă. Asta-i procedura"*. Eu însă am fost de altă părere, pentru că era o confuzie totală. Directorul fermei respectase întru totul prevederile planului de culturi, pe suprafeţele rezervate pentru furajarea animalelor, plan aprobat de şeful Gospodăriei de partid, Mihai Gere, aici de faţă. Porumbul cosit urmase altei culturi. Şi fusese recoltat tocmai pentru a fi posibilă o a treia cultură furajeră, recoltabilă la toamnă. Astfel stând lucrurile, normal era ca tovarăşul Gere să se grăbească a-i explica Preşedintelui programul special al fermei Moara Vlăsiei.

Nu ştiu cum a explicat el Preşedintelui. Ştiu doar că a ieşit ca din puşcă. Fără să ne mai dea lămuririle pe care, la urma urmelor, le meritam. Şi aşa m-am văzut silit de împrejurări să

reiau eu discuția. Nu Mihai Gere a greșit, cum probabil își asumase el răspunderea. Era o mai veche indicație a Președintelui ca la Moara Vlăsiei să se aplice intensiv ciclul culturilor furajere, astfel încât într-un singur și același an să se recolteze maximum de furaje combinate.

„Așa! Acum vrei să spui că eu sunt de vină! Nu îndrăznești prea mult?"

„Nici nu mi-a trecut prin minte, tovarășe Președinte, pentru că indicația dumneavoastră de atunci privind producția furajeră a acestei ferme i-a asigurat până acum, an de an, cele necesare."

„Păi atunci să lăsăm oamenii în pace."

Dacă ar fi fost singur, dimineață, în plimbarea lui pe lângă fermă, când a văzut tarlaua cosită, sunt sigur că nu mai apela la autoritatea procurorului general. Dar n-a fost singur. Ci cu... Parcă o aud: *„Pur și simplu oamenii ăștia nu mai sunt receptivi la o indicație a ta. Privește ce dezastru!"*.

Chiar și așa, faptul de a nu se fi informat mai întâi de la chiar șeful de fermă - pe care îl avea alături - asupra situației reale și de a-l chema pe procurorul general cu o pripeală de neadmis poziției sale a lăsat martorilor oculari un gust amar.

N-a fost o întâmplare, un caz singular. Pe baza atâtor întâmplări de acest fel am tras concluzia, încă de atunci, că s-a schimbat ceva în optica Președintelui, ceva esențial. Nu mai era gospodarul care măsoară de trei ori și taie o dată.

Iată încă un fapt. Voia să vadă un film care, în momentul acela, rula pe ecranul unui cinematograf din Capitală. I-am spus că atunci, imediat, era imposibil. Doar nu puteam întrerupe spectacolul! După care, el neadăugând nimic, am tras

concluzia că a renunțat la idee. Însă, nici pomeneală! Peste nici o oră m-a luat tare, din scurt: *„N-ai adus filmul și sunt total nemulțumit. Reține, te rog, această observație de totală nemulțumire"*.

Am stat cu privirile în pământ. Știam ce înseamnă asta, nu îmi făceam iluzii. În chiar dimineața următoare m-am conformat. Mai ales că și ministrul meu fusese de față, receptându-i limpede spusele. Poate că așa îmi fusese dat. Dar nu se putea spune spectatorilor de la „Patria": *„Pe cai, cavaleri, Președintele vrea filmul vostru!"*.

***

Cine crede că omul adult nu are și apucături și gesturi de copil? Să fim noi sănătoși! Cunosc eu cel puțin unul. Un bob zăbavă și am să vi-l descriu.

Președintele își începea lucrul de dimineață, în cabinetul său, după tipicul pe care foarte rar îl modifica. Pe biroul lui de lucru se aflau, la prima oră, rapoartele „oamenilor noștri din străinătate", transcrierile în limba română (și cu litere mari) ale emisiunilor postului de radio „Șopârlița", tradiționalele buletine de știri „Agerpres" cu informații de proveniență occidentală etc.

„Să nu pleci nicăieri, că mergem imediat."

Avea obiceiul să nu spună unde anume. Iar eu rămâneam în coadă de pește. Indica doar direcția, ca și când ar fi fost una singură. De câte ori n-a făcut-o! Pe urmă, în mașină, spunea ceva-ceva. Și asta nu era bine deloc. Trebuia să știu unde se duce și cu cine se întâlnește. Nimeni nu pleacă la voia întâmplării, necum un Președinte.

Bine cel puţin că era în apele lui.

„Să ştii că dacă eşti întors, te trimit la trupă."

„Puteţi s-o faceţi şi acum, dacă nu-mi spuneţi unde plecaţi. Prefer să mă aflu mereu în cunoştinţă de cauză."

„Nu vezi că mai este o maşină în spate?"

„Nu-mi spune nimic, vă rog să mă scuzaţi. Mie maşina din faţă îmi spune multe."

„Atunci transmite prin radio pentru maşina din faţă. Mergem la uzina 23 August."

„Am şi transmis. Doar prin semnale, fără cuvinte."

„Uite, asta apreciez eu la tine: cătrănit-cătrănit, dar simţurile îţi merg ca unse."

Câteodată o lua de unul singur pe lângă Primăverii, ori pe la Snagov şi eu intram într-o nemaipomenită alertă. Până ce-l găseam. El râdea să se prăpădească: *„Ţi-am făcut-o, aşa-i? Spune că nu"*.

Capitolul XI

De la Rahova la Jilava

În ziua de 20 decembrie 1989, la întoarcerea din Iran, împreună cu Nicolae Ceauşescu şi Elena Ceauşescu am mers direct de la aeroport la sediul CC al PCR. Lui Nicolae Ceauşescu i s-a adus aici la cunoştinţă că lucrurile la Timişoara nu erau aşa cum îl informase Elena Ceauşescu prin telefon în fiecare zi, ci mult mai grave decât înainte de plecarea în Iran, când generalul Milea îi raportase că situaţia este bună la Timişoara şi poate pleca liniştit.

În seara aceleiaşi zile, în sediul CC, Nicolae Ceauşescu a avut o discuţie cu Silviu Curticeanu, şeful cancelariei CC, referitoare la mitingul ce urma să aibă loc pe 21 decembrie dimineaţa. Conţinutul acestei discuţii nu îl cunosc nici în ziua de azi.

În ziua de 21 decembrie 1989, când am venit la sediul Direcţiei a V-a, dispecerul de serviciu, maiorul Lupec, mi-a raportat că se va ţine un miting în piaţa din faţa sediului CC, dar că nu se ştie ora. Imediat m-am deplasat la sediul CC (peste drum), la Silviu Curticeanu, unde l-am găsit şi pe primarul Capitalei, Barbu Petrescu. I-am întrebat: *„Dacă nu ştiţi ora începerii mitingului, de ce aţi scos oamenii de la ora patru*

dimineața pe frigul ăsta? Este bătaie de joc. Proști ar fi să mai plece din piață". La care Barbu Petrescu răspunde: „*Nu eu am făcut asta, ci tâmpitul ăla de Croitoru, secretarul cu propaganda*". M-am întors la sediul Direcției a V-a de unde l-am sunat pe generalul Vlad Iulian care m-a ascultat cu atenție și a conchis: „*Este o mare tâmpenie, vom vedea ce se va întâmpla*".

Nicolae Ceaușescu a venit la sediul CC, l-a chemat la el pe Curticeanu și au fixat ora începerii mitingului la 12,00. Pentru mine și Direcția a V-a nu erau probleme pentru că de asigurarea măsurilor pentru buna desfășurare a mitingurilor din Capitală răspundea comandamentul coordonat de generalul Bucurescu, adjunctul șefului Direcției Securității Statului.

După ce piața a fost ocupată de cei convocați (în principal muncitori, membri ai PCR și UTC de pe marile platforme industriale ale Capitalei), Nicolae Ceaușescu a ieșit în balcon împreună cu suita - membrii Comitetului Executiv - și a început cuvântarea. Când deodată, în timpul discursului, a început un „bruiaj" de la carul de transmisii al Televiziunii, concomitent cu zgomotul exploziilor de petarde și țipetele oamenilor, mai ales ale femeilor, care erau împunse în spate cu un fel de furci mici special confecționate. Din această cauză, o mare masă de participanți a ajuns până aproape de scările CC. Cu toate apelurile la calm și liniște pe care Nicolae Ceaușescu împreună cu Elena Ceaușescu le adresau de la balconul CC-ului, ordinea nu a mai putut fi restabilită. Cei doi și suita lor s-au retras din balcon în interiorul sediului. Piața a fost evacuată. S-a făcut și curățenie, pentru că pe

jos erau foarte multe pancarte cu portretele cuplului Ceaușescu, precum și lozinci prin care erau înfierate faptele de dezordine huliganică de la Timișoara. Cu acest prilej s-au găsit „instrumente" tip furcă cu care participanții, și mai ales participantele, la miting au fost împunși.

După ce piața s-a golit, o parte dintre participanții la miting au rămas la Intercontinental, în zona hotelului Athenée Palace și în zona Palatului Telefoanelor, pe Calea Victoriei, unde au început să strige: „Jos Ceaușescu!". La scurt timp și-au făcut apariția forțele de ordine ale Ministerului de Interne, inclusiv scutieri, care au făcut baraje în fața manifestanților, încercând să izoleze zonele în care se găseau aceștia. Ceaușescu și soția sa, împreună cu o parte din membrii CPEx și generalul Milea, care era de față, au văzut și auzit ce strigau manifestanții. Pe urmă, Ceaușescu s-a adresat generalului Milea, ministrul apărării naționale: „*Milea, scoți armata și preiei comanda pentru anihilarea acestor huligani*". După care s-a retras în biroul său din CC.

Generalul Milea a procedat la constituirea unui comandament și a unei grupe operative pentru reprimarea manifestanților, folosind cabinetul consilierului prezidențial și încă un birou de lângă acesta, situate în fața cabinetului lui Nicolae Ceaușescu. Comandantul suprem și Președintele țării i-a ordonat generalului Milea ce are de făcut armata; Ministerului de Interne i-a ordonat prin Postelnicu.

***

Au fost trase gloanțe de manevră cu zecile de mii pentru intimidarea și descurajarea manifestanților - sunt lucruri

văzute de mine de la ferestrele sediului CC. La un moment dat, i-am spus lui Milea că ceea ce se întâmplă nu este bine. *„Asta se face pentru intimidare şi descurajare în timp de război. Ce vor zice bucureştenii, mapamondul, că se trage în oameni?"* Nu ştiu ce au înţeles Milea şi Nicolae Ceauşescu, dar eu, în mintea mea, vedeam deja întreprinderile şi chiar instituţiile din Bucureşti venind la CC pentru a cere socoteală pentru cele întâmplate.

S-a reuşit în primă fază ca armata cu tancuri şi taburi, sprijinite de trupă şi forţele MI, să aresteze şi să împrăştie manifestanţii, inclusiv să cureţe Piaţa Universităţii de baricade. Generalul Milea, echipat de război (cu casca pe cap), a reuşit să facă ordine, dar numai până în dimineaţa zilei următoare (22 decembrie), cum prevăzusem eu, pentru că, la ora 7,00, dispecerul de serviciu de la Direcţia a V-a mi-a raportat că muncitorii de pe marile platforme industriale 23 August, Pipera, IMGB etc. se îndreaptă spre CC. Nu cu gândul de a striga „Ceauşescu şi poporul", ci, de data asta, „Jos Ceauşescu!". Ştiu că Ion Dincă şi Bărbulescu au încercat să-i oprească în dreptul fântânii Miorița pe muncitorii de la Pipera şi Băneasa, dar manifestanţii i-au huiduit şi au mers mai departe.

Cine erau aceşti muncitori? Nimeni alţii decât o mare parte dintre membrii Gărzilor patriotice, care, în întreprinderile unde munceau, aveau armamentul necesar fiecărui luptător. Aceste gărzi au fost înfiinţate în 1968, în timpul invadării Cehoslovaciei de către sovietici şi acoliţii lor, având ca scop înarmarea poporului pentru apărarea României conform

doctrinei de apărare a ţării din acea vreme. Se vede treaba că Nicolae Ceauşescu nu a înţeles că problemele economico-sociale, starea de spirit din ţară în legătură cu nivelul de trai şi simulacrul de democraţie socialistă au făcut ca acest concept de înarmare a poporului să fie valabil în primul rând pentru „Jos Ceauşescu!". Gărzile patriotice făceau parte integrantă din structurile Ministerului Apărării Naţionale şi erau coordonate şi instruite de acesta.

Tot în dimineaţa zilei de 22 decembrie 1989, după şedinţa CPEx, adică după ora 9,00, am venit în faţa Cabinetului 1 unde m-am întâlnit cu Silviu Curticeanu şi cu colonelul Lăzărescu. Ei m-au informat că generalul Milea s-a sinucis în biroul şefului Gărzilor patriotice, iar în acel moment Curticeanu venea să prezinte comandantului suprem decretul ce făcea vorbire despre trădarea lui Milea şi care trebuia să fie transmis la posturile de radio şi Televiziune.

***

În legătură cu apariţia generalului Victor Atanasie Stănculescu în sediul CC, nu cunosc cum s-a produs şi în urma cărui ordin, dar mi-amintesc că m-am întâlnit cu el în faţa Cabinetului 1, când Piaţa Palatului era deja plină cu manifestanţi. În acel moment, generalul Stănculescu şi-a manifestat dorinţa de a merge cu el pe acoperişul sediului CC, iar eu i-am răspuns că nu am fost niciodată pe acoperiş şi i-am ordonat colonelului Lăzărescu să-l însoţească sus, întrebându-l totodată pentru ce este necesară această deplasare. Mi-a răspuns că va veni elicopterul să-l ia pe Preşedinte. Am rămas în faţa Cabinetului 1 până când

Nicolae Ceaușescu a urcat în lift spre acoperiș, de unde urma să plece cu elicopterul. Eram acolo eu și cei doi aghiotanți, colonelul Tălpeanu și colonelul Bălașa, iar Nicolae Ceaușescu era însoțit de ofițerii din garda lui și de generalul Stănculescu. În legătură cu plecarea lui Nicolae Ceaușescu cu elicopetrul, nu cunosc cine i-a sugerat-o acestuia, dar am auzit mai târziu că generalul Stănculescu ar fi făcut-o. Îmi aduc aminte, de asemenea, că elicopterul a fost chemat de colonelul Tălpeanu, la ordinul personal al lui Ceaușescu.

Manifestanții au stat relativ liniștiți (față de ce a urmat) aproape 20 de minute, dar, după aterizarea elicopterului, au început să forțeze toate intrările, au spart geamurile, pe unde, de altfel, au și pătruns la început în sediul CC. Unii chiar au ajuns pe acoperișul clădirii, unde aproape că erau gata să-i captureze pe Ceaușescu și însoțitorii săi. Dar ofițerii din garda sa personală i-au ținut la respect cu automatele, cerându-le să stea liniștiți. După plecarea elicopterului cu Nicolae Ceaușescu, Elena Ceaușescu, Emil Bobu, Manea Mănescu și cei doi ofițeri din gardă, cei aflați pe acoperiș, în frunte cu maiorul David, s-au predat revoluționarilor. Aceștia i-au tratat cu un „respect" de neuitat, agrementat cu o „bătaie revoluționară" cu automatele în cap și pe spinare. Mai mult, au fost trimiși în fața Tribunalului Militar, acuzați fiind de favorizarea infractorului. Am și spus instanței de judecată că în locul lor ar trebui să stea Victor Atanasie Stănculescu. Tot pentru favorizarea fugii lui Nicolae Ceaușescu și a Elenei Ceaușescu. Ofițerii din garda personală a Președintelui aveau ordin scris și semnat de mine - trebuia

să îi apere pe Președinte și consoarta sa. Și așa au și făcut. Că Nicolae Ceaușescu și Elena Ceaușescu au fugit pur și simplu și nimeni nu a știut unde se duc, asta îl privea direct, fiind decizia sa individuală în legătură cu care nu fusesem consultat. Așa a rămas Direcția a V-a privind la elicopterul care zbura, purtând prețioasa încărcătură spre necunoscut...

După fuga lui Nicolae Ceaușescu, mă aflam în fața Cabinetului 1 împreună cu colonelul Tălpeanu, colonelul Bălașa, mai mulți ofițeri din garda de corp a Președintelui. Am coborât pe urmă în biroul lui Nicolae Ceaușescu, special amenajat pentru a deveni un centru de comunicații în situații deosebite. Acesta era păzit de Ministerul Apărării Naționale, se afla, de fapt, în responsabilitatea generalului Geoană, care se ocupa de toate adăposturile ALA (Apărare Locală Antiaeriană), inclusiv cele antiatomice. De aici, împreună cu cei de la ALA am ținut legătura cu dispeceratul Direcției a V-a, inclusiv cu elicopterul, atât la aterizarea la Snagov, cât și la plecarea de la Snagov, până când dispecerul Direcției a V-a mi-a raportat că nu mai are legătură prin stațiile noastre cu elicopterul prezidențial.

De la MApN i se ordonase să aterizeze, în caz contrar urmând să fie doborât de tirurile cu rachete antiaeriene. Și așa au rămas Nicolae Ceaușescu și consoarta sa pribegi în țara lor, nu ca Pacepa.

***

Am rămas în sediul CC, în biroul lui Ceaușescu, până la ora 16,00, ținând legătura cu comandanții care asigurau

securitatea Consiliului de Stat, a Marii Adunări Naţionale, inclusiv a reşedinţelor prezidenţiale din Primăverii. În timpul când încercam să mai ţin legătura cu dispecerul Direcţiei a V-a, au venit la mine colonelul procuror - acum general în rezervă - Levanovici, colonelul - acum general în rezervă - Dan Ion, împreună cu doi muncitori - unul de la 23 August, celălalt de la Fabrica de zahăr. Mă cunoşteau. În timpul când eram cu ei, am dat telefoane la cabinetul generalului Vlad, care nu era acolo, la MI, la generalul Dănescu şi la Dumitraşcu, inspectorul general de la Capitală. Dar nu m-a mai cunoscut nici unul. Ştiind că Nicolae Ceauşescu îl numise ca ministru al apărării pe generalul Victor Atanasie Stănculescu, am sunat pe telefonul „scurt" al răposatului Milea, şi, într-adevăr, am avut noroc: a răspuns tovarăşul ministru Victor Atanasie Stănculescu, căruia i-am spus ce se întâmpla în CC şi că este necesar să mă pună sub ocrotire pentru că sunt în CC cu doi muncitori şi doi procurori. A cerut să-i dau telefonul unuia dintre muncitori, cu care a vorbit nu ştiu ce, şi care, pe urmă, le-a spus celuilalt muncitor şi celor doi procurori că are ordin din partea ministrului apărării să mă pună sub ocrotire şi să fiu scos din CC. Într-adevăr, cei patru au făcut cordon în jurul meu, procurorul Dan Ion mi-a dat pălăria sa, mi-a pus o banderolă roşie la mână, m-au scos pe la garaj, iar cei doi muncitori m-au însoţit până la locul indicat de mine, de unde nu peste mult timp a venit o dubă verde cu număr de armată care nu m-a dus la MApN, ci într-o anexă a Academiei Militare. Aici, când am intrat în biroul secretarului, m-au luat în primire un

maior cu mustaţă şi un locotenent colonel, care, ţinând automatele îndreptate spre mine, mi-au spus să nu mă mişc. Afară se trăgea, iar din clădiri se riposta pe ferestre.

Spre dimineaţă m-a luat la anchetă un general care m-a învinuit de faptul că oamenii care trag de afară sunt ofiţeri ai Direcţiei a V-a şi ai USLA. Am raportat, cu argumente, că aceste unităţi nu pot să facă aşa ceva, deoarece generalul Vlad, şeful DSS, a ordonat să nu se tragă, ordin care a fost repetat şi de mine la unitatea mea. Deci nu cred că şeful USLA, colonelul Ardelean, putea să încalce ordinul generalului Vlad. Ulterior, am aflat că anchetatorul era generalul Anghelescu, care s-a purtat destul de cumsecade cu mine. Am fost luat de acolo cu un TAB comandat de un locotenent major sau căpitan. Probabil că ostaşii erau „instruiţi", pentru că, la îmbarcarea în TAB, m-au lovit cu picioarele, „tratament" ce a continuat şi în TAB, în timpul deplasării. O dată ajuns la Ministerul Apărării Naţionale, am fost condus la subsol, într-o cameră cu gratii de fier, unde mă aşteptau un civil, un căpitan şi un plutonier cu automat AK47. Mi s-au pus cătuşe de un tip special concepute, astfel încât se strângeau dacă mişcai prea mult mâinile. „Devotatul" plutonier m-a lovit cu automatul pe spinare, în timp ce căpitanul mă întreba unde este Ceauşescu şi cine trage afară în oameni, unde sunt catacombele în care Direcţia a V-a împuşca oameni. Le-am explicat cu lux de amănunte că generalul Vlad Iulian a dat ordin să nu se tragă şi că eu am dat acelaşi ordin efectivelor de care răspundeam; iar „catacombele" sunt la MApN, administrate şi păzite de efective

aflate sub comanda generalului Geoană. În sfârşit, după multe întrebări cu cătuşele de mâini, au plecat şi, nemaiputând suporta cătuşele care strângeau din ce în ce mai tare şi vroind să-mi fac necesităţile, am cerut să vină civilul care mă anchetase. Într-adevăr, a venit şi mi-a scos cătuşele, pentru că eram şi bolnav de inimă. După aceea am cerut să merg la toaletă şi am fost dus la un wc situat pe coridor. După ce am intrat, am vrut să închid uşa, dar soldaţii care mă păzeau cu automatele îndreptate spre mine nu mi-au dat voie, aşa că a trebuit să-mi fac nevoile în faţa lor, în timp ce ei se distrau şi mă batjocoreau. *„Uite bă, generalul se c... în faţa noastră."*

***

Am cerut să fiu dus la ministrul apărării, pentru că ştiam că Victor Atanasie Stănculescu fusese numit în acest post de Ceauşescu. Am fost dus, bineînţeles cu automatele îndreptate spre mine. Am intrat în cabinetul răposatului Milea, pe care îl ştiam deja, pentru că fusesem invitat de mai multe ori la el. Acolo, la biroul lui, stăteau un general pe care nu l-am mai văzut niciodată şi civilul care mă anchetase mai devreme. Mai erau de faţă generalii Stănculescu, Hortopan, Vlad - pe atunci încă în exerciţiul funcţiunii - şi colonelul Ardelean. M-am adresat generalului Stănculescu, deoarece ştiam că el este ministrul, cu cuvintele „tovarăşe ministru". Mă opreşte şi-mi spune că ministru este generalul de la biroul răposatului - tovarăşul general Nicolae Militaru, iar domnul în civil este inginerul Montanu - reprezentantul Frontului care răspunde de armată, interne şi procuratură; era cel care mă anchetase cu cătuşele la mâini şi cu sfântul automat pe spate.

Am tresărit când am auzit de Militaru, pentru că auzisem că fusese prins şi judecat ca spion şi îndepărtat din armată. Domnul ministru al forţelor armate, de faţă cu cei prezenţi, ni se adresează mie şi colonelului Ardelean: *„Teroriştii trag în oameni în toată ţara şi mai ales aici, în Capitală, şi, după cum vedeţi, chiar aici, la Ministerul Apărării Naţionale. Unde sunt unităţile voastre?"*. Eu răspund că la sediul Direcţiei a V-a nu mai este nimeni în afară de subofiţerul care păzeşte clădirea, ce a avut aceeaşi soartă ca şi sediul CC, dar că oamenii s-ar putea aduna la garaj şi cred că majoritatea acolo sunt. Colonelul Ardelean răspunde că efectivul USLA se află la unitate. *„Bine. Atunci domnul Montanu, generalii Hortopan şi Vlad Iulian vor merge să controleze efectivele celor două unităţi dacă sunt în cazarmă."*

Am cerut permisiunea acolo, în faţa tuturor, să dau un telefon la garaj. L-am găsit pe colonelul Deacă, căruia i-am spus ca efectivele Direcţiei a V-a să fie chemate şi aduse la garaj. Cu aceasta s-a terminat. Am fost condus înapoi în camera cu gratii de la subsol, escortat fiind de grupa de ostaşi cu automatele îndreptate către mine şi supus aceluiaşi tratament deosebit de „măgulitor".

Acolo m-am bucurat de un confort deosebit de dorit de orice general cu demnitate - dormeam pe jos, în hainele cu care eram îmbrăcat, nespălat nici măcar pe mâni. Norocul meu a fost că nu mă făcuse mama general, ci ajunsesem la această demnitate parcurgând întreaga ierarhie militară prin eforturi şi realizări personale. Trecând timpul şi văzând că sunt ţinut în aceleaşi „onorante" condiţii, şi cunoscând de

acum că există Frontul Salvării Naţionale cu un preşedinte în persoana domnului Iliescu, am cerut să ies la Frontul Salvării. Am fost condus tot cu „prietenoasele" automate la cabinetul generalului Hortopan. I-am găsit acolo pe Silviu Brucan, Ion Iliescu, un civil necunoscut cu barbă, generalii Hortopan şi Vlad Iulian, în funcţie încă, şi încă un civil pe care de asemenea nu îl cunoşteam atunci - Virgil Măgureanu. M-au poftit în capul mesei. Nu am vrut să stau jos, rămânând în picioare. Primul, domnul Brucan, m-a luat la întrebări şi m-a acuzat de moartea a nu ştiu câte sute de oameni la CC. Al treilea, cel cu barbă, de asemenea. Nu am mai răbdat şi l-am întrebat pe cel cu barbă, pe Brucan îl cunoşteam de când lucra la Casa Scânteii: *„Dumneata cine eşti, domnule?"*. Iar el îmi răspunde: *„Eu sunt Gelu Voican Voiculescu şi răspund, din însărcinarea Frontului, de armată, interne şi procuratură". „Păi dacă sunteţi învestit cu asemenea puteri, aduceţi-mi şi mie unul din Direcţia a V-a care a tras un glonţ. Generalul Vlad a dat ordin să nu se tragă, iar eu am dat acelaşi ordin efectivelor Direcţiei a V-a până să fugă Nicolae Ceauşescu. Când au intrat manifestanţii în CC, nu s-a tras nici un cartuş şi nici după aceea, deoarece eu am plecat după ora 16,00 şi nu se trăsese nici un cartuş."* Dl Gelu Voican Voiculescu răspunde: *„Generale, dacă lucrurile stau aşa cum le prezinţi tu, atunci să ştii că ai cuvântul lui Gelu Voican Voiculescu că Direcţia a V-a în frunte cu dumneata nu veţi păţi nimic"*. Dl Ion Iliescu credea sau nu credea cele spuse de mine, nu ştiu; dar mi-a dat de înţeles că lucrurile stau bine. Ceilalţi nu au spus nimic şi cu aceasta s-a terminat din nou.

Am fost condus iar în acelaşi loc, bucurându-mă de acelaşi tratament din partea ostaşilor: *„Tu eşti, generale, bă?"*.

Râsete. Condiţiile - aceleaşi ca la început, adică dormit pe jos, nespălat şi în aceeaşi ţinută, fără să am o pătură măcar. Am stat închis în subsolul MApN până pe 7 ianuarie, când am fost dus într-o clădire cu gratii la uşi şi ferestre, care erau „camuflate" ca să nu poţi vedea afară. Numai că aici aveam pături şi, ulterior, mi-au venit şi tovarăşi: Mihai Gere, membru CPEx, care mi-a povestit cum a stat în puşcărie la Oradea cu un fost comunist căruia i-au degerat picioarele în închisoare şi aşa a rămas toată viaţa în căruţ; Constantin Olteanu, fost ministru al apărării; Naş Ion, adjunct al şefului Gospodăriei de partid. Lângă camera mea, în dreapta - Zoe Ceauşescu, iar lângă Constantin Olteanu - bietele Suzănica Gâdea, Ana Mureşan şi Lina Ciobanu, care plângeau în fiecare seară. Tot lângă cele trei femei era primul-ministru Dăscălescu, care, săracul, văzându-se după gratii şi păzit cu balalaicele, s-a gândit omu' cum să scape. Şi astfel, cu o lovitură ca de berbec, se dădea cu capul de colţul caloriferului şi, într-adevăr, a scăpat, dar bietul lui cap nu a mai fost bun de nimic până la moarte. În dreapta, lângă Zoe Ceauşescu, se găseau dl Manea Mănescu şi Gogu Rădulescu. Săracul Manea Mănescu plângea şi spunea: *„Şi tatăl meu a fost închis tot pentru vederi comuniste"*.

***

După aproape trei luni ni s-a ridicat camuflajul de la ferestre şi am fost scoşi la aer pe un perimetru de 100 de metri, înconjurat de portretele mult iubiţilor şi stimaţilor conducători, precum şi de lozinci care îi proslăveau pe ei şi măreţele realizări. Şi astfel am înţeles că suntem la reeducare, dar,

ce-i drept, nu ca pe vremea lui Drăghici la Piteşti. Era interesant totuşi să-i vezi pe Manea Mănescu şi pe Gogu Rădulescu cum priveau portretele mult iubiţilor foşti conducători. După ce am fost scoşi la plimbare şi scos „camuflajul", am văzut că pe celalălat palier eram vecini cu generalii Vlad Iulian şi Vasile, cu Paul Niculescu Mizil, Ludovic Fazecaş şi alţii. După trei luni, situaţia s-a mai îmbunătăţit: mai primeam şi câte ceva de acasă. M-am împrietenit cu comandantul garnizoanei - un oltean ca şi mine, care venea în camera în care eram cu Mihai Gere şi ne mai aducea chiar el ceva slană, ceva apă mai bună şi mai primeam şi veşti de acasă.

Mi-aduc aminte cum mă gândeam când dormeam pe jos în subsolul din MApN şi eram supus la un regim josnic de umilitor: *„Oare tot aşa a fost tratat şi generalul von Paulus, care a omorât milioane de ruşi în cel de-al doilea război mondial, după ce a fost capturat de sovietici? Cu acelaşi regim ca generalul Neagoe, care nu a dat vreo palmă cuiva nici înainte de revoluţie şi nici în timpul revoluţiei?"*. Sunt convins că istoria va consemna şi va judeca aceste lucruri.

După ce generalul Militaru a fost înlăturat de la conducerea MApN, a fost readus ca ministru Victor Atanasie Stănculescu, care, deşi ştia de beciul de la MApN şi de regimul umilitor pe care îl suportam zilnic, iar biroul lui era chiar deasupra locului unde eram deţinut, nu a venit măcar o dată să constate condiţiile şi regimul la care eram supus. Totuşi, când am auzit că a fost reînscăunat ca ministru, nu m-am putut abţine să nu îl provoc pe Constantin Olteanu la o discuţie: *„Cred că vom avea o situaţie mai bună cu Victoraş"*. La

care Olteanu îmi răspunde: *„Să crezi tu asta. Eu îl cunosc bine, va fi mai rău"*.

După aproape trei luni de detenţie în MApN, fără mandat de arestare, fără nici un document legal care să justifice acest lucru, am fost mutat în arestul din Rahova. Aici erau celule cu patru paturi de fier, uşi de fier zăvorâte pe dinafară, geamuri vopsite ca să nu se vadă afară; în cameră era un şanţ prin care curgea apa, acolo ne făceam nevoile, de faţă unul cu altul. Aici am stat în aceeaşi celulă cu colonelul Radu Tinu şi generalul Mortoiu. El era cu aranjatul mesei (din ce primeam de acasă) şi tot el, săracul, cu curăţenia; Radu Tinu se pricepea mai bine la mânuit creionul şi cititul presei. Pentru că era bun de condei, am reuşit să strecurăm afară un material care s-a publicat în *Europa* de ziaristul Băcescu: „Dialog între generalul Neagoe şi Cotroceni". Am mai strecurat un articol la ziarul *Tineretul liber*, articol asupra căruia nu mă prea înţelesesem cu Radu Tinu, care vroia ceva „mai dur". Tot de aici, din celulă, Radu Tinu a trimis un articol prin terţe persoane afară. Foarte dur, intitulat „Iuda Atanasie Ghips". Bineînţeles, în capul articolului era desenată o cască de fier cu emblema României pe ea.

Acolo, la Rahova, procurorul a instrumentat un rechizitoriu împotriva mea. Eram acuzat de abuz în serviciu pentru faptul că am executat ilegal ordinul ministrului de interne. Ordinul fusese scris şi semnat în timpul când şeful Direcţiei a V-a era generalul Stan. Acesta prevedea că cei trei copii ai lui Nicolae Ceauşescu au dreptul la maşini, benzină şi asistenţă tehnică pentru respectivele maşini. Deci până la urmă

am fost trimis în judecată pentru faptul că le-am dat benzină, autoturisme și asistență tehnică. Iar Nicu, Zoe, Valentin - pentru că le-au primit necuvenit; au fost încadrați la subminarea economiei naționale. În plus, în ceea ce mă privește mi s-a mai pus în cârcă și faptul că am ținut în garaj toate autoturismele primite cadou de Nicolae Ceaușescu. La prima instanță, procurorul și completul de judecată au refuzat să judece pe acest rechizitoriu astfel conceput. S-a format o nouă acuzare prin căpitanul Ghenuș și un alt complet de judecată, al cărui președinte, dacă nu mă înșel, era același care îl judecase la Sibiu pe Nicu și-l condamnase la 20 de ani pentru genocid.

***

După judecarea cauzei, acesta a dat sentința și m-a condamnat la 7 ani de pușcărie și la degradare militară - m-a făcut deci soldat neinstruit. Am făcut recurs, care a fost aprobat și judecat la Curtea Supremă de Justiție. Mi s-a dat gradul înapoi și mi s-a redus pedeapsa după ce făcusem deja doi ani de pușcărie. A rămas ca, pentru cauza civilă, să mă judec în continuare în libertate. SRI nu a vrut să se constituie parte civilă, întrucât eu am lucrat în conformitate cu toate regulamentele și normele în vigoare la data când am funcționat, materialul trimis la instanță fiind semnat chiar de domnul Măgureanu. În schimb, s-a constituit parte civilă MApN, la care eu nu lucrasem nici măcar cinci minute.

La data judecării acestei cauze am fost totuși mândru, pentru că mă judeca un complet format din generalii Bădoiu și Nițoiu. Am fost învinuit că se schimbaseră prea des cauciucurile

la mașina lui Nicu Ceaușescu, că s-au făcut prea multe reparații la cea a lui Valentin Ceaușescu, că s-a cumpărat și parfum pentru mașinile lui Nicolae și Elena Ceaușescu, plus alte multe prostii. M-au făcut vinovat de o pagubă de 400 000 de lei.

În timpul procesului mi-am susținut nevinovăția, mai ales că nu funcționasem nici măcar cinci minute în cariera mea ca angajat al MApN. La una dintre intervențiile mele prin care mă apăram de acuzele aduse, generalul Nițoiu mi-a răspuns în zeflemea: *„Ce-i, generale, tu chiar nu vrei să dai nimic?"*. Văzând aceasta, am făcut un memoriu către MApN, în care am arătat că nu aveam cum să am vreo datorie sau să produc vreo pagubă ministerului respectiv. Am primit răspunsul scris, în care mi se aducea la cunoștință că MApN a fost obligat să recupereze suma respectivă de la mine datorită sentinței de judecată, adică cea dată de generalii Bădoiu și Nițoiu, care mă judecaseră.

În sfârșit, de la arestul din Rahova am fost mutat la Jilava. În prima parte a detenției de acolo, am stat în celulă cu prietenul meu Radu Tinu, inculpat în „lotul Timișoara", apoi am fost mutat în alt corp al închisorii, împreună cu „lotul CPEx" și cu generalul Vlad Iulian. În celulă am stat cu fostul prim-secretar al județului Timiș, Radu Bălan, iar lângă noi a stat Nicu Ceaușescu. Aici, într-adevăr, pot spune că am beneficiat de o asistență medicală deosebită, întrucât am dat de un fost subaltern al meu - colonel doctor Roșianu -, care a avut grijă de noi toți, inclusiv de Nicu Ceaușescu. Pot spune acum că, din biroul acestui doctor, am comunicat telefonic cu familiile noastre. De

câte ori mă întâlnesc cu „colegii" de detenție de la Jilava, aceștia mă roagă să-i transmit doctorului Roșianu mulțumirile cele mai cordiale. De asemenea, nu ne puteam plânge nici de comandantul închisorii, domnul doctor A. Rusoaei.

Nicu Ceaușescu, cu care săteam aproape tot timpul împreună și pe care îl cunoșteam din 1954, când avea patru ani, era în atenția tuturor, inclusiv a conducerii închisorii, care i-a acordat permisiunea de a fi vizitat de oricine și a primi orice pachet. Totul, pentru că se știa de ce boală suferă. Când am plecat din închisoare, el a rămas acolo, eu promițându-i că va pleca și el. Ce folos că de plecat a plecat, dar, după cum știm cu toții, l-a răpus boala.

În legătură cu copiii lui Nicolae Ceaușescu, ceea ce știu eu, începând cu Nicu de la 4 ani, cu Zoe de la 6 ani și Valentin de la 8 ani, fiecare a făcut studii universitare, a ajuns în servicii, fiecare în funcție de domeniul pe care l-a studiat: Nicu Ceaușescu, după terminarea facultății, s-a lansat în politică, ajungând prim-secretar la Sibiu; Zoe Ceaușescu a absolvit Facultatea de Matematică, lucrând la Institutul de Matematică; Valentin Ceaușescu a absolvit Facultatea de Fizică atomică, ajungând cercetător la Institutul de fizică atomică de la Măgurele, unde lucrează și în prezent.

Nu mi-am propus să analizez viața lor, bună sau rea. Ce pot spune, cu siguranță, este că nu au păcătuit mai mult decât alții - cu posibilitățile lor de atunci - sau decât cei de acum - cu posibilitățile de acum.

În decembrie 1989, copiii lui Nicolae Ceaușescu nu au avut nici un fel de avere. Locuiau în casele statului (cu chirie)

de unde au fost evacuați. Au fost arestați numai pe motivul că au fost copiii lui Nicolae Ceaușescu și ai Elenei Ceaușescu. În timpul când se aflau în închisoare, li s-a imputat acea găselniță, cum că au beneficiat de mașini, benzină, asistență tehnică, pentru care aveau dreptul atât prin Constituție, cât și prin ordinul ministrului de interne, ulterior fiind achitați de instanța de judecată..

***

În timpul cât am stat în subsolul MApN în condițiile „onorante" pe care le-am prezentat mai devreme, fiul meu, de profesie fizician, a fost arestat, închis în arestul Miliției Capitalei sub paza armatei, legat la mâini cu sârmă și ținut în condiții inumane o lună de zile. A dormit pe jos, pe ciment. După ce a ieșit de acolo, a fost dat afară din serviciu. Păcat că nu a rezistat psihic, așa cum, de altfel, nu au rezistat nici Dăscălescu, Totu, Radu Ion. Și au făcut lucruri necugetate...

Referitor la soția mea și nepoțica mea, acestea se găseau la Sinaia, unde le trimisesem pentru că bănuiam că se va întâmpla ceva. Acolo, la Sinaia, a fost arestată împreună cu nepoțica și ținute închise o lună de zile. Când au venit acasă, au găsit ostași și civili „binevoitori", care au furat îmbrăcămintea, inclusiv pe a mea, cea militară; casa suferise distrugeri importante - se trăsese cu TAB-ul în ea, instalația de căldură era făcută praf. În momentul când soția mea intra pe poartă, „revoluționarii" se căzneau să scoată televizorul din casă. Ce mai, au „ronțăit" tot ce au găsit. Casa nemaifiind locuibilă în starea în care fusese adusă de cuceritorii revoluției, soția și nepoțica au fost nevoite să locuiască la

rude până când a sosit primăvara anului 1990. Același tip de distrugeri a suferit și casa de la Corbeanca: toate geamurile sparte; au forțat ușile și au luat în timpul zilei, sub privirile vecinilor, tot ce se putea căra, până și vinul din pivniță, recolta anului 1989. Ar mai fi de spus că au tăiat și scos peste 300 de butuci de vie altoită, pe care i-au vândut apoi în piață cu reclama de rigoare: *„Luați de cumpărați butași din via lui Neagoe!"*. De, se putea, că doar erau revoluționari!

Domnul reprezentant al procuraturii care a vizitat cele două locuințe ale mele - cea din Primăverii era cu chirie la ICRAL iar cea de la Corbeanca era a socrului meu, pe care mai apoi am preluat-o eu - a constatat distrugerile și furturile săvârșite, dar nu a dispus nici o măsură împotriva celor care au participat la jaf. În schimb, așa cum am relatat mai înainte, au luat măsuri de arestare împotriva noastră fără să ne facem vinovați de ceva și, tot așa cum am spus, fără existența vreunui mandat sau document legal care să ateste justețea acțiunilor decise împotriva mea și a familiei mele.

Din cauza celor pătimite în timpul arestării, cât și a atitudinii cu care a fost „înconjurată" la școală, nepoțica mea a rămas cu traume psihice, iar fiul meu nu a rezistat până la capăt...

Nu pot să nu arăt în această carte că domnul Ion Iliescu a avut un rol deosebit, primordial în menținerea unui echilibru, atât cât s-a putut, în haosul politic și social existent și aproape inerent în situația dată. De asemenea, din ceea ce am simțit eu, cât și din cele constatate ulterior a reieșit că a ocrotit cele două unități - Direcția a V-a și USLA. Așa cum a

reieșit și din articolul publicat în revista *Europa* de către domnul inginer Montanu, generalul Nicolae Militaru intenționa să trimită pe lumea cealaltă efectivele celor două unități în integralitatea lor. În dejucarea acestor intenții criminale, domnul inginer Montanu a avut un rol deosebit, atunci când, după ce a controlat din ordinul Frontului cele două unități, a raportat domnului Iliescu că acestea nu sunt „teroriste" și că a dat ordin ca efectivele lor să nu părăsească sediile aferente....

Cuprins

Cuvânt înainte 5

CAPITOLUL I
Executarea, tânăr ofiţer de gardă! 7

CAPITOLUL II
„De Înviere, la Caşin, pierde timpul o groază de lume...“ 31

CAPITOLUL III
Praga, 1968: jocul triplu al sovieticilor 49

CAPITOLUL IV
Tot ce era prohibit a proliferat 73

CAPITOLUL V
Doamna lopăta vârtos prin ape moarte 107

CAPITOLUL VI
Generalul Pacepa cocoşise de curând 133

CAPITOLUL VII
„Momentul Trofin“ 163

CAPITOLUL VIII
Trimişi la „munca de jos“ 175

CAPITOLUL IX
Dramă la Scroviştea 193

CAPITOLUL X
Preşedintele s-a pierdut în junglă! 203

CAPITOLUL XI
De la Rahova la Jilava 219

Colecţia

Diplomaţia publică

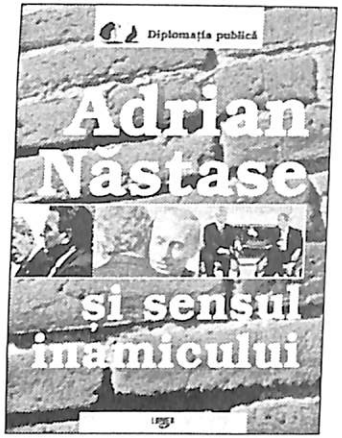

Colecţia

Secretele istoriei

Colecţia

Trecutul de lângă noi

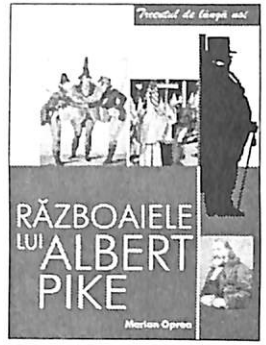

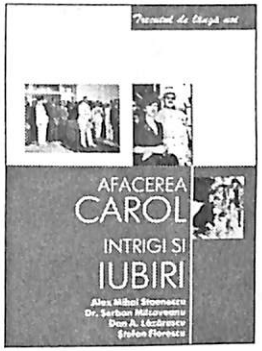

Minienciclopedia
CLIPA 2000

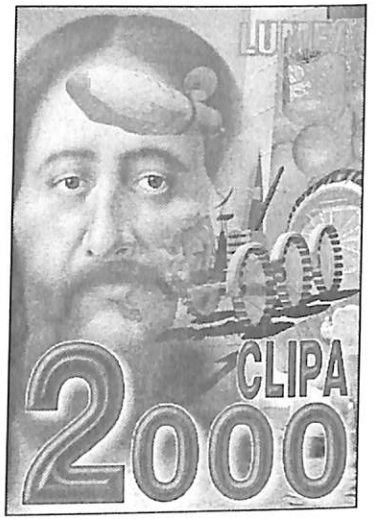

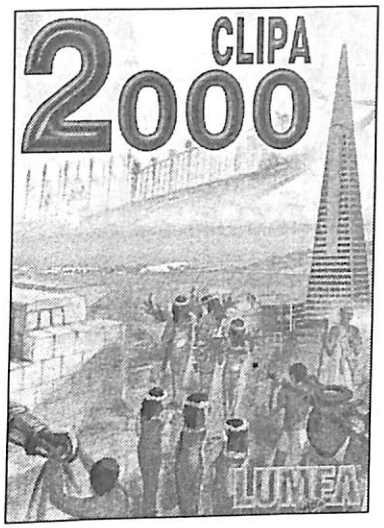

Clubul de carte LUMEA Magazin

Stimate cititor,

LUMEA Magazin vine în sprijinul dvs., ajutându-vă să economisiţi timp şi bani. Titlurile dorite - unele căutate îndelung prin librării - pot fi comandate acum direct la editură. Decupaţi această pagină, completaţi datele din talonul de mai jos, marcaţi cu un X în prima căsuţă cartea dorită din lista de pe verso şi trimiteţi-o pe adresa noastră:

Editura LUMEA Magazin
B-dul I.C. Brătianu, nr. 16-18, Sector 3, Bucureşti

Plata se va face ramburs (la primirea coletului), taxele poştale fiind suportate de editură.

Puteţi beneficia şi de reduceri de preţ:
- 2 cărţi comandate: -10%
- 3 cărţi comandate: -20%
- peste 4 cărţi comandate: -25%

Nume .....
Strada .....
Bl. ..... Sc. ..... Et. ..... Ap. .....
Judeţ (sect.) ..... cod .....
Localitatea .....
Telefon: .....

	Titlu carte	pag.	preţ
	Minienciclopedia Clipa 2000 - vol. 1	256	75.000 lei
	Minienciclopedia Clipa 2000 - vol. 2	120	50.000 lei
	Minienciclopedia Clipa 2000 - vol. 3	128	100.000 lei
	Ochii şi urechile poporului Convorbiri cu gen. Nicolae Pleşiţă	246	60.000 lei
	Gazetărie de tranziţie Adrian Păunescu, CristianTudor Popescu, Octavian Paler, Stelian Tănase	64	29.000 lei
	Te iert, dar nu pot uita Sandu Mazor, Nicolae Cajal, Avraham Millo, Meir Rosénne	64	29.000 lei
	Anul patruzeci şi unu Florin Constantiniú, Adrian Cioroianu, Teodor Wexler, Şerban Milcoveanu	64	29.000 lei
	Exerciţii de memorie Alexandru Paleologu, Paul Dimitriu	64	29.000 lei
	Între crâşmă şi biserică Dinu C. Giurescu, Octavian Paler, Ioana Brătianu, Constantin Bălăceanu-Stolnici	64	29.000 lei
	Oameni şi vremurile lor Sanda Tătărăscu-Negroponte, Constantin Bălăceanu-Stolnici	64	29.000 lei
	În culisele Securităţii cu şi fără generalul Pleşiţă	488	150.000 lei
	Boli şi morţi controversate Şerban Milcoveanu	64	29.000 lei
	Dinastia Bush. Sânge, bani şi putere Marian Oprea	192	50.000 lei
	Zâmbet de ploaie Elena Hanganu	96	40.000 lei
	De la Vatican la Ierusalim şi înapoi Emanuel Bădescu, Barry Chamish	96	50.000 lei
	Războaiele lui Albert Pike Marian Oprea	160	50.000 lei
	Adrian Năstase şi sensul inamicului Marian Oprea	144	50.000 lei
	Preşedintele, holocaustul şi românii	144	50.000 lei
	CIA în războiul rece - Cu mâinile murdare - vol. 1 Alexandru Antonescu, Dinu Moraru, Mariana Paraschiv, Odette Hanganu, Lilia Traci	144	50.000 lei
	Afacerea Carol. Intrigi şi iubiri Alex Mihai Stoenescu, Dr. Şerban Milcoveanu, Dan A. Lăzărescu, Ştefan Florescu	96	60.000 lei
	Conspiraţia SECURITĂŢII Marian Oprea	244	150 lei

Gazetărie de tranziţie
De vorbă cu:
Adrian Păunescu,
Cristian Tudor Popescu
Octavian Paler,
Stelian Tănase

Între crâşmă şi biserică
De vorbă cu:
Dinu C. Giurescu,
Octavian Paler,
Ioana Brătianu
şi Constantin Bălăceanu-Stolnici

Anul patruzeci şi unu
De vorbă cu:
Florin Constantiniu,
Adrian Cioroianu,
Teodor Wexler,
Şerban Milcoveanu

Oameni şi vremurile lor
De vorbă cu: Sanda Tătărăscu-Negroponte şi Constantin Bălăceanu-Stolnici

Exerciţii de memorie
De vorbă cu:
Alexandru Paleologu
Paul Dimitriu

Te iert, dar nu pot uita
De vorbă cu:
Sandu Mazor,
Nicolae Cajal,
Avraham Millo,
Meir Rosenne

Tipărit la:
PRINTPAPER S.R.L.
Lucrare apărută cu sprijinul:
S.C. MIVECO PRODEXIM S.R.L.

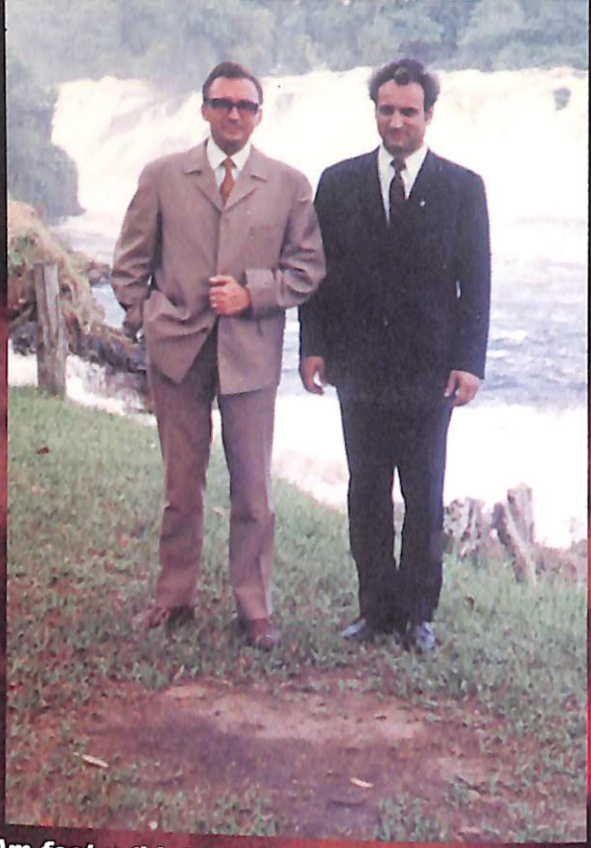

Am fost aghiotantul lui Nicolae Ceauşescu. Aproape o viaţă de om. Timp în care, cu voie sau fără voie, am fost martor direct la tot ce se întâmpla atunci.

Autorul

ISBN 973-86853-5-4